

การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 1

AN EVALUATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT
IN SCHOOL UNDER THE OFFICE OF MAHASARAKHAM
EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

นางสาวรติพร ภาธรฐวานนท์

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2552

การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 1

นางสาวรัตติพร ภาธรธวานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

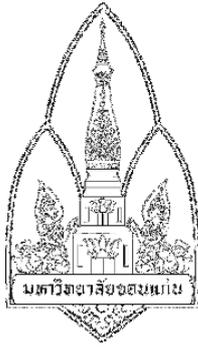
พ.ศ. 2552

**AN EVALUATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT
IN SCHOOL UNDER THE OFFICE OF MAHASARAKHAM
EDUCATIONAL SERVICE AREA 1**

MISS RATTIPORN PHATORNTUWANON

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2009

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์: การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางสาวรัตพร ภาธรธวานนท์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ร.ศ. ดร. ปรีชา คัมภีรปกรณ์	ประธานกรรมการ
	ร.ศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ	กรรมการ
	ร.ศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่	กรรมการ
	ผ.ศ. ดร. ไพศาล สุวรรณน้อย	กรรมการ
	ผ.ศ. ดร. ทวีชัย บุญเดิม	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ลำปาง แม่นมาตย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สุวรรณน้อย)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

รัตติพร ภาธรธวานนท์. 2552. การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา

ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตน์, รศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 อย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ (2) ศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล (3) สร้างสมการพยากรณ์พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ (4) ถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติโดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษาปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 137 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 137 ราย ครูปฐมวัย จำนวน 137 ราย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 ราย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 ราย และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 ราย รวมทั้งสิ้น 2,055 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราประมาณค่าและแบบปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ในทุกองค์ประกอบของการประเมิน ด้วยการสนทนากลุ่มเป้าหมายกับผู้ร่วมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องการพัฒนาเด็กเป็นองค์รวม ให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล

2. ด้านปัจจัยป้อนเข้า พบว่า ทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และการจัดการ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพและศักยภาพที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และเมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ด้านกระบวนการ พบว่า การบริหารงานวิชาการมีปัญหาขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ มีข้อเสนอแนะ คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและผู้เกี่ยวข้อง งานงบประมาณมีปัญหาขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว มีข้อเสนอแนะ คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผน งานบุคคลมีปัญหาขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีข้อเสนอแนะ คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก และงานบริหารทั่วไปมีปัญหาขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ มีข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบัน

4. ด้านผลลัพธ์ พบว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า มีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมงานทุกงานตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2 = .475$) ดังสมการพยากรณ์พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่เป็นคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานข้างล่างนี้

$$\hat{Y} = 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051 BUD$$

$$\hat{Z} = .314ZACA + .276ZPER + .220ZGEN + .070ZBUD$$

5. ด้านผลกระทบ พบว่า ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ครูปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก

6. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติในการวิจัย มีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ควรพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย และระบบการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

Rattiporn Phatorntuwanon. 2009. **An Evaluation of Early Childhood Education Management in Schools under the Office of Mahasarakham Educational Service Area 1.** Doctor of Philosophy Thesis in Educational Administration, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Assoc. Prof. Dr. Wirot Sanrattana,
Assoc. Prof. Dr. Wichai Wongyai

ABSTRACT

The research was to study: (1) to systematically evaluate to provide information for authority in decision making of Early Childhood Education Management in schools under the Office of Mahasarakham Educational Service Area 1, regarding to the context, input, process, product and impact, (2) to compare level of opinion based on status of informants, (3) create the predictive equation of early childhood learning development, and (4) decipher the lesson after practicing by using systematic collaboration and self evaluation. The samples were 137 early childhood schools under the Office of Mahasarakham Educational Service Area 1. The key informants were 137 school administrators, 137 early childhood teachers, and 137 school boards, 822 early childhood students' parents, and 822 early childhood children, total of 2,055 persons. The instruments were Check List, Rating Scale, and Open Ended. For quantitative data, they were analyzed by using a Computer Program. For qualitative data, content analysis and After Action Review: AAR in every aspect of evaluation were administered by discussion with target group with researcher and related persons.

The research findings:

1. Context, found that the application of desirable characteristics as objective of early childhood' learning development and application of major rationale and approach of early childhood education management as direction or indicator of work or instructional management for developing the early childhood children's learning, the overall average value was in "High" level. Comparison of the key informants' position, found that there were significant differences at .01 level. For belief of the

objective for developing early childhood children's learning and direction of work to be trusted and practiced, most of them believed in holistic development for children with balance development as their age.

2. Input, found that the resources in administration, man, budget, material and supply, and building and site, and management, the overall was efficient and potential to cause early childhood education management to achieve the expected goal and direction. Comparing level of opinion based on the key informants' status, found that there were significant differences at .01 level.

3. Process, found that the academic work management including problems in lacking of school management as origin of studying, research, experimenting, and developing in academic. The recommendation included the cooperation with students' parents, community, organization, and related persons. For systematic and quick budget work, the recommendation was that the committee for planning should be implemented. For personnel aspect, the problem was the teachers lacked on enthusiasm and morale in work practice. The recommendation was that the teachers should be respected and honored, provided welfare and facilities. For general management aspect the problem was the lack of information technology system. The recommendation was that the modern and update information should be organized.

4. Product, found that the success of early childhood children's learning development based on desirable characteristic and early childhood education, management, the average value of overall satisfaction was in "High" level. Comparing the level of opinion based on the key informants' status, found that there were significant differences at .01 level. In overall, every work based on early childhood education management of schools, could explain the success of early childhood children's learning development based on desirable characteristics for 47.50% ($R^2 = .475$). The predictive raw scores, and standard scores equations of early childhood's learning development were as follows:

$$\begin{aligned}\hat{Y} &= 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051 BUD \\ \hat{Z} &= .314ZACA + .276ZPER + .220ZGEN + .070ZBUD\end{aligned}$$

5. Impact, found that the state of changing in efficiency of management system of early childhood school, the development of early childhood children finishing early childhood education, the changed situation in attitude and behavior of

early childhood school administrators, early childhood teachers, school board, and early childhood children's parents in recent time compared to 3 years ago, most of them had positive changing.

6. For the findings of deciphering the lessons after action review of research, there were major recommendations as: quality and standard of early childhood school and system of early childhood children's learning development, should be developed.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	10
3. วัตถุประสงค์การวิจัย	11
4. สมมติฐานการวิจัย	11
5. ขอบเขตของการวิจัย	12
6. ข้อตกลงเบื้องต้น	13
7. นิยามศัพท์เฉพาะ	13
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
1. รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง	20
2. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัย	51
3. ทรัพยากรการบริหารการศึกษาปฐมวัย	93
4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย	104
5. ความมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัย	110
6. ผลกระทบการจัดการศึกษาปฐมวัย	116
7. การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ	119
8. กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย	128
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	131
1. พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย	134

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล	135
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	136
4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	138
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	140
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	143
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	144
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	147
1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	150
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ	158
3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ	218
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	227
1. สรุปผลการวิจัย	230
2. อภิปรายผล	244
3. ข้อเสนอแนะ	279
บรรณานุกรม	289
ภาคผนวก	303
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	305
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์	341
ประวัติผู้เขียน	409

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัย	84
ตารางที่ 2	ผลการสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่จะมีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา	88
ตารางที่ 3	ผลการสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดสำคัญที่จะมีอิทธิพลต่อทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัย	90
ตารางที่ 4	รายละเอียดของผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วม	132
ตารางที่ 5	ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	137
ตารางที่ 6	รายละเอียดของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา	139
ตารางที่ 7	แหล่งผู้ให้ข้อมูลสำหรับแบบสอบถามแต่ละประเภท	141
ตารางที่ 8	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	151
ตารางที่ 9	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	153
ตารางที่ 10	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม	156
ตารางที่ 11	ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม	159
ตารางที่ 12	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	161
ตารางที่ 13	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	161
ตารางที่ 14	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	162

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัย โดยภาพรวม	162
ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม	163
ตารางที่ 17 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม	164
ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	165
ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	166
ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	166
ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	167

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 22	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม	168
ตารางที่ 23	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม	168
ตารางที่ 24	ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม	171
ตารางที่ 25	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	173
ตารางที่ 26	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	173
ตารางที่ 27	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม	174
ตารางที่ 28	ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม	179
ตารางที่ 29	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	182
ตารางที่ 30	การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	183
ตารางที่ 31	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	183

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม	184
ตารางที่ 33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม	184
ตารางที่ 34 ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการของผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม	188
ตารางที่ 35 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา และ โดยภาพรวม	191
ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	194
ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	195
ตารางที่ 38 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	195
ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม	196
ตารางที่ 40 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม	196
ตารางที่ 41 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	198

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 42 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	199
ตารางที่ 43 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{sb}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	199
ตารางที่ 44 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	200
ตารางที่ 45 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{sb}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทีละตัวระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	201

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 46	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	202
ตารางที่ 47	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	203
ตารางที่ 48	ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{*b}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{*est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	204
ตารางที่ 49	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม	205
ตารางที่ 50	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล โดยภาพรวม	206

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
<p>ตารางที่ 51 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β, b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัว พร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม</p>	207
<p>ตารางที่ 52 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจ ของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัย ป้อนออก จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม</p>	209
<p>ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ</p>	212
<p>ตารางที่ 54 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป</p>	213
<p>ตารางที่ 55 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยภาพรวม</p>	213
<p>ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัด การศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1</p>	220

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและการตัดสินใจตามทัศนะของ Stufflebeam et al. (2004)	24
ภาพที่ 2 รูปแบบการประเมินเชิงระบบ Context-Input-Process-Product-Impact ข้อเสนอกรอบแนวคิดหนึ่งเพื่อการวิจัย ตามทัศนะเบื้องต้นของวิโรจน์ สารรัตนะ	27
ภาพที่ 3 มิติและประเด็นคำถามการวิจัยตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตนะ	40
ภาพที่ 4 รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ	46
ภาพที่ 5 รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเองตามทัศนะของรติพร ภาธรธวานนท์ พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550)	49
ภาพที่ 6 แนวโน้มในการจัดการศึกษา (Emerging Trend in Education)	75
ภาพที่ 7 แสดงที่ตั้งของจังหวัดมหาสารคามและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1	94
ภาพที่ 8 โครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	103
ภาพที่ 9 ลักษณะการเกิดขึ้นของผลกระทบ ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ	118
ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย โดยจำแนกเป็นมิติการประเมินและประเด็นในการประเมิน	130
ภาพที่ 11 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	175
ภาพที่ 12 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	175
ภาพที่ 13 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	177
ภาพที่ 14 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	178

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 15 แสดงร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ จำแนกตามประเภท ของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม	189
ภาพที่ 16 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ	215
ภาพที่ 17 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป	216
ภาพที่ 18 แสดงกิจกรรมการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ	219
ภาพที่ 19 แสดงระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย สพท.มค.1	225
ภาพที่ 20 แสดงระบบส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สพท.มค.1	226

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยจาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจอบรมสั่งสอน กระตุ้นเชิญชวน เพื่อคุณภาพของงานวิจัย ให้ข้อเสนอแนะ และให้กำลังใจ สนับสนุนส่งเสริมงานวิจัยสำเร็จลุล่วง ด้วยดี ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านเป็นผู้มีจิตเมตตากรุณา สละเวลาอันมีค่าของท่านในการชี้แนะปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ อย่างยิ่งเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คัมภีรปกรณ์ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิชัย บุญเติม คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาที่มีค่าให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ จนทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ประจำโครงการปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่าน อาจารย์อมร มะลาศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยจนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ครูปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่สละเวลาในการให้ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ตลอดจนพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ บริหารการศึกษารุ่นที่ 1-7 โดยเฉพาะรุ่นที่ 5 ที่กรุณาให้กำลังใจ และติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ขอกราบบูชาพระคุณบุพการีผู้ให้กำเนิด คือ ดร.มงคล - คุณครู จิตีรัตน์ ภาครฐวานนท์ ที่เป็นผู้จุดประกายแนวคิดในการศึกษา เป็นกำลังใจให้ลูกได้เพียรพยายามตั้งใจศึกษา เล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาสูงสุด ขอขอบใจนางสาวชนมณีภา ภาครฐวานนท์ น้องสาวที่เป็นแรงใจและเป็นกำลังใจให้พี่สาวมาโดยตลอด

คุณงามความดีที่เกิดจากผลงานวิจัยนี้ ขอกราบบูชาพระคุณของทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาทั้งหมด และเป็นสารสนเทศที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นการวางรากฐานที่ดีให้กับเด็ก อันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

รัชนีพร ภาครฐวานนท์

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (2549) ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2514 ที่จะนำมาอ้างอิงในข้อความถัดไปได้แสดงให้เห็นถึงสายพระเนตรที่ยาวไกลของพระองค์ท่านในการให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาแก่เด็กที่จะต้องเริ่มตั้งแต่เกิดอย่างมีหลักการและหลักคิด เมื่อโตขึ้นก็ต้องมีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมตามวัย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่คาดหวัง ดังนี้ “... การศึกษาแก่เด็กต้องเริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นต้นก็ต้องสอนให้รู้จักใช้วัยและประสาทสัมผัสส่วนต่าง ๆ ต้องอาศัยคอยควบคุม ฝึกหัด จนสามารถใช้อย่างเหมาะสมส่วนนั้น ๆ ทำกิจวัตรทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจวัตรของตนเองได้แล้ว ถัดมาก็ต้องสอนให้ทำการต่าง ๆ ให้รู้จักแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้มากขึ้น เพื่อให้ชีวิตมีความสุขสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่ว ชำนาญและสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่งคือ การสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผล สติปัญญาและหาหลักการของชีวิต เพื่อให้สร้างสรรค์ความเจริญอกงามทั้งทางกายและทางความคิด...”

การจัดการศึกษาในระยะปัจจุบันมีเป้าหมายปลายทางที่สะท้อนให้เห็นถึงสายพระเนตรที่ยาวไกลของพระองค์ท่านนั้น ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวว่า เป้าหมายปลายทางที่จะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษา คือคุณภาพของผู้จบการศึกษาระดับนั้น ๆ ว่าจะต้องมีความรู้ ทักษะและคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างน้อย ต้องครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด เนื่องจากการพิสูจน์คุณภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาต้องอาศัยเวลา กระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าเมื่อบุตรหลานจบจากสถาบันแห่งนั้น ๆ แล้ว จะเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า

สำหรับการศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่

ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยมีอุดมการณ์เพื่อเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรก เป็นการวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานของความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

สาระในพระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ มาตรา 13 (1) บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล มาตรา 14 (1) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ มาตรา 18 และ 18 (1) การจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ข้อ 5.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ข้อ (1) การพัฒนาคคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มี

ความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

นอกจากนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ชั้นนำสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในแต่ละแผนงาน/โครงการเพื่อปฏิรูปการศึกษา การบริหาร และการจัดการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกันทั้งประเทศในระยะ 15 ปี ด้วยการนำสาระตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล ที่มุ่งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งความรู้และนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ฝึกรวมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานสร้างรายได้พาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้ 1) การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ให้เด็กปฐมวัยอายุ 0 - 5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัย ให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม 2) การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนดี และมีความสุข ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การปฏิรูปครู คุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา 3) การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม มีการ บูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งในเนื้อหา กระบวนการ และกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยการปฏิรูปโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาให้มีสาระของความรู้เกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามของระบบวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้บรรลุถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก และ 4) การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของคน ให้ทุกคนมีทักษะและกระบวนการคิด การ

วิเคราะห์และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ ใ้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เติบโตตามศักยภาพ โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลาย สำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ให้ความสำคัญกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551) รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบของครุรวม” ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิด เรื่องการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ หัดคิดแบบใหม่ สอนแบบใหม่ คือ ต้องสอนแบบชี้แนะมากกว่าบรรยาย ให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง แทนครูและตำราเป็นจุดศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและรัก การเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้มากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้การศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและต่างประเทศกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 15 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ด้วยการวิจัยและพัฒนา ของอัญชลี ไชยวรรณ (2548) ที่พบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเริ่มต้นคิดเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับวัสดุอุปกรณ์หรือสถานการณ์แล้วสื่อสารสิ่งที่คิดด้วยการพูดหรืออธิบาย และกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งที่คิดด้วยการ

บอกเหตุผลที่คิด ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความคิด เป็นขั้นกระตุ้นให้คิดย้อนกลับด้วยการทดลอง กระตุ้นให้คิดค้นคำตอบที่ถูกต้องกระตุ้นให้คิดทบทวนจุดบอด ของความไม่เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นคิด

ขั้นตอนที่ 3 การประมวลความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้เด็กบอกข้อความรู้ด้วยการคิดย้อนกลับไป ที่ขั้นเริ่มต้นคิดและขั้นสร้างความคิด และขั้นตอนที่ 4 การขยายความคิด เป็นการกระตุ้นให้ขยาย ความคิดโดยใช้คำถามว่า “ถ้า” กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบเพื่อยืนยันความคิด และกระตุ้นให้ทดสอบ ความคิดใหม่อย่างอิสระ และ 2) การประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิด แสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะคิดแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูง กว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียน การสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดย การสนทนากับเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับ มาก และครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็ก ปฐมวัย เห็นว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์ตัน อูทัยพยัคฆ์ (2548) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยยึดหลักอริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขาและหลักอิทธิบาท 4 งานวิจัยของวาสนา ขัตติยวงศ์ (2548) เกี่ยวกับการดำเนินการ จัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยอนุบาลอย่างมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองของชุมชน กรณีศึกษาตำบลกโก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี งานวิจัยของปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี (2548) เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา เด็กปฐมวัย เพื่อชีวิตที่พอเพียง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ผู้ตั้งรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน เน้นการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน โดยการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วย ปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง (บุษบง ต้นติวงศ์, 2550) และมโนทัศน์ การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 6 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม 2) การศึกษา เป็นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ 3) การศึกษาสำหรับเด็กที่ดีต้องมาจากครูและผู้ปกครอง ที่มีความรู้และความเข้าใจตรงกัน 4) เด็กที่มีคุณภาพต้องได้รับการดูแลที่ดีตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา 5) การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

จากความสำคัญดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยตามที่กำหนดไว้ในสาระในพระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำผลผลิต 5 ผลผลิต ได้แก่ ผู้จบการศึกษาก่อนประถมศึกษา ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสมรรถภาพและเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน่วยกำกับ ประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษาอยู่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 185 เขต พื้นที่การศึกษาและมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดการขับเคลื่อนนโยบายเป็นกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ มีกิจกรรมสำคัญที่เป็นจุดเน้นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย พอสรุปได้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่ง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรม 2) น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาล สู่การบริหารงานทุกระดับและบูรณาการในการพัฒนาบุคลากรทุกหลักสูตร 3) สนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนานวัตกรรมจัดการโอกาสทางการศึกษา 4) เพิ่มประสิทธิภาพของระบบเฝ้าระวังและระบบให้ความช่วยเหลือนักเรียน 5) พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน 6) แสวงหาแนวทางยกระดับคุณภาพของนักเรียน 7) ต่อยอดและขยายผลหลักการพัฒนาสมอง 8) ยกเครื่องระบบพัฒนาบุคลากร 9) พัฒนาองค์กรนักเรียนและส่งเสริมเครือข่ายผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและช่วยเหลือดูแลนักเรียน 10) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลาย และ 11) ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งจากรายงานการวิจัย เรื่องสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ค้นพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการศึกษา 2) การมีเป้าหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน 3) คุณภาพของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน 4) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องหรือสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 5) การดำเนินนโยบายผ่านองค์กรของผู้นำทางด้านการศึกษาและศาสนาของชุมชนท้องถิ่น 6) เจตจำนงของภาครัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริม สนับสนุน โดยมีนโยบาย แผนงาน มาตรการ ที่มีความยั่งยืนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และ 7) ความเสียสละของครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และสอดคล้องกับรายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพการศึกษาไทย” ที่พบว่าในระดับปฐมวัย ต้องทุ่มเทพัฒนาพ่อแม่ที่เลี้ยง/ครู ให้รู้จักพัฒนาสมองเด็กเล็กอย่างจริงจัง เพราะเด็กในวัยนี้ เป็นวัยที่สมองจะพัฒนา เรียนรู้ได้เร็วที่สุด และจะเป็นพื้นฐานให้เด็กเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ดีขึ้น การจะพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ ควรเป็นแบบกระตุ้น ชี้นำ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความฉลาดทุกด้าน รักการอ่านและการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองเป็น คิววิเคราะห์ สังเคราะห์เป็น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างได้ผล คือ การปฏิรูปคุณภาพของผู้บริหารและครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่เกิดขึ้นตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และมาตรา 73,78 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล ประสานส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 และในปีการศึกษา 2551 มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 228 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย-ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 213 แห่ง ประกอบด้วยสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะที่เป็นต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 205 แห่ง มีลักษณะแบบทั่วไปและสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551)

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาปฐมวัย รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ทราบผลการประเมินอย่างเป็นทางการ จำนวน 117 แห่ง ได้รับรองคุณภาพการศึกษา จำนวน 107 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 91.45 และไม่ได้รับรองคุณภาพการศึกษา จำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.55 และมีระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 35 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.91 ระดับดี 78 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และระดับพอใช้ จำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.42 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัย สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ที่พบว่า 1) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง Brain-based Learning (BBL) 3) ครูปฐมวัยมีความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ตามแนวทาง BBL สามารถนำไปพัฒนางานและพัฒนาวิชาชีพได้อย่างเป็นเชิงประจักษ์ และ 4) เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL มีพัฒนาการทุกด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล เต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน และสอดคล้องกับรายงานการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2550 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่รวบรวมข้อมูลจากประชากรคือเด็กปฐมวัยทุกคนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2550 ทุกคน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการประเมิน พบว่า 1) ในภาพรวมเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน (ระดับ 3) โดยมีร้อยละเด็กปฐมวัยตามพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ สูงสุด ร้อยละ 92.37 รองลงมา คือ พัฒนาการด้านสังคม ร้อยละ 91.34 พัฒนาการด้านร่างกาย ร้อยละ 89.95 และพัฒนาการด้านสติปัญญา ร้อยละ 88.89 ตามลำดับ 2) เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2549 และ 2550 ในภาพรวม พบว่า เด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2550 มีพัฒนาการทุกด้านสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2549 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551)

อย่างไรก็ตามการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ผ่านมามีการดำเนินการที่เน้นเฉพาะการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรไปแล้ว ทำให้ขาดสารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างครอบคลุมเพียงพอ เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบท ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบการศึกษาปฐมวัย จึงต้องการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม

เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง(systematic, collaboration and self evaluation) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาต่อยอดจากรูปแบบการประเมินที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2550) ได้พัฒนาขึ้นจากรูปแบบการประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ (context-input-process-product) ตามทัศนะของ Stufflebeam et al. (2004) และแนวคิดการประเมินผลกระทบ (impact) ตามทัศนะของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิคม ดังคะพิภพ (2528) วิธีการประเมินแบบรวมพลัง (collaboration evaluation) ตามทัศนะของ Cousins,Donohue & Bloom (1996 อ้างถึงใน Brandon,1998) โดยคำนึงถึงมาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994 อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) ซึ่งผู้วิจัยได้เพิ่มเติมการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามทัศนะของ Clawson, Kotter, Faux, & McArthur, 1992; Dixon & Moorse, 2000; Chappius & Stiggins, 2002; Rolheiser & Ross, 2007 (อ้างถึงในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ชีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2550) สำราญ มีแจ้ง (2540) สมคิด พรหมจ้อย (2535) พิชิต ฤทธิจรูญ (2538) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช (2550) เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบที่เน้นการจับผิดตามแนวคิดเดิม ๆ ดังคำกล่าวของ Stufflebeam (2004) ที่ว่า “evaluation’s most important purpose is not to prove, but to improve.” ซึ่งการประเมินในครั้งนี้จะทำให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบด้านบริบท (context) ด้านปัจจัยป้อนเข้า (input) ด้านกระบวนการ (process) ด้านผลลัพธ์ (product) และด้านผลกระทบ (impact) และเนื่องจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 213 แห่ง นั้นมีการจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะที่เป็นต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และมีลักษณะแบบทั่วไป จำนวน 205 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการที่สถานศึกษามีการจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะที่เป็นต้นแบบและในลักษณะทั่วไปนั้น น่าจะมีผลต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของการทำงานในสถานศึกษาแต่ละลักษณะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา

ปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติหรือที่เรียกว่า After Action Review: AAR ซึ่งเป็นเครื่องมือจัดการความรู้ที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามทศนะของวิจารณ์ พานิช (2550) เนาวรัตน์ พลายน้อย (2547) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) เป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี ดังมีคำถามการวิจัยที่จะกล่าวถึงต่อไป

2. คำถามการวิจัย

การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีคำถามการวิจัยดังนี้

2.1 แนวนโยบายในระดับต่าง ๆ หลักการและแนวคิดเชิงทฤษฎี และความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่และอย่างไร

2.2 สภาพปัจจุบันของทรัพยากรการบริหาร 4 ด้าน คือ 1) คน 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และ 4) การจัดการ มีศักยภาพหรือประสิทธิภาพเพียงพอต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไร

2.3 การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป มีปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอะไรบ้าง

2.4 ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียอยู่ในระดับใด เมื่อวิเคราะห์การถอดออกพหุคูณ ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าความสัมพันธ์และสมการพยากรณ์เป็นอย่างไร

2.5 ผลกระทบจากการจัดการศึกษาปฐมวัยในระยะที่ผ่านสามปีที่มีต่อสถานศึกษาปฐมวัย ครูปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และเด็กปฐมวัยที่จบ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ มีอะไรบ้าง

2.6 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ มีอะไรบ้าง

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

3.1 เพื่อประเมินให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นจำแนกตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับ 1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และ 2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้า ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคนและด้านการจัดการที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 2) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์

3.3 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในตัวแปรพยากรณ์ โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป

3.4 เพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกัน ในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับ 1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของ

เด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และ 2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้า ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษابรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และ 2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษابรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 2) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์

4.2 โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ส่งผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

5.1 ประชากรเป้าหมายในการวิจัย เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ปีการศึกษา 2551 จำนวน 213 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 205 แห่ง

5.2 ผู้มีส่วนได้เสียในการวิจัย ประกอบไปด้วย กลุ่มที่เป็นตัวแทนหรือผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งได้รับผลกระทบทางบวกหรือได้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทางลบหรือเสียประโยชน์ ตามทัศนะของ Guba & Lincoln (1989) จำแนกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

5.2.1 ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย 2) ครูปฐมวัย 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ 5) เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551

5.2.2 ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วมตามหลักการรวมพลัง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัย) จำนวน 1 ราย หัวหน้ากลุ่มนิเทศ

ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ครูปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป)

5.3 ขั้นตอนและบทบาทการมีส่วนร่วมรวมพลังของผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วม มีดังนี้ 1) ร่วมวิเคราะห์และสะท้อนกลับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ 2) ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องและเป็นไปได้ 3) ร่วมวิเคราะห์และสะท้อนกลับเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4) ถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ 5) ร่วมกำหนดกรอบโครงร่าง และประเด็นที่จะเขียนรายงานการประเมิน และ 6) ร่วมอ่านรายงาน วิพากษ์วิจารณ์รายงาน เพื่อการปรับแก้

6. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป้าหมายเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ปีการศึกษา 2551 จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยและได้รับการคัดเลือกให้เป็น “โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ” และ “โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยเครือข่าย” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในการวิจัยนี้เรียกว่า “สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ” และ 2) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย แต่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบ/เครือข่าย เรียกว่า “สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป”

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญดังนี้

7.1 การประเมิน (evaluation) หมายถึง การตัดสินใจ (decision-oriented evaluation) เป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

7.2 บริบท (context) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

7.3 ปัจจัยป้อนเข้า (input) หมายถึง สภาพปัจจุบันของทรัพยากรการบริหาร 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ (4m's : man, money, material, and management) ที่ส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

7.4 กระบวนการ (process) หมายถึง ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

7.5 ผลลัพธ์ (product) หมายถึง ระดับการประสบความสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย

7.6 ผลกระทบ (impact) หมายถึง ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในระยะที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ จากหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏ

7.7 การประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) หมายถึง รูปแบบที่ รัตติพร ภาธรธวานนท์ ได้พัฒนาต่อยอดจากการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง (systematic collaboration evaluation) ของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) โดยการประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ (context-input-process-product) ตามทัศนะของ Stufflebeam et al. (2004) การประเมินผลกระทบ (impact) ตามทัศนะของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ นิคม ตังคะพิภพ (2528) เป็นการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ทุกกลุ่มมาร่วมมือ รวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมินให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้นตามรูปแบบการประเมินที่เน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์ของ Patton สามารถนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี เช่น การมีส่วนร่วม

(participatory) การเสริมพลังอำนาจ (empowerment) การกระจายอำนาจ (decentralization) การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธะภาระ (accountability) และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (continuous quality improvement) ที่คำนึงถึงมาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994 อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) เป็นกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการประเมิน 4 มาตรฐาน คือ อัตถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความชอบธรรม และความถูกต้องตามทัศนคติของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) และนำเอาแนวคิดการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามทัศนคติของ Clawson, Kotter, Faux, & McArthur, 1992; Dixon & Moore, 2000; Chappius & Stiggins, 2002; Rolheiser & Ross, 2007 (อ้างถึงในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2550) สำราญ มีแจ้ง (2540) สมคิด พรหมจ้อย (2535) พิชิต ฤทธิจักรูญ (2538) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช (2550) เป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการโดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเองร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ผลจากการประเมินจะทำให้ได้ข้อสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นทางเลือกต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ให้เกิดการพัฒนาหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

7.8 การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) หมายถึง เครื่องมือจัดการความรู้ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามทัศนคติของวิโรจน์ พานิช (2550) เนาวรัตน์ พลายน้อย (2547) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) เป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี

7.9 การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

7.10 สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

7.11 ผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

7.11.1 ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย 2) ครูปฐมวัย 3) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 5) เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

7.11.2 ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วมตามหลักการรวมพลัง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัย) จำนวน 1 ราย หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ครูปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป)

7.12 ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

7.13 ครูปฐมวัย หมายถึง ข้าราชการครู ที่ดำรงตำแหน่งครู ปฏิบัติหน้าที่สอนและประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

7.14 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

7.15 ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย หมายถึง ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

7.16 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทั้งในด้านวิชาการและในด้านการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

8.1 ประโยชน์ด้านการพัฒนาทางวิชาการ

8.1.1 รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น จะเป็นรูปแบบเบื้องต้นที่นักวิจัย นักการศึกษา นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูผู้สอน สามารถจะนำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นรูปแบบที่สามารถจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์และมีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไปได้

8.1.2 ผลจากการประเมินจะทำให้ได้แนวทางเพื่อการวิจัยต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพื่อการพัฒนาต่อไปได้ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น

8.2 ประโยชน์ด้านการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

8.2.1 ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมินหน่วยงานระดับต่าง ๆ สามารถจะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยในสังกัด บุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย และบุคลากรในสถานศึกษาอื่น สามารถจะนำผลการวิจัยไปศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงของตนเอง เพื่อการประเมินหรือเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาได้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีหัวข้อที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเองเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยภาพรวม

2. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จาก 3 แหล่ง คือ ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยจากระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค และทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินบริบท

3. ทรัพยากรการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ใน 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินปัจจัยป้อนเข้า

4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินกระบวนการ

5. ความมีประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย 2 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและ 2) ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินผลลัพธ์

6. ผลกระทบการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินผลกระทบ

7. การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย

8. กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

1. รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง” (systematic, collaboration and self evaluation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจาก “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง” (systematic collaboration evaluation) ของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของ “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง” ผู้วิจัยขอเอาผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อการพัฒนา “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง” ของวิโรจน์ สารรัตนะ มากล่าวถึงก่อน และหลังจากนั้นจะนำเสนอข้อมูลในส่วนของกรนำเอาแนวคิด “การประเมินตนเอง” (self evaluation) มาพัฒนาต่อยอดเป็น “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง” ดังต่อไปนี้ตามลำดับ และตอนท้ายสุด จะนำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยโดยภาพรวม

กรณี “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง” (systematic collaboration evaluation) วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวว่า “รูปแบบ” มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า “ทฤษฎี” ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี จึงจะทำให้เข้าใจความหมายและที่มาที่ไปของ “รูปแบบ” ได้ดีขึ้น รวมทั้ง “รูปแบบการประเมิน” ที่จะกล่าวถึงในตอนต่อไปด้วย โดยทฤษฎีเป็นการจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบของแนวคิด (concepts) และหลักการ (principles) ให้มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน แสดงถึงขอบข่ายของความรู้ที่ ประสานเข้าด้วยกันให้สามารถมองเห็นเป็นกรอบแนวคิดที่ชัดเจนได้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) เพื่อจัดหมวดหมู่องค์ความรู้และเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน

สำหรับทางการบริหารแล้วทฤษฎีจะถูกนำไปใช้กับการพัฒนาองค์การและเป็นเครื่องชี้แนะเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง (Griffin, 1993) ทฤษฎีเป็นข้อความที่อธิบายปรากฏการณ์บางอย่างอย่างเป็นระบบ โดยทฤษฎีนั้นอาจมีลักษณะอย่างง่ายไปถึงลักษณะซับซ้อน และอาจมีลักษณะเป็นเชิงองค์ความรู้หรือเป็นเชิงปรัชญา (Lunenburg & Ornstein, 2000) ทฤษฎีเป็นชุดของแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กัน มีข้อตกลงเบื้องต้น และมีการนำไปใช้โดยทั่วไปได้ โดยเฉพาะการอธิบายลักษณะพฤติกรรมในองค์การทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีอาจเป็นที่มาของสมมติฐานเพื่อใช้ทำนายความสัมพันธ์ของแนวคิดในระบบทฤษฎีนั้นเพิ่มเติมได้ (Hoy & Miskel, 2001)

ทฤษฎีอาจจำแนกออกได้ 3 ระดับ ตามหลักเกณฑ์ความชัดเจนของทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีระดับสูง ได้แก่ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้อย่างชัดเจน ทฤษฎีเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มาจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 2) ทฤษฎีระดับกลาง ได้แก่

ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ เช่น ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา รวมทั้งทฤษฎีทางศาสตร์ประยุกต์ เช่น การศึกษา นิติศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และแพทยศาสตร์ เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกันกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ เพียงแต่กระบวนการทดสอบไม่สามารถกระทำได้โดยตรงและชัดเจนเท่ากับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ 3) ทฤษฎีระดับต่ำ ได้แก่ ทฤษฎีทางมนุษยศาสตร์ เช่น ทฤษฎีประวัติศาสตร์ ทฤษฎีปรัชญา ทฤษฎีศาสนา ทฤษฎีภาษา ทฤษฎีดนตรี เพราะทฤษฎีเหล่านี้ไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจน อย่งไรก็ตาม ทฤษฎีเหล่านี้ก็ยังเป็นทฤษฎีอยู่ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่าทฤษฎีนั้นไม่เป็นจริง (สังค อุทรานนท์, 2530)

ทฤษฎีมีความสำคัญหลายประการ เช่น ทฤษฎีช่วยชี้นำการตัดสินใจ ทฤษฎีช่วยให้มองภาพองค์การได้ชัดเจนขึ้น ทฤษฎีช่วยให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมขององค์การ ทฤษฎีเป็นแหล่งของความคิดใหม่ (Stoner & Freeman, 1992) ทฤษฎีช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ทฤษฎีช่วยจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์ ทฤษฎีช่วยสร้างสิ่งใหม่ ๆ ทฤษฎีช่วยในการทำงานปรารถนา ทฤษฎีช่วยให้เห็นถึงความจำเป็นของการวิจัย (Lunenborg & Ornstein, 2000) ทฤษฎีสามารถนำไปสู่ การปฏิบัติได้โดยตรงอย่างน้อยก็สามวิธี คือ ทฤษฎีช่วยสร้างกรอบความคิดในการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติ ทฤษฎีช่วยให้เกิดแนวความคิดในการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน และทฤษฎีช่วยชี้นำการตัดสินใจ (Hoy & Miskel, 2001)

ในการนำเสนอทฤษฎี บางครั้งอาจเสนอในรูปของสัญลักษณ์ (symbols) แทนข้อความ (statements) เพราะการนำเสนอรูปของข้อความอาจต้องอธิบายยืดยาวหรืออาจมีความสลับซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ ดังนั้นนักทฤษฎีจึงพยายามสร้างรูปแบบเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทฤษฎีนั้น โดยเหตุนี้ “รูปแบบ” จึงเป็นวิธีการเสนอทฤษฎีเพื่อต่อการเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่ตัวทฤษฎีโดยตรง แต่รูปแบบเปรียบเสมือนกับแผนผัง แผนภูมิ หรือหุ่นจำลองต่าง ๆ ที่นำมาแสดงให้เข้าใจของจริงได้ง่ายขึ้น คำศัพท์ในภาษาอังกฤษที่ใช้เรียกชื่อรูปแบบมีอยู่ 2 คำ คือ “model” และ “paradigm” คำศัพท์ทั้งสองคำนี้แตกต่างกันในการนำไปใช้อยู่บ้าง คือ “model” จะใช้กับทฤษฎีหรือสิ่งที่ได้คิดขึ้นเป็นครั้งแรก แต่ถ้าหากได้มีการนำเอา model ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์อื่นหรือสิ่งอื่น เรียกว่า “paradigm” อย่งไรก็ตาม ในปัจจุบันนักวิชาการโดยทั่วไปใช้คำว่า “paradigm” ในความหมายของกระบวนการค้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบในศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า model คือ รูปธรรมของความคิดที่บุคคลสร้างขึ้น ในลักษณะของแผนผัง แผนภูมิ หรือหุ่นจำลองต่าง ๆ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทฤษฎีนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนและต่อการทำความเข้าใจ

ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอ “รูปแบบการประเมิน” เป็นกรอบแนวคิดหนึ่งเพื่อการวิจัยในที่นี้ จึงจะมุ่งศึกษาวิเคราะห์ “ทฤษฎีการประเมิน” โดยจะเริ่มจากการทำความเข้าใจกระจ่างในคำถามสำคัญสองประการ คือ ประเมินทำไม (why) และประเมินอย่างไร (how) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

ในกรณีของ “การประเมินทำไม” มีแนวคิดในการตอบคำถามนี้สองแนวคิด คือ ประเมินเพื่อการตัดสินใจ (decision-oriented evaluation) กับ ประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่า (value-oriented evaluation) ซึ่งสองแนวคิดนี้มีนิยามของการประเมิน บทบาทของนักประเมิน และผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจคุณค่า ที่แตกต่างกัน ส่วนในกรณีของ “การประเมินอย่างไร” นั้น มีแนวคิดในการตอบคำถามนี้สองแนวคิดเช่นกันคือ ประเมินโดยยึดวิธีเชิงระบบ (system approach) และประเมินโดยยึดวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic approach) ซึ่งสองแนวคิดนี้ก็มีวิธีการ การมองคุณค่า เครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างกันด้วย

สำหรับแนวคิดการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า “ประเมินทำไม” นั้น ในกรณี “การประเมินเพื่อการตัดสินใจ” ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ ที่ได้รับการประเมินนั้น ๆ มีนักทฤษฎีที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้ เช่น Tyler, Provas, Stufflebeam et. al เป็นต้น โดยบทบาทของนักประเมินที่สำคัญ คือ การตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจ ซึ่งในเรื่องนี้ Stufflebeam et al. และ Stake มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักประเมินไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อไม่ให้เสียความเป็นกลาง ควรมีบทบาทเป็นเพียงนำเสนอสารสนเทศจากการประเมินเท่านั้น ปล่อยให้ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจคุณค่าโดยอาศัยสารสนเทศที่ผู้ประเมินนำเสนอไปนั้น ในกรณี “การประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่า” ถือเป็นกระบวนการที่นักประเมินตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ ที่มุ่งประเมินนั้น มีนักทฤษฎีที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้ เช่น Scriven, Worthen and Sanders, Apple, Cooley and Lohns, Guba and Lincoln เป็นต้น โดยนักประเมินจะมีบทบาทที่สำคัญคือเป็นผู้ตัดสินคุณค่าจากผลการประเมินนั้นด้วย หากนักประเมินใด ไม่ได้ทำหน้าที่นี้ก็คือว่ายังทำหน้าที่ในการประเมินที่ไม่สมบูรณ์ และการตัดสินใจค่านั้น ตามทัศนะของ Scriven เห็นว่า จะต้องตัดสินใจคุณค่าที่แท้จริงทั้งหมด ทั้งคุณค่าของผลที่คาดหวังไว้และที่ไม่ได้คาดหวังไว้ ทั้งทางบวกและทางลบ สำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ นักทฤษฎี การประเมินที่มีความเชื่อแน่วนี้ เชื่อว่า ไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจจะ

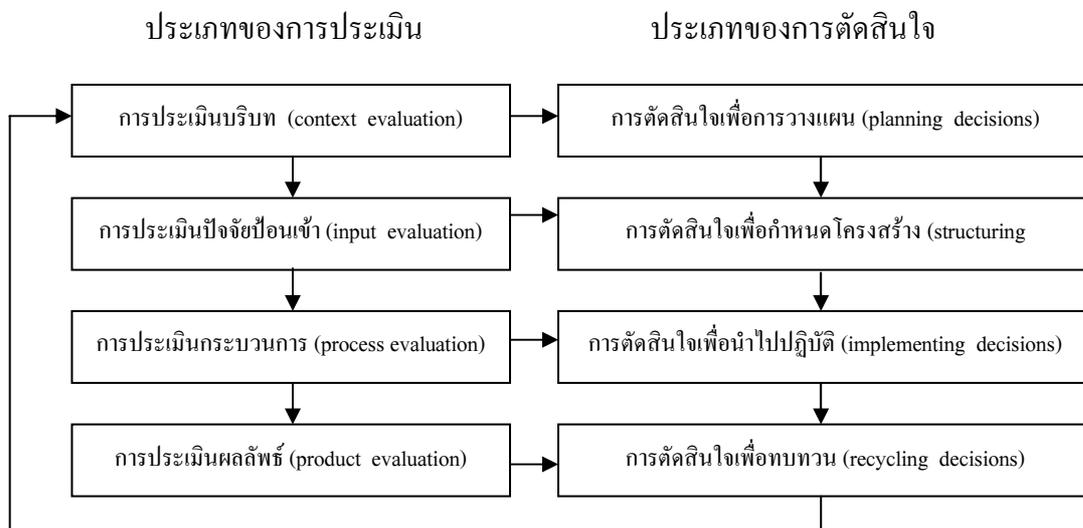
มีความสามารถเหนือกว่านักประเมินในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ประเมินนั้น ๆ เพราะการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจโดยทั่วไปมักมีแรงกดดัน ทั้งจากภายนอกและจากภายใน ซึ่งอาจทำให้ละเลยประเด็นสำคัญของการประเมินในบางประเด็นไปที่อาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี และเห็นว่าการประเมินเพื่อการตัดสินใจนั้น เป็นแนวทางอนุรักษ์นิยมที่เอื้อต่อการรักษาสภาพการณ์เดิมไว้มากกว่า เพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งตอบสนองความต้องการของฝ่ายบริหารมากกว่าการตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของสังคม

สำหรับแนวคิดการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า “ประเมินอย่างไร” ในกรณีประเมินโดยยึด “วิธีเชิงระบบ” เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาปรนัยนิยม (objectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงระบบ เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมิน และวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการรวบรวมข้อมูล มีการควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อกรประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในกรณีการประเมินโดยยึด “วิธีเชิงธรรมชาติ” เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาอัตนัยนิยม (subjectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงธรรมชาติเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะมีลักษณะการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยเน้นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงเหตุผล การสังเกตและการวิเคราะห์เบื้องต้นจะนำไปสู่การสังเกตและวิเคราะห์ในขั้นลึก ๆ ต่อไป จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน โดยต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของนักประเมินเป็นเกณฑ์

จากมิติของวัตถุประสงค์การประเมิน (ประเมินทำไม) และมิติของวิธีการประเมิน (ประเมินอย่างไร) ดังกล่าว ได้จัดประเภทการประเมินออกได้ 4 กลุ่มคือ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

1. กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (system decision-oriented evaluation) เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อนำเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจคุณค่าของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ การตัดสินใจ มีรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จัดอยู่ในการประเมินกลุ่มนี้ เช่น 1.1) การวิเคราะห์ระบบ (system analysis) 1.2) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย (cost-related analysis) 1.3) เทคนิค การทบทวนและประเมินแผนงาน (program evaluation and review techniques) 1.4) วิธีของ Rossi, Freeman และ Wright เป็นวิธีการประเมินที่เน้นการวางแผน การกำหนดวิธีการ ที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน 1.5) วิธีเชิงทดลอง (experimental approach) 1.6) วิธีที่ยึดวัตถุประสงค์ (เชิงพฤติกรรม) เป็นหลัก (goal-based (behavioral objective) approach) 1.7) วิธี

ตรวจสอบความไม่สอดคล้อง (discrepancy approach) 1.8) วิธีของศูนย์การศึกษาเพื่อการประเมิน (center for the study of evaluation approach) และ 1.9) วิธีประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ (context-input-process-product) ตามทัศนะ ของ Stufflebeam et al. ในปี 1971 ซึ่งได้นำแนวคิดเชิงระบบมาใช้ในการตัดสินใจ 4 ประเภท คือ 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (planning decisions) เกี่ยวกับการเลือกเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายโครงการ 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (structuring decisions) เกี่ยวกับการกำหนดยุทธวิธี หรือแผนงานหรือการดำเนินงาน 3) การตัดสินใจเพื่อนำไปปฏิบัติ (implementing decisions) เกี่ยวกับการเปลี่ยนยุทธวิธีหรือการดำเนินงานให้เหมาะสม 4) การตัดสินใจเพื่อการทบทวน (recycling decisions) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือคงหรือขยายหรือยุบหรือเลิกโครงการ และมีประเภทการประเมิน 4 ประเภท เช่นเดียวกันคือ 1) การประเมินบริบท (context evaluation) 2) การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation) 3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation) 4) การประเมินผลลัพธ์ (product evaluation) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและการตัดสินใจดังกล่าว จะเอื้อต่อการตัดสินใจแต่ละประเภท ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและการตัดสินใจ ตามทัศนะของ Stufflebeam et al. (2004)

2. กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic decision-oriented evaluation) เน้นการใช้วิธีเชิงธรรมชาติเพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ มีรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จัดอยู่ในการประเมินกลุ่มนี้ เช่น 2.1) วิธียึดผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder-based approach) 2.2) วิธีบริหารจัดการ (transactional approach) 2.3) วิธีประชาธิปไตย (democratic approach) 2.4) วิธีสร้างความกระจ่าง (illuminative approach) 2.5) รูปแบบตอบสนองผู้ใช้ผลการประเมิน (responsive model) 2.6) วิธีสร้างสรรค์ (creative approach) และ 2.7) วิธีเน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์ (utilization-focused approach) เป็นต้น

3. กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (system value-oriented evaluation) เน้นใช้วิธีเชิงระบบเพื่อนักประเมินทำการตัดสินใจของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน มีรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จัดอยู่ในการประเมินกลุ่มนี้ เช่น 3.1) วิธีไม่มียึดวัตถุประสงค์ (goal-free approach) 3.2) วิธีพิพากษา (judicial approach) 3.3) วิธีทางวิชาชีพ (accreditation (professional review) approach) เป็นต้น

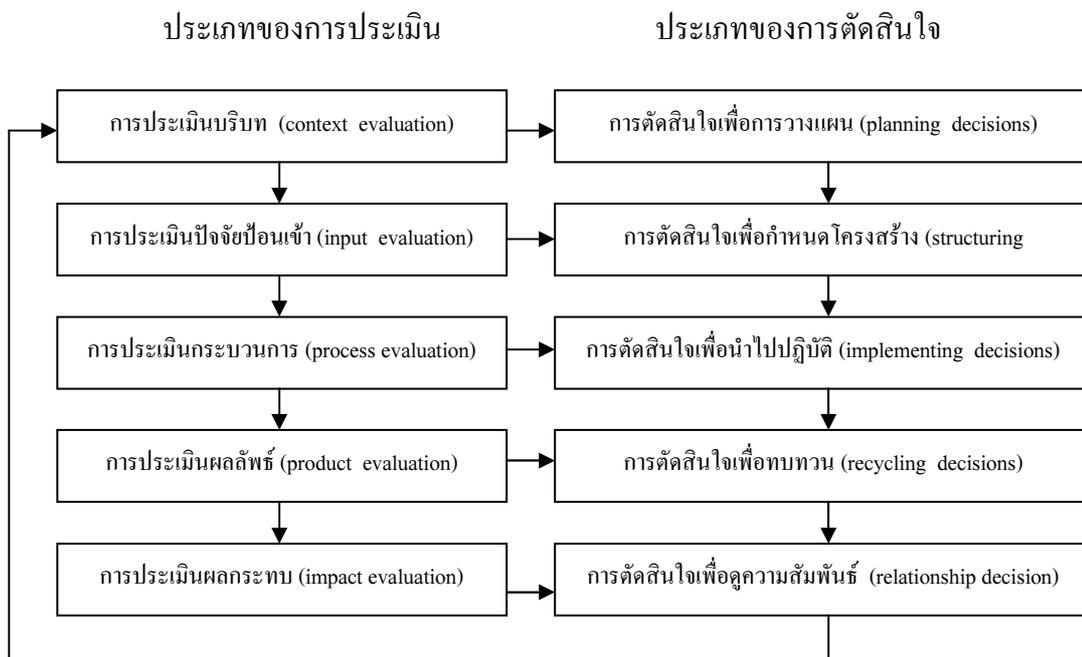
4. กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงธรรมชาติ ((naturalistic value-oriented evaluation) เน้นใช้วิธีเชิงธรรมชาติเพื่อนักประเมินทำการตัดสินใจของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินมีรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จัดอยู่ในการประเมินกลุ่มนี้ เช่น 4.1) วิธีวิพากษ์ (criticism approach) และ 4.2) วิธีประสิทธิผล (effective approach) เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับคำว่า “รูปแบบ” ที่มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า “ทฤษฎี” และพิจารณาถึงการแบ่งขั้ววัตถุประสงค์การประเมินไว้สองขั้วและขั้ววิธีการประเมินออกเป็นสองขั้วเช่นกัน พบว่ากับหลักการเลือกรูปแบบการประเมินว่า จะต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (model free approach) โดยเริ่มต้นจากการเลือก “กลุ่มรูปแบบ” การประเมินที่เหมาะสม แล้วเลือก “รูปแบบ” ที่เหมาะสมจากกลุ่มรูปแบบการประเมินนั้น จึงเห็นว่ากลุ่มรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (system decision-oriented evaluation) ที่เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ การตัดสินใจเป็น “กลุ่มรูปแบบหนึ่ง” ที่น่าสนใจต่อการประเมินโครงการทางการศึกษาในปัจจุบัน และเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการประเมินที่จัดอยู่ในกลุ่มรูปแบบการประเมินนี้ ก็เห็นว่า รูปแบบการประเมิน Context-Input-Process-Product หรือ CIPP model ของ Stufflebeam et al. เป็น “รูปแบบ” ที่น่าสนใจ เพราะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้สารสนเทศมาให้ผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจทั้งระบบ คือ ทั้งเพื่อการวางแผน เพื่อกำหนดโครงสร้าง เพื่อ

การนำไปปฏิบัติ และเพื่อการทบทวน โครงการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินแบบบูรณาการ ที่ต้องมีการสร้างโมเดลตรรกะ (logic model) ที่แบ่งองค์ประกอบของโครงการออกเป็น 4 ส่วน คือ แหล่งหรือปัจจัยป้อน (sources or inputs) กิจกรรมและการบริการหรือกระบวนการ (activities and services or process) ผลผลิต (outputs) อันเป็นผลของการจัดกิจกรรมและการบริการที่มีผลโดยตรง ต่อผู้เข้าร่วมโครงการ และผลลัพธ์ (outcomes) อันเป็นผลตามเป้าหมายสุดท้ายหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับบุคคล องค์กร ชุมชน และสังคม นอกจากองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังกล่าวแล้ว นักประเมิน ยังอาจกำหนดองค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น องค์ประกอบด้าน ปัจจัยภายนอก (external factors) ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อโครงการ และอาจกำหนดรายละเอียดของ องค์ประกอบนั้น ๆ เพิ่มเติม อาทิ บุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีรวบรวมข้อมูล และเกณฑ์สำหรับการ ประเมิน เป็นต้น (อวยพร เรื่องตระกูลและสุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2550)

นอกจากหลักการไม่ยึดติดกับกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้ว การกำหนดรูปแบบการ ประเมินควรคำนึงถึงความเป็นประโยชน์ด้วยนั้น จึงเห็นควรให้มี “การประเมินผลกระทบ” (impact evaluation) ด้วย ดังที่เสนอของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ นิคม ตั้งคะพิภพ (2528) ที่เห็นว่า การ ประเมินจะยังไม่มีความสมบูรณ์ หากยังไม่มี การประเมินผลกระทบ นอกจากนั้นยังมีเหตุผล สนับสนุนอื่นอีก กล่าวคือ การบริหารองค์การในปัจจุบันได้คำนึงถึงการบริหาร โดยองค์รวม (holistic) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Senge (2000) เกี่ยวกับการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เน้น การสืบเสาะหาปัญหาเพื่อปรับปรุงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ด้วยการคิดอย่างเป็นภาพรวม ไม่แยกส่วน เช่นเดียวกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพ ตามทัศนะของ Ubben et al. (2001) และสอดคล้องกับ ทัศนะของ Hoy and Miskel (2001) ที่ใช้หลัก ความเป็นพหุทั้งระบบเป็นเกณฑ์การประเมินควมมี ประสิทธิภาพขององค์การ

จากเหตุผลสนับสนุนดังกล่าว วิโรจน์ สารรัตนะ ได้นำเสนอ “รูปแบบการประเมินเชิงระบบ Context-Input-Process-Product-Impact: CIPPI” เพื่อเป็นกรอบแนวคิดหนึ่งในการวิจัย ซึ่งแม้จะมีผู้ กล่าวถึงรูปแบบ CIPPI มานาน แต่ยังคงขาดการนำเสนอเชิงวิเคราะห์และเป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อ “การตัดสินใจเชิงระบบ” จากการประเมิน 5 ประเภทคือ 1) การประเมินบริบท เพื่อการตัดสินใจ ด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) การประเมินปัจจัยป้อนเข้า เพื่อการตัดสินใจด้านการ กำหนดโครงสร้างหรือวางรูปแบบดำเนินงาน 3) การประเมินกระบวนการ เพื่อการตัดสินใจในการ นำไปใช้ปฏิบัติจริง 4) การประเมินผลลัพธ์ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือคงหรือ ขยายหรือยุบหรือเลิกโครงการ 5) การประเมินผลกระทบ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ของผลกระทบทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการประเมินเชิงระบบ Context-Input-Process-Product-Impact
ข้อเสนอกรอบแนวคิดหนึ่งเพื่อการวิจัย ตามทัศนะเบื้องต้นของวิโรจน์ สารรัตนะ

ในการนำรูปแบบการประเมินเชิงระบบ Context - Input - Process - Product - Impact ไปใช้เพื่อการวิจัยในทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตนะ เห็นว่า ผู้วิจัยควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละประเภท ขณะเดียวกันควรศึกษาแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินแต่ละประเภทนั้นด้วย เพื่อให้ผู้วิจัยมีความไวเชิงทฤษฎี (theoretical sensitivity) ที่จะนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการประเมินที่เหมาะสม ดังเช่น

กรณีการประเมินบริบท (context evaluation) ผู้วิจัยต้องชัดเจนในวัตถุประสงค์ว่าเพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนหรือการกำหนดจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการ (planning decisions) ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีที่ควรนำมาศึกษาเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมองค์การ และทฤษฎีจุดมุ่งหมาย เป็นต้น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมองค์การ (organizational environment)

ในการบริหารองค์การนั้น ผู้บริหารต้องเผชิญกับสถานะแวดล้อมองค์การ 2 ลักษณะคือ 1) สถานะแวดล้อมภายใน (internal environment) และ 2) สถานะแวดล้อมภายนอก (external environment) โดยองค์การจะนำเอาทรัพยากร ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์และที่ไม่ใช่มนุษย์ (ปัจจัย

ป้อนเข้า) จากระบบที่ใหญ่กว่า (สภาวะแวดล้อมภายนอก) จากนั้นจะเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในองค์กร (สภาวะแวดล้อมภายใน) อันจะนำไปสู่ผลผลิตหรือการบริการที่ต้องการ (ปัจจัยป้อนออก) ซึ่งผู้บริหารต้องประสานกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

สภาวะแวดล้อมภายนอก (external environments) หมายถึง พลังจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อการบริหารองค์กร มี 2 ลักษณะ คือ สภาวะแวดล้อมทั่วไป (mega-environment/general environments) และ สภาวะแวดล้อมในงาน (task environments) ดังนี้ โดยสภาวะแวดล้อมทั่วไป มักประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบ 5 ด้านที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กรดังนี้ คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย ด้านวัฒนธรรมสังคม (เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน พฤติกรรม แนวโน้มทางประชากร และลักษณะทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น) และด้านความเป็นสากล (Bartol, Martin, Tein, & Matthews, 1998) และสภาวะแวดล้อมในงาน ประกอบด้วยปัจจัยหรือพลังภายนอกองค์กรที่มีผลสำคัญต่อการตัดสินใจทางการบริหาร เช่น ลูกค้า ผู้บริการ คู่แข่งกลุ่มทางการเมือง การพัฒนาเทคนิค เป็นต้น สภาวะแวดล้อมเหล่านี้มีผลให้ผู้บริหารต้องศึกษาวิเคราะห์ปัญหาขององค์กร เช่น ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการที่ใช้ในการตัดสินใจ การกำหนดโครงสร้างองค์กร รูปแบบการควบคุม และรูปแบบความเป็นผู้นำ เป็นต้น (Hellriegel & Slocum, 1982)

สภาวะแวดล้อมภายใน (internal environments) หมายถึง สภาวะทั่วไปที่ดำรงอยู่ในองค์กร บางครั้งเรียกว่า วัฒนธรรมองค์กร (organizational culture) (Bartol et al., 1998) ประกอบด้วยค่านิยม สมมติฐาน ความเชื่อ ปทัสถานของคนในองค์กรยึดถือร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีผลสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กร จำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านที่ส่งเสริมต่อการบรรลุจุดหมายขององค์กร (direction) 2) ด้านที่แพร่หลายในองค์กร (pervasiveness) 3) ด้านที่คนในองค์กรให้การยอมรับ (strength) แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรอาจจะมีผลในทางบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร หากวัฒนธรรมนั้นส่งเสริมต่อการบรรลุจุดหมาย แพร่หลาย ในวงกว้าง และได้รับการยอมรับ อย่างไร ก็ตาม วัฒนธรรมอาจส่งผลในทางลบได้ หากวัฒนธรรมนั้นเป็นที่แพร่หลาย เป็นที่ยอมรับ แต่ไม่ส่งเสริมการบรรลุจุดหมายขององค์กร สำหรับวัฒนธรรมที่ไม่เป็นที่แพร่หลายและไม่เป็นที่ยอมรับ อาจไม่ส่งผลกระทบมากนัก ไม่ว่าจะ เป็นทางบวกหรือทางลบ (Barney, 1986)

2. ทฤษฎีการกำหนดจุดมุ่งหมาย (goal-setting theory) ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ คือ Locke and Latham (1990 อ้างถึงใน Bartol et al., 1998) โดยเสนอความคิดว่า การกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อบอกทิศทางการทำงานเป็นการจูงใจให้มีการปฏิบัติงาน (performance) ที่สำคัญประการหนึ่ง โดย

ความสำเร็จของการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการจูงใจในการปฏิบัติงานนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่กำหนดนั้นว่า มีคุณลักษณะที่เหมาะสมเพียงใดดังนี้ คือ ความเฉพาะเจาะจงและวัดผลได้ ความท้าทาย ความสามารถทำให้บรรลุผลได้ ความเกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กร และกำหนดเวลาแห่งความสำเร็จ

คำว่า “จุดมุ่งหมาย” ตามทฤษฎีการกำหนดจุดมุ่งหมายนี้ มีความหมายเดียวกับคำว่า “วัตถุประสงค์” (จุดมุ่งหมายของโครงการ = วัตถุประสงค์ของโครงการ) ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความสำคัญ และลักษณะที่ดีของจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดเป็นกรอบในการวิจัย จะนำเอาสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ มากล่าวถึงในสามประเด็น ดังนี้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2539)

1) ความหมาย นักวิชาการได้ให้ความหมายของจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ไว้หลากหลายความหมาย ดังนี้ เช่น (1) หมายถึง สิ่งที่ต้องการมุ่งหวังจะบรรลุถึง (2) หมายถึง ความมุ่งหมายหรือสภาวะที่ต้องการในอนาคต (3) หมายถึง ข้อความที่แสดงเจตนารมณ์ที่มุ่งให้เกิดผลลัพธ์จากการกระทำ (4) หมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นถึงผลงานที่ต้องการจากการดำเนินงานตามที่กำหนดขึ้น (5) หมายถึง จุดหมายปลายทางหรือสิ่งที่คาดหวังจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการบริหารหรือการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง (6) หมายถึง สภาวะในอนาคตที่มุ่งหวังเอาไว้ และพยายามที่จะให้บรรลุถึง (7) หมายถึง สภาวะสุดท้ายที่ต้องการในอนาคต ที่ต่างมุ่งหวังจะให้ได้มาหรือให้เป็นจริงเมื่อถึงกำหนดเวลา ซึ่งจากทัศนะต่างๆ สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ หมายถึง ผลงาน ผลลัพธ์ สิ่งที่มุ่งหวัง สภาวะที่ต้องการ สิ่งทีคาดหวังให้เกิดขึ้น จุดหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต จากการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ดังนั้น จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์จึงมีความเกี่ยวข้องกับคำที่สำคัญ 3 คำ คือ ผลงาน อนาคต และกิจกรรม นั่นคือ ผลงาน เป็นสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต แต่สิ่งที่จะทำให้เกิดผลงานนั้นขึ้นมาได้ต้องอาศัยกิจกรรมเป็นตัวรองรับ และกิจกรรมที่รองรับนั้นจะต้องมีการกระทำ หากไม่มีการกระทำก็ไม่อาจเกิดผลงานขึ้นมาได้

2) ความสำคัญ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์มีความสำคัญดังนี้ คือ (1) เป็นตัวที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ในการปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม (2) เป็นตัวชี้นำองค์กร กล่าวคือ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์จะเป็นจุดหมายสุดท้ายที่ทุกคนในองค์กรต่างคาดหวังให้เกิดขึ้น ซึ่งถึงแม้ว่าบุคคลแต่ละคนในองค์กรจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรจะเป็นหลักชัยที่จะทำให้ทุกคนมีเหตุผล มีความสามัคคี มีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน มีการร่วมแรงร่วมใจกันที่จะปฏิบัติงาน เพื่อใ้บังเกิดผล (3) เป็น

สิ่งที่จะช่วยจูงใจบุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์จะทำให้บุคคลเหล่านั้นได้ทราบว่า ตนเองกำลังทำอะไร เพื่ออะไร อันจะทำให้มีความตั้งใจและมั่นใจในการปฏิบัติงาน แม้จะมีปัญหาอันเกิดจากการทำงานก็สามารถจะยึดถือจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นเป็นหลัก ในการพิจารณาแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ (4) เป็นพื้นฐานของการกระจายอำนาจ เนื่องจากเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้ทราบได้เข้าใจและยอมรับในวัตถุประสงค์แล้ว ก็จะสามารถทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ มีความเป็นอิสระในการพิจารณาปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยไม่ยึดแน่นอยู่กับกฎหรือระเบียบที่ระดับบนได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานต่างยึดวัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการดำเนินงานนั่นเอง (5) เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการควบคุมการดำเนินงานขององค์กรได้ โดยสามารถนำเอาผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงมาเปรียบเทียบกับผลงานที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์

3) ลักษณะที่ดีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ประสงค์ที่ดีมีลักษณะดังนี้ เช่น (1) ควรมีความสัมพันธ์กับความต้องการขององค์กร และความจะสนับสนุนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในระดับที่สูงกว่า นั่นคือ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นควรได้จากการศึกษาวิเคราะห์จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในระดับสูง เพื่อช่วยให้จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในระดับสูงกว่านั้นประสบผลสำเร็จ (2) จะต้องได้รับการยอมรับหรือเห็นด้วยจากทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นสำเร็จ ดังนั้นในการจัดทำจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ควรให้สมาชิกในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้เป็นที่เข้าใจกันทุกฝ่าย เป็นที่ยอมรับ และแปลความได้ถูกต้อง (3) มีความเป็นไปได้ ไม่ได้กำหนดขึ้นมาอย่างเลื่อนลอยหรือเป็นอุดมคติ เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถบรรลุผลได้ (4) ควรหลีกเลี่ยงการทำทนาย จะต้องไม่สูงหรือยากจนเกินไปจนเกิดที่ถอย หรือไม่ยากเกินไปจนสามารถทำให้สำเร็จได้ผลในระยะสั้น ๆ ควรมีความสมเหตุสมผลในลักษณะที่สูงพอสมควร เพื่อให้เป็นสิ่งที่น่าท้าทายและ จูงใจผู้ปฏิบัติงาน (5) ควรระบุไว้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ไม่ใช้ถ้อยคำวกวนยากต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีหลักยึดถือ และปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน สามารถรวบรวมทุ่มเทความสามารถทั้งกำลังความคิดและกำลังแรงงานได้อย่างเต็มที่

การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นผลต่อเนื่องจากการศึกษาสถานะแวดล้อม หากไม่ศึกษาสถานะแวดล้อมย่อมไม่สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการที่ดีได้ ซึ่งจากกรอบแนวคิดนี้ ได้นำไปสู่ประเด็นเพื่อการประเมินสถานะแวดล้อมเพื่อตัดสินใจทบทวนจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการที่ทำการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในในปัจจุบันเป็นเช่นไร (what is) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

และทิศทางที่กำหนดไว้เดิมหรือไม่ ควรปรับลดหรือเพิ่มทิศทางและจุดมุ่งหมายใดอีก (what should be)

กรณีการประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation) ผู้วิจัยต้องชัดเจนว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างหรือการวางรูปแบบการดำเนินงาน(structuring decisions) ซึ่งโดยทั่วไปจะกล่าวถึงทรัพยากรการดำเนินงานที่มุ่งให้บรรลุจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับทิศทางของงานหรือโครงการ ดังนั้นแนวคิดที่ควรนำมาศึกษาเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เช่น การจัดทำโครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (logical framework) ซึ่งให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างจุดมุ่งหมายกับการดำเนินงานในโครงการและแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหาร ดังนี้

กรณีแนวคิดการจัดทำโครงการแบบตารางสมเหตุสมผลได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง “แผน แผนงาน และโครงการ” นั่นคือ ความเชื่อที่ว่า โครงการหนึ่ง ๆ จะไม่ปรากฏอยู่อย่างอิสระโดยไม่มีความสัมพันธ์กับโครงการอื่น ๆ หรือกับแผนงานหรือแผนที่อยู่เหนือขึ้นไป เพราะผลสำเร็จของโครงการหนึ่ง ๆ เมื่อรวมกันแล้วจะเป็นตัวก่อให้เกิดความสำเร็จให้กับแผนงานหรือแผนในระดับที่สูงกว่าขึ้นไป จากแนวความคิดเรื่องระดับของวัตถุประสงค์ (hierarchy of objectives) 3 ระดับ คือ 1) วัตถุประสงค์ระดับสูงสุด (ultimate goal) เป็นวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือแผน 2) วัตถุประสงค์ระดับปานกลาง (intermediate goal) เป็นวัตถุประสงค์ของโครงการ และ 3) วัตถุประสงค์ใกล้ตัว (immediate goal) เป็นวัตถุประสงค์ระดับล่างของโครงการ โดยปกติจะเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามโครงการที่กำหนด มิใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2539)

การจัดทำโครงการแบบ Log frame ได้นำเอาแนวคิดเรื่องระดับวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดกรอบเหตุผลสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะตารางเมตริกซ์แบบ 4 x 4 รวมเป็น 16 ช่อง ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดทำโครงการแบบตารางสมเหตุสมผลมีคำอธิบายค่อนข้างมาก ในที่นี้จะนำเอาเฉพาะส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการให้เกิดระบบการคิดเพื่อกำหนดประเด็น ในการประเมิน ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิด “ความสมเหตุสมผลระหว่างจุดมุ่งหมายของโครงการกับทรัพยากรและกิจกรรมที่จะใช้ในโครงการ” ว่าในการนำเอาสาระสำคัญต่าง ๆ มาบรรจุลงในช่องทั้ง 16 ช่องนั้น ก่อนจะบรรจุสาระสำคัญลงไป ต้องทำการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลและความถูกต้องของข้อมูลต่าง ๆ ให้ละเอียดและรอบคอบก่อน โดยเฉพาะการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในแนวตั้ง (vertical logic) โดยการตั้งคำถามจากบนลงล่างว่าอย่างไร (how) เช่น ทำอย่างไรจึงจะบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ คำตอบที่ได้ก็คือ ทรัพยากรหรือกิจกรรมที่จะดำเนินงานใน

โครงการ และจากนั้นจึงตั้งคำถามจากล่างขึ้นบน โดยตั้งคำถามว่าทำไม (why) เช่น ทำไมจึงต้องใช้ทรัพยากรหรือกิจกรรมนั้น เป็นต้น ซึ่งหากคำตอบที่ได้จากทั้งการตอบคำถามจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนตรงกันหรือ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อกัน ก็แสดงว่า ทรัพยากรหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการนั้นมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของโครงการ หากนำไปปฏิบัติก็จะส่งผลสำเร็จต่อจุดมุ่งหมายของโครงการนั้น ซึ่งหลักความสมเหตุสมผลดังกล่าวนี้ สามารถจะนำไปใช้เป็นระบบคิดเพื่อการพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลระหว่างจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการกับทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ โดยเฉพาะระบบคิดเกี่ยวกับการตั้งคำถามย้อนกลับไปมาระหว่างแนวตั้งและแนวนอน และระหว่างคำถามว่าทำอย่างไร (how) และ ทำไม (why)

จากแนวคิดการจัดทำโครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (logical framework) ได้นำไปสู่ประเด็นเพื่อการประเมินปัจจัยป้อนเข้าเพื่อการตัดสินใจในความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการกับทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ เพื่อตอบคำถามว่าปัจจัยด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับจุดมุ่งหมายและทิศทางของโครงการเพียงใด ควรปรับลดหรือเพิ่มอะไรอีก

กรณีการประเมินกระบวนการ (process evaluation) ผู้วิจัยต้องชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือโครงการไปใช้ปฏิบัติ (implementing decisions) ซึ่งโดยทั่วไปจะหมายถึงการดำเนินงานตามกิจกรรมหรือภาระงานที่กำหนดไว้ ปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหานั้น ดังนั้นแนวคิดที่ควรศึกษาเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงว่า ในการบริหารเพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น การเปลี่ยนแปลงคืออะไร มีสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีแนวทางเพื่อการเอาชนะ สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นในการประเมิน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลง (change) นักวิชาการบางท่านให้นิยามว่า เป็นการผันแปร (altering) ในพฤติกรรม โครงสร้าง กระบวนการ จุดมุ่งหมาย และผลลัพธ์ขององค์กร บางท่านก็เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นคำเดียวกับคำว่านวัตกรรม (innovation) บางท่านก็เห็นว่าเป็นความสามารถที่จะดัดแปลงสิ่งใด ๆ ได้ (adaptability) และบางท่านก็เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นความแปลก ๆ ใหม่ ๆ (novelty) (Razik & Swanson, 2001) อย่างไรก็ตาม Simsek and Louis (1994) ได้ให้นิยามในเชิงบริหาร ที่น่าสนใจว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์กร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในกระบวนทัศน์ (paradigm shift) จากกระบวนทัศน์เก่าไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ ทั้งในเรื่องของโครงสร้าง วัฒนธรรม ภาวะผู้นำ และบทบาทส่วนบุคคล เป็นกระบวนทัศน์ที่มีลักษณะเด่นกว่าและมีผลต่อความสำเร็จได้

มากกว่า ซึ่งแม้ว่า การเปลี่ยนแปลงจะมีนิยามว่าอย่างไรหรือว่ามีกระบวนการเป็นอย่างไร แต่การเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการปรับปรุงภายในตัวเอง (self-renewal) หรือเป็นผลจากแผนงาน โครงการที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลมาจากการปรับตัวใหม่ ๆ ของสภาพแวดล้อมภายนอกที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีหน้าที่พื้นฐานในการให้บริการ ทั้งค่อนักเรียน ชุมชน และสังคม เป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนที่จะต้องจัดเตรียมเยาวชนเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่ในโลกแห่งอนาคต และเพื่อให้การทำหน้าที่นี้เป็นไป อย่างได้ผล โรงเรียนจึงจะต้องตระหนักถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น และจัดเตรียมให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในทั้งด้านหลักสูตรการสอนและองค์การ และผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโรงเรียน ((Razik & Swanson, 2001; Cunningham & Cordeiro, 2000)

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนนั้น เกิดขึ้นได้ในสองลักษณะ คือการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก (outside-in) หรือจากการบริหารแบบบนสู่ล่าง (top-down) และการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลจากปัจจัยภายในของโรงเรียนเอง (inside-out) หรือจากรูปแบบการบริหารแบบล่างขึ้นบน (bottom-up) (Sarason 1971 อ้างถึงใน Razik & Swanson, 2001) หากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเกิดจากแรงกดดัน (pressure) ที่มีมาจากทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (external and internal environment) กรณีสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น นโยบายและการแทรกแซงของรัฐ การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมของสังคม การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การขยายตัวขององค์ความรู้ เป็นต้น ในกรณีของสิ่งแวดล้อมภายในนั้นส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร ที่เกี่ยวข้องกับคน เช่น การปฏิบัติงานที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การลาออกจากงาน ผลการเรียนรู้ในระดับต่ำ เป็นต้น (Lunenberg & Ornstein, 2000)

อย่างไรก็ตามในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง จากกระบวนการที่ผ่านกระบวนการที่ใหม่นั้น จะต้องเผชิญกับสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (resistance of changes) ที่อาจแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย เป็นสิ่งต่อต้านที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง และเป็นสิ่งต่อต้านที่ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากอารมณ์หรือพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องให้ความสนใจเพื่อหาทางจัดหรือลดให้เหลือน้อยลง

สำหรับสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในองค์การ โดยทั่วไปนั้น ในทัศนะของ Stanislaw and Stanislaw (1983) เห็นว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) ความสงสัยและความกลัวต่อสิ่งที่ไม่รู้ 2) ความไม่ไว้วางใจ 3) ความกลัวต่อความล้มเหลว 4) ความกลัวต่อการสูญเสียสถานภาพและหรือ

ความมั่นคง ในงาน 5) ความกดดันจากกลุ่มเพื่อน 6) ความไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมและหรือ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 7) ความขัดแย้งระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มเป้าหมาย 8) ความไม่เหมาะสมในเรื่องเวลาหรือการวางแผน ในทัศนะของ Razik and Swanson (2001) เห็นว่าเกิดจากสิ่งที่จะเกิดขึ้นใหม่นั้นจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในสถานะเดิมของเขา ส่วน Harvey (1990) เห็นว่าเกิดจาก 1) การขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง 2) การขาดผลประโยชน์ที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลง 3) ความรู้สึกโดดเดี่ยวจากผลการเปลี่ยนแปลงนั้น 4) ความขัดแย้งกับปทัสถานที่ใช้อยู่เดิม และ 5) ระดับการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับทัศนะของ Lunenburg and Ornstein (2000) ที่เห็นว่าเกิดจาก 1) ความกลัวในการคุกคามต่อการบรรลุความต้องการของบุคคล เช่น ด้านเศรษฐกิจด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการยอมรับนับถือ เป็นต้น 2) ความกลัวต่อสิ่งที่ไม่รู้ 3) ความกลัวต่อสิ่งที่จะคุกคามต่ออำนาจและอิทธิพลที่มีอยู่ 4) ความกลัวในการปรับตัวจากความรู้และทักษะที่มีอยู่ 5) ยึดมั่นในโครงสร้างองค์การเดิม 6) มีทรัพยากรจำกัด 7) ขัดกับข้อตกลงร่วมที่มีต่อกันไว้ก่อน

สำหรับองค์การทางการศึกษานั้น Miskel and Ogawa (1988) เห็นว่า บรรยากาศและวัฒนธรรมโดยรวมขององค์การทางการศึกษานั้น เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย ดังนั้น ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงองค์การนั้น หากไม่ใช้ความพยายามใด ๆ กับบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การแล้วก็ดูเหมือนจะมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูง นอกจากนั้นยังมีอุปสรรคจากความจำกัดของทรัพยากร ความไร้สมรรถภาพในการสร้างผลผลิต การขยายการให้บริการ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ การขาดแคลนบุคลากร และการต่อรองของกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนั้น Sarason (1990) เห็นว่าการขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของครูแม้ครูจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่ก็ขาดความร่วมมือในลักษณะของการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญ และ Connor and Lake (1988) ก็เห็นว่าอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนก็คือการขาดใน 3 เรื่อง คือ 1) ความเข้าใจ (understanding) 2) การยอมรับ (acceptance) และ 3) การกระทำ (acting) ในสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนั้น ส่วน Basom and Grandall (1991) เห็นว่าสิ่งที่ปัญหาอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมีดังนี้ คือ 1) การมีผู้นำที่ไม่ต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารกลัวความไม่สามารถที่จะบริหารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ 3) ขาดการฝึกอบรมให้มีทักษะในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง 4) มีการบริหารแบบคอยรับการสั่งการจากแต่ผู้บริหารระดับสูง 5) คนในองค์การยังเชื่อว่าองค์การยังไม่มีปัญหาหรือความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง 6) โรงเรียนยังไม่สามารถทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่พึงประสงค์อื่นได้ และ 7) การมีเวลาและทรัพยากรจำกัด เป็นต้น

Parkay and Hall (1992) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนว่า บทบาทการเป็นผู้ริเริ่ม (initiator) จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีปริมาณได้มากกว่าบทบาทในรูปแบบอื่น โดยกิจกรรมสำหรับผู้บริหารเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีดังนี้ 1) จัดองค์การให้มีลักษณะเอื้อต่อการพัฒนา 2) จัดฝึกอบรม 3) ให้คำปรึกษาและการจูงใจ 4) ติดตามผล 5) มีการสื่อสารกับภายนอก 6) ทำให้มีความกระฉ่งในเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังให้คิดเห็นไว้ด้วยว่า ในการให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้บริหารต้องพยายามหลีกเลี่ยงมิให้เกิดสภาพที่เรียกว่า overcontrol หรือ mock participation ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่จริง ผู้มีส่วนร่วมนั้นไม่จริงใจที่จะผูกพันไปถึงการนำไปสู่การปฏิบัติในท้ายที่สุดได้ ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงสภาพที่เรียกว่า undercontrol หรือ planning in the vacuum ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้บริหารได้กำหนดสิ่งที่จะทำ เสร็จแล้วกลับโยนแผนทั้งหมดไปให้ครู ซึ่งทั้งสองกรณีจะไม่นำไปสู่การบรรลุผลแห่งการมีส่วนร่วมที่ดีได้ หรือกรณีของ Daresh (2001) ได้กล่าวถึงสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนที่จะต้องแสวงหาเทคนิควิธีเพื่อเอาชนะหรือ แก้ไขดังนี้ 1) การขาดความมีพันธะผูกพันกับอุดมการณ์ของโรงเรียน 2) การให้ข้อมูลย้อนกลับมีไม่เพียงพอ 3) ความรู้เกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ไม่เพียงพอ 4) ทักษะหรือค่านิยมที่มีต่อข้อเสนอในการเปลี่ยนแปลง 5) ความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ 6) การพัฒนาทักษะยังไม่เพียงพอ 7) ยังให้ความสนใจในสภาพที่เป็นอยู่ในระดับสูง 8) ขาดการสนับสนุนจากองค์การ 9) บรรยากาศเป็นแบบปิดมากกว่าแบบเปิด 10) ขาดการทำให้เป็นระบบ เข้ากับส่วนอื่น ๆ ขององค์การ 11) เป็นสิ่งคุกคามต่อบุคคล 12) ขาดความรู้อย่างเพียงพอในเรื่องข้อจำกัดและความเป็นไปได้ในสภาพการณ์โครงสร้างขององค์การที่เน้นความคงที่ (Static) 13) ขาดผู้ชำนาญเพื่อการแก้ปัญหาอย่างพอเพียง 14) เป็นสิ่งคุกคามต่อเจ้าหน้าที่ในองค์การ 15) การให้รางวัลเพื่อผลในการเปลี่ยนแปลงยังไม่เพียงพอ

การนำทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในองค์การของนักวิชาการหลายท่าน มากล่าวถึงในที่นี้ เพื่อให้ได้ตระหนักและรับรู้ถึงสิ่งถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อหาแนวทางในการเอาชนะหรือลดให้เหลือน้อยลง เพราะมีงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นสามารถเอาชนะได้หากมีการดำเนินการที่ดี เช่น Fullan (1982) แนะนำดังนี้ 1) การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง 2) การทำให้วัตถุประสงค์หรือความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความชัดเจน เป็นที่รับรู้ และเข้าใจในสมาชิกขององค์การ และมีแนวทางที่จะทำไปบรรลุผลตามความคาดหวังนั้น 3) มีการใช้ความพยายามอย่างหลากหลาย และ 4) มีความสามารถที่จะนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติได้ Razik and Swanson (2001) ก็ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้คือ 1) ต้องตระหนักถึงทัศนคติ ความเชื่อ และความต้องการของสมาชิกใน

องค์การ 2) ใช้ผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นที่ยอมรับ 3) ให้สมาชิกได้ตระหนักและรับรู้ถึงผลดีที่จะได้รับจากการเปลี่ยนแปลง 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง 5) ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในจะได้ผลมากกว่าจากภายนอก 6) สื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับ London (1988 อ้างถึงใน Razik & Swanson, 2001) ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ 1) ให้มีการประเมินลักษณะของการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านจิตวิทยา ด้านค่าใช้จ่าย จุดมุ่งหมาย และความผูกพันของสมาชิกก่อนการดำเนินงาน 2) ให้พิจารณาถึงว่าใคร (who) และอะไร (what) ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง 3) สร้างวิสัยทัศน์ให้สมาชิกเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงมีความเป็นไปได้อย่างไร 4) จัดเตรียมมาตรการดำเนินงานที่หลากหลาย นอกจากนั้น Lunenburg and Ornstein (2000) ก็มีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้งในการวางแผนและการปฏิบัติ เพื่อความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วม ความมีพันธะผูกพัน และลดความกังวล 2) จัดระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี เพื่อให้รู้ถึงความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งในทางบวกและทางลบ และผลกระทบที่พวกเขาจะได้รับ 3) การให้ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง 4) การให้ผลตอบแทน อาจเป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุเพื่อลดการต่อต้าน 5) การมีระบบการวางแผนที่ดี และ 6) การใช้อำนาจบังคับในกรณีที่ใช้วิธีการอื่นแล้วล้มเหลว

จากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและการเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ได้นำไปสู่ประเด็นเพื่อการประเมินกระบวนการเพื่อการตัดสินใจว่าเมื่อนำโครงการสู่การปฏิบัติแล้ว การใช้ทรัพยากรและการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (หาความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติจริงกับที่คาดหวังไว้ในโครงการ) มีปัญหาหรือสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเพื่อการแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น

กรณีการประเมินผลลัพธ์ (output evaluation) ผู้วิจัยต้องชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือคงหรือขยายหรือยุบหรือเลิกงานหรือโครงการ (recycling decisions) ซึ่งโดยทั่วไปจะคำนึงถึงหลักการประเมินผลที่เน้นวัตถุประสงค์และผลงาน (result - centered method) ดังนั้นแนวคิดที่ควรศึกษาเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เช่น แนวคิดการบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์ ดังนี้

การบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์ (Management By Objective: MBO) นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายในทัศนะต่าง ๆ กัน เช่น Drucker (1989) ให้ความหมายว่าเป็นหลักของการบริหารที่จะจัดให้แต่ละบุคคลได้ทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีทิศทางในการทำงาน

ร่วมกันที่แน่นอน มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นไปด้วยดีและเรียบร้อย ส่วน McConkey (1983) ให้ความหมายว่าเป็นวิธีการวางแผนและการประเมิน ผลงาน ซึ่งจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้ผู้บริหารแต่ละระดับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผลงานภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในขณะที่ Albrecht (1978) ให้ความหมายว่าเป็นรูปแบบพฤติกรรมของผู้บริหารที่ต้องการศึกษาอนาคตที่คาดหวัง พิจารณาผลได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่คาดหวังนั้น และชักนำความพยายามหรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลในองค์กรให้มุ่งไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยให้สามารถเอื้อประโยชน์ส่วนตัวให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ไปพร้อมกันด้วย ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์เป็นเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการกระทำกิจกรรมให้บังเกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นั้น โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และกระทำกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมจากบุคลากรต่าง ๆ ในองค์กร

คำอธิบายเกี่ยวกับการบริหารแบบเน้นวัตถุประสงค์มีมากมาย ในที่นี้จะนำเฉพาะส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างระบบการคิดเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดประเด็นเพื่อการประเมินโครงการ ดังนี้ เกี่ยวกับขั้นตอน การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และการวางแผน โดยผู้บริหารและผู้ปฏิบัติกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้วจึงวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะทำ (priority) กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนดงบประมาณ ตลอดจนกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) การมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นการแจ้งให้รับรู้ถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่และสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานด้วยตนเอง โดยมอบความไว้วางใจและความเป็นอิสระในการทำงานให้ ทั้งนี้จะต้องชี้แจงให้ทราบถึงงานหลักและมาตรฐานงานที่ต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายรวมขององค์กร โดยผู้บริหารพร้อมที่จะให้คำปรึกษาหรือเมื่อผู้ปฏิบัติงานต้องการ 3) การตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ เป็นการตรวจสอบว่าการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด และมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ 4) การประเมินผลงาน เป็นการประเมินผลงานที่เน้นวัตถุประสงค์และผลงาน (result - centered method) เป็นสำคัญ โดยมีหลักและวิธีการประเมินผลงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) ผู้ประเมินและผู้ได้รับการประเมินผลงานจะต้องตั้งวัตถุประสงค์และปัจจัยในการประเมินผลงานร่วมกันตั้งแต่ตอนต้นปี หรือก่อนกำหนดแผนการดำเนินงาน 2) มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบุคคลและเพิ่มประสิทธิภาพงานมากกว่าที่จะ

ใช้การประเมินผลเพื่อพิจารณาความดีความชอบหรือการลงโทษ 3) เน้นการวัดผลการปฏิบัติงานที่ผลงานขั้นสุดท้าย นอกจากนี้ยังเน้นความสำเร็จของผลงาน และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าความประพฤติของผู้ปฏิบัติงาน 4) ใช้วัตถุประสงค์และผลงานเป็นตัวประเมินมากกว่าการให้คะแนนหรือเครื่องหมาย 5) กระทำเมื่อผลงานขั้นสุดท้ายเสร็จสิ้นลง โดยผู้ประเมินผลงานรับการประเมินได้มีโอกาสปรึกษาหารือร่วมกัน ทั้งในระยะกำหนดวัตถุประสงค์และระยะประเมินผลงาน

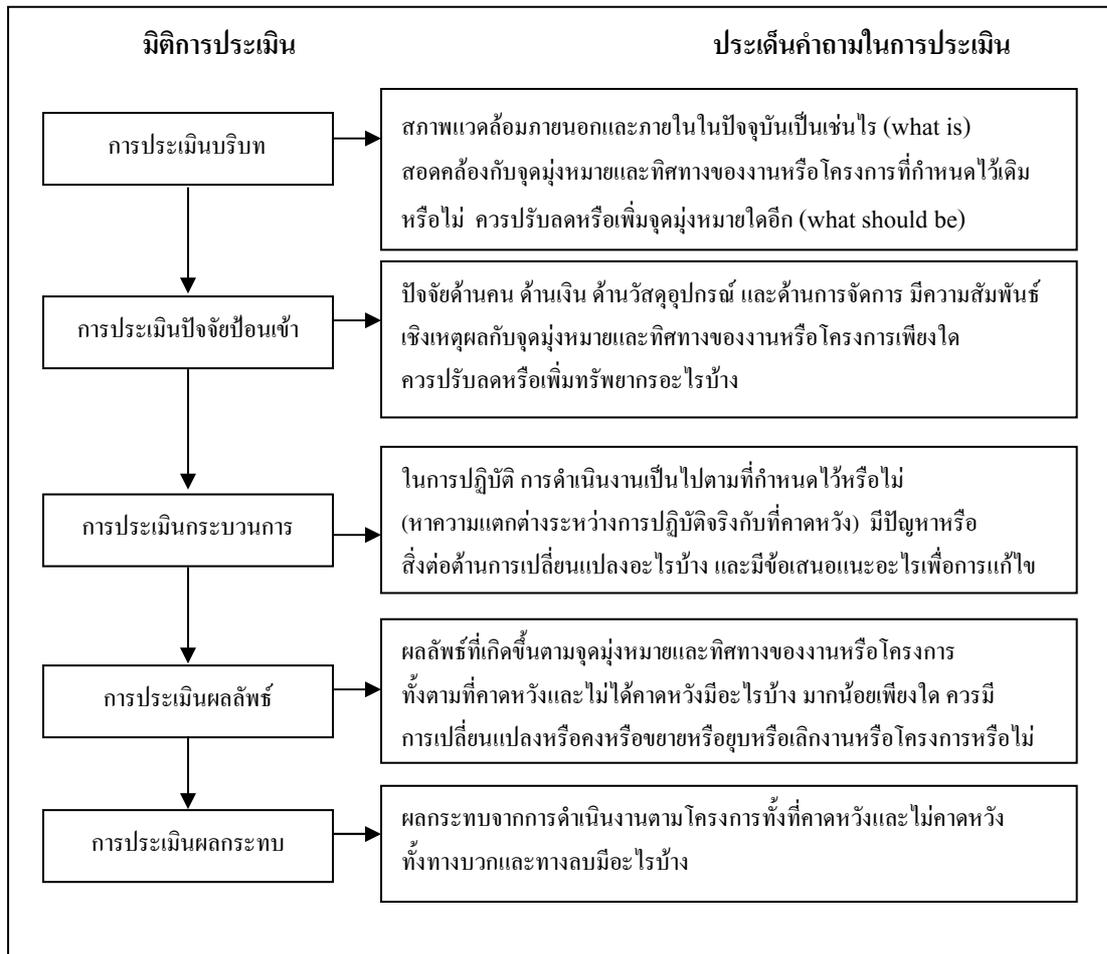
จากแนวคิดการบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์ ดังกล่าวข้างต้น มีประโยชน์ต่อการกำหนดประเด็นในการประเมินเพื่อการตอบคำถามที่ชัดเจนขึ้นว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายและทิศทางของงานหรือโครงการที่คาดหวังไว้มากน้อยเพียงไร มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากที่คาดหวังอะไรอีกบ้าง มากน้อยเพียงใด มีข้อเสนอแนะว่าควรเปลี่ยนแปลงหรือคงหรือขยายหรือยุบหรือเลิกงานหรือโครงการหรือไม่

กรณีการประเมินผลกระทบ (impact evaluation) ผู้วิจัยต้องชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้สารสนเทศ ที่จะช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (relationship decision) ของผลกระทบทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบกับโครงการ ว่ามีมากน้อยเพียงใด ดังนั้นแนวคิดที่ควรศึกษาเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เช่น ข้อควรคำนึงถึงในการประเมินผลกระทบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นในการประเมิน เช่น ผลกระทบจากการดำเนินงานตามงานหรือโครงการที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบมีอะไรบ้าง

ผลกระทบเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว (long range outputs) เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการดำเนินงานตามโครงการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งผลกระทบที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งในการประเมินผลกระทบมีข้อที่ควรคำนึงถึง คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวในสภาพธรรมชาติของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นั้น เป็นการยากที่จะแยกผลกระทบจากผลการปฏิบัติงานตามโครงการออกจากเหตุการณ์อื่น ๆ ได้ จึงไม่อาจสรุปได้ อย่างแน่นอนว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากโครงการที่ดำเนินการไปแล้วอย่างแท้จริงหรือไม่ (เช่น อาจเกิดจากการดำเนินงานตามโครงการอื่น หรือจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมตามปกติ) อย่างไรก็ตามก็อาจจะสรุปในแง่ของความสัมพันธ์ว่า ผลกระทบ ที่เกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามโครงการที่กระทำไปแล้วนั้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิคม ดังกะพิภพ, 2528) สำหรับข้อมูลสารสนเทศที่ควรนำมาพิจารณาในการประเมินผลกระทบ เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ซึ่งรวมรวมถึงการพัฒนาของบุคลากร ประสิทธิภาพของหน่วยงาน โดยรวม เช่น พฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนไป มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

มากขึ้น เป็นต้น 2) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการซึ่งรวมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งที่คาดหวังไว้ และไม่ได้คาดหวังไว้ เช่น ภาวะการณ์ว่างงาน การสูญเสียทรัพยากรของหมู่บ้าน การอพยพ เป็นต้น 3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของบุคคลหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น 4) การเกิดระบบการบริหาร การจัดการในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันเนื่องมาจากพัฒนาการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบรรยากาศขององค์การที่ได้รับผลจากโครงการ 5) การเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบที่ต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการ เช่น การเพิ่มหรือลดของจำนวนนักเรียน การพัฒนาอาชีพของชุมชน การเพิ่มหรือลดของรายได้ เป็นต้น

จากระบบการคิดและระบบการทำงานในการนำรูปแบบการประเมินไปใช้เพื่อการวิจัยดังกล่าว อาจจะทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการในแต่ละประเภทดังภาพที่ 3 ซึ่งกรอบแนวคิด ในการประเมินในแต่ละประเภทนี้อาจนำไปสู่การกำหนดเป็นคำถามการวิจัยของการประเมินแต่ละประเภทได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 มิติและประเด็นคำถามการวิจัยตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบ ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตนะ

อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายหลักในการประเมินมี 2 ประการ คือ การประเมินเพื่อการตัดสินใจ (decision-oriented evaluation) และการประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่า (value-oriented evaluation) สำหรับแนวคิดการวิจัยที่นำเสนอ นั้น เป็นการวิจัยเพื่อการตัดสินใจ (decision-oriented evaluation) เป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินนั้น ๆ บทบาทของนักประเมินที่สำคัญ คือ การตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ นักประเมินไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อไม่ให้เสียความเป็นกลาง มีบทบาทเป็นเพียงนำเสนอสารสนเทศจากการประเมินเท่านั้น ปล่อยให้ผู้บริหารหรือผู้มี

อำนาจในการตัดสินใจเป็นผู้รับผิดชอบ ในการตัดสินใจคุณค่าโดยอาศัยสารสนเทศที่ผู้ประเมินนำเสนอไปนั้น สำหรับวิธีการหลักในการประเมิน มี 2 ประการ คือ การประเมินโดยวิธีเชิงระบบ (system approach) และการประเมินโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic approach) ในกรณีประเมินโดยวิธี “วิธีเชิงระบบ” เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาปรนัยนิยม (objectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงระบบเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการรวบรวมข้อมูล มีการควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อ การประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในกรณีการประเมินโดยวิธี “วิธีเชิงธรรมชาติ” เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาอัตนัยนิยม (subjectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงธรรมชาติเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะมีลักษณะการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยเน้นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงเหตุผล การสังเกตและการวิเคราะห์เบื้องต้นจะนำไปสู่การสังเกตและวิเคราะห์ในขั้นลึก ๆ ต่อไป จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน โดยต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของนักประเมินเป็นเกณฑ์ และตามที่ศิริชัย กาญจนวาสี (2550) ได้จัดแบ่งกลุ่มการประเมินออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (system decision-oriented evaluation) เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อนำเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจคุณค่าของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ 2) กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic decision-oriented evaluation) เน้นการใช้วิธีเชิงธรรมชาติเพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจคุณค่าของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ 3) กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่าโดยวิธีเชิงระบบ (system value-oriented evaluation) เน้นใช้วิธีเชิงระบบเพื่อให้ผู้ประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน 4) กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่าโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic value-oriented evaluation) เน้นใช้วิธีเชิงธรรมชาติเพื่อให้ผู้ประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน

ดังนั้นรูปแบบการประเมินเชิงระบบตามทัศนะเบื้องต้นของวิโรจน์ สารรัตนะ ที่นำเสนอข้างต้น จัดอยู่ในกลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ ที่อิงกับรูปแบบการประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ (context-input-process-product) ตามทัศนะของ

Stufflebeam et al. (2004) และเพิ่มการประเมินผลกระทบ (impact) ตามทัศนะของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิคม ตั้งคะพิภพ (2528)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้รูปแบบการประเมินในการวิจัยส่งผลกระทบต่อการทำงานได้มาซึ่ง “สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นและเพื่อก่อให้เกิดพลังเสริมที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น” ตามแนวคิดการประเมินที่เน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์ (utilization-focused approach) ตามทัศนะของ Patton ที่ว่า การประเมินต้องระบุผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน กำหนดประเด็นการประเมินที่ชัดเจน เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การตัดสินใจที่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ผลการประเมิน เสนอผลการประเมิน โดยให้ผู้ที่ใช้ผลการประเมินเป็นผู้สรุปและตัดสินใจคุณค่า วิโรจน์ สารรัตนะ เห็นว่า ควรได้นำเอาวิธีการประเมินในกลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจ โดยวิธีเชิงธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ด้วย คือ วิธีการประเมินแบบรวมพลัง

การประเมินแบบรวมพลัง (collaboration evaluation) เป็นวิธีการประเมินที่มีพัฒนาการมาจากการประเมินแบบยึดผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder-based approach) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (empowerment evaluation) การประเมินแบบประชาธิปไตย (democratic evaluation) และการประเมินแบบพัฒนาการ (developmental evaluation) ซึ่งการประเมินแบบรวมพลังนี้ (Brandon, 1998) ให้นิยามว่าเป็นการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมารวมมือรวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมิน ระดับความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมมีสูงมากทั้งนักประเมินและผู้มีส่วนได้เสีย ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องเทคนิคการประเมินทั้งหมด กิจกรรมการประเมินที่สำคัญ คือ การประชุมปรึกษาหารือกันจนสมาชิกในทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจใกล้เคียงกัน การประเมินประกอบด้วยขั้นการรวมพลังสำรวจเบื้องต้นเพื่อศึกษาจุดเด่นจุดอ่อน ขั้นการรวมพลังกำหนดเป้าหมายการประเมิน ขั้นการรวมพลังกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินการ และขั้นการรวมพลังเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเทียบกับเป้าหมาย และใช้ผลการประเมิน หรือหากพิจารณาจากเอกสารรายงานผลการประเมินแผนอนุรักษ์พลังงาน (ระยะที่ 3) ของคณะกรรมการประเมินผลแผนอนุรักษ์พลังงานและคณะกรรมการกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (2549) ประกอบด้วยกิจกรรมตามทฤษฎีที่สำคัญ 8 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประสานงาน ติดต่อ สร้างความสัมพันธ์ ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมกับกลุ่มบุคคล ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินเป็นกลุ่มแรก ๆ ก่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจกำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในโครงการ

ขั้นที่ 2 ร่วมกับกลุ่มบุคคลดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาประเมิน

ขั้นที่ 3 ร่วมกำหนดแหล่งข้อมูลสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกแบบ และเลือกเครื่องมือให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ขั้นที่ 4 ร่วมกันเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 5 ร่วมกันวิเคราะห์และสะท้อนกลับ ปรีกษาเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงาน โครงการหรือการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6 ร่วมกันกำหนดกรอบ โครงร่าง ประเด็นที่จะเขียนรายงานการประเมิน

ขั้นที่ 7 เขียนรายงานการประเมิน

ขั้นที่ 8 ร่วมกันอ่านรายงาน วิพากษ์วิจารณ์รายงาน ปรับแก้งานก่อนตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชน

การนำเอาวิธีการประเมินแบบรวมพลังมาประยุกต์ใช้ด้วย ได้นำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี ดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540; กรมวิชาการ, 2543; อมรวิษฐ์ นาคทรพรพ, 2540)

1) การมีส่วนร่วม (participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาด้วย

2) การเสริมสร้างพลัง (empowerment) เป็นการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่ ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) การกระจายอำนาจ (decentralization) หน่วยงานหรือสถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อหน่วยงานหรือสถานศึกษาเองมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจ ทั้งด้านการบริหารวิชาการและการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาและท้องถิ่นให้มากที่สุด

4) การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธะภาระ (accountability) การศึกษามีไว้เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษา ของสถานศึกษานั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของ

ความเป็นพ่อแม่ ครู เป็นต้น นอกจากนี้ กระบวนการทำงานและผลงานของหน่วยงานหรือสถานศึกษาต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน

5) การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (continuous quality improvement) การประเมินแบบรวมพลังจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมิใช่การจับผิด หรือการตัดสินให้รางวัลหรือให้โทษ

นอกจากนั้น เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994 อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) ดังกล่าวข้างล่างเห็นว่า ควรนำเอามาตรฐานนั้นมาใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการประเมินด้วย ใน 4 มาตรฐาน ดังนี้

1) อรรถประโยชน์ (utility) ประกอบด้วย 6 มาตรฐานย่อย ดังนี้

1.1 การระบุผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการหรือองค์การครบถ้วนทุกกลุ่ม

1.2 นักประเมินมีศักยภาพน่าเชื่อถือ

1.3 ขอบข่ายสารสนเทศและและขอบเขตการประเมินตรงตามคำถามการประเมิน

1.4 การระบุเกณฑ์การประเมินสำหรับการตัดสินคุณค่าโครงการหรือองค์การอย่าง

ชัดเจน

1.5 รายงานการประเมินมีความสมบูรณ์ ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย

1.6 การประเมินมีผลกระทบทำให้ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการหรือองค์การนำไปใช้ประโยชน์ได้

2) ความเป็นไปได้ (feasibility) ประกอบด้วย 3 มาตรฐานย่อย คือ

2.1 กระบวนการประเมินใช้ปฏิบัติได้จริง และไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

2.2 นักประเมินได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยไม่มีอิทธิพลต่อการประเมิน

2.3 โครงการประเมินให้ผลประโยชน์คุ้มค่าการลงทุน

3) ความชอบธรรม (propriety) ประกอบด้วย 7 มาตรฐานย่อย คือ

3.1 การประเมินสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ/องค์การและของสังคม

3.2 นักประเมินและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องมีการทำความเข้าใจและทำสัญญาสำหรับการประเมิน

3.3 มีการรักษาสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน

3.4 มีการสำรวจวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของสิ่งที่ถูกประเมินอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

3.5 ผู้มีส่วนได้เสียกับ โครงการ/องค์การทุกคนได้รับสิทธิในการเข้าถึงรายงานการประเมิน

3.6 หากมีการขัดผลประโยชน์ในกระบวนการประเมิน ต้องมีการแก้ปัญหา โดยเปิดเผยและซื่อสัตย์

3.7 การใช้ภัยในการประเมินประหยัดและถูกต้องตามกฎหมาย

4) ความถูกต้อง (accuracy) ประกอบด้วย 12 มาตรฐานย่อย คือ

4.1 มีระบบเก็บเอกสารรายละเอียดสิ่งที่ถูกประเมินทุกเรื่องทุกประเด็น

4.2 มีการวิเคราะห์บริบทโครงการ/องค์การที่มีผลต่อการประเมินอย่างละเอียด

4.3 มีการบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินอย่างละเอียดมีการระบุแหล่งข้อมูลและข้อมูล มีรายละเอียดพอที่จะใช้ในการตัดสินใจคุณค่าโครงการ/องค์การ

4.4 ข้อมูลที่รวบรวมมาเหมาะสม สามารถตีความได้อย่างมีความตรง

4.5 กระบวนการรวบรวมข้อมูลเหมาะสมทำให้ได้ผลการประเมินที่มีความเที่ยง

4.6 การทบทวนและปรับแก้ข้อมูลสำหรับการประเมินในกรณีที่เป็น

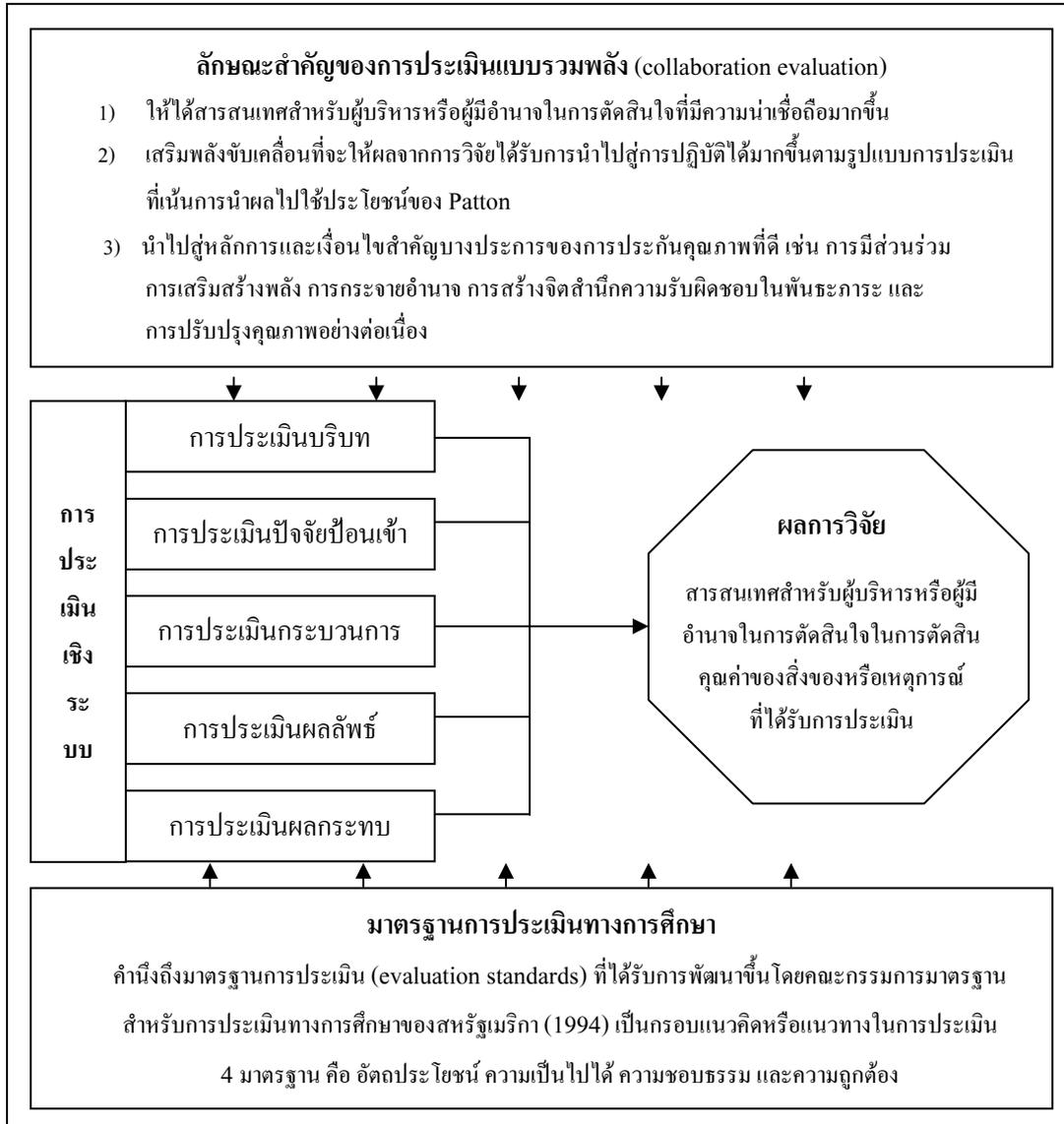
4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่สมบูรณ์และตีความได้ชัดเจน

4.8 มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สมบูรณ์ และตีความได้ชัดเจน

4.9 นักประเมินสรุปผลการประเมินพร้อมทั้งให้เหตุผลที่สมเหตุสมผลในการสรุปรายงานประเมินไม่ลำเอียง

4.10 การประเมินมีการประเมินอภิมาน โดยใช้มาตรฐานทั้ง 4 มาตรฐาน

จากทัศนะดังกล่าวข้างต้น วิโรจน์ สารรัตนะ ได้เสนอ “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง” (systematic and collaboration evaluation) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เพื่อเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น และเพื่อนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี ดังภาพที่ 4

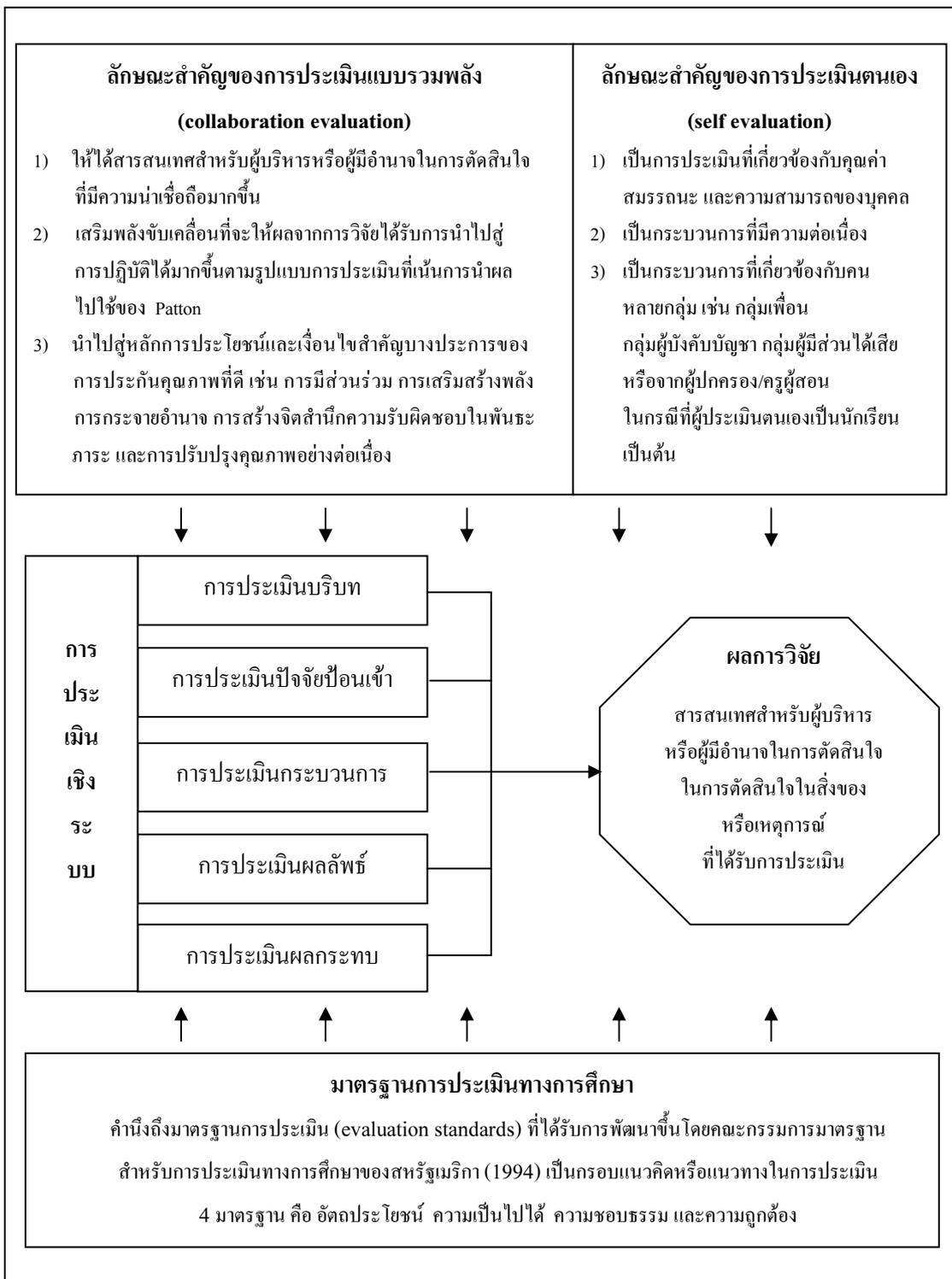
ภาพที่ 4 รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ

จากรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าในการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จะมีความสมบูรณ์ขึ้นอีก สามารถจะช่วยให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือมาก หากได้นำเอาแนวคิดการประเมินตนเอง (self evaluation) มาประยุกต์ใช้ด้วย ในลักษณะเป็นการพัฒนาต่อยอดจาก “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวม

พลัง” (systematic and collaboration evaluation) เป็น “รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง และด้วยตนเอง” (systematic, collaboration and self evaluation) โดยการประเมินตนเอง (self evaluation) ดังที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ได้ให้ความหมายของการประเมินตนเองไว้ว่า เป็นกระบวนการก่อให้เกิดการใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ เพื่อคิดค้นวิธีการปรับปรุงแก้ไขและชื่นชมกับผลสำเร็จเพื่อเป็นพลังใจสร้างสรรค้งานต่อไป เช่นเดียวกับสำราญ มีแจ้ง (2540) ที่กล่าวว่า การประเมินตนเองต้องมีการวางแผน การวัดผล การคิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ผู้ประเมินเป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการหรือองค์การนั้น การประเมินตนเองเป็นผลดีในแง่ที่ว่าทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และข้อบกพร่อง ได้ข้อมูลที่ทันเหตุการณ์ ส่งผลให้นำมาปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเองในระดับประถมศึกษาของ ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) การพัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอของ สมคิด พรหมจ้อย (2535) และการพัฒนาระบบการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของ พิชิต ฤทธิจรรย์ (2538) ได้กล่าวถึง การประเมินตนเองที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การประเมินตนเอง เป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดข้อสารสนเทศทั้งจากภายในและภายนอกตน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเองร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) ที่กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan : ID- Plan) ซึ่งการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินดังกล่าว นอกจากนี้ อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทร พจน์ ดำรงพานิช (2550) ได้นำเสนอผลการศึกษาว่า การประเมินตนเองที่ใช้กันอยู่มีเทอมที่เรียกอยู่หลายรูปแบบ เช่น self-evaluation self-assessment self-assessing หรือ self-report แต่โดยหลักการแล้ว การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการทบทวน ไตร่ตรองการปฏิบัติงาน (revise) สะท้อนความคิด (reflection) และนำไปสู่การพัฒนา (improvement) ในภาระหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (cycle) ทั้งนี้ การประเมินตนเองมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า สมรรถนะ และความสามารถของบุคคล 2) เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง 3) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อน (Peer) กลุ่มผู้บังคับบัญชา (superior) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) หรือจากผู้ปกครอง/ครูผู้สอนในกรณีที่ผู้ประเมินตนเองเป็นนักเรียน เป็นต้น ในการประเมินตนเองนั้น เครื่องมือที่

ได้รับความนิยมและใช้มากในปัจจุบันรวม 5 ประเภท คือ แฟ้มผลงาน (portfolios) มาตรฐานค่า (rating scale) แบบตรวจสอบรายการ(checklist) อนุทิน(journal) และแบบสอบถามปลายเปิด (open-end questionnaire) โดยมีเกณฑ์การประเมินตนเอง ที่ควรคำนึงถึง 5 ประการดังนี้ 1) มีความเฉพาะเจาะจง (specific) 2) สามารถวัดได้และสามารถทำได้จริง (measurable and trackable) 3) ทำทนายแต่สามารถทำสำเร็จได้ (challenging but achievable) 4) ตรงประเด็น (relevant) 5) เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (transfer)

จากแนวคิดของการประเมินตนเอง(self evaluation) ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเข้าไปประยุกต์ต่อยอดจากรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังของวิโรจน์ สารรัตนะ เป็น**“รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง”** ตามที่เสนอของผู้วิจัย ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ตามทัศนะของรัตติพร ภาธรชูกานนท์ พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550)

จากรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเองดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการประเมินแต่ละประเภท เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยในตอนท้าย ดังนี้

1) บริบท ประเมินทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในว่ามีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมาย และทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ อย่างไร โดยสภาพแวดล้อมภายนอก จะศึกษาจาก 3 แหล่ง คือ ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยของส่วนกลาง และทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับสภาพแวดล้อมภายใน ประเมินวัฒนธรรมองค์กรของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา 3 แหล่งมาปรับใช้เป็นกรอบในการสอบถามความเชื่อนี้ด้วย

2) ปัจจัยป้อนเข้า ประเมินทรัพยากรการบริหาร 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และการจัดการว่าสภาพในปัจจุบันสามารถจะส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

3) กระบวนการ ประเมินในกรอบภาระการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป โดยใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่อด้าน การเปลี่ยนแปลง และการเอาชนะสิ่งต่อด้านการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการสร้างประเด็น เพื่อการประเมินกระบวนการเพื่อการตัดสินใจว่า เมื่อนำโครงการสู่การปฏิบัติแล้ว การดำเนินตามกิจกรรมหรือภาระงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาหรือสิ่งต่อด้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเพื่อการแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อด้านการเปลี่ยนแปลงนั้น

4) ผลลัพธ์ ประเมินให้ทราบถึงระดับการประสบความสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย

5) ผลกระทบ ประเมินผลสืบเนื่องที่เกิเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในระยะที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่

คาดหวังทั้งทางบวกและทางลบ จากหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏ เช่น การเป็นต้นแบบ การได้รับรางวัล พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่จบไปแล้ว เป็นต้น

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ตามลำดับ

2. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการศึกษาปฐมวัย

ดังกล่าวข้างต้นว่าในการประเมินบริบทนั้น จะประเมินทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในว่า มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ อย่างไร โดยสภาพแวดล้อมภายนอก จะศึกษาจาก 3 แหล่ง คือ ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค และทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับสภาพแวดล้อมภายใน ประเมินวัฒนธรรมองค์การของบุคคลที่เกี่ยวข้องในประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางของการศึกษาปฐมวัยจาก 3 แหล่งดังกล่าว ดังนี้

2.1 ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) บางองค์ก็ได้พระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของสังคมไทย สามารถพัฒนาอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน โดยการน้อมนำ “คำพ่อสอน” มาสู่การปฏิบัติให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป ดังนี้

... การให้การศึกษาแก่เด็กต้องเริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นต้นก็ต้องสอนให้รู้จักใช้วัยวะและประสาทส่วนต่าง ๆ ต้องอาศัยคอยควบคุมฝึกหัด จนสามารถใช้วัยวะและประสาทส่วนนั้น ๆ ทำกิจกรรมทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจกรรมของตนเองได้แล้ว ถัดมาก็ต้องสอนให้รู้จักทำการต่าง ๆ ให้รู้จักแสวงหา สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ได้มากขึ้น เพื่อให้ชีวิตมีความสะดวก มีความสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่วชำนาญและสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือการสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้ง

การฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผลสติปัญญาและหาหลักการของชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามทั้งทางกายและทางความคิด... (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษาวันที่ 29 พฤศจิกายน 2514)

... สมัยนี้ทางการศึกษาพยายามที่จะสั่งสอนหรือที่จะสนับสนุนในทางที่จะให้เด็กมีความคิดริเริ่มอย่างมาก จึงหาวิธีต่าง ๆ ที่จะมาทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดริเริ่มนี้เป็นสิ่งที่ดี ในคำนี้ก็แสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าแปลว่าอะไร เป็นความคิดของตนเองที่จะเริ่มทำอะไรขึ้น แต่ว่าไม่ได้บอกไว้ว่าเริ่มทำอะไรนั้นเป็นสิ่งใด หมายถึงความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งที่จะเป็นสิ่งสร้างสรรค์สำหรับตัวเองสำหรับสังคมหรือไม่ แต่ว่าในคำนี้ "ริเริ่มและความคิด" ก็มีเพียงแต่ว่าเป็นเบื้องต้นหมายความว่าสั่งสอนให้ทุกคน มีความคิดที่จะเริ่มสิ่งใดด้วยตนเอง แต่ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดต้องไม่ลืม อย่าไปเห่ออย่าไปหลงในความคิดริเริ่มนี้ สิ่งสำคัญที่สุดเวลาริเริ่มอะไรแล้วต้องให้ต่อเนื่องต่อไป ต้องทำต่อไปจนสำเร็จข้อนี้เป็นข้อสำคัญ... (พระบรมราโชวาทพระราชทานเนื่องในโอกาสวันปิดภาคเรียนของโรงเรียนจิตรลดาปีการศึกษา 2514 วันที่ 25 มีนาคม 2514)

... ความเข้มแข็งในจิตใจนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องฝึกฝนแต่เล็ก เพราะว่าต่อไปถ้ามีชีวิตที่ลำบาก ไปประสบอุปสรรคใด ๆ ถ้าไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีความรู้ ไม่มีทางที่จะผ่านอุปสรรคนั้นได้ เพราะว่าถ้าไปเจออุปสรรคอะไร ก็ไม่มีอะไรที่จะมาช่วยเราได้ แต่ถ้ามีความรู้ มีอัธยาศัยที่ดี และมีความเข้มแข็งในกาย ในใจ ก็สามารถที่จะผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ นั้นได้ ความเข้มแข็งในใจนั้นหมายความว่า ไม่ท้อถอย และไม่เกิดอารมณ์มาทำให้โกรธ อารมณ์นั้นก็คือ ความโกรธ ความฉุนเฉียว ความน้อยใจ ทั้งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้คิดไม่ออก... (พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนโรงเรียนราชวินิต วันที่ 31 ตุลาคม 2518)

... ผู้ใหญ่เรามักพากันละทิ้งวิธีการเก่า ๆ ในการอบรมฝึกฝนคุณธรรมและความสุภาพเรียบร้อยในกายวาจาใจของเยาวชน โดยมีได้หาวิธีการที่เหมาะสมมาทดแทนให้เพียงพอ ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะโดยมากเราไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องนี้กันนัก ด้วยเหตุที่มัวสนใจและตื่นเต็นกับวิชาการอย่างใหม่กันหมด ประการหนึ่ง และด้วยเหตุที่ผลเสียหายมิได้เกิดขึ้นฉับพลันทันที หากแต่ค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย อีกประการหนึ่ง จึงปล่อยกันมาเรื่อย ๆ จนบัดนี้ผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้กลายเป็นปัญหาที่เกือบจะแก้กันไม่ตก ตามที่ท่านเห็นกับตาและทราบแก่ใจอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องพูดให้ยาวความไป ความจริง เยาวชนที่มีพื้นจิตใจดีอยู่แล้ว และปรารถนาจะทำตัวให้ดีให้เป็นประโยชน์นั้นมีอยู่เป็นอันมาก แต่การทำความคิดโดยลำพังตนเองเป็นของยาก จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์และแบบฉบับที่ดีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว จึงจะกระทำได้โดยถูกต้องเหมาะสมและไม่เปลืองเวลา พุดง่าย ๆ ก็คือ ต้องอาศัยผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งหรือเป็นผู้นำนั่นเอง ผู้ใหญ่จึงต้องถือ

เป็นหน้าที่และความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือเขา... (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชา ลูกเสือในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและรับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี วันที่ 6 กรกฎาคม 2521)

... เด็กเป็นผู้ที่จะได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งการรับผิดชอบในการ อนุรักษ์รักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้อง ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาความคิดจิตใจให้ประณีต ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความ ประพฤติเรียบร้อยสุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใส ในเหตุในผล หน้าที่นี้เป็นของทุกคนที่จะต้อง ร่วมมือกันกระทำ โดยพร้อมเพียงสม่ำเสมอ ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อน จะต้องสังเคราะห์ อนุเคราะห์ผู้เกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความดีและประสบการณ์ อันมีค่าทั้งปวง ให้ด้วยความเมตตาเอ็นดูและด้วยความบริสุทธิ์ใจ ให้เด็กได้ทราบ ได้เข้าใจ และสำคัญที่สุด ให้รู้จัก คิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้องจนสามารถเห็นจริงด้วยตัวเองได้ในความเจริญและความเสื่อมทั้งปวง โดยนัยนี้ บิดามารดาจึงต้องสอนบุตรธิดา พี่จึงต้องสอนน้อง คนรุ่นใหญ่จึงต้องสอนคนรุ่นเล็ก และ เมื่อคนรุ่นเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จึงต้องสอนคนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่ให้ขาดสาย ความรู้ ความดี ความเจริญ อกงามทั้งหมด จึงจะแผ่ไพศาลไปได้ ไม่มีประมาณ เป็นพื้นฐานของความพัฒนาผาสุกอันยั่งยืน สืบไป...(พระบรมราโชวาทพระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2522)

... ผู้ฉลาดย่อมรู้ธรรมชาติของเด็กว่าเด็กวัยใด ลักษณะใด ชอบการฝึกหัดอบรมแบบใด เขาย่อมสังเกตทราบว่า เด็กวัยหนึ่งต้องหัด ต้องประคับประคองให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้อง เลี้ยงเชย ต้องบังคับ ต้องกวดขันให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องแสดงเหตุผลฝึคชอบชั่วดีให้เห็น ก่อน เพื่อชักนำให้ทำ จึงจะได้ผล แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้องลงมือประพฤติ เป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ได้เห็น ได้ดูอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติที่ต้องการจะ ให้เกิดมีในตัวเด็กเป็นอันขาด ไม่ว่าจะเป็นข้อปฏิบัติเล็กน้อยปลีกย่อยเพียงใด... (พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 21 มิถุนายน 2522)

... การศึกษาที่ดีด้านวิชาการเป็นทั้งรากฐานและปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ แต่การที่ จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้นจำเป็นที่สุดที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่น ๆ เข้า ประกอบอุดหนุน ด้วยการศึกษาด้านอื่น ๆ นั้น หมายถึงการศึกษาอบรมทุก ๆ อย่าง ทั้งทางความคิด จิตใจและ ความประพฤติปฏิบัติ อันเป็นตัวสำคัญในการฝึกฝนขัดเกลาให้บุคคลมีความคิด ความ ฉลาด แน่นในเหตุผลและความสุจริต ละเอียดรอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักตัดสินใจตามทาง ที่ถูกต้องเป็นธรรม และสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ มีความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะ ขวนขวายที่จะลงมือทำ

การทุกอย่างไม่ว่าเล็กใหญ่ ย่ายยาก ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาจึงต้องสำนึกตระหนักรู้ อยู่เสมอ ที่จะต้องให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนให้ครบถ้วนทุก ๆ ด้าน ไม่ปล่อยให้ขาดตกบกพร่อง นักเรียนทั้งหลายก็ต้องเข้าใจว่าการที่อุตสาหะเล่าเรียนด้วยความหมั่นขยันมาโดยตลอดนั้น เท่ากับ แต่ละคนได้ฝึกฝนความขยันหมั่นเพียร เพื่อสร้างความเจริญและความสำเร็จของชีวิตไว้ส่วนหนึ่ง แล้ว ... (พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล วันที่ 11 กรกฎาคม 2522)

...ความรู้ประโยชน์แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องปลูกฝังให้ยังลึกในตัวของเด็ก เด็กจักได้เติบโตเป็นคนฉลาดเที่ยงตรง และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ที่พึงประสงค์ให้แก่ตน แก่ส่วนรวมได้แน่นอนมีประสิทธิภาพ ... (พระบรมราโชวาทพระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2532)

... เด็กเป็นอันมากมีความรักดีมาแต่กำเนิด จะเรียนจะเล่นจะทำสิ่งใด ก็มุ่งมั่นทำให้ดีเด่น ไม่มีปัญหาอุปสรรคหรือความลำบากยากแค้นใด ๆ จะเกิดขึ้นไว้ได้ เด็กเหล่านี้ ผู้ใหญ่ควรสนใจและแผ่เมตตา เกื้อกูลประคับประคองให้ได้มีโอกาสพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ดี ทั้งด้านการศึกษาและจิตใจ เขาก็ได้เจริญเติบโตเป็นคนดีพร้อม และเป็นตัวอย่างแก่เยาวชนทั่วไป... (พระบรมราโชวาทพระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2533)

2.2 นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ

ในกรณีการศึกษานโยบายนี้ เพื่อให้มีลักษณะของการสืบค้นที่หลากหลายตามหลักการ Triangulation อันจะทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นที่จะนำไปใช้ในการประเมินบริบทที่ครอบคลุม ผู้วิจัยจะศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัยจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 3) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 4) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 5) มาตรฐานการศึกษาของชาติ 6) มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) 7) มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 9) นโยบายการศึกษาของรัฐบาล 10) แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 11) แผนปฏิบัติราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 12) แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ 13)

แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 14) นโยบายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2551 15) นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2550-2551 16) นโยบายจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2550-2551 และ 17) นโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปี พ.ศ. 2550-2551

2.2.1 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 กำหนดนโยบายและวิธีการ หลักในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ดังนี้ 1) รัฐ ครอบครัวยุทธศาสตร์ศึกษา ชุมชน และสื่อมวลชน ต้องร่วมกันสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และการเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนในฐานะผู้มีส่วนสำคัญในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความคิดและกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 2) สนับสนุนให้เด็กและเยาวชน มีความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่บนพื้นฐาน ภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย ตลอดจนประยุกต์ใช้วิถีการสมัยใหม่บนพื้นฐาน ภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย ตลอดจนประยุกต์ใช้วิถีการสมัยใหม่บนพื้นฐาน ภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย ตลอดจนประยุกต์ใช้วิถีการสมัยใหม่บนพื้นฐาน ภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีบทบาทหลักในการดูแลและรับผิดชอบการขัดเกลาทางสังคม ตลอดจนปลูกฝังทักษะชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนขนานไปกับองค์กรอื่น ๆ ในสังคม 4) สนับสนุนการกระจายความรับผิดชอบให้ท้องถิ่นทุกระดับและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวเด็กและเยาวชน 5) ปรับแนวคิดของผู้ให้บริการ โดยเฉพาะภาครัฐ ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใสทุกด้านและสามารถตรวจสอบได้ 6) ใช้กฎหมายเป็นกรอบในการพัฒนาและกำหนดภาระหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน และ 7) เร่งรัดให้มีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาโดยมีดัชนีชี้วัดอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานயกรัฐมนตรี, 2545)

2.2.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามในปีแรกของแผนฯ ประเทศไทยต้องประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อคนและสังคมเป็น อย่างมาก จึงต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพมั่นคง และลดผลกระทบจากวิกฤตที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุล่วง และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคต และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนาในระยะยาว การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงเป็นแผนที่เกิดจากการระดมพลังความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยจากทุกภาคส่วน และเห็นพ้องร่วมกันบัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้ 1) สร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา 2) เพิ่มศักยภาพของชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต และ 3) การพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550)

2.2.3 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 เป็นแผนยุทธศาสตร์ชั้นนำสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในแต่ละแผนงาน/โครงการเพื่อปฏิรูปการศึกษา การบริหาร และการจัดการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกันทั้งประเทศในระยะ 15 ปี ด้วยการนำสาระตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและนโยบายรัฐบาล ที่มุ่งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งความรู้และนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่า

เทียมกันที่จะเรียนรู้ ฝึกรอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานสร้างรายได้ พา
 ประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม แผนการศึกษาแห่งชาติกำหนดนโยบาย เป้าหมาย
 และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้ 1) การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิด
 จนถึงตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนาและ
 เตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและ
 การเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่
 พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มี
 คุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม 2) การ
 ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งที่พัฒนา
 ตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพเป็นคนดี และมีความสุข ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และ
 ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา
 และครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และสถานศึกษา ทุกแห่ง มีการประกันคุณภาพ
 การศึกษา โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคลากร
 ทางการศึกษา และการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา 3) การปลูกฝัง
 และเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิต
 ที่ดีงาม มีการบูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งในเนื้อหา กระบวนการและ
 กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึง
 ประสงค์ของผู้เรียน โดยการปฏิรูปโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ในทุกระดับการศึกษาให้มีสาระ
 ของความรู้เกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรม ของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม
 และค่านิยมอันดีงามของระบบวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้บรรลุถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 ต่าง ๆ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก และ 4) การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อ
 เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของคน ให้ทุกคนมีทักษะและกระบวนการ
 คิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง
 เหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
 มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 โดยพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมี
 ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่
 หลากหลายสำหรับการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการ

เรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2545)

2.2.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยมีดังนี้ หมวด 1 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และหลักการจัดการศึกษายึดหลักความมีเอกภาพในนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 2 มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย หมวด 3 มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้ 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น 2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น 3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามความสามารถและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา หมวด 6 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ

ภายนอก หมวด 8 มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนงบประมาณ การเงิน และ ทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มี ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และ มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุน การศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545)

2.2.5 มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป็นสาระเกี่ยวกับอุดมการณ์ เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของชาติที่พึงประสงค์ มิใช่เป็นหลักสำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการอุดมศึกษา นำไปใช้กำหนดแนวทางการ พัฒนาและจัดการศึกษา เพื่อประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเต็มตามศักยภาพและ ตรงตามความต้องการ อย่างคุ้มค่า เสมอภาคและเป็นธรรม ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 อุดมการณ์ หลักการในการจัดการศึกษาของชาติ การศึกษา ตลอดชีวิต เพื่อทุกคนและทุกคน เพื่อการศึกษาการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและ สังคม ที่บูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม เพื่อคนไทยทุกคน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มีคุณค่า เต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการ แต่ ต้นทุนต่ำ รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษามุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดี ของสังคมในวัยเรียนและพัฒนาทรัพยากรบุคคลวัยทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมมีส่วนร่วมใน การดำเนินการ และตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติจริง

มาตรฐานที่ 2 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและ พลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคน ไทยทุกคนให้เป็น "คนเก่ง คนดี และมีความสุข" โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย เต็มตาม ศักยภาพ และตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึก ที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 3 การจัดการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและการบริหารที่ เน้นสถานศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ผู้เรียนเห็นแบบอย่าง ที่ดี ได้ฝึกการคิด และได้เรียนจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ได้เรียนตรงตามความสนใจ และ

มีความสุขในการเรียน ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูเตรียมการสอนและสื่อที่ผสมผสานความรู้ สากลกับภูมิปัญญาไทย ครูจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย และการพัฒนาความคิดผู้เรียนเป็นระบบที่สร้างสรรค์) ความสำเร็จของการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านการบริหาร

มาตรฐานที่ 4 แนวนำสู่การปฏิบัติการสร้างวิถีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ให้ เข้มแข็ง และการใช้มาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาบรรลุผลตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ ควรต้องมีแนวนำสู่การปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้

(1) การสร้างวิถีการเรียนรู้ของคนไทยให้เข้มแข็งด้วยการสร้างสำนึกให้คน ไทย เห็นคุณค่าของการศึกษา โดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ โดยการจัดสรรแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ หลากหลายทั้งในระบบ นอกกระบบ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างลักษณะชีวิต โดยการ วางรากฐานนิสัยตั้งแต่เด็กให้รักการอ่าน รักการค้นคว้า ส่งเสริมให้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบ การ สร้างกำไร ให้คนไทยสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปทำประโยชน์ต่อชีวิต และสังคมได้

(2) การสร้างความเข้มแข็งให้แหล่งเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้ ในระบบ ครอบครัวยุ ชุมชน กลุ่มเพื่อนร่วมวัย องค์กร/สถาบันทางศาสนา แหล่งอาชีพ สื่อมวลชน องค์กร ความรู้ในสังคม ระบบสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จาก การวิจัยปฏิบัติการเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นเครื่องมือสืบทอดและผสมผสานความรู้ สากลกับภูมิปัญญาไทย และเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา องค์กรและสังคม

(3) กระทรวงศึกษาธิการต้องเป็นผู้นำในการใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติ จัดลำดับความสำคัญ ติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน สื่อสารและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องรู้และเข้าใจบทบาทของมาตรฐานการศึกษา วางระบบการจัดทำ มาตรฐานการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบงาน พัฒนากลไกที่จะช่วยพัฒนาให้กิจกรรมการ ดำเนินงานทั้งหมดมีมาตรฐานตามที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.6 มาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) ประกอบด้วยมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน (26 ตัวบ่งชี้) มาตรฐาน ด้านครู 2 มาตรฐาน (9 ตัวบ่งชี้) และมาตรฐานด้านผู้บริหาร 5 มาตรฐาน (15 ตัวบ่งชี้) รวมทั้งสิ้น 14

มาตรฐาน (50 ตัวบ่งชี้) รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549)

มาตรฐานด้านผู้เรียน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์การ โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

2.2.7 มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล และติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนเสร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ 2 มาตรฐาน

ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 6 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ และมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.8 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยกำหนดหลักการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการ ให้ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก ให้มีคุณลักษณะตามวัย สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จึงได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้ 1)ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี 2)กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน สัมพันธ์กัน 3) มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข 4)มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม 5)ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว

และรักการออกกำลังกาย 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 7) รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย 10) มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 11) มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

2.2.9 นโยบายการศึกษาของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา มีสาระสำคัญของนโยบายการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) ยกย่องคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างมีบูรณาการและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) พัฒนาหลักสูตรปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและคุณธรรมอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ 3) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้อย่างจริงจัง จัดให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประกอบการเรียนการสอนให้โรงเรียนอย่างทั่วถึง 4) ดำเนินการให้บุคคลมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษา 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะยากลำบากให้ได้รับการศึกษา (สำนักโฆษกรัฐบาล, 2551)

2.2.10 นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีพ.ศ. 2550-2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุอาน ได้นำนโยบายด้านสังคมโดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้กำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการขับเคลื่อนเรื่องคุณธรรมนำความรู้ การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษา ที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้มีการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่น ดังมีสาระสำคัญของนโยบายการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย 3) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) การกระจาย

อำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.11 แผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 กำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษา 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวาง ทัวถึง มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภท 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.12 แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ด้วยการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งปฏิรูปการศึกษา บุคลากร และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ และจัดการวางแผนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

2.2.13 แผนปฏิบัติการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 กำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่น ในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.14 แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกลยุทธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย เช่นเดียวกันกับประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดย

การสร้างความสะดวกและเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งปฏิรูปการศึกษา บุคลากร และกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ และจัดการวางแผนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

2.2.15 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2550- 2551

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกลยุทธ์ โดยใช้หลักการ Goals Approach จากการนำนโยบายด้านสังคมของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้เป็นหลัก และใช้หลักการ Direct Approach ที่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร (SWOT) กำหนดกลยุทธ์เพิ่มเติม เพื่อแก้ภาวะวิกฤตของสภาพปัญหา ดังมีรายละเอียดของการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

2.2.16 นโยบายของจังหวัดมหาสารคาม ปีพ.ศ. 2550 - 2551 กำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาจังหวัด ไว้ว่า “เมืองการศึกษาพัฒนาทรัพยากรบุคคล แหล่งผลิตผลเกษตรปลอดภัย จากสารพิษ เสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อชุมชน” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศูนย์กลางวัฒนธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550)

2.2.17 นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีพ.ศ. 2550 - 2551 กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐาน” โดยเป้าประสงค์ คือ ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษา มีประเด็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้น

พื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) สร้างความเข้มแข็งให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่น ในการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550)

2.3 ทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ตามอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรก เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโต อย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานของความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรมและวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยตามลำดับ ดังนี้

2.3.1 หลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับปฐมวัยทุกสังกัด เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งให้หน่วยงานต้นสังกัดใช้เป็นทิศทางในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา อันจะนำไปสู่

การสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง ชุมชนพึงพอใจและมั่นใจว่า บุคลากรจะได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในส่วนของหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 5 หลักการ คือ 1) หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ไร่แรงแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บนวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 2) หลักการจัดประสบการณ์ ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยการจัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียน ให้สนุก เล่นให้มีความรู้และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล 3) หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมทำให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย 4) หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป และ 5) หลักแห่งความสอดคล้องอุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง จากการวิจัยเรื่อง “การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย : รูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัย” ของบุญบง ต้นดวงศ์ (2550) ที่กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็ก 3-6 ปี มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ผู้ตื่นรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงเรียบง่าย เน้นการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างพอเพียงในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วยปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง ครูและผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กต้องพัฒนาความรู้ วิชาชีพและจิตวิญญาณของคนอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน โดยฝึกฝนอบรมกายและจิตให้เข้าใจตนเองและ “เข้าถึง” เด็กอย่างมีสติ รู้ตัว ก้าวพ้นความยึดติดตัวตน (Self) เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตาและเข้าถึงความจริงในโลกแห่งวัตถุและโลกแห่งจิตวิญญาณ อย่างสมดุล ด้วยสัญชาตญาณ ปัญญาญาณและปรีชาญาณ สามารถ “อยู่ให้เห็นเป็นให้ดู” เพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่ “สุขง่าย ทุกข์ยาก”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์” ของ คณิง สายแก้ว (2549) ผลจากการวิจัย ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่กำหนดวิสัยทัศน์ว่า ภายในปี 2554 จังหวัดสุรินทร์จะเป็นจังหวัดชั้นนำในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างหลากหลายและทั่วถึง และได้พันธกิจ 7 ประการ คือ 1) จัดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) สร้างโอกาสให้เด็กกลุ่มเปราะบางได้เข้าศึกษาในระดับปฐมวัยทุกคน 3) สร้างและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม และได้รับการเตรียมความพร้อมในพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 4) สร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และระบบสารสนเทศโดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 5) สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม 6) ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และ 7) พัฒนานุเคราะห์และผู้เกี่ยวข้องให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย” ของ เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัย อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ ในบรรยากาศ “เรียน ๆ เล่น ๆ” ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก และกระบวนการเรียนรู้ผ่าน “การเล่น” เป็นกระบวนการพัฒนาเด็กที่ยิ่งใหญ่และแยบยล เพราะการเล่น

ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งการพัฒนาทางกาย ทางใจ ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคมของเด็ก อันจะนำไปสู่การสร้างวินัย และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเข้าอกเข้าใจความรู้สึกรู้ใจของผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการรู้เขา รู้เรา มีการแบ่งปันพร้อมที่จะเสียสละ และให้อภัย ในฐานะทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย มรดกธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ฝากไว้ “มรดกที่ 184: เด็กทั้งหลายนั้นแหละคือผู้สร้างโลก เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทาง การสร้างเด็กอย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยให้เด็กเป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบสูงสุดของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่าเป็นยุคของ สติปัญญา” (พริ้มเพรา คงชนะ, 2549) และมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มุ่งการพัฒนามนุษย์เชิงคุณภาพประกอบด้วย การดูแลและการศึกษาที่ให้กับเด็กและผู้ปกครอง โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องทำงานร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและการสร้างคน เริ่มตั้งแต่คนถือกำเนิดในครรภ์มารดา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

การเริ่มต้นจึงเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิด ในงานแห่งชีวิต จุดเริ่มต้นคือการเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาว่าเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อมีความพร้อมที่จะพัฒนาในระดับต่อไป (กระทรวงมหาดไทย, 2547)

บรรดาแนวคิดและทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอนนั้น กล่าวได้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีการศึกษาอย่างเป็นระบบมากที่สุด อย่างน้อยด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกคือการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ หากพื้นฐานในขั้นนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างบริบูรณ์แล้ว การเรียนรู้ในขั้นต่อ ๆ ไป ย่อมประสบความยากลำบากและยากที่ผู้เรียนจะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ประการที่สอง ด้วยความสำคัญดังกล่าวแล้ว การคิดค้นนวัตกรรมการเรียนรู้อันอยู่ในระดับปฐมวัยจึงเป็นเรื่องท้าทาย และมีนักคิด นักการศึกษาสนใจศึกษาอย่างลึกซึ้ง หลากหลายความเชื่อ แนวคิด และทฤษฎี

การคิดค้นนวัตกรรมสำหรับการศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่ เป็นเรื่องที่กระทำกันอย่างกว้างขวางในโลกตะวันตก โดยที่สังคมไทยยังมีการศึกษาค้นคว้านวัตกรรมการเรียนรู้อันสำหรับ

เด็กปฐมวัยกันน้อยมาก สารสำคัญของกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

1) การให้ความสำคัญกับตัวเด็กและวิธีการเรียนรู้ของเด็ก โดยหลักแห่งองค์รวม ประเด็นนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นเรื่อง que ผู้คิดค้นนวัตกรรมได้ใช้ความเข้าใจในธรรมชาติ ความสามารถ และความสนใจของเด็กแต่ละวัย เกิดเป็นความเชื่อว่า ความรู้มิได้เกิดจากที่ครูสอน เนื้อหาวิชาให้เด็กโดยตรง แต่แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษาแนวใหม่ได้ให้เหตุผลและอธิบายว่า การที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้ เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนและประสบการณ์ทางสังคม ความคิด ความรู้ของเด็กจึงอาศัยฐานความคิด เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็ก ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เมื่อได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นกระบวนการ ขั้นตอน ก็จะเกิดการ ขยายความคิด สร้างความรู้ โดยความรู้ใหม่และความรู้เดิม มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ครู จึงมีบทบาทในการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า ในการสอนนั้นครูจะต้องมีการบูรณาการ แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการและ ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ นักการศึกษา ยังได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา สมองที่ว่า สมองส่วนที่ไม่ได้ถูกใช้งานจะถูกกำจัดทำลายไป มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ เด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละวัยทางสติปัญญาให้เต็มที่

การที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ในช่วง 0-5 ปี อย่างง่ายโดยไม่รู้ตัว และเรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เป็นหลักการของกระแสการเรียนรู้แนวใหม่ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง (child centered) เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้ทำกิจกรรมด้วยตัวเอง (authentic activity) ทั้งนี้จะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบค้นหาและการมีปฏิสัมพันธ์ การใช้สื่อ และการ ปรับบทบาทของครูและเด็ก ตามหลักทฤษฎีของกลุ่มแนวคิดสร้างองค์ความรู้ (constructivist principles) อนึ่ง การเรียนรู้ หมายถึง การที่เด็กสามารถปรับความคิดเพื่อใช้ในการชีวิตจริง การเรียนรู้ จึงมิใช่การสะสมความรู้จากแหล่งภายนอกเพียงเท่านั้น ครูจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิ่งที่เด็ก จะต้องนำไปใช้ในการชีวิต ในขณะเดียวกันด้วย (useful personal knowledge) หลักการดังกล่าวทำให้มี แนวโน้มในการใช้ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมน้อยลง ข้อสมมติฐานเดิมในการสอนเด็กมองว่า สมองหรือความคิดของเด็กไม่มีพลังกระตุ้นในตัวเอง เด็กแต่ละคนจะรับความรู้จากการชี้แนะ และมี อำนาจในการจัดการสอนอย่างเดียว การศึกษาตามแนวคิดใหม่ เน้นการพัฒนา ด้านสังคมและด้าน จิตใจ จึงเกิดโปรแกรมที่เสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (self-esteem) โดยจัดกิจกรรมให้ เด็กทำกิจกรรมตามความสามารถและความสนใจ จัดกิจกรรมที่เปิดกว้าง ให้อิสระในการเลือก ให้

เด็กได้รับความสนุกสนาน เสริมสร้างพัฒนาการทุกด้าน ทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในตัวครู กล้าคิด กล้าแสดงออก ทำให้เด็กมีความรู้และทักษะทางสังคมควบคู่กันไป (social competence)

2) การปรับกระบวนการเรียนรู้และบทบาทครู ปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า นวัตกรรมการศึกษา เข้ามาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child centred) พื้นฐานแนวคิดการสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย เกิดจากความพยายามของนักการศึกษาหลายท่านซึ่งใช้หลักในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก และเด็กกับครู ให้เด็กทำกิจกรรมที่มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และสรุปทบทวน เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมรายบุคคล ใช้ทักษะการสื่อสารได้ทำงานที่ตนริเริ่ม ตัวอย่างเช่น หลักสูตรไฮ/สโคป (high/scope) การสอนแบบโครงการ (project approach) การสอนแบบองค์รวม (whole language) นักการศึกษาเชื่อว่าการเรียนรู้โดยการเล่น สัมผัส ลงมือกระทำด้วยตนเอง (active learning) เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ตามศักยภาพและตอบสนองของความแตกต่างของเด็กแต่ละคน บทบาทครูจะเปลี่ยนจากการสอนเพื่อให้กับเด็กโดยตรง เป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก เชื่อมโยงความคิด และสังเกตเด็กตามสภาพจริงเพื่อการประเมินผล

3) การนำนวัตกรรมไปปฏิบัติ การนำแนวคิดของนักการศึกษา หรือนำนวัตกรรมไปใช้ในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนต้องอาศัยหลักมนุษยปรัชญาและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน (humanistic and scientific bases)

จากสาระสำคัญของกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลง ในเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก อย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 5 ปี พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทาง

สติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดี ถ้าในแต่ละช่วงอายุได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ ในสิ่งที่ตนอยากรู้อะไร ๆ ตนเอง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

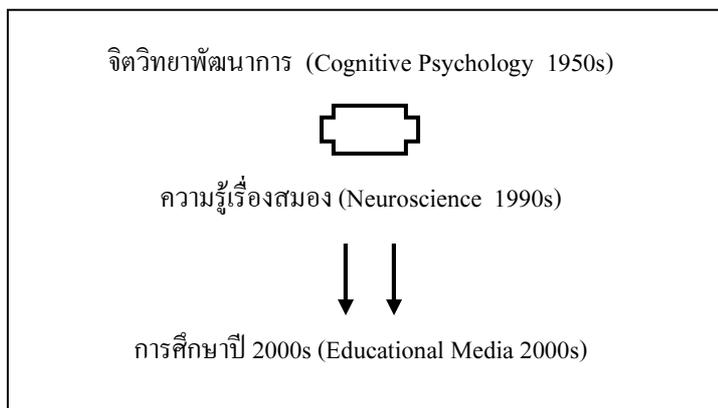
3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต ได้มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่น เด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นกับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

นอกจากนี้ นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ รูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง ของบุญบง ตันติวงศ์ (2550) ประกอบด้วยสาระที่จำเป็นคือธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถสอนได้ทั้งในมิติของความจริง ความงามและความดี อีกทั้งช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของเด็ก โดยการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นกับโรงเรียน กิจวัตรในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมประจำวันในโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็ก บรรยากาศในการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง บรรยากาศที่อบอุ่นงดงามด้วยพลังความรักความเมตตาต่อสรรพสิ่งและกลมกลืนกับความจริงในธรรมชาติรอบตัว สะท้อนจุดยืนของรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง ในการปกป้องธรรมชาติของวัยเด็ก สอดคล้องกับเรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ที่กล่าวว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1: การพัฒนาครูและผู้เลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ 1) ให้ครูและผู้ดูแลเด็กได้รู้จักชีวิตในท้องถิ่นจริง ๆ เพื่อสัมผัสความเป็นจริงของชุมชนที่ถือเป็นความจริงของชีวิต ด้วยการเดินหน้าเข้าหาชุมชน และเรียนรู้ถึงปัญหาของเด็ก ครอบครัว และชุมชน จนครูและผู้เลี้ยงดูกลายเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันกับวิถีชีวิตในชุมชน 2) พัฒนาความคิดของครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในประเด็นของแนวความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงความคาดหวังในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3) เปิดโลกทัศน์ด้านความคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดหาข้อมูลเชิงความคิดด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของวิถิปุทธร, Summer Hill, Montessori, Neo - Humanist และแนวบูรณาการ 4) วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ถึงวัตถุประสงค์ เพื่อนำสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย 5) จัดสัมมนาเชิงวิชาการ (Workshop) ในการสร้างแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย และขั้นตอนที่ 2: การวางกรอบความคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย มุ่งเน้นการจัดรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม โดยฐานการจัดกิจกรรมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง กระตุ้นให้เกิดกระบวนการที่จะพัฒนาให้เด็กเรียนรู้อย่างเสริมปัญญา สร้างคุณธรรม จริยธรรม และมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ด้วยการเรียนรู้อย่างถูกต้องในสิ่งแวดล้อม ที่หลากหลายรอบตัว โดยมีกรอบความคิดหลัก ดังนี้ 1) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการเตรียมความพร้อมของครู เด็ก และ

บรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนผ่านกระบวนการเล่น 2) มีเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน กระชับและเข้าใจง่าย 3) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศของการ “เรียน ๆ เล่น ๆ” เพื่อให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม 4) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสำคัญ 5) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการจนถึงการจัดทำสื่อ เพื่อสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเอง 6) มีความยืดหยุ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของวัยและกลุ่มเด็กเป็นรายบุคคล 7) สื่อการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนอกห้องเรียน คือตัวกระตุ้นเร้าที่สำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กตื่นตัวและสนุกสนานกับโลกกว้างที่สุนทรีย์มากกว่าในห้องเรียนเดิม ๆ 8) นิทานคือกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดที่ปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม 9) มีกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ แสดงออก และนำเสนออย่างเป็นระบบ 10) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง 11) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมาแนะนำเสนอเป็น “คุณค่า” ต่อตัวเด็กและเพื่อนพ้องน้องพี่ 12) มีการต่อยอดความคิดของเด็กทุกคนทุกประเด็น เพื่อให้เด็กได้คิดต่อยอดอย่างสนุกสนาน แล้วนำเสนอความคิดอย่างอิสระ หลากหลาย และไม่สิ้นสุด และ 13) กระบวนการกลุ่มที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน

แนวโน้มการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้มีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้หรือการทำงานของสมองตามธรรมชาติ (Brain – Based Learning: BBL) จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการตามวัยของมนุษย์และการเรียนรู้ตามทฤษฎีการศึกษาต่าง ๆ มาผนวกเข้าด้วยกัน โดยจัดให้มีการออกแบบและจัดองค์ประกอบของการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการทำงานของสมอง การเรียนรู้ที่ทรงประสิทธิภาพและเต็มตามศักยภาพของเด็กจึงเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แนวโน้มในการจัดการศึกษา (Emerging Trend in Education)

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

สมองเป็นอวัยวะที่สำคัญและซับซ้อนที่สุดของมนุษย์ ทำทนายให้นักวิทยาศาสตร์รุ่นแล้ว รุ่นเล่า พยายามไขปริศนากลไกการทำงานของสมอง เพื่อเข้าใจกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ของมนุษย์ที่มีศูนย์กลางการอยู่ที่สมอง ในส่วนของการเรียนรู้ การค้นพบว่าสมองของคนเราไม่ได้แยกกัน ทำงานเป็นซีกซ้าย-ขวา ตามลำพัง แต่ทว่าทำงานเชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด โดยผ่านเส้นใยประสาทที่คอยเชื่อมโยงเซลล์สมองแต่ละส่วน ซึ่งการเชื่อมโยงนี้เองที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ ก่อให้เกิดทฤษฎี (Brain – Based Learning: BBL หรือการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง ตามธรรมชาติ) ซึ่งเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น แนวคิดทฤษฎีของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ และการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น (วิวัฒน์ คดิธรรมนิตย์ และชื่นขวัญ บุญทวี, 2551) ความรู้เรื่องสมอง เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ ประมาณปีค.ศ.1960 Roger Sperry, Joseph Bogen และลูกศิษย์อีกสองคนคือ Michael Gazzaniga และ Joseph Ledoux นักประสาทวิทยาได้พบว่า สมอง ซีกซ้าย ซีกขวา เรียนรู้ในเรื่องต่างกัน เช่น ซีกซ้ายเรียนทางภาษา คณิตศาสตร์ ฯลฯ ซีกขวาทางศิลปะ ดนตรี แต่ต่อมาก็มีการค้นพบว่า การเรียนรู้ มิได้เคร่งครัดอยู่ที่ซีกใดซีกหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การเล่นเกมเริ่มต้นอยู่ที่ซีกขวา แต่ผู้ที่ชำนาญแล้วจะอยู่ที่ซีกซ้าย แต่นักประสาทวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับว่า การคิดแบบองค์รวมอยู่ด้านขวา และความคิดแบบวิเคราะห์แยกแยะรายย่อยอยู่ด้านซ้าย (อารี สันหลวี, 2550) ต่อมาในปี ค.ศ. 1989 คาร์ลา แฮนนาฟอร์ด (Carla Hannaford) ได้ทดลองนำ “ทำบริหารสมอง” (Brain Gym) ซึ่ง Paul E. Dennison และ Gail E. Dennison ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมองทั้งสองซีก แล้วคิดทำบริหารร่างกายโดยให้สมองทั้งสองซีกทำงานร่วมกันมาใช้ฝึกนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน โดยให้

นักเรียนฝึกทำบริหารสมองเป็นเวลา 5 ถึง 10 นาที ทุกวันก่อนการเรียนซ่อมเสริม ภายในเวลาหนึ่งปีปรากฏว่าผลการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นถึงสองระดับชั้นและนักเรียนมีความมั่นใจ ภูมิใจในตัวเองดีขึ้น สามารถจจ่อในการทำงานดีขึ้น แชนนาฟอร์ด ยังได้นำทำบริหารสมองไปใช้สอน นักกีฬา นักแสดง นักดนตรี ซึ่งช่วยให้การเล่นและการแสดงดีขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้นและ ในปี ค.ศ. 1995 ได้มีการประชุมเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับสมองที่นครชิคาโก ปรากฏว่ามีผลงานวิจัยจำนวนมากที่ให้ความสำคัญของการเคลื่อนไหวร่างกาย (movement) กับการเรียนรู้ของสมอง (Carla Hannaford, 2005)

ดังนั้นในปัจจุบันนักวิชาการและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านจึงเห็นพ้องต้องกันว่าแนวคิด ทฤษฎี ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้หรือการทำงานของสมองตามธรรมชาติ (Brain - Based Learning: BBL) ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างประสบการณ์ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมและกระบวนการอื่น ๆ ร่วมกับสื่อ เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ทำให้เด็กสนใจ เข้าใจ เรียนรู้และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เป็นการสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ (รัตพร ภาธรชวานนท์, 2549) ซึ่งหลักการเรียนรู้ BBL ประกอบด้วย 1) สมองทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ครูจึงสามารถจัดกิจกรรมที่ใช้ทุกส่วนของร่างกายพร้อมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นความคิด อารมณ์ จินตนาการ และการมีปฏิสัมพันธ์ 2) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งร่างกาย การเรียนรู้เป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการหายใจ แต่อาจสะดุดหรือส่งเสริมให้เกิดมากขึ้นได้ การจัดการกับความเครียด การเลือกรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และการจัดการกับสุขภาพ จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ 3) ประสบการณ์จะมีความหมายกับเด็กมาก เด็กจะตอบโต้กับสิ่งแวดล้อมได้โดยอัตโนมัติ เช่น การหาวิธีเอาตัวรอด ดังนั้น การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ควรเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ให้เด็กรู้สึกพึงพอใจที่จะค้นหาคำตอบ และคิดว่าการเรียนรู้เรื่องราวใหม่ ๆ เป็นสิ่งน่าท้าทาย บทเรียนควรเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นและ มีความหมายโดยตรงต่อตัวเด็ก ให้โอกาสในการเลือกที่จะเรียนรู้สิ่งที่แต่ละคนต้องการ 4) อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการค้นหาความหมาย สมองจะออกแบบเพื่อการรับรู้และต่อเติมสิ่งเดิมที่มีอยู่ และจะรับรู้ไม่ได้ถ้าข้อมูลใหม่แยกออกจากความรู้เดิม สิ่งที่ได้รับแล้วไม่อาจหยุดได้ แต่สามารถกำหนดทิศทางใหม่ได้ การสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เด็กสร้างสิ่งที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์เดิม บูรณาการเข้ากับหลักสูตรและชีวิตได้ เวลาที่รับรู้ได้ดี คือช่วงที่จิตใจปลอดโปร่ง

สบาย ๆ ไม่สับสนอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่เราเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อความคาดหวัง ความภูมิใจในตนเอง ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์และความคิดไม่ได้แยกออกจากกัน ดังนั้นครูต้องเข้าใจความรู้สึก เจตคติที่มีส่วนกำหนดอนาคตในการเรียนรู้ ความเชื่อถือของเด็กที่ได้รับ การสนับสนุนจากครูจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ 5) กระบวนการของสมองบางส่วนและทั้งหมดจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน สมองซีกซ้ายและขวาแตกต่างกัน คนที่สุขภาพดีสมองทั้งสองซีกจะประสานกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันทุกวัน ความรู้ที่แตกต่างกันแต่มาใช้ร่วมกันได้ ดังนั้น การสอนที่ดี จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและทักษะตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้จะเกิดเป็นความรู้ สะสมและเป็นพัฒนาการ 6) การเรียนรู้จะเกิดจากความตั้งใจหรือจากการรับรู้ สิ่งที่ผ่านมา สมองจะรับรู้ข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงสำคัญ สมองจะตอบรับการสอนและการสื่อสารที่เกิดขึ้น การใช้เสียงเพลงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ครูต้องรู้ความสนใจและความศรัทธาของเด็ก เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ การเป็นตัวแทนที่ดีของครูจึงสำคัญ และมีคุณค่าต่อเด็กมาก 7) การเรียนรู้เกี่ยวกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก การเรียนรู้ส่วนมากอยู่ที่จิตใต้สำนึก เราเรียนรู้มากกว่าที่จิตสำนึกจะเข้าใจได้ ประสบการณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ เบื้องต้น ดังนั้นความเข้าใจจะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด อาจเกิดซ้ำหรือบางที่ซ้ำมาก 8) ความจำ 2 แบบ คือ ความจำชั่วคราวและความจำถาวร การสอนที่เน้นแต่ความจำจะไม่เอื้อต่อการถ่ายโอนความรู้และความเข้าใจ เพราะเด็กจะมีโลกส่วนตัวและลีลา การเรียนรู้ ที่แตกต่างกัน 9) การเรียนรู้ส่งเสริมได้ด้วยการทำท่ายและยังได้ด้วยการลงโทษหรือข่มขู่ 10) สมองแต่ละคนมีความเป็นเอกลักษณ์ เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต้องการที่จะเรียนรู้และอยากให้ครูเข้าใจโลกของเขา การให้ตัวเลือกที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ (พรณี เกษกมล, 2549) สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย ของ อัญชลี ไสยวรรณ (2548) ที่สรุปว่ากระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเริ่มต้นคิด เป็นขั้นเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับวัสดุอุปกรณ์หรือสถานการณ์ แล้วสื่อสารสิ่งที่คิดด้วยการพูดหรืออธิบาย และกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งที่คิดด้วยการบอกเหตุผลที่คิด ขั้นที่สอง การสร้างความคิด เป็นขั้นกระตุ้นให้คิดย้อนกลับด้วยการทดลอง กระตุ้น ให้คิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง กระตุ้นให้ทดสอบซ้ำ และกระตุ้นให้คิดทบทวนจุดบอดของความไม่เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นคิด ขั้นที่ 3 การประมวลผลความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้เด็กบอกข้อความรู้ ด้วยการคิดย้อนกลับไปขั้นเริ่มต้นคิดและขั้นสร้างความคิด และขั้นที่ 4 การขยายความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้ขยายความคิด โดยใช้คำถามว่า “ถ้า” กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบเพื่อยืนยันความคิด และกระตุ้นให้ทดสอบความคิดใหม่อย่างอิสระ จากการประเมิน

ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการประเมิน พบว่า 1) เด็กปฐมวัย มีทักษะการคิดแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ใช้การเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยการสนทนากับเด็กปฐมวัย จำนวน 92 คน พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก มีจำนวนร้อยละ 78.2-85.1 3) ครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลความเชื่อจากแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ได้รับแนวคิด ทฤษฎีจากทางตะวันตก และนักการศึกษาต่างประเทศ มาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีแนวความคิดทางการเรียนรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถประมวลได้เป็น 4 กลุ่มแนวคิด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548; ทิศนา แจมณี, 2551) ดังนี้

1) กลุ่มแนวคิดวุฒิภาวะนิยม (Maturationalist View) กลุ่มแนวคิดนี้มองกายเป็นหลักโดยเน้นความสำคัญของวุฒิภาวะทางกาย จึงเชื่อว่า พัฒนาการกับการเรียนรู้แยกกัน คือ พัฒนาการเกิดก่อนการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายนอกที่ไม่เกี่ยวกับพัฒนาการ พัฒนาการเป็นผลมาจากโครงสร้างวุฒิภาวะของแต่ละคนซึ่งส่วนใหญ่กำหนดโดยพันธุกรรม ในขณะที่พันธุกรรมเป็นตัวกำหนดกระบวนการตามวุฒิภาวะ การสอนเป็นการให้ประสบการณ์เรียนรู้เมื่อเด็กแสดงความสนใจหรือพร้อม โดยนำเอาความรู้ของผู้ใหญ่มาแยกย่อย กำหนดขอบเขตลำดับขั้น และความยากของเนื้อหาให้เหมาะกับเด็ก จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการสอนของนักทฤษฎีบางคนในกลุ่มนี้ ได้รับอิทธิพลแนวคิดของทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) เกี่ยวกับการเชื่อมโยงความรู้อยู่ ๆ เป็นความรู้ที่ซับซ้อน แนวคิดของ Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Stienner, Montessori, และ Gesell สะท้อนแนวคิดวุฒิภาวะนิยม ดังจะกล่าวต่อไปนี้

Rousseau เชื่อว่าเด็กจะเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนเมื่อมีความพร้อมด้านวุฒิภาวะเด็กควรเรียนจากประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติ บุคคล และสิ่งของรอบตัว ครูและผู้ปกครองควรสังเกตวุฒิภาวะของเด็ก แล้วจัดเตรียมประสบการณ์ให้ในเวลาที่เหมาะสม

Pestalozzi เห็นด้วยกับ Rousseau ว่าไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนเรื่องที่เขาไม่มีพัฒนาการมาก่อน โดยการท่องจำ แต่ควรให้เด็กเรียนประสบการณ์ตรงตามความสนใจ ความต้องการและอัตราการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นับว่า Pestalozzi เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมของเด็ก

Froebel บิดาแห่งการศึกษาปฐมวัย ก็เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กควรเป็นไปตามธรรมชาติ นั่นคือ เด็กเปรียบเสมือนเมล็ดพืชที่ถูกกำหนดไว้แล้วว่า เมื่อใดจะเจริญเติบโตไปเท่าใด เพียงแต่เมล็ดพืชนั้น ได้ดินดี ใต้น้ำ ได้แสงแดดเพียงพอ ก็จะเจริญเติบโตตามปกติ บทบาทของครูก็เปรียบเสมือนชาวสวนที่คอยรดน้ำพรวนดินให้เมล็ดเจริญงอกงาม

Stiener ผู้ก่อตั้งแนวการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาที่มีชื่อว่า “Waldorf Education” เชื่อว่านอกเหนือจากการเรียนรู้ผ่านทางประสาทสัมผัส คนเราควรเรียนรู้จากการสร้างสรรค์แตกต่างกันไป ในช่วง 7 ปีแรก สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเด็กมาก การเป็นแบบอย่างที่ดีและมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเลียนแบบเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะในกระบวนการเลียนแบบเด็กจะเข้าใจสิ่งรอบตัว อย่างไรก็ตาม เด็กควรมีโอกาสได้เลียนแบบในสิ่งที่มีคุณค่าและได้ค้นคว้าสร้างสรรค์ ธรรมชาติเป็นสื่อที่มีค่าแก่การเลียนแบบและค้นคว้าสร้างสรรค์ การเล่นสิ่งของจากธรรมชาติและการเล่นท่ามกลางธรรมชาติ ช่วยให้เด็กใช้เวลาพัฒนาการในช่วง 7 ปีแรก อย่างสมบูรณ์และมีพลังมากที่สุด

Montessori เชื่อว่า เด็กมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เมื่อมีวุฒิภาวะ เด็กจะเรียนรู้อย่างแท้จริงเมื่อมีอิสระที่จะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้ง่าย ๆ ให้เป็นความรู้ที่ซับซ้อน อุปกรณ์การเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ ครูเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่ห่าง ๆ เพื่อคอยชี้ทางให้แก่เด็กที่พร้อมที่จะใช้อุปกรณ์ที่ยากขึ้น

Gesell เชื่อว่า วุฒิภาวะเท่านั้นเป็นปัจจัยสำคัญของพัฒนาการทางกาย วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงองค์ประกอบอันดับที่สองที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการ แต่ไม่ใช่เป็นตัวทำให้เกิดพัฒนาการ นั้น ๆ ถ้าวุฒิภาวะยังไม่เกิดขึ้นสภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลอะไรต่อพัฒนาการของเด็ก วุฒิภาวะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม ซึ่งมีอยู่ในเด็กแต่ละคนมาแต่กำเนิด การสอนมีบทบาทเพียงเพื่อจัดประสบการณ์ให้เด็กที่พร้อมจะเรียนเท่านั้น

2) กลุ่มแนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behavioral environmental view) กลุ่มแนวคิดนี้มองกายเป็นหลัก โดยเน้นความสำคัญของพฤติกรรมซึ่งเป็นการตอบสนองทางกาย จึงเชื่อว่าการเรียนรู้กับพัฒนาการสัมพันธ์กันและเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไป การเรียนรู้เป็นการสะสมผลพฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่าเดิม หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแทนพฤติกรรมสัญชาตญาณ พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลง การตอบสนองตามสัญชาตญาณให้เป็นการตอบสนองที่ควบคุมไว้ด้วยจิตสำนึก เนื่องจากลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเด็กมีขึ้นสูงสุดเทียบเท่าพัฒนาการของผู้ใหญ่ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเลียนแบบ ซึ่งเกิดจากการเสริมแรงและการลงโทษ ความรู้ต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดเข้าสู่ตัวเด็กทีละน้อย ๆ ดังนั้นการสอนจึงต้องแบ่งความรู้ออกเป็นประสบการณ์ง่าย ๆ

จัดลำดับขั้นตอนให้มีโครงสร้างชัดเจน เพื่อให้เกิดโครงสร้างความรู้ในในตัวผู้เรียน นักทฤษฎีเจ้าของแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่นำมาใช้ในการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ Watson, Skinner, และ Bandura ซึ่งได้รับอิทธิพลทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) ในแง่การเชื่อมโยงการเรียนรู้ Thorndike ผู้บุกเบิกทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีแนวคิดที่ว่า คนเราประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ภาคร่างกายคือ สิ่งเร้าและการตอบสนอง ส่วนภาคจิตใจคือ การรับรู้ การเรียนรู้ เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างภาคและภายในภาค เด็กเรียนรู้โดยเริ่มจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมคือ จากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน

Watson ผู้ก่อตั้งทฤษฎีพฤติกรรมนิยมรุ่นใหม่ เชื่อว่า การเรียนรู้มีขอบเขตอยู่เฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น และการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงเหตุการณ์หนึ่งเข้ากับ อีกเหตุการณ์หนึ่ง โดยเหตุการณ์หลังมักเป็นผลของเหตุการณ์แรก การเรียนรู้สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมหรือหยุดยั้งพฤติกรรมได้ พฤติกรรมมักเกิดขึ้นอีก เมื่อมีผลบวกตามมาและมักไม่เกิดขึ้นอีกเมื่อมีผลทางลบตามมา

Skinner ให้ความสำคัญแก่การเสริมแรงหลังการเรียนรู้ โดยถือว่าแรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญของการเรียนรู้ พฤติกรรมใดได้รับแรงเสริม บุคคลก็จะกระทำต่อไป พฤติกรรมใดไม่ได้รับแรงเสริมก็จะคงอยู่ได้ไม่นาน การใช้การเสริมแรงจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะกระทำหรือไม่กระทำอะไร

Bandura ผู้ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social - Learning Theory) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมาก เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งตัวแบบนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น หนังสือหรือภาพก็ได้

3) กลุ่มแนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยม (Comprehensive Interactional View) กลุ่มแนวคิดนี้ มองกายและจิตสัมพันธ์กัน โดยให้ความสำคัญแก่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต จึงเชื่อว่าการเรียนรู้สัมพันธ์กับพัฒนาการ วุฒิภาวะและการเรียนรู้กระตุ้นให้พัฒนาการก้าวหน้าต่อไป ลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเป็นไปตามลักษณะและโครงสร้างพัฒนาการที่ระบุไว้ในทฤษฎีกลุ่มแนวปฏิสัมพันธ์นิยม แบ่งเป็น 2 กลุ่มทฤษฎี ดังนี้

3.1 กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากแรงผลักดันในตัวเด็ก ที่จะปรับตัวให้ได้รับการยอมรับจากสังคม ทฤษฎีในกลุ่มนี้ บางทฤษฎีก็ศึกษาการปรับตัวของคนคล้ายกับทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Functionalism) และ/

หรือใช้วิธีการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับบางส่วนของวิธีการศึกษา ของทฤษฎีจิตวิทยา กลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism)

Ausubel ได้จำแนกประเภทของอารมณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ อารมณ์ดี และอารมณ์ไม่ดี โดยเด็กจะเริ่มพัฒนาอารมณ์รักตั้งแต่แรกเกิด จากการรักตัวเองออกมาสู่คนใกล้ชิดที่สุด และขยายวงกว้างออกไป ส่วนอารมณ์ไม่ดี เกิดขึ้นจากความคับข้องใจในสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลจากความ ไม่มั่นใจในตนเอง อารมณ์ถูกทอดทิ้ง หากเกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

Freud ได้ย้ำถึงความสำคัญของวัย 5 ขวบแรกของชีวิตว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุด ของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด คือ แม่ จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศของ Freud เชื่อว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน จะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณแห่งความพึงพอใจ เป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ นี้ ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กก็จะมีพัฒนาการที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและไปแสดงออกเมื่อเด็กโตขึ้น

Erikson สนับสนุนแนวคิดในทฤษฎีของ Freud ที่ว่า ประสบการณ์วัยเด็ก มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ใหญ่ เขาเชื่อว่า คนเราพยายามตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” ซ้ำแล้วซ้ำอีก ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของชีวิตและประสบการณ์รอบตัวในแต่ละวัย มักทำให้คนเราได้คำตอบเปลี่ยนไป ความรู้สึกและพฤติกรรมของคนจะสะท้อนให้เห็นว่า เขาเข้าใจและยอมรับตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมได้เพียงใด เช่น ในวัยทารก หากประสบการณ์รอบตัวทำให้เด็กมีความสุข มองโลกในแง่ดี เด็กก็จะเชื่อมั่นในตนเองและไว้วางใจผู้อื่น แต่หากประสบการณ์รอบตัวทำให้เด็กขาดความสุข เด็กก็จะมองโลกในแง่ร้ายและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ประสบการณ์รอบตัวตอบสนองต่อความพึงพอใจในช่วงอายุนั้น ๆ เด็กก็จะพัฒนาการทางบุคลิกภาพดี

Dewey นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักปรัชญา เชื่อว่า การศึกษาเพื่อพัฒนา มนุษย์ คือ การทำให้ทุกคนมีจิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกทางสังคมนี้ เริ่มต้นตั้งแต่เราเกิด โดยที่เราไม่รู้ตัว เด็กก็จะถูกสถานการณ์ทางสังคมกระตุ้นให้ค่อย ๆ ลดการกระทำและความรู้สึกที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและเพิ่มการกระทำและความรู้สึกเพื่อสังคมที่เขาอยู่ การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ปลูกเร้าความรู้สึกนึกคิดของเด็กทำให้เขาตระหนักถึงขอบเขตการกระทำของตน และมีนิสัย

ที่เหมาะสมแก่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยเหตุนี้ Dewey จึงถือว่า โรงเรียนคือชีวิตในชุมชนที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสแบ่งปัน เสียสละ สิ่งที่ตนมีเพื่อสร้างสรรค์ส่วนรวม

3.2 กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางกายและทางความคิดกับสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในตัวเด็กและในสิ่งแวดล้อม สามารถ จดจำ ทบทวน เน้นให้ชัดเจน ขยายและถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ทฤษฎีเหล่านี้ได้รับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมจากทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม(Functionalism) เนื่องจากแนวคิดของนักทฤษฎีในแนวปฏิสัมพันธ์นิยมมีหลายแนว จึงจะขอนำเสนอเป็น 2 กลุ่มพัฒนาการ คือ กลุ่มพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม และกลุ่มพัฒนาการด้านสติปัญญาและจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget มีความเชื่อพื้นฐานว่า พฤติกรรมเกิดจากวุฒิภาวะ ประสบการณ์สะสม การถ่ายทอดจากสังคมและกฎของความสมดุล การเรียนรู้ เกิดจากการปรับโครงสร้างความคิด ความเข้าใจให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม

Vygotsky เชื่อว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ เพราะประสบการณ์หลายอย่างเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากการสื่อสาร การสื่อสารช่วยให้เด็กปฐมวัยขยายการเรียนรู้จากที่จำกัดเฉพาะ จากการรับรู้ทางกายในสิ่งที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ไปสู่การเรียนรู้จากกระบวนการคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม และเป็นอดีตหรืออนาคต ในการสื่อสารเด็กจะต้องคิดคำพูด ท่าทางภาพและสัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมาย ในขณะเดียวกันเด็กก็จะต้องแปลความหมายของคำพูด ท่าทาง ภาพ และสัญลักษณ์ของผู้อื่นในกระบวนการสื่อสารนี้เองที่เด็กได้กลั่นกรองความคิดของผู้อื่น เป็นความคิดของตน

Bruner เชื่อว่า พัฒนาการทางความคิดจะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมากกว่าเกิดจากการพัฒนาภายในของอินทรีย์ เขาสนับสนุน Vygotsky ว่ากระบวนการในการคิดของเด็กต้องอาศัยทักษะภาษาในบริบทวัฒนธรรมของเด็กเป็นสื่อกลาง Bruner สรุปว่าพัฒนาการด้านการคิดของเด็กขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในการรับรู้ ซึ่งหมายถึง ระบบของข้อมูลที่เด็กนำไปใช้ในกระบวนการคิดและองค์ประกอบในการบูรณาการ ซึ่งหมายถึงกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยข้อมูลที่รับรู้ ซึ่งส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

Kohlberg เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ระดับ โดยเทียบเคียงกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาในทฤษฎี ของ Piaget เด็กจะพัฒนาจริยธรรมไปตามลำดับขั้น ในการพัฒนาไปสู่ขั้นจริยธรรมที่สูงขึ้นนั้น จะต้อง

อาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางสติปัญญา บุคลิกภาพและอื่น ๆ บางคนแม้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แต่พัฒนาการจริยธรรมยังอาจอยู่ในขั้นต้น ๆ เท่านั้นก็ได้

4) กลุ่มแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism Interactional View)

กลุ่มนี้คำนึงถึงความเป็นคนของคนที่มีอิสระ สามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีอิสระเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มนี้เสนอแนะว่า ควรให้เด็กมีสมรรถภาพ ทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กันคือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านเจตคติ (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) นั่นคือ ครูควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชมหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

Maslow มีความเชื่อว่า หากเราให้อิสระภาพแก่เด็ก เด็กจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง พ่อแม่และครูควรให้ความไว้วางใจในตัวเด็ก เปิดโอกาสและช่วยให้เด็กได้เจริญเติบโตต่อไปไม่ควรควบคุมหรือบงการชีวิตเด็กให้เป็นไปตามที่ต้องการ

Rogers ซึ่งได้นำหลักการของ Client-Centred มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ให้ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” และได้กล่าวถึงลักษณะของครูผู้สอนว่า ครูจะต้องเชื่อและศรัทธาในความเป็นมนุษย์ ความเชื่อและความไว้วางใจจะช่วยให้บุคคลพัฒนาศักยภาพของตน ครูต้องจริงใจ ไม่เสแสร้ง และต้องพยายามสื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความรู้สึกนึกคิดด้านดีที่ครูมีให้เขารวมทั้งการ ให้เกียรติผู้เรียนทั้งในแง่ความรู้สึกและความเห็น

Combs มีความคิดว่าหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคือ การช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก งานของครูคือ การอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน กระตุ้น ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ เป็นผู้ร่วมคิดและเป็นเพื่อนกับผู้เรียน

แนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ต่างพยายามตอบคำถามว่าเด็กเรียนรู้อย่างไร ตามสมมติฐานที่แตกต่างกันของแต่ละทฤษฎี ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถจะตอบคำถามได้ครอบคลุมทุกจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้เกิดความชัดเจน ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อทิศทางหรือจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับจะใช้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดเพื่อการประเมินในการวิจัยในครั้งนี้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่ออุดมมุ่งหมายและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวคิด	กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้			
	วุฒิภาวะนิยม	พฤติกรรมนิยม	ปฏิสัมพันธ์นิยม	มนุษยนิยม
นักทฤษฎี	Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Stiener, Montessori, Gesell	Watson, Skinner, Bandura	Ausubel, Freud, Freud, Dewey, Piaget, Vygotsky, Bruner, Kohlberg	Maslow, Rogers, Combs
ความสัมพันธ์เด็กกับสิ่งแวดล้อม	เด็กแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อม	สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้	เด็กแสวงหาความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม	เด็กมีอิสระเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน
เป้าหมายในการสังเกต	พฤติกรรมที่บ่งชี้วุฒิภาวะของเด็ก	พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังจากได้รับการเสริมแรง	ระดับโครงสร้างพัฒนาการ	การลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้	มีรูปแบบที่กำหนดไว้แล้วตามธรรมชาติ	เกิดจากการเสริมแรงการลงโทษและการเลียนแบบ	เป็นการปรับโครงสร้างพัฒนาการให้สมดุล	การพัฒนาความรู้สึกรู้จักคิดของตนเองในทางบวก
แรงจูงใจในการเรียนรู้	ความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติ	รางวัลภายนอกไปสู่ภายใน	ความไม่สมดุลของโครงสร้างพัฒนาการ	กระตุ้น ให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือร่วมคิดและเป็นเพื่อน
บทบาทเด็ก	มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพที่มี	เป็นผู้ถูกเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้	ผู้ทดลอง สืบค้น และสร้างความรู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง	มีอิสระ สามารถที่จะนำตนเองพึ่งตนเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัย (ต่อ)

แนวคิด	กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้			
	วุฒิภาวะนิยม	พฤติกรรมนิยม	ปฏิสัมพันธ์นิยม	มนุษยนิยม
บทบาทของสิ่งแวดล้อม	สนับสนุนให้เด็กได้พัฒนา	เป็นตัวเสริมแรง	ทำให้เกิดความขัดแย้งในความคิดและทำให้เด็กพยายามแก้ไขข้อขัดแย้งนั้น	เปิดโอกาสและช่วยให้เด็กได้เจริญเติบโต ไม่ควบคุมหรือบงการชีวิตเด็ก
บทบาทของครู	จัดสิ่งแวดล้อมไว้คอย จนกว่าเด็กจะมีวุฒิภาวะพอที่จะเรียนด้วยวิธีการที่ไม่ต่างจากผู้ใหญ่	แนะนำสั่งสอนและหาสิ่งเร้าที่ทำให้เด็กสามารถปรับพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ถ้าเด็กยังไม่สามารถเรียนรู้ได้ครูก็ปรับสิ่งเร้า เช่น จัดประสบการณ์ให้ง่ายขึ้น	ในด้านสติปัญญาช่วยจัดประสบการณ์ให้เด็กเห็นความขัดแย้งในความคิดเพื่อแก้ไขความขัดแย้งนั้น จนเกิดความเข้าใจในด้านจิตใจ ช่วยให้เด็กผ่อนคลายความรู้สึกขัดแย้ง	การอำนวยความสะดวกให้รู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล หรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การนำนโยบายจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยมาถ่วงถ่วงข้างต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อการสังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการประเมิน ซึ่งจากสาระของทั้งนโยบาย และทฤษฎี ผู้วิจัยได้จำแนกสาระเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการประเมินบริบท 2 ส่วน คือ

1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ทั้งจากนโยบายและทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยอิงกับแนวคิดของ Hoy & Miskel (2001) และ Guskey (2000) ซึ่งมีทัศนะที่สอดคล้องกันว่า โรงเรียนเป็นองค์กรให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก

ดังนั้น เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ของโรงเรียนหรือการจัดการศึกษาในระดับใด ๆ ก็ตาม คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (student learning)

2) หลักการและแนวคิดสำคัญทั้งจากนโยบายและทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยอิงกับแนวคิดที่ว่านโยบายเป็นแนวการปฏิบัติ (course of action) สำหรับกิจกรรมในอนาคต และทฤษฎีเป็นตัวช่วยชี้แนะการตัดสินใจ ช่วยให้มีองภาพองค์การได้ชัดเจนขึ้น ช่วยสร้างกรอบความคิดในการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติ ช่วยให้เกิดแนวความคิดในการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน และเป็นแหล่งของความคิดใหม่ (Stoner & Freeman, 1992; Hoy & Miskel, 2001)

ผลการสังเคราะห์ ได้นำเสนอในตารางที่ 2 สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ในตารางที่ 3 สำหรับหลักการและแนวคิดสำคัญ ซึ่งเพื่อให้มีเนื้อที่เพียงพอต่อการทำตารางสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้หมายเลข 1 เป็นสัญลักษณ์แทนแหล่งข้อมูลจากประมวล พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส และหมายเลข 2-18 เป็นสัญลักษณ์แทนแหล่งข้อมูลจากนโยบายตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 ถึงนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปี พ.ศ. 2550-2551 ตามลำดับ ใช้หมายเลข 19 เป็นสัญลักษณ์แทนแหล่งข้อมูลจากหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และหมายเลข 20 เป็นสัญลักษณ์แทนแหล่งข้อมูลจากทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

หมายเลข 1 ประมวล พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส

หมายเลข 2 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554

หมายเลข 3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554

หมายเลข 4 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559

หมายเลข 5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

หมายเลข 6 มาตรฐานการศึกษาของชาติ

หมายเลข 7 มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : การศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553)

หมายเลข 8 มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

หมายเลข 9 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หมายเลข 10 นโยบายการศึกษาของรัฐบาล

- หมายเลข 11 แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551
- หมายเลข 12 แผนปฏิบัติราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551
- หมายเลข 13 แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของ
กระทรวงศึกษาธิการ
- หมายเลข 14 แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- หมายเลข 15 นโยบายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2551
- หมายเลข 16 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี
พ.ศ.2550-2551
- หมายเลข 17 นโยบายจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2550-2551
- หมายเลข 18 นโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
ปี พ.ศ. 2550-2551
- หมายเลข 19 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- หมายเลข 20 ทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย

จากผลการสังเคราะห์ในตารางที่ 2 พบว่า มีประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่จะมีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการประเมิน 4 ด้าน โดยแต่ละด้านมีประเด็นย่อย ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย
  - 1.1 การมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย
  - 1.2 การทรงตัว ประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กอย่างคล่องแคล่ว
  - 1.3 การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย
  - 1.4 การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ
  - 2.1 การมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
  - 2.2 การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
  - 2.3 การชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา
  - 2.4 การมีสุขนิสัย สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข
3. พัฒนาการด้านสังคม
  - 3.1 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
  - 3.2 การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้
  - 3.3 การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
  - 3.4 การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย
4. พัฒนาการด้านสติปัญญา
  - 4.1 การใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
  - 4.2 การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกล้าแสดงออก
  - 4.3 การมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
  - 4.4 การมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

จากผลการสังเคราะห์ในตารางที่ 3 พบว่า มีประเด็นเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดสำคัญที่จะมีอิทธิพลต่อทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการประเมิน โดยแต่ละด้านมีประเด็นย่อย ดังนี้

1. ด้านพัฒนาการ
  - 1.1 การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับให้การศึกษา
  - 1.2 การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

- 1.3 การพัฒนาเด็กทุกด้านตามวัยอย่างสมดุล
- 1.4 การพัฒนาวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน วัฒนธรรมไทย และสังคม
2. ด้านการเรียนรู้
  - 2.1 การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
  - 2.2 การยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3 การบูรณาการการเรียนรู้
  - 2.4 การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. ด้านการจัดประสบการณ์
  - 3.1 การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ
  - 3.2 การใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง
  - 3.3 การปลูกฝังทักษะชีวิตให้กับเด็ก
  - 3.4 การเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย
4. ด้านวัฒนธรรมและสังคม
  - 4.1 การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษา
  - 4.2 การเข้าใจ ยอมรับในพื้นฐานวัฒนธรรมและสังคมของเด็ก
  - 4.3 การปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทย
  - 4.4 การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3. ทฤษฎีการบริหารการศึกษาปฐมวัย

ตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยที่กำหนดในข้อที่ 1 ระบุการประเมินปัจจัยป้อนเข้า ใน ทฤษฎี การบริหาร 4 ด้าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549) คือ คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ (4m's : man, money, material, and management) ว่า สภาพในปัจจุบันเป็นเช่นไร มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุ จุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไร ซึ่งเพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิด นั้น ผู้วิจัยจะศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหาร 4 ด้านดังกล่าวตามลำดับ โดยจะ กล่าวถึงที่ตั้งและสภาพทั่วไปและประวัติความเป็นมาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก่อนโดยสังเขป ดังนี้

วัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภท ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาระดับปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 205 แห่ง มีลักษณะแบบทั่วไป และสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551)

3.1 ด้านคน

คน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานสถานศึกษาปฐมวัยให้ได้ผลดี ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ รวมทั้งการจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญ คือ ครูปฐมวัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ซึ่งควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

3.1.1 ด้านคุณวุฒิ

- 1) จบการศึกษาทางด้านการศึกษาระดับปฐมวัยหรือจบการศึกษาสาขาอื่น ๆ และผ่านการอบรมความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2) มีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาพัฒนาการ โดยเข้าใจพัฒนาการในแต่ละด้านอย่างแม่นยำ
- 3) มีความรู้ด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยได้
- 4) มีความรู้และสามารถจัดกิจกรรมได้ตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 5) มีความรู้และพัฒนาสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่จัดให้กับเด็ก
- 6) มีความรู้ด้านการประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล
- 7) มีความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัย
- 8) มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ดี

3.1.2 คุณลักษณะด้านความสามารถ

- 1) มีความสามารถในการวางแผนการจัดประสบการณ์การดำเนินงาน

ในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

- 2) มีความสามารถในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่อบอุ่น เอื้อต่อพัฒนาการ ทุกด้าน
- 3) มีความสามารถในการจัดกิจกรรมได้หลากหลาย โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกตัดสินใจในการปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเด็ก
- 4) มีความสามารถในการจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้ฝึกกระบวนการคิด การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามแนวการจัดประสบการณ์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 5) มีความสามารถในการเล่นนิทานการพูดการเตรียมเด็กให้พร้อมโดยใช้วิธีการต่าง ๆ
- 6) มีความสามารถในการจัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ ผ่านการเล่นอย่างมีความสุข
- 7) มีความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ
- 8) มีความสามารถในการจัดหาและผลิตสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้
- 9) มีความสามารถในการพัฒนาและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม
- 10) มีความสามารถในการประเมินพัฒนาการที่หลากหลาย และมีการจัดการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปการประเมินพัฒนาการและนำไปพัฒนาเด็ก

3.1.3 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

- 1) มีสุขภาพจิตดี อารมณ์มั่นคง ใจเย็น
- 2) ยิ้มแย้มแจ่มใส อบอุ่น เป็นมิตร
- 3) มีกิริยาท่าทางสง่าผ่าเผย ใ้วจาสุภาพ เรียบร้อยอ่อนโยน
- 4) แต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย
- 5) มีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง
- 6) มีวินัยในตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี
- 7) มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงในการทำงาน

3.1.4 คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์

- 1) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวเข้ากับบุคคลทุกระดับได้อย่างเหมาะสม
- 2) ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น

- 3) เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้ปกครอง
- 4) มีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นกันเองกับเด็กทุกคน
- 5) มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลหรือหน่วยงานอื่น มองบุคคลอื่นและมองโลกในแง่ดี
- 6) มีศิลปะในการพูด ใช้คำพูดต่อเด็ก เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไปได้เหมาะสมกับสถานการณ์

3.1.5 คุณลักษณะด้านอุดมการณ์ในวิชาชีพครู

- 1) รักและศรัทธาต่ออาชีพครู
- 2) อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู
- 3) มีความสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
- 4) มีความภูมิใจในความเป็นครูปลุมนวชัย เป็นผู้วางรากฐานที่ดีให้กับเด็กที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
- 5) มีความมุ่งมั่น ไม่ทอดทิ้งและเบื่อง่ายต่อการสอน
- 6) มีความเชื่อว่าเด็กแตกต่างกัน การจัดประสบการณ์จึงเน้นเด็กเป็นสำคัญ จะช่วยให้เด็กพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 7) มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งจะบังเกิดผลกับเด็กและเพื่อนครู

3.1.6 คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม

- 1) มีความเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต
- 2) มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีความขยันหมั่นเพียร
- 3) มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลไม่หลงงมงาย
- 4) มีสติมั่นในการคิดและการกระทำ
- 5) มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดี
- 6) ความเป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป
- 7) แก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาของตนเอง
- 8) ปฏิบัติตนในจรรยาบรรณในวิชาชีพครู
- 9) รักเด็ก เอาใจใส่ให้ความดูแล ช่วยเหลือ เมื่อเด็กเกิดปัญหา

จากประเด็นเรื่องคุณสมบัติของครูผู้สอนในระดับปฐมวัย 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการประเมินเพื่อให้ทราบว่า ในปัจจุบันมีสภาพเป็นเช่นไร มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไร

3.2 ด้านงบประมาณ

การเงินในสถานศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการบริหารสถานศึกษา เพราะสามารถนำมาใช้สอยเป็นค่าจ้าง เงินเดือน ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการจัดหา ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ถ้าสถานศึกษาแหล่งใดมีฐานะทางการเงินไม่ดี จะแสดงถึงความไม่มั่นคงของสถานศึกษานั้น ๆ อันจะส่งผลให้บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ดังนั้น ทรัพยากรการเงิน จึงเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย งานการเงินในสถานศึกษาปฐมวัย นอกจากจะหมายถึงงานที่เกี่ยวกับการเงินโดยตรง ได้แก่ การรับจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การนำส่งเงิน และการตรวจสอบเงินทุกประเภท ตามวิธีการที่กฎหมาย และระเบียบแบบแผนของราชการกำหนดไว้แล้ว ยังครอบคลุมถึงงานในลักษณะอื่น ๆ 3 ลักษณะคือ งานงบประมาณ งานพัสดุและงาน การบัญชี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ได้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณงบเงินอุดหนุน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณ งบเงินอุดหนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับระเบียบของกระทรวงการคลัง และแผนการใช้งบประมาณประจำปี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวด 2 มาตรา 10 ที่บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และ หมวด 8 มาตรา 60 ที่บัญญัติไว้ว่า ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน จึงเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามข้อบัญญัติดังกล่าว แนวทางการใช้งบประมาณ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณ งบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ค่าใช้จ่ายรายหัว) เกิดประโยชน์ต่อการ

เรียนการสอนได้มากที่สุด จึงกำหนด แนวปฏิบัติ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

- 1) ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) เสนอแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาผ่านความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สาธารณชนทราบ
- 4) การใช้จ่ายงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา

ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องโดยให้ใช้ในลักษณะ 3 ประเภทบ
 หมาย ดังนี้ 1) งบบุคลากร ได้แก่ ค่าจ้างชั่วคราว เช่น จ้างครูอัตราจ้างรายเดือน พนักงานขับรถ ฯลฯ 2) งบดำเนินงาน ได้แก่ ค่าตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าตอบแทนวิทยากรวิชาชีพ ท้องถิ่น ฯลฯ ค่าใช้สอย เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่าพาหนะ ค่าจ้าง ซ่อมแซม ค่าจ้างเหมาบริการ ค่าพาหนะพานักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ฯลฯ ค่าวัสดุ เช่น ค่าวัสดุการศึกษา ค่าเครื่องเขียน ค่าวัสดุเวชภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาทรัพย์สิน ฯลฯ ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ 3) งบลงทุน ได้แก่ ค่าครุภัณฑ์ เช่น จัดซื้อวัสดุคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร ฯลฯ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ใช้จ่ายเพื่อประกอบคัดแปลง ต่อเติม หรือปรับปรุงที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้าง ที่มีวงเงินกว่า 50,000 บาท เช่น ค่าจัดสวน ค่าถมดิน ถนน รั้ว สะพาน บ่อน้ำ ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

สำหรับปีงบประมาณ 2552 สถานศึกษาปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทุกแห่ง ได้รับจัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์และผลการจัดสรรงบประมาณปี 2552 ดังนี้ 1) เงินอุดหนุนรายหัวระดับก่อนประถมศึกษา คนละ 1,700 บาท 2) ค่าเบี้ยเลี้ยง ที่พักและพาหนะ ระดับก่อนประถมศึกษา สถานศึกษาละ 250 บาท และตามจำนวนห้องเรียน ๆ ละ 100 บาท 3) ค่าเบี้ยประชุมสำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่มีนักเรียน 120 คนลงมาสถานศึกษาละ 3,237 บาท และสถานศึกษาที่มีนักเรียน 121 คนขึ้นไป สถานศึกษาละ 5,337 บาท (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551)

จากประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการเงินดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นกรอบเพื่อการประเมินเพื่อให้ทราบว่า ในปัจจุบันมีสภาพเป็นเช่นไร มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไร ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- 1) แหล่งของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2) จำนวนเงินจำแนกตามแหล่งของงบประมาณ และจำแนกตามประเภทงบรายจ่าย
- 3) ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงาน

ประจำปีของสถานศึกษา

3.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

นักจิตวิทยาเด็กและนักการศึกษาปฐมวัยที่มีชื่อเสียง อาทิเช่น Montessori, Piaget, Bruner ต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ เรื่อง เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ในสถานศึกษาปฐมวัย จึงเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะต้องพิจารณาดำเนินงานอย่างระมัดระวัง เพราะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้งาน การจัดการศึกษาปฐมวัย ประสบความสำเร็จและเกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยหลักการดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547)

การจัดอาคารสถานที่ ลักษณะอาคารเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นอาคารชั้นเดียวหรือถ้าเป็นอาคารหลายชั้น ห้องเรียนของเด็กปฐมวัยจะต้องอยู่ชั้นล่าง นอกจากนี้หลักสำคัญในการจัดห้องเรียนปฐมวัยต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

3.3.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย

- 1) ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- 2) ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
- 3) ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- 4) ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของครู เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวของครู

ฯลฯ

- 5) ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

3.3.2 พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3.3.3 พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรี มักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรี ประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่าง ๆ ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3-5 มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง
- 2) ควรมีการผลัดเปลี่ยนสื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก
- 3) ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ครูอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวฟอสฟอเรสเซนต์ไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์
- 4) ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น
- 5) ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้ว จะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

สำหรับวัสดุอุปกรณ์ Gordon and Brown (1989) มีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) พิจารณาว่าอุปกรณ์นั้นจะตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กในแต่ละกลุ่ม
- 2) ตอบสนองต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย
- 3) คุณภาพดีและการประกอบที่มั่นคง แข็งแรง สวยงาม
- 4) ทนทาน มีอายุการใช้งานนาน
- 5) สามารถนำมาใช้ได้หลาย ๆ แบบ
- 6) ทำจากวัสดุที่ปลอดภัย ไม่ใช้วัสดุและสีที่เป็นพิษ ไม่มีมุมแหลมคม
- 7) สะดุดตา ระวังใจให้เล่น ทำท่ายเด็กเข้าไปทดสอบ
- 8) ดูแลรักษาง่าย สามารถซ่อมแซมได้
- 9) สอดคล้องด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

10) ของเล่น เปิดโอกาสให้เด็กเล่นได้ทั้งหญิงและชาย ไม่เป็นของเล่นที่เจาะจงให้เด็กบางกลุ่มเท่านั้นที่จะเล่นได้

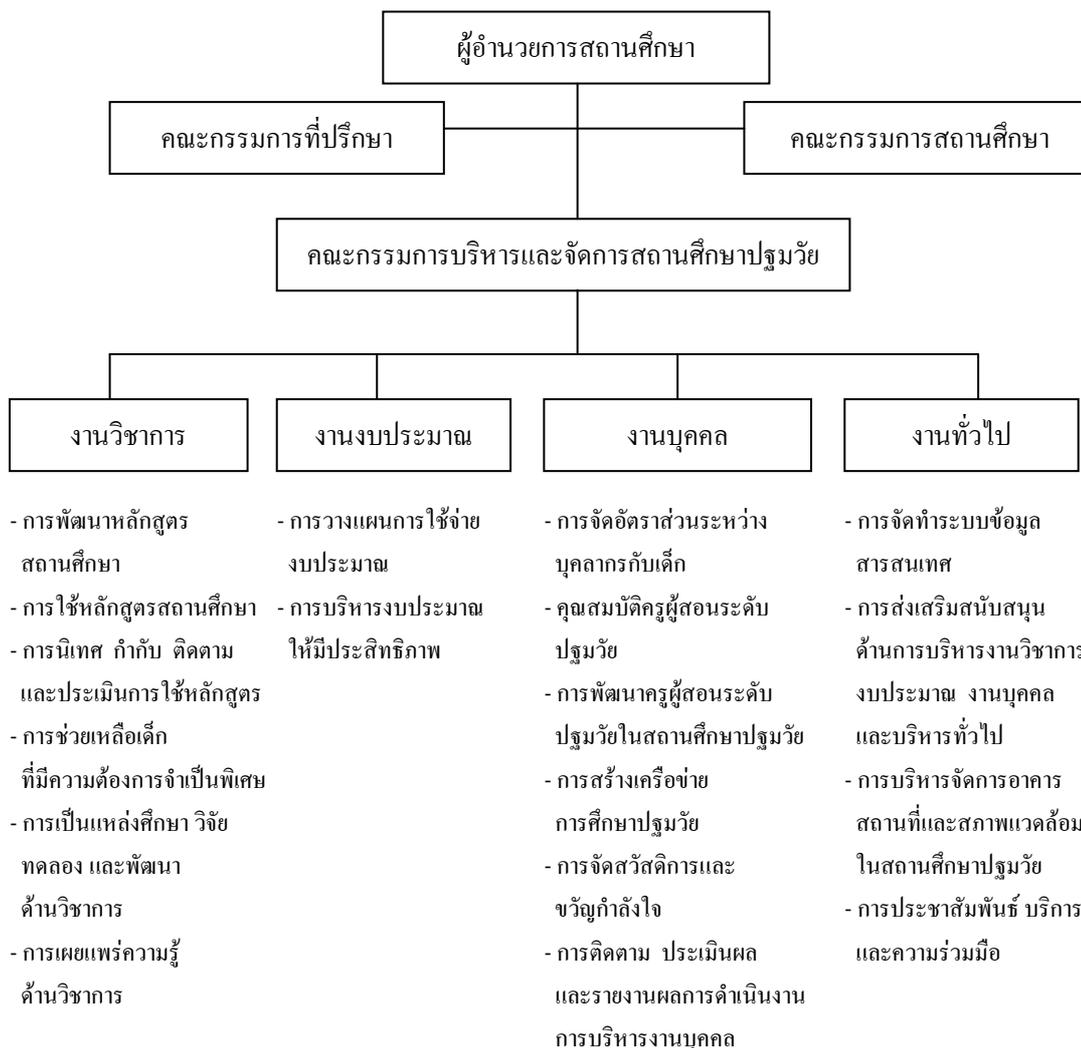
11) เป็นอุปกรณ์ชนิดที่เล่นได้หลายวิธี และสามารถนำมาเล่นใหม่ได้

จากประเด็นเกี่ยวกับเรื่องวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบเพื่อการประเมินเพื่อให้ทราบว่า ในปัจจุบันมีสภาพเป็นเช่นไร เป็นไปตามแนวคิดเชิงทฤษฎีหรือไม่ มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอะไร ใน 4 ประเด็น ดังนี้ คือ

- 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย
- 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหว
- 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์
- 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

3.4 ด้านการจัดการ

การบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นกระบวนการทำงานโดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมด มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย (คำว่า ประสิทธิภาพ (efficiency) ตามทัศนะของ Drucker (1967 อ้างถึงใน Bartol et al., 1998) หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้ดี) สอดคล้องกับการบริหารและจัดการสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2550) ที่กระจายอำนาจการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา มีหน้าที่ในการตัดสินใจร่วมกับคณะผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณ บุคลากร วิชาการ และแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งการจัดการ (management) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับการวิจัยนี้ วิเคราะห์จากโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 โครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากโครงสร้างการบริหารจัดการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ในภาพที่ 8 มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อสอบถามความเห็นเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพในการจัดการ ดังนี้

- 1) งานวิชาการ ประกอบด้วย
  - 1.1 การจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 1.2 การจัดการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

- 1.3 การจัดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร
- 1.4 การจัดการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 1.5 การจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ
- 1.6 การจัดการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ
- 2) งานงบประมาณ ประกอบด้วย
  - 2.1 การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ
  - 2.2 การบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ
- 3) งานบุคคล ประกอบด้วย
  - 3.1 การจัดอัตราส่วนระหว่างบุคลากรกับเด็ก
  - 3.2 คุณสมบัติครูผู้สอนระดับปฐมวัย
  - 3.3 การพัฒนาครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัย
  - 3.4 การสร้างเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย
  - 3.5 การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ
  - 3.6 การติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการบริหารงานบุคคล
- 4) งานทั่วไป ประกอบด้วย
  - 4.1 การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ
  - 4.2 การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป
  - 4.3 การบริหารจัดการอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย
  - 4.4 การประชาสัมพันธ์ บริการและความร่วมมือ

4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย

ตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยที่กำหนดในข้อที่ 1 กำหนดการประเมินกระบวนการในกรอบของขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป โดยใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และการเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการสร้างประเด็นเพื่อการประเมินว่า การดำเนินงานในภารกิจงาน 4 ด้านนั้น มีปัญหาหรือสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเพื่อการแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งเพื่อให้ได้ข้อสรุปในประเด็นที่จะใช้เป็นกรอบในการประเมินกระบวนการ 4 ด้านดังกล่าว ผู้วิจัย

นำเสนอสาระของการบริหารงานตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ ตามลำดับ

4.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

4.1.1 หลักการและแนวคิด

1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด

3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทั้งใน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

5) มุ่งส่งเสริมให้มีความร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ คุณภาพ ในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.1.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น

2) การวางแผนงานด้านวิชาการ

3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

- 9) การนิเทศการศึกษา
- 10) การแนะแนว
- 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

4.2 ด้านการบริหารงานบุคคล

4.2.1 หลักการและแนวคิด

- 1) ยึดหลักความต้องการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- 2) ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) ยึดหลักธรรมาภิบาล

4.2.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

- 1) การวางแผนอัตรากำลัง
- 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 6) การลาทุกประเภท
- 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

- 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- 12) การออกจากราชการ
- 13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- 14) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4.3 ด้านการบริหารงบประมาณ

4.3.1 หลักการและแนวคิด

- 1) ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
- 2) มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน ดังนี้
  - (1) การวางแผนงบประมาณ
  - (2) การคำนวณต้นทุนการผลิต
  - (3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ
  - (4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ
  - (5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน
  - (6) การบริหารสินทรัพย์
  - (7) การตรวจสอบภายใน

3) ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นลักษณะของวงเงินรวมแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระยะของการพัฒนา

4) มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

4.3.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

- 1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ
- 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ
- 3) การอนุมัติใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
- 4) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
- 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 6) การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณ
- 7) การตรวจสอบ ติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
- 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
- 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 11) การวางแผนพัสดุ
- 12) การกำหนดแบบรูปรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณ
- 13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
- 14) การจัดหาพัสดุ
- 15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- 16) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
- 17) การเบิกเงินจากคลัง
- 18) การเบิกเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 19) การนำเงินส่งคลัง
- 20) การจัดทำบัญชีการเงิน

- 21) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบประมาณ
- 22) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

4.4 ด้านการบริหารทั่วไป

4.4.1 หลักการและแนวคิด

1) ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2) มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4) การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและการให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น

4.4.2 ขอบข่ายและภารกิจงาน

- 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- 8) การดำเนินงานธุรการ
- 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 11) การรับนักเรียน
- 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา
- 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 15) การทัศนศึกษา
- 16) การส่งเสริมกิจการนักเรียน
- 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 19) งานประสานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

จากสาระของการบริหารงานตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ในภารกิจงาน 4 ด้านดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบเพื่อการประเมินให้ทราบว่า ในการดำเนินงานตาม 1) การบริหารจัดการ 2) หลักการและแนวคิด และ 3) ขอบข่ายและภารกิจงาน ในภารกิจงานด้านหนึ่ง ๆ นั้นมีปัญหาหรือสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเพื่อการแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น

5. ความมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยที่กำหนดในหัวข้อที่ 1 เกี่ยวกับการประเมินผลลัพธ์ ว่ามุ่งประเมินให้ทราบถึงระดับการประสบผลสำเร็จหรือความมีประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ใน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการ

เรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย นั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

5.1 ความหมายของควมามีประสิทธิผล

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551) ได้ศึกษาแล้วจำแนกความหมายของคำว่า ควมามีประสิทธิผลของโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกให้ความหมายในรูปของความสัมฤทธิ์ หรือความสำเร็จของการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนด นักวิชาการกลุ่มนี้ประกอบด้วย Gaertner and Ramnarayan (1983), Pfeffer and Salancik (1978), Vappu (2000), Lock and Crawford (2000), Robbins (1996) และ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536) เป็นต้น กลุ่มที่สอง ให้ความหมายที่มีความเฉพาะเจาะจง เน้นที่ผลลัพธ์และผลผลิตที่เกิดกับนักเรียน นักวิชาการกลุ่มนี้ ประกอบด้วย Reid et al. (1988), Armstrong et.al.(1989), Kanjanawasee (1989) และ Hoy and Miskel (2005) เป็นต้น กลุ่มที่สาม ให้ความหมายในหลายมิติของการบริหารอันจะมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด นักวิชาการกลุ่มนี้ประกอบด้วย Downson (1996) เป็นต้น และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง ได้อ้างถึงแนวคิดของ Creemers (1997) ที่กล่าวว่าประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการจัดการศึกษา แล้วให้ข้อสรุปความหมายของควมามีประสิทธิผลของโรงเรียนว่าหมายถึง ระดับความสำเร็จหรือการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนด โดยมีความหมายครอบคลุมถึงผลผลิตที่เกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจของครูผู้ปฏิบัติ ผู้ปกครอง และผู้รับบริการด้วย

สังเกตได้ว่า จากข้อสรุปความหมายควมามีประสิทธิผลของโรงเรียนที่หมายถึงระดับความสำเร็จหรือการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนด โดยมีความหมายครอบคลุมถึงผลผลิตที่เกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจของครูผู้ปฏิบัติ ผู้ปกครอง และผู้รับบริการด้วย นั้น สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ที่กำหนดจะประเมินระดับการประสบผลสำเร็จหรือควมามีประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้นในตอนต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงสาระสำคัญของ 2 ด้านนี้ ดังนี้

5.2 พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

การประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงควมามีประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งนั้น เป็นไปตามทัศนะของ Hoy and Miskel (2001) ซึ่งมีทัศนะที่สอดคล้องกันว่า โรงเรียนเป็นองค์การให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องการสอนและการเรียนรู้

เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ของโรงเรียนหรือการจัดการศึกษาในระดับใด ๆ ก็ตาม คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (student learning) ดังนั้นนักเรียนจึงถือเป็นผลผลิตที่สำคัญยิ่งของโรงเรียน นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามด้าน คือ เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ได้สรุปไว้ โดยนิยามของคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติพอเพียงแก่สภาพและคนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่งมีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่สภาพ (สวัสดี โปธิวัฒน์, 2547)

อย่างไรก็ตาม สำหรับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยแต่ละด้านมีประเด็นย่อย ดังนี้

1. ด้านร่างกาย

1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและ

ประสานสัมพันธ์กัน

2. ด้านอารมณ์ – จิตใจ

2.1 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

2.2 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

2.3 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

3. ด้านสังคม

3.1 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

3.2 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย

3.3 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ด้านสติปัญญา

4.1 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

4.2 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

4.3 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

4.4 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นกรอบเพื่อการประเมินผลสำเร็จในด้านพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขณะเดียวกัน จะศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จในคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดหวังหรือไม่ได้กำหนดไว้ในกรอบการประเมินนี้ด้วย

5.3 ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียเป็นรูปแบบหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง ตามทัศนะของ Hoy and Miskel (2001) ที่กล่าวถึงเกณฑ์ความเป็นพหุขององค์ประกอบในการประเมิน โดยให้ประเมินจากผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย และอิงกับรูปแบบความประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ Cheng (1996, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2551) ได้เสนอรูปแบบความพึงพอใจไว้เป็นรูปแบบหนึ่งจาก 8 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบเป้าหมาย (goal model) ซึ่งได้นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกข้อ เงื่อนไขของการประเมินอยู่ที่สถานศึกษาต้องมีเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งในทางปฏิบัติจริงอาจเกิดความยุ่งยากหากกำหนดเป้าหมายไม่ชัดเจน เพราะสถานศึกษาหรือผู้ปกครองอาจกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาไม่ตรงกัน เช่น สถานศึกษานำเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในขณะที่ผู้ปกครองอาจต้องการให้เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น ดังนั้น สถานศึกษาจึงควร

ให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับและเป็นที่ยอมรับกันของทุกฝ่าย สำหรับตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินตามรูปแบบนี้คือ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

รูปแบบที่ 2 รูปแบบทรัพยากรปัจจัยป้อน (resource-input model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถจัดหาทรัพยากรหรือมีปัจจัยป้อน เช่น นักเรียนที่มีคุณภาพ เงื่อนไขของการประเมินอยู่ที่ต้องแน่ใจว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในการดำเนินงานกับผลผลิต และสถานศึกษาอยู่ในสภาพที่ขาดแคลนทรัพยากร หากสถานศึกษาสามารถจัดหาทรัพยากรได้ตามที่ต้องการก็แสดงว่าสถานศึกษาประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินคือ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จัดหาได้ แต่จุดอ่อนของตัวแบบนี้ คือ การเน้นทรัพยากรและปัจจัยป้อนมากเกินไปจนไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงาน

รูปแบบที่ 3 รูปแบบกระบวนการ (process model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่มีกระบวนการดำเนินงานภายในราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งตัวแบบนี้จะใช้ได้ดีถ้ามั่นใจว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในการดำเนินงานกับผลผลิตจริง ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมิน คือ ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร วิธีการติดต่อสื่อสารในสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในการทำงานของทุกฝ่าย

รูปแบบที่ 4 รูปแบบความพึงพอใจ (satisfaction model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการให้ได้ผลเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะฝ่ายที่รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา แต่หากผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการที่แตกต่างกัน รูปแบบนี้อาจไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้เพราะเป็นการยากสำหรับสถานศึกษาที่จะดำเนินการให้สนองความต้องการหรือเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย ซึ่งตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินคือ ความพึงพอใจของบุคลากรในสถานศึกษา หรือคณะกรรมการ หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงานถูกต้องตามหลักการ (legitimacy model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถแข่งขันในการดำเนินงานในทุกวิถีทางที่จะทำให้สถานศึกษาอยู่รอดได้โดยไม่ผิดหลักการ เงื่อนไขในการใช้อยู่ที่สภาพความเปลี่ยนแปลงภายนอกที่กดดันให้สถานศึกษาต้องดำเนินงานให้อยู่ได้ โดยเฉพาะการแสวงหาทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานตัวแบบนี้ จึงยอมให้สถานศึกษามีการใช้กลไกการตลาดในการบริหารจัดการให้สามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องขুবเล็กกิจการ และจะใช้ก็ต่อเมื่อมีการประเมินเพื่อนำผลไปใช้ในการตัดสินใจของสถานศึกษาว่า ควรปรับขยาย ดำเนินการต่อ หรือยกเลิกหากดำเนินการไม่ได้ผล ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมิน คือ ภาพลักษณ์ของโรงเรียน และชื่อเสียงกิตติศัพท์ เป็นต้น

รูปแบบที่ 6 รูปแบบเน้นการดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุผล (ineffectiveness model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถดำเนินงานให้ปลอดจากคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เงื่อนไขของการใช้อยู่ที่สถานศึกษาไม่สามารถระบุได้ชัดเจนหรือครบถ้วนว่าเป้าหมายที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาคืออะไร แต่บอกได้เพียงว่าลักษณะอะไรบ้างที่ไม่ควรปรากฏอยู่ในสถานศึกษา เช่น การคิดสิ่งเสียดิขของนักเรียนถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หากโรงเรียนสามารถดำเนินงานและแสดงผลการดำเนินงานได้ว่านักเรียนในสถานศึกษาปลอดสิ่งเสียดิขจริง แสดงว่าสถานศึกษาดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมิน คือ สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปัญหาและจุดอ่อนในสถานศึกษา เป็นต้น

รูปแบบที่ 7 รูปแบบการเรียนรู้ขององค์กร (organizational learning model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถพัฒนาองค์กรให้เกิดการเรียนรู้ได้ สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เงื่อนไขของการใช้อยู่ที่การเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งกดดันให้สถานศึกษาต้องปรับตัว ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมิน คือ ความตระหนักถึงความต้องการจำเป็นภายนอก การกำกับติดตามการทำงาน การวางแผนพัฒนา และประเมินการทำงานต่าง ๆ

รูปแบบที่ 8 รูปแบบการบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management model) นิยามประสิทธิผลของสถานศึกษาว่าเป็นสถานศึกษาที่สามารถบริหารจัดการโดยรวมให้สนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และประสบผลตามเป้าหมายที่กำหนด เงื่อนไขของการใช้อยู่ที่ว่าต้องมีความสอดคล้องของเป้าหมายหรือความต้องการจำเป็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมิน คือ ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการ กระบวนการทำงาน และผลงาน

เมื่อความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จของการปฏิบัติงาน เนื่องจากความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จขององค์กร ถ้าบุคคลในองค์กรมีความพึงพอใจในงานสูงคุณภาพของงานก็จะสูง แต่ถ้าบุคคลในองค์กรไม่มีความพึงพอใจในงานคุณภาพของงานก็จะต่ำไปด้วย นั่นแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานให้เกิดขึ้นกับคนในองค์กร (Hoy & Miskel 2001, Davis & Newstrom, 1989) ซึ่งโครงสร้างของความพึงพอใจในงานประกอบด้วยความพึงพอใจในงานโดยทั่วไป (the overall job satisfaction) และความพึงพอใจในงานเฉพาะด้าน (the facets of job satisfaction) ความพึงพอใจในงานนั้นเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมองความหมายของความพึงพอใจนั้นมองได้เป็นสองลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่พึงพอใจในงานทั้งหมด โดยรวม ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกันของร่างกาย จิตใจ และสถานการณ์

แวดล้อม ตลอดจนเป็นการตอบสนองผลกระทบต่อทีมงานของแต่ละบุคคล ซึ่งจะพึงพอใจในงานเมื่อ ประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมและความต้องการของตนเองซึ่งเป็นความรู้สึก ของแต่ละบุคคลที่มีต่องาน และเป็นอารมณ์ทางบวกที่เกิดจากการประเมินงานของบุคคล หรือ ประสบการณ์ในการทำงาน (Hoy & Miskel, 2001; Smith, 1992; Lock, 1976 ; Cranny , Smith & Stone, 1992) อีกลักษณะหนึ่ง มองความพึงพอใจในงาน คือ การแสดงออกของอารมณ์ที่มีปฏิกิริยาต่องานของ บุคคลที่เป็นผลมาจากการเปรียบเทียบผลที่ออกมาจริงกับผลที่คาดหวัง เช่น มองว่าความพึงพอใจใน งานเป็นความสอดคล้องกันระหว่างระบบการสนับสนุนของสถานการณ์ในการทำงานกับความต้องการ ของบุคคล หรือความพึงพอใจในงานเป็นการแสดงความสอดคล้องระหว่างการจูงใจของงานของผู้ที่ ทำงานและผลตอบแทนที่องค์กรมอบให้เขาหรือมองว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับงานที่ถูกแสดงด้วยความแตกต่าง ระหว่างจำนวนคุณค่าของผลที่ออกมาที่บุคคล ๆ หนึ่งรับรู้ เกี่ยวกับจำนวนของผลที่ออกมาที่เขาารู้สึกว่าควรจะได้รับ (Cranny, Smith & Stone, 1992; Lawler, 1987; Hackman, 1987)

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาใช้ลักษณะความพึงพอใจในลักษณะแรกที่มีมอง ความพึงพอใจในงานทั้งหมดโดยรวม โดยอิงกับกรอบแนวคิดของ Hoy and Miskel (2001) ที่กล่าวถึง เกณฑ์ประการหนึ่งการประเมินที่ดีว่า ให้คำนึงถึงความเป็นระบบ ที่จะต้องประเมินทั้งปัจจัย ป้อนเข้า(input) กระบวนการ (process) และปัจจัยป้อนออก (output) ดังนั้นการประเมินความพึง พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะประเมินในภาพรวมของ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัยป้อนเข้า คือ ทรัพยากรทางการบริหาร 4 ด้าน ประกอบด้วย คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ
2. องค์ประกอบเกี่ยวกับกระบวนการ คือ การบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ และบริหารทั่วไป
3. องค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัยป้อนออก คือ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

6. ผลกระทบการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยตามที่กำหนดในหัวข้อที่ 1 เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบว่าเป็นผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในระยะที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทาง ลบ จากหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏ เช่น การเป็นต้นแบบ การได้รับรางวัล พฤติกรรมของเด็ก

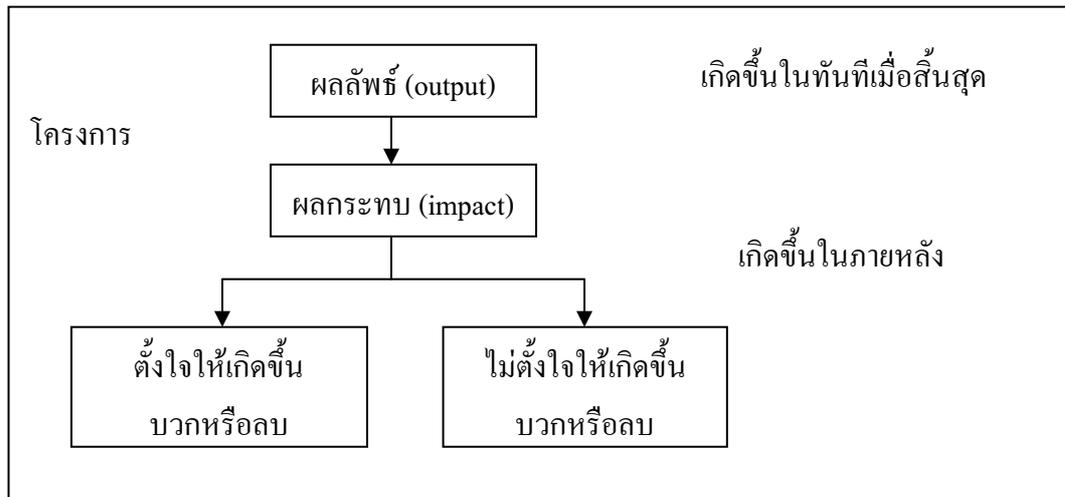
ปฐมวัยที่จบไปแล้ว เป็นต้นนั้น เพื่อให้การประเมินผลในส่วนนี้มีความชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

6.1 ความหมาย

การดำเนินงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ และตรรกะของการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน เป็นคำรวมที่มีส่วนประกอบของผลผลิต ผลกระทบ และผลลัพธ์ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานและความสำเร็จของผลการดำเนินงาน ควรครอบคลุมถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ประสิทธิภาพของผลการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ผลสำเร็จของการดำเนินงานหรือผลสัมฤทธิ์ เป็นคำรวมที่มาจากส่วนประกอบของ “ผล” หลายส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน สามารถเรียงลำดับจากรูปธรรมสู่นามธรรม คือ ผลผลิต (outputs) เป็นผลโดยตรงจากการดำเนินกิจกรรม ผลกระทบ (impacts) เป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิต และผลลัพธ์ (outcomes) เป็นผลจุดหมายปลายทางที่เกิดเนื่องมาจากผลกระทบ ในกรณีของผลกระทบ พิสนุ ฟองลี (2549) ให้ทัศนะว่า เป็นการประเมินในลักษณะเงื่อนไขที่ส่วนใหญ่มิผลต่อเนื่องมาจากผลลัพธ์ นั่นคือ ถ้าไม่มีผลลัพธ์ ก็ไม่มีผลกระทบ เพียงแต่ผลกระทบจะมีได้ทั้งทางบวกและทางลบ การประเมินผลกระทบโดยรวม ก็เพื่อพิจารณาว่า โครงการ ได้ส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือถ้าเป็น โครงการใหญ่ก็ดูว่าส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมอย่างไรบ้าง อาจกล่าวได้ว่า ผลเมื่อดำเนินโครงการซึ่งเป็นผลผลิต คือสิ่งที่ได้ ผลลัพธ์ คือ นำไปใช้ และผลกระทบคือประโยชน์แก่ส่วนรวมนั่นเอง

6.2 ลักษณะการเกิดขึ้นของผลกระทบ

จากการศึกษาของวิโรจน์ สารรัตนะ (2539) ได้ข้อสรุปว่า ผลกระทบ (impact) คือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว (long range output) อาจเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยตั้งใจหรือโดยไม่ได้ตั้งใจ หรืออาจเป็นผลลัพธ์ในทางบวกหรือทางลบ จากความหมายดังกล่าว ผลกระทบ (impact) จึงแตกต่างจากผลลัพธ์ (output) เนื่องจากผลลัพธ์เป็นผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในทันทีเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานตามโครงการ ส่วนใหญ่จะเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยตั้งใจและเป็นผลลัพธ์ในทางบวก ลักษณะดังกล่าวให้เห็น ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ลักษณะการเกิดขึ้นของผลกระทบ ตามทัศนคติของวิโรจน์ สารรัตนะ

ข้อควรคำนึงถึงในการประเมินผลกระทบคือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวในสภาพธรรมชาติของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นั้น เป็นการยากที่จะแยกผลกระทบ จากผลการปฏิบัติงานตามโครงการออกจากเหตุการณ์อื่น ๆ ได้ จึงไม่อาจจะสรุปได้อย่างแน่นอนว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากโครงการที่ดำเนินการไปแล้วอย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไรก็ตาม อาจจะสรุปในแง่ของความสัมพันธ์ได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามโครงการที่กระทำไปนั้น

ข้อมูลสารสนเทศที่ควรนำมาพิจารณาใช้ในการประเมินผลกระทบ เช่น 1) ภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในหน่วยงาน ซึ่งรวมถึง การพัฒนาบุคลากร ประสิทธิภาพของหน่วยงานโดยรวม เช่น พฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป มีความริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามากขึ้น เป็นต้น 2) ภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงาน เช่น ภาวะว่างงาน การสูญเสียทรัพยากรหมู่บ้าน การอพยพ เป็นต้น 3) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของบุคคลหรือชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น 4) การเกิดระบบการบริหารจัดการในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 5) เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบที่ต่อเนื่อง เช่น การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของนักเรียน การพัฒนาอาชีพของชุมชน การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายได้ เป็นต้น

จากนิยามของคำว่าผลกระทบที่หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวที่สืบเนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาโดยภาพรวม และจากการบรรลุผลตามผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังของนักเรียน ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเพื่อการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผล

สืบเนื่องที่เกิเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในระยะที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ จากหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏ เช่น การเป็นต้นแบบการได้รับรางวัล พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่จบไปแล้ว เป็นต้นใน 6 ระดับ ดังนี้คือ

- 1) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี
- 2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี
- 3) เกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี
- 4) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี
- 5) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี
- 6) ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ระยะ 3 ปี

7. การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR)

กระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวถึงกันค่อนข้างมากในวงการพัฒนาในสังคมขณะนี้ คือ กระบวนการถอดบทเรียน (Learn -Learn) ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิบัติการที่ปฏิบัติไปแล้ว เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้พร้อมกับศึกษาแนวทางที่เป็นนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีการนำแนวทางปฏิบัติการที่ดีนั้นไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย การถอดบทเรียน มีการดำเนินการกันอยู่อย่างแพร่หลาย โดยใช้วิถีวิทยาที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่ารายงานการถอดบทเรียน โครงการพัฒนาจำนวนมากในประเทศไทยมีปัญหาด้านคุณภาพ เนื่องจากขาดลักษณะเชิงสังเคราะห์ มักมีลักษณะเป็นการรวบรวม (Compile) ข้อมูลหรือรายงานคำให้การเป็น เหมือนการรวบรวมรายงานเหตุการณ์หรือรายงานการประชุมเสนอให้ทราบแต่เพียงว่ามีการดำเนินการสิ่งใดไปบ้างเป็นหลัก และมักไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใดๆ หลังจากนั้นอย่างชัดเจน ประโยชน์ที่ได้จึงมีไม่มากดังที่กล่าวกันว่า “A lesson is not learned unless something changed”

วิธีวิทยาการถอดบทเรียนที่มีลักษณะเป็นระบบพอสมควรที่ดำเนินการอยู่ในบางพื้นที่ ในบางโครงการเท่าที่พบมักจะใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นพื้นฐานโดยดำเนินการเมื่อโครงการพัฒนาดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง นักวิจัยจะทำหน้าที่ตั้งโจทย์หรือประเด็นที่สำคัญชวนให้มีการชกคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยแหล่งข้อมูลมักเป็นประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ นักวิจัยจะตั้งคำถามระดมความเห็นประชาชนผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus-group) จากนั้นจะมีการสรุปบทเรียนที่ได้อย่างเป็นระบบโดยนักวิจัยจัดรวบรวมแล้วนำไปให้กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติม (อาจมากกว่า 1 ครั้ง) จนได้ข้อสรุปเป็นที่ยอมรับร่วมกันและเรียนรู้ที่จะปฏิบัติการให้มีคุณภาพต่อเนื่องจากบทเรียนที่ได้ นั่น กระบวนการถอดบทเรียนเช่นนี้ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากโครงการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมที่นิยมปฏิบัติกันอยู่แนวทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า กระบวนการ เช่นนี้บางครั้งมักติดอยู่ที่ “Participatory Action” โดยไปไม่ถึง “Participatory Action Research” เครื่องมือถอดบทเรียนหรือองค์ความรู้มีพลวัตอยู่เสมอ เครื่องมือประเภทหนึ่งที่มีเริ่มมีการกล่าวถึงกันมากที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ “การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ” หรือที่เรียกกันว่า “After Action Review : AAR” เป็นเครื่องมือที่เชื่อในแนวคิด “ตีเหล็กที่กำลังร้อน” โดยมุ่งเรื่องการเรียนรู้ที่ทันเวลา (just in time learning) การช่วยกำกับให้จินตนาการ ยุทธศาสตร์ การตั้งโจทย์ เป้าหมายแผนงานที่ดี มีการบริหารยุทธศาสตร์ที่ดีตามมาด้วย AAR จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการวิเคราะห์ อ่านสภาพการณ์ ปรับแนวทางการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลาสร้างวัฒนธรรมการใช้ความรู้ในการปฏิบัติและกำกับการทำงานดังที่เรียกว่า “Actionable Knowledge” รวมทั้งมุ่งสร้างแรงผลักดันที่จะเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน (drive to learn) ให้เกิดขึ้นเป็นวัฒนธรรมของบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กร (เนาวรัตน์ พลายน้อย, 2547) ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2550) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กล่าวถึงไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเครื่องมือจัดการความรู้ที่ดีที่สุดในแง่เปลี่ยนเรียนรู้หรือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ใช้งานที่สุดและทรงพลังที่สุดใช้ได้ในทุกโอกาส ทุกสถานที่เนื่องจากใช้ง่าย ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีใด ๆ แต่ทรงพลังมาก ทำให้การจัดการความรู้เนียนอยู่ในงานประจำ เป็นการเรียนรู้ระหว่างทำงาน เป็นเรื่องของการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ เป็นการพูดคุยกันถึงกิจกรรมที่ช่วยให้แต่ละคนเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมสิ่งนั้นจึงเกิดขึ้น อะไรเป็นสิ่งที่ดี อะไรเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุง และได้รับบทเรียนอะไรจากประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง สาระที่แท้จริงของการทบทวนหลังการปฏิบัติ คือ การเปิดใจและการเรียนรู้ไม่ใช่การแก้ปัญหาหรือการตำหนิ บทเรียนที่ได้เรียนรู้สิ่งสำคัญที่ต้องทำในการทบทวนหลังปฏิบัติการ คือ ต้องมีการบันทึกโดยใส่ภูมิหลังของโครงการที่ทำ

ลงไปด้วย เพื่อเป็นการเตือนความจำ เก็บบทเรียน และข้อเสนอแนะสำหรับใช้ในโอกาสต่อไปและแบ่งปันในวงกว้างได้ด้วย

กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการทบทวนหลังการปฏิบัติ จะต้องมียุทธวิธีเริ่มต้นและมีจุดจบ มีวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ชัดเจน และสามารถประเมินผลการดำเนินงานได้ การทบทวนหลังการปฏิบัติ เป็นวิธีที่ดีมากสำหรับการทำให้ความรู้ฝังลึกชัดเจนออกมาในการปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ และทำให้บุคคลที่ร่วมกันทำงานได้เรียนรู้ก่อนที่จะแยกกัน ไปหรือลืมไปว่าเกิดอะไรขึ้น การทบทวนหลังการปฏิบัติ ไม่จำเป็นต้องทำหลังจากที่เสร็จสิ้นทุกอย่างไปแล้ว สามารถกระทำได้เป็นช่วง ๆ หรือหลังกิจกรรมหลัก ๆ ของการทำงาน เพราะการเรียนรู้จะมีชีวิตชีวาและสามารถนำบทเรียนไปประยุกต์ได้ทันที ยิ่งกว่านี้การทำ AAR มีส่วนช่วยให้มองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของกิจกรรมและตัวบุคคลอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของผู้นำทีมและกระบวนการปฏิบัติงาน นอกจากนี้แล้วยังเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติงาน โดยการให้และรับข้อมูลป้อนกลับในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ข่มขู่คุกคาม หรือที่เรียกว่า แบบกัลยาณมิตร และยังให้โอกาสบุคคลรับฟังความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นได้รับฟังด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

นอกจากนี้ Garvin, David A. (2000) ได้เปรียบเทียบ AAR คล้ายกับการที่โค้ชกีฬาจัดแนะนำผู้เล่นดังที่เรียกว่า "Chalk Talks" ซึ่งโค้ชและผู้เล่นมารวมตัวกันทันทีหลังการแข่งขันที่มีกระดานดำและชอล์คประกอบการเรียนรู้เพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลของทีมทั้ง AAR และ Chalk Talks ออกแบบขึ้นเพื่อให้การเรียนรู้เป็นวิถีปฏิบัติตามปกติเพื่อสร้างสภาวะทางจิตใจให้ทุกคนเห็นว่าควรมีการประเมินตนเอง หน่วยงาน,องค์กร อย่างต่อเนื่องและถามคำถามอยู่เสมอว่า จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร ทุกคนที่ร่วมกิจกรรมควรพบกันทันทีหลังกิจกรรมสำคัญสิ้นสุดลง เพื่อทบทวนสัมฤทธิ์ผลของงานที่ได้รับมอบหมาย ระบุระดับความสำเร็จ/ล้มเหลวที่เกิดขึ้นและหาหนทางที่จะทำให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป กระบวนการอาจเป็น/ไม่เป็นทางการ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีหรือเป็นชั่วโมงหรือหลายวันก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

7.1 ความเชื่อพื้นฐานในการเรียนรู้ (Learning) ของเครื่องมือการวิเคราะห์หลังปฏิบัติ

เครื่องมือการเรียนรู้ทุกชนิดย่อมมีความเชื่อพื้นฐานหรือวิธีคิดอยู่เบื้องหลังด้วยเสมอ โดยเฉพาะความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์ (Nature of man) การเรียนรู้ของมนุษย์และความเชื่อเกี่ยวกับการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สำหรับเครื่องมือ AAR นั้นน่าจะมี ความเชื่อ โดยพื้นฐานว่าในการดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีคิดและระบบคุณค่า นั้น แม้มีโครงการที่ออกแบบวางแผนไว้อย่างดีในขั้นตอนแรกแล้วก็ยังจะต้องมีการจัดการใน

ขั้นตอนของการดำเนินการและในกระบวนการของโครงการให้มีประสิทธิภาพไปโดยตลอด โดยที่เงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปเสมอองค์ความรู้วิถีคิดในการทำงานจะต้องมีพลวัตปรับตัวให้ทันการณ์ องค์ความรู้ทุกด้านโดยเฉพาะองค์ความรู้ในการบริหารจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายนั้น มีพลวัตอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงจึงต้องอาศัยวิถีคิดที่หลากหลายมีพลังอันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องของบุคคล กลุ่มคนและองค์กร AAR น่าจะมีความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ดังจะยกตัวอย่างดังต่อไปนี้ (เนาวรัตน์ พลายน้อย , 2547)

1) ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้

ความรู้เกิดจากการใคร่ครวญครุ่นคิดและจัดระบบจากปฏิบัติการจริงอย่างทันเวลา (Learning by doing and reflectioning)

2) ใครคือผู้รู้

ผู้รู้ในโครงการพัฒนา คือ ผู้รู้ที่มีใจปัจเจกบุคคลที่ตั้งตัวกำหนดแนวปฏิบัติให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม หากแต่ผู้รู้คือเครือข่ายของบุคคล และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางความรู้ของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติการจริงมาด้วยกัน ผู้ปฏิบัติที่หลากหลายคือแหล่งความรู้ของ AAR

3) ความรู้สร้างขึ้นหรือแสวงหามาได้อย่างไร

AAR สร้างความรู้ผ่านการกระทำ หรือการปฏิบัติจริงของกลุ่มอย่างกระตือรือร้น ทั้งนี้ความรู้จะผ่านการสังเคราะห์ (โดยความช่วยเหลือของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือ facilitator) นำไปใช้และสร้างความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ดังที่ในศาสตร์ทางการพัฒนาหลักสูตรเรียกกันว่า “Spiral Learning” หรือ “Spiral Curriculum”

4) ความรู้ถ่ายทอดอย่างไร

AAR เชื่อในการถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มผู้ปฏิบัติการด้วยกัน (Community of practices) และเชื่อว่าต้องมีกระบวนการให้ความรู้ใหม่เชิงปฏิบัติการที่สร้างขึ้นได้นั้นถ่ายทอดเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้และเรียนรู้ในองค์กรให้ทั่วถึงโดยเร็วที่สุด โดยมีเงื่อนไขและสถานการณ์แวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมสนับสนุน

5) ความรู้ที่ได้จาก AAR จะถูกนำไปใช้อย่างไร

ความรู้ที่เห็นพ้องร่วมกันจะถูกนำไปใช้เพื่อปฏิบัติการครั้งต่อไปในทันที AAR เชื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่จะบรรลุได้ด้วยการบริหารจัดการความรู้ที่ผ่านการเห็นพ้องอย่างมี

ประสิทธิภาพ AAR มิเพียงให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้เท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรในการเลือกหยิบความรู้ที่มีอยู่แล้วมาใช้เพื่อปฏิบัติการให้ได้ผลด้วย

6) ความรู้มีการสะสมอย่างไร

AAR แต่ละครั้งจะมีการทำเอกสารสรุปบททวน โดยกลุ่ม จนเป็นความเห็นร่วม การสะสมความรู้โดยการบันทึกผ่านปฏิบัติการแต่ละครั้ง และนำความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ นำไปสู่การค้นพบปฏิบัติการที่ดีเป็นแบบอย่างได้ (Best Practices) AAR จะบูรณาการเข้าเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรที่ดำเนินการเป็นวงจรสะสมความรู้ไปโดยต่อเนื่อง

7) สิ่งใดคือกระบวนการเรียนรู้ใน AAR

ดังที่กล่าวมาในตอนต้น กระบวนการเรียนรู้ใน AAR ใช้ฐานการปฏิบัติการจริง วิธีการเข้าสู่ความรู้ใช้แนวทางการมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ในแนวราบและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการ วิธีการเรียนรู้ (Learning Method) ใน AAR ให้ความสำคัญอย่างมากกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ข้างต้น และให้ความสำคัญอย่างมากกับผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวกให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ ความสำเร็จของ AAR จึงขึ้นอยู่กับฝีมือและประสิทธิภาพของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก อนึ่งการเห็นประเด็นประโยชน์การเรียนรู้ในเครื่องมือ AAR ของผู้บริหารองค์กรที่รับผิดชอบโครงการพัฒนานั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากด้วย

8) ระบบคุณค่าใดที่ AAR มุ่งพัฒนาขึ้น

การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนระบบคุณค่านับเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการใช้เครื่องมือ AAR ระบบคุณค่าสำคัญที่ AAR มุ่งพัฒนามีหลายด้าน เช่น

- (1) คุณค่าของความร่วมมือในกลุ่ม (Cooperative value)
- (2) คุณค่าของการยอมรับทัศนคติที่แตกต่าง (Divergent views) คุณค่าของการสื่อสารให้บุคคลยอมรับคุณค่าระหว่างกัน (Human appreciation)
- (3) คุณค่าที่วามมนุษย์ที่ร่วมกันทำงาน โดยเรียนรู้ระหว่างกันจะก่อให้เกิดศักยภาพทางสังคมได้เป็นอย่างสูง (Social capacity)
- (4) คุณค่าที่ว่าโลกปัจจุบันต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยน โดยนำปฏิบัติการและปัญหาที่เผชิญอยู่จริงมาก่อให้เกิดความเข้าใจร่วม
- (5) คุณค่าที่ว่าเราไม่สามารถปฏิบัติการ (Action) แก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อย ๆ โดยขาดการสังเคราะห์บททวนและยกระดับองค์ความรู้เพื่อปฏิบัติการ

(6) คุณค่าที่ว่าแม่ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้ยากแต่หากสามารถจัดสภาพแวดล้อม/กิจกรรมให้คนได้เรียนรู้ด้วยกัน คนก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีระบบคุณค่าร่วมกันได้

(7) คุณค่าที่ว่าแหล่งเรียนรู้มีมากมาย และแหล่งเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานนับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

(8) คุณค่าที่ว่าองค์กรสามารถสร้างพลังให้สมาชิกองค์กรมีความสำนึกในทิศทางร่วม (Sense of Direction) มีการพัฒนางานเชิงรุกด้วยกัน สามารถจัดการความหลากหลาย โดยมีต้องใช้การสั่งการหากแต่ใช้การเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งใช้ศิลปะในการบริหารแรงจูงใจ (Motivation) ในกลุ่มและองค์กร

(9) คุณค่าที่ว่าบุคคล/ องค์กร อาจทำได้ แต่สามารถนำมาเป็นบทเรียน โดยมีต้องปกปิด เพื่อมีต้องทำผิดซ้ำในเรื่องเดิมและเราควรมีบทเรียนกำกับการทำงานในโครงการพัฒนา มิใช่ทำไปโดยฉันทะหรือโดย “ใจ” เท่านั้น

(10) คุณค่าที่ว่าเมื่อสิ่งต่าง ๆ ไม่อยู่นิ่ง หากแต่มีพลวัต ความคิดในแนวทางหลักที่พยายามตรงแนวปฏิบัติอยู่กับที่จึงควร ทบทวน มีการตีความปรากฏการณ์ใหม่ การสังเคราะห์ความรู้เป็นระยะ ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้งานในบริบทใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นและทางเลือกที่เหมาะสมนั้นสามารถร่วมกันออกแบบได้

(11) คุณค่าที่ว่าสิ่งดี ๆ ที่อยากให้เกิดขึ้นคงไม่สามารถผุดบังเกิด (emerge) ขึ้นได้เอง หากแต่จะต้องสร้างเงื่อนไขปัจจัยให้พร้อมและจัดการให้สิ่งดี ๆ เกิดขึ้น

7.2 ขั้นตอนของการทบทวนหลังการปฏิบัติ

AAR อาจใช้ได้หลายบริบทตั้งแต่พูดคุยกัน 2-3 คน เพียง 5 นาที สำหรับกิจกรรมเล็ก ๆ หรือนานเป็นวันในกลุ่มขนาดใหญ่หลังสิ้นสุดโครงการขนาดใหญ่ โดยทั่วไปการทบทวนหลังปฏิบัติจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ อย่างเป็นทางการ อย่างไม่เป็นทางการ และทำส่วนตัว แม้ขั้นตอนหลัก ๆ จะเหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะพิเศษเฉพาะประเภท ดังนี้

7.2.1 การทบทวนหลังการปฏิบัติอย่างเป็นทางการ

การทำอย่างเป็นทางการนี้ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เมื่อหลังเสร็จสิ้นโครงการหรือเหตุการณ์ใหญ่ ๆ เป็นการเรียนรู้หลังการกระทำ แต่ต้องมีการเตรียมตัวและการวางแผนล่วงหน้าพอสมควร การพูดคุยกันอาจใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง หรือ 2-3 วัน แล้วแต่นขนาดของโครงการ แต่ก็มีขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1) เชิญประชุมทันทีหรือเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเชิญเฉพาะคนที่เหมาะสมที่ต้องเชิญให้เร็ว เพราะเหตุการณ์ยังใหม่สด สามารถนำเอาการเรียนรู้ไปประยุกต์ได้ทันที สำหรับคนที่เหมาะสมนั้นคือ คนที่มีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมหรือคนที่ทำกิจกรรมคล้ายคลึงกัน การเชิญคนนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาอาจมีผลในการยับยั้งการแสดงออกของสมาชิกทีมได้

2) สร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ เปิดใจ และเป็นมิตร เพราะการทบทวนหลังปฏิบัติการเป็นการเรียนรู้ ไม่ใช่การประเมินและการจับผิด ไม่มีลำดับชั้นของอำนาจ ทุกคนมีสิทธิเท่ากันในการแสดงความคิดเห็นของตน โดยควรให้ผู้ที่มีอาวุโสหรือสถานภาพต่ำสุดเริ่มต้นพูดก่อน และสมาชิกอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มีอาวุโสสูงหรือสถานภาพสูงกว่าต้องรับฟังด้วยความเอาใจใส่ และต้องชัดเจนว่าจุดประสงค์ของการประชุมเป็นไปเพื่อช่วยให้การทำงานในช่วงเวลาต่อไปดำเนินไปได้โดยราบรื่น โดยอาศัยบทเรียนที่เกิดขึ้นเป็นฐาน

3) แต่งตั้งผู้อำนวยการความสะดวกในการประชุม จุดประสงค์ของขั้นนี้เป็นไปเพื่อช่วยให้ทีมตอบคำถาม เข้าใจประเด็นที่ไม่ค่อยได้พูดคุยกันมาก่อน ให้โอกาสทุกคนได้มีส่วนร่วม ช่วยให้พูดคุยอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ตำหนิกัน และผู้อำนวยการความสะดวกในการประชุมควรเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างมากกับโครงการ เช่น หัวหน้าโครงการ เพื่อที่จะได้รักษาให้การประชุมเป็นไปตามวัตถุประสงค์

4) ทบทวนวัตถุประสงค์ ตัวโครงการและกระบวนการปฏิบัติ ก่อนจัดประชุมผู้อำนวยการความสะดวก และทีมงานควรทบทวนทุกอย่าง ที่ทำไว้ตั้งแต่เริ่มโครงการ อาจสร้างเป็นผังกระบวนการเพื่อให้มองเห็นภาระงาน การกระจายงาน และจุดที่ตัดสินใจ เพื่อจะได้พิจารณาส่วนประกอบต่าง ๆ ในการทำงานทั้งภาพรวมและรายละเอียด คำถามที่ใช้ในการทบทวน มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) “มีอะไรบ้างที่ดี ค้นหาว่าทำไมจึงทำได้ดี” และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในอนาคต การประชุมควรเริ่มต้นด้วยสิ่งที่เป็นบวก ในส่วนหนึ่งคือการค้นหาแบบปฏิบัติที่ดีเยี่ยม เพื่อการเรียนรู้แทนการค้นหาข้อผิดพลาด และเมื่อรู้ว่าอะไรดีแล้วให้ถามต่อว่าทำไม คำถามที่ได้จะทำให้เราพบสาเหตุหลักต่อจากนั้นจึงขอให้ผู้แสดงความคิดเห็นทบทวนความคิดของตนเป็นข้อเสนอแนะที่เฉพาะเจาะจงสำหรับให้คนอื่นเก็บไว้ใช้ในการทำงานครั้งต่อไป

(2) “มีอะไรบ้างที่สามารถทำได้ดีกว่านี้” คำถามนี้ถามเพื่อค้นหาปัญหาที่ผ่านมาคืออะไร มีข้อสังเกตว่าไม่ต้องคำถามว่ามีอะไรที่ทำพลาดไปบ้าง แต่แทนที่ด้วยคำถามว่า “มีอะไรที่ทำให้ดีกว่านี้ได้บ้าง” การตั้งคำถามแบบนี้ นอกจากจะทำให้เรียนรู้ข้อผิดพลาด ที่เกิดขึ้นโดย

ไม่กดดันแล้ว ยังเป็นการมองหาโอกาสในการปรับปรุง และเช่นเดียวกันกับคำถามแรก ให้ถามต่อว่าทำไม เพื่อสาเหตุหลักและขอให้ผู้แสดงความคิดเห็นทบทวนความคิดของตนเป็นข้อเสนอแนะ

(3) ทำให้มั่นใจได้ว่าทุกคนได้ยินทุกอย่างเต็มที่ก่อนจบการประชุมครั้งนี้สำคัญมากจะต้องไม่ปล่อยให้การประชุมจบลงโดยบางคนไม่ได้ตั้งใจฟังทั้งหมดและบางคนไม่ได้พูดอะไรเลย เทคนิคหนึ่งที่มีประโยชน์ คือ ขอให้ทุกคนในวงประชุมประมาณค่าคะแนนกิจกรรมที่ทำไป โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าที่เป็นตัวเลข เช่น ถามว่า หากมองย้อนไปคุณพอใจกิจกรรมหรือโครงการ ที่ทำไปในระดับใด อาจให้ค่าประมาณ 1-10 และหากผู้ใดประมาณค่าความพอใจไม่ถึง 10 ก็ถามต่อไปว่า หากจะให้ถึง 10 จะต้องทำอะไรอีกและทำอย่างไร เพื่อจะได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

(4) บันทึกการทบทวนหลังการปฏิบัติ สิ่งสำคัญที่ต้องทำในการทบทวนหลังการปฏิบัติ คือ ต้องมีการบันทึก เพราะจะใช้เป็นการเตือนความจำ เก็บบทเรียนและข้อเสนอแนะสำหรับใช้ในโอกาสต่อไป ในการบันทึกควรใส่ภูมิหลังของโครงการที่ทำลงไปด้วย เพราะจะช่วยให้ได้บันทึกที่มีความหมายชัดเจนว่าได้เกิดขึ้นในบริบทเช่นใด นอกไปจากนั้นควรใส่ชื่อของบุคคลอ้างอิง เอกสารหลัก ๆ เช่น ตัวโครงการหรือรายงานที่เกี่ยวข้อง หากจะพิจารณาว่าควรเก็บอะไรบ้าง ลองตั้งคำถามถามตนเองว่าหากเราเป็นหัวหน้าโครงการแบบนี้ในครั้งต่อไปจะมีข้อมูลใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อเรา

(5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการทบทวน พิจารณาว่าใครบ้างจะได้ประโยชน์จากผลการทบทวนนี้และเก็บผลบันทึกไว้ในรูปแบบที่บุคคลเหล่านี้จะค้นหาได้ง่ายและเข้ามาใช้ได้โดยสะดวก เช่น อาจเก็บไว้ในห้องสมุด ศูนย์จัดการความรู้ ฐานข้อมูลบางประเภทหรือเครือข่ายภายในองค์กร

7.2.2 การทบทวนหลังการปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ

การทบทวนประเภทที่สองนี้กระทำเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมย่อย ๆ เช่น ประชุมหรือนำเสนอเมื่อเสร็จสิ้นการทำงาน (เรียนรู้หลังการปฏิบัติ) หรือหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมย่อยในโครงการขนาดใหญ่ (เรียนรู้ระหว่างปฏิบัติการ) การเตรียมตัวและการวางแผนน้อยกว่า การทบทวนประเภทแรก อุปกรณ์ที่ใช้ง่าย ๆ เช่น กระดาษ หรือแผ่นพลิก ประกอบการประชุม และการประชุมก็สั้น ๆ เป็นกันเอง ตรงไปตรงมา ผู้ร่วมประชุมเพียงตอบคำถามเหล่านี้ คือ

- (1) อะไรบ้างที่ควรจะมีหรือเกิดขึ้น (แต่ไม่มีหรือไม่เกิดขึ้น)
- (2) สิ่งที่ได้เกิดขึ้นจริง ๆ คืออะไรบ้าง
- (3) ทำไมจึงมีข้อแตกต่างเหล่านี้

(4) เราได้เรียนรู้อะไรบ้าง

7.2.3 การทบทวนหลังปฏิบัติการเป็นส่วนตัว

การทบทวนประเภทสุดท้ายเป็นการไตร่ตรองกิจกรรมที่ตนเองทำไปด้วยตนเอง อาจใช้เวลาสั้น ๆ หลังทำกิจกรรม ถามตัวเองด้วยคำถาม 4 ข้อ คล้ายกับการทบทวนอย่างไม่เป็นทางการ แล้วบันทึกไว้เป็นบทเรียนของตน

7.3 ข้อปฏิบัติในการทบทวนหลังการปฏิบัติ

7.3.1 ตระหนักไว้เสมอว่าการทบทวนหลังปฏิบัติการเป็นการเรียนรู้ไม่ใช่การวิจารณ์หรือตำหนิ และไม่ใช่การประเมินผลการปฏิบัติงาน คุณภาพการทบทวนขึ้นอยู่กับความเต็มใจที่จะพูดถึงสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งจะเกิดขึ้นไม่ได้หากเป็นบรรยากาศไม่เป็นมิตร

7.3.2 จัดให้มีการทบทวนหลังปฏิบัติการให้เร็วที่สุด อย่าทิ้งช่วงระหว่างกิจกรรมที่ทำเสร็จกับการประชุมไว้นานนัก เพราะยิ่งเร็วเท่าใดก็เท่ากับว่าคนจะเรียนรู้ได้มากและนำไปใช้ได้ทันทีและใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่า โครงการต่าง ๆ ควรมีการทบทวนหลังปฏิบัติเป็นระยะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างทำงาน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ AAR ในทุกองค์ประกอบของการประเมินที่สอดคล้องกับ การประเมินของโลกแห่งความเป็นจริง (Realworld Evaluation) อันประกอบด้วย การออกแบบ (Design) ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) และความยั่งยืน (Sustainability) (Michael, B., Jim, R. and Linda, M. 2006) ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่อง และหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ในหลายบริบท ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (Key learning points) ดังนี้

- (1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการดำเนินงาน
- (2) เมื่อเราดำเนินการไประยะหนึ่งแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมไม่เป็นเช่นนั้น
- (3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมเป็นเช่นนั้น
- (4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง
- (5) เราน่าจะสามารถทำสิ่งใดให้ดีขึ้นกว่าเดิมบ้าง
- (6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไป สิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่าน ๆ มาบ้าง

8. กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

จากผลการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังกล่าวมาในหัวข้อ 1-6 มีข้อสรุปสำคัญเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยโดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ในครั้งนี้ ดังนี้

8.1 การประเมินบริบท ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดได้ 1) ในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยเพื่อศึกษาถึงการนำไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษา 2) ในเรื่องหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อศึกษาถึงการนำไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา 3) ในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย และหลักและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อศึกษาถึงความเชื่อของกลุ่มเป้าหมายที่จะกำหนดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ

8.2 การประเมินปัจจัยป้อนเข้า ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดได้ เกี่ยวกับทรัพยากรทางการบริหารด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริง การรับรู้ หรือความเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารที่เป็นอยู่ ต่อการที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามุ่งผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง

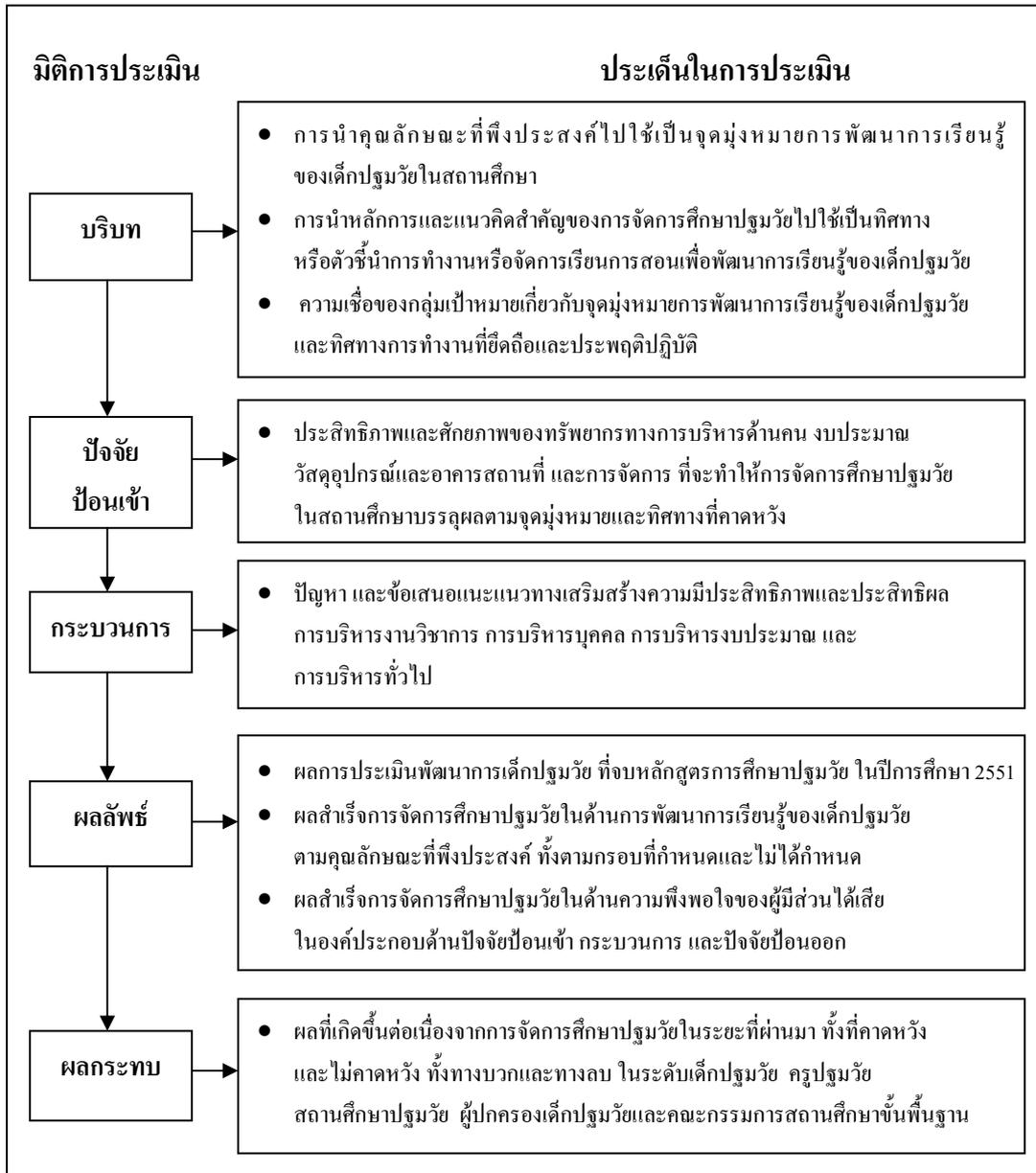
8.3 การประเมินกระบวนการ ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดได้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริง การรับรู้ หรือความเห็น เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติ

8.4 การประเมินผลลัพธ์ ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดได้ 1) ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตร ในปีการศึกษา 2551 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยเพื่อศึกษาถึงผลสำเร็จในการพัฒนาการเรียนรู้ และ 3) ความพึงพอใจในองค์ประกอบสามด้าน คือ ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในลักษณะที่เป็นภาพรวม โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและความพึงพอใจอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดหวัง นอกเหนือจากกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ด้วย

8.5 การประเมินผลกระทบ ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดได้ในระดับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัย สถานศึกษาปฐมวัย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาผล

ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการจัดการศึกษาปฐมวัยในระยะที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวังและ ทั้งทางบวกและทางลบ

ข้อสรุปสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยโดยจำแนกเป็นมิติการ ประเมินและประเด็นในการประเมิน ที่อิงกับรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วย ตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย โดยจำแนกเป็นมิติการประเมินและประเด็นในการประเมิน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจากรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง (systematic collaboration evaluation) ของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) ในองค์ประกอบด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ โดยมีหลักการและแนวคิด เพื่อการวิจัยที่จะเชื่อมโยงไปถึงวิธีดำเนินการวิจัย ที่จะกล่าวถึงต่อไป ดังนี้

หลักและแนวคิดเพื่อการวิจัย

1. หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการรวมพลังในการประเมิน

การรวมพลัง (collaboration) ตามแนวคิดเชิงทฤษฎีของ Brandon (1998) เป็นการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมาร่วมมือรวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมินระดับ ความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมมีสูงมาก ทั้งนักประเมินและผู้มีส่วนได้เสีย ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องเทคนิคการประเมินทั้งหมด กิจกรรมการประเมินที่สำคัญ คือ การประชุมปรึกษาหารือกันจนสมาชิกในทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจใกล้เคียงกัน การประเมินประกอบด้วย ขั้นตอนการรวมพลังสำรวจเบื้องต้นเพื่อศึกษาจุดเด่นจุดอ่อน ขั้นตอนการรวมพลังกำหนดเป้าหมายการประเมิน ขั้นตอนการรวมพลังกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินการ และขั้นตอนการรวมพลังเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเทียบกับเป้าหมาย และใช้ผลการประเมิน หรือหากพิจารณาจากเอกสารรายงานผลการประเมินแผนอนุรักษ์พลังงาน (ระยะที่ 3) ของคณะกรรมการประเมินผลแผนอนุรักษ์พลังงานและคณะกรรมการกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (2549) ประกอบด้วยกิจกรรมตามทฤษฎีที่สำคัญ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ประสานงาน ติดต่o สร้างความสัมพันธ์ ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมกับกลุ่มบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินเป็นกลุ่มแรก ๆ ก่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจกำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในโครงการ 2) ร่วมกับกลุ่มบุคคลดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาประเมิน 3) ร่วมกันกำหนดแหล่งข้อมูลสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกแบบ และเลือกเครื่องมือให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและแหล่งข้อมูล 4) ร่วมกันเก็บข้อมูล 5) ร่วมกันวิเคราะห์และสะท้อนกลับ ปรึกษาเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานโครงการหรือการประเมินโครงการ 6) ร่วมกันกำหนดกรอบโครงร่าง ประเด็นที่จะเขียนรายงาน

การประเมิน 7) เขียนรายงานการประเมิน 8) ร่วมกันอ่านรายงาน วิพากษ์วิจารณ์รายงาน ปรับแก้ งานก่อนตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชน ซึ่งวิธีการประเมินแบบรวมพลัง ได้นำไปสู่หลักการและ เงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี คือ 1)การมีส่วนร่วม (participation) 2) การเสริมสร้างพลัง 3) การกระจายอำนาจ 4) การสร้างและการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540; กรมวิชาการ, 2543; อมรวิษัย นาคทรพรพ, 2540) อย่างไรก็ตาม สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อจำกัดที่เป็นการประเมินในระดับเขตพื้นที่ (district level) มีขอบข่าย กว้างขวาง และมีข้อจำกัดที่เป็นวิถยานิพนธ์ที่ไม่สามารถรวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มาร่วมมือรวม พลังช่วยกันดำเนินการประเมินได้ในทุกขั้นตอนและอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขต ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วม ขั้นตอนและบทบาทการมีส่วนร่วมรวมพลังของผู้มีส่วนได้เสียที่ เป็นไปได้และเหมาะสม ดังนี้

1.1 ผู้มีส่วนได้เสียในการวิจัยที่เป็นผู้วิจัยร่วม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 ราย หัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและ ประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย ผู้บริหารสถานศึกษา ปฐมวัย จำนวน 2 ราย ครูปฐมวัย จำนวน 2 ราย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ราย และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ราย รวม 11 ราย ซึ่งรายละเอียดของผู้มีส่วนได้เสียที่เป็น ผู้วิจัยร่วม แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รายละเอียดของผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วม

ชื่อ - ชื่อสกุล	ตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่	หมายเหตุ
1. ดร.สุรัตน์ ดวงชาตม	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1	
2. นายกุศล สีหา	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1	
3. ดร.นิคม ชมภูหลง	หัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล	
4. นายบุญจันทร์ ยัพรายภูรี	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
5. นายนิรันดร์ โลหะบาล	ผู้อำนวยการ โรงเรียนท่าประทายโนนตูม	สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป
6. นางทิพวรรณ คันธา	ครูปฐมวัย โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
7. นางบุญเลิศ สัมมณากุล	ครูปฐมวัย โรงเรียนบ้านหนองหล่ม	สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป
8. นางเพชรรัตน์ มหารส	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
9. นายโพธิ์ทอง เกตุมาลา	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป
10. นางลำอาง วิริยะ	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
11. นางวรรณิ คงแสนคำ	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

1.2 ขั้นตอนและบทบาทการมีส่วนร่วมรวมพลังของผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วม มีดังนี้

- 1) ร่วมวิเคราะห์และสะท้อนกลับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
- 2) ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องและเป็นไปได้
- 3) ร่วมวิเคราะห์และสะท้อนกลับเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ร่วมถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ
- 5) ร่วมกำหนดกรอบ โครงร่าง และประเด็นที่จะเขียนรายงานการประเมิน
- 6) ร่วมอ่านรายงาน วิพากษ์วิจารณ์รายงาน เพื่อการปรับแก้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้คำนึงถึงหลักการและแนวคิดการประเมินตนเองเชิงทฤษฎีการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ได้ให้ความหมายของการประเมินตนเองไว้ว่า เป็นกระบวนการก่อให้เกิดการใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบ ข้อที่ย่หย่อนในสิ่งที่ทำ เพื่อคิดค้นวิธีการปรับปรุงแก้ไขและชื่นชมกับผลสำเร็จ เพื่อเป็นพลังใจสร้างสรรค้งานต่อไป เช่นเดียวกับ สำราญ มีแจ้ง (2540) ที่กล่าวว่าการประเมินตนเอง ต้องมีการวางแผน การวัดผล การคิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ผู้ประเมินเป็นผู้ปฏิบัติงาน ในโครงการหรือองค์การนั้น การประเมินตนเองเป็นผลดีในแง่ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงสภาพ ปัญหา จุดเด่น และข้อบกพร่อง ได้ข้อมูลที่ทันเหตุการณ์ ส่งผลให้นำมาปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเอง ในระดับประถมศึกษาของ ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) การพัฒนาระบบการประเมินตนเอง สำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอของ สมคิด พรหมจ้อย (2535) และการพัฒนาระบบการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของ พิจิต ฤทธิจรรุญ (2538) ได้กล่าวถึง การประเมินตนเอง ที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การประเมินตนเอง เป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดข้อสารสนเทศทั้งจากภายในและภายนอกตน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเองร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) ที่กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan: ID-Plan) ซึ่งการประเมินตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินดังกล่าว นอกจากนี้อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช (2550) ได้นำเสนอผลการศึกษาว่า การประเมินตนเองที่ใช้กันอยู่มี เทอมที่เรียกอยู่หลายรูปแบบ เช่น self-evaluation self-assessment self-assessing หรือ self-report

แต่โดยหลักการแล้ว การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการทบทวน ไตร่ตรอง การปฏิบัติงาน (revise) สะท้อนความคิด (reflection) และนำไปสู่การพัฒนา (improvement) ใน ภาระหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (cycle) ทั้งนี้ การประเมินตนเองมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า สมรรถนะ และความสามารถของบุคคล 2) เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง 3) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อน (Peer) กลุ่มผู้บังคับบัญชา (superior) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) หรือจากผู้ปกครอง/ครูผู้สอนในกรณีที่ผู้ประเมินตนเองเป็นนักเรียน เป็นต้น ในการประเมินตนเองนั้น เครื่องมือที่ได้รับความนิยมและใช้มากในปัจจุบันรวม 5 ประเภท คือ แฟ้มผลงาน (portfolios) มาตรฐานค่า (rating scale) แบบตรวจสอบรายการ (checklist) อนุทิน (journal) และแบบสอบถามปลายเปิด (open-end questionnaire) โดยมีเกณฑ์การประเมินตนเองที่ควรคำนึงถึง 5 ประการดังนี้ 1) มีความเฉพาะเจาะจง (specific) 2) สามารถวัดได้และสามารถทำได้จริง (measurable and trackable) 3) ทำทนายแต่สามารถทำสำเร็จได้ (challenging but achievable) 4) ตรงประเด็น (relevant) 5) เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (transfer) ซึ่งจากแนวคิดเชิงทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจะพิจารณาใช้เครื่องมือการประเมินตนเองที่เหมาะสม ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้คำนึงถึงควมมีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994 อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) ใน 4 มาตรฐาน คือ 1) อรรถประโยชน์ (utility) 2) ความเป็นไปได้ (feasibility) 3) ความชอบธรรม (propriety) และ 4) ความถูกต้อง (accuracy) ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาถึงควมมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการประเมินที่เกี่ยวข้องและเป็นไปได้

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีหัวข้อที่จะกล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้

1. พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย เนื่องจากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ผ่านมายังไม่ได้ดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นระบบ ทำให้ขาดสารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับการศึกษาในระดับนี้ที่เหมาะสมและเพียงพอ ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นศึกษานิเทศก์รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงเห็นถึงความสำคัญจำเป็นในการประเมิน

เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่จะช่วยเสริมพลังการนำไปปฏิบัติและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ได้มากขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2551 มีจำนวน 213 แห่ง มีการจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะที่เป็นต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 205 แห่ง มีลักษณะแบบทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่สถานศึกษามีการจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะที่เป็นต้นแบบและในลักษณะทั่วไปนั้น น่าจะมีผลต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานในสถานศึกษาแต่ละลักษณะนั้น ผู้วิจัยจะจำแนก กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็น “สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ” และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็น “สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป”

ดังนั้น ประชากรในการวิจัยนี้ คือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 213 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 205 แห่ง ตามขอบเขตของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 137 แห่ง จำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง

วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบได้กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 แห่ง แต่ในกรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากจากบัญชีรายชื่อของสถานศึกษาปฐมวัยที่มีทั้งหมด จำนวน 205 แห่ง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 129 แห่ง

ในสถานศึกษาปฐมวัยแต่ละแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้มีผู้ให้ข้อมูล (informant) ดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 2) ครูปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งละ 1 ราย 4) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แห่งละ 6 ราย และ 5) เด็กปฐมวัย แห่งละ 6 ราย รวมแห่งละ 15 ราย รวมทั้งสิ้น 2,055 ราย

วิธีการให้ได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว กรณีผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากสถานศึกษาปฐมวัยแต่ละแห่งมีเพียง 1 ราย กรณีครู

ปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบจับฉลากจากบัญชีรายชื่อของผู้ให้ข้อมูลแต่ละประเภท เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลครบตามจำนวนที่กำหนด โดยผู้วิจัยจัดทำคำอธิบายวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบจับฉลากให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำแนกประเภท ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ ในแต่ละประเภทจำแนกตามประเด็นที่จะประเมินดังผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในบทที่ 2 โดยแต่ละประเด็นจะใช้เครื่องมือในลักษณะ ต่าง ๆ เช่น แบบมาตราประมาณค่า (rating scale) แบบปลายเปิด (open ended) และแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ดังแสดงในตารางที่ 5 โดยผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ที่เป็น “หมายเลข” แทนลักษณะของเครื่องมือดังนี้ หมายเลข 1 หมายถึง แบบมาตราประมาณค่า หมายเลข 2 หมายถึง แบบปลายเปิด และ หมายเลข 3 หมายถึง แบบตรวจสอบรายการ ดังแสดงในตารางที่ 5

สำหรับแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประจำปีการศึกษา 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (school visit) เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน (portfolios) อนุทิน (journal) ภาพถ่าย การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกต ทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย เนื่องจากประเด็นการประเมินในแบบสอบถามปลายเปิดและประเด็นในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นประเด็นเดียวกัน ตามแนวคิดการใช้เทคนิควิจัยแบบผสม (mixed methods) ในลักษณะที่เป็นตัวหลักและตัวรอง (dominant- less dominant designs) และเป็นแบบดำเนินการคู่ขนาน ในประเด็นวิจัยเดียวกัน (Tashakkori & Teddie อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546)

ตารางที่ 5 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทของเครื่องมือ	ลักษณะของเครื่องมือ		
	1	2	3
การประเมินบริบท			
1. แบบประเมินการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมาย การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา	✓	-	-
2. แบบประเมินการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	✓	-	-
3. แบบประเมินความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ	-	✓	-
การประเมินปัจจัยป้อนเข้า			
1. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านคน	✓	-	-
2. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านงบประมาณ			
2.1 แหล่งและจำนวนของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย	-	✓	✓
2.2 ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ ประจำปีของสถานศึกษา	-	✓	✓
3. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคารสถานที่)			
3.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย	-	✓	✓
3.2 พื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมและการเคลื่อนไหว	-	✓	✓
3.3 พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์	-	✓	✓
3.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย	-	✓	✓
4. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านการจัดการ ตามโครงสร้าง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป	✓	-	-
การประเมินกระบวนการ			
1. แบบประเมินปัญหาและข้อเสนอแนะตามข้อบ่งชี้และภารกิจงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550	-	✓	-

ตารางที่ 5 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ประเภทของเครื่องมือ	ลักษณะของเครื่องมือ		
	1	2	3
การประเมินผลลัพธ์			
1. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551	✓	-	-
2. แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา	✓	-	-
3. แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ	-	✓	-
4. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบเกี่ยวกับ ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก	✓	-	-
การประเมินผลกระทบ			
1. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการ ของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓
2. พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อ เปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓
3. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓
4. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓
5. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓
6. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี	-	✓	✓

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอในบท
ที่ 2 ทั้งในส่วนที่เป็นนโยบาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วม รวมพลัง
ของผู้มีส่วนได้เสีย 11 ราย ตามที่กำหนดข้างต้น ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ลักษณะ จำแนกตาม

ประเภทของด้านต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 5 ซึ่งเครื่องมือที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้นำไปพัฒนาคุณภาพ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ราย ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 3 ราย นักวิชาการทางการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ราย และผู้บริหารสถานศึกษาปริญญาตรีหรือครุปริญญาตรี จำนวน 3 ราย เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อของข้อคำถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะหรือวัตถุประสงค์การวิจัย (Item-objective Congruence Index: IOC) โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกันันท์, 2545) ผลการพิจารณาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามของแบบสอบถามทุกชุด มีค่าตั้งแต่ 0.78-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 จึงสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งรายละเอียดของผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รายละเอียดของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน
นักวิชาการด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี 1. ผศ.ดร.คณิง สายแก้ว 2. ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ 3. ผศ.กฤษณา สมะวรรณนะ	ภาควิชาการศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ (ปริญญาตรี) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (กำลังศึกษาต่อปริญญาเอก)
นักวิชาการทางการบริหารการศึกษา 1. ผศ.ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ 2. ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ 3. ดร.วาที ระถี	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและประกันคุณภาพ คณะบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ปริญญาเอกบริหารการศึกษา) ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้บริหารหรือครุปริญญาตรี 1. ดร.วรรณาท รักสกุลไทย 2. ดร.ตำเริง กุจิรพันธ์ 3. ดร.นฤมล เนียมหอม	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเกษมพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลนครปฐม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1 ครู โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1 เขต 1

4.2 การหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม เป็นผลสืบเนื่องจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้วิจัยได้ปรับปรุงถ้อยคำภาษาของข้อกระทงตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จะจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ แล้วนำทดลองใช้ (try out) เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 30 แห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการทดลองใช้เครื่องมือ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ(มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด)ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)(Cronbach,1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าแต่ละชุดดังนี้

- 4.2.1 แบบประเมินการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา มีค่าเท่ากับ .9346
- 4.2.2 แบบประเมินการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีค่าเท่ากับ .9391
- 4.2.3 แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน มีค่าเท่ากับ .9216
- 4.2.4 แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ มีค่าเท่ากับ .9540
- 4.2.5 แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าเท่ากับ .9358
- 4.2.6 แบบประเมินผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก มีค่าเท่ากับ .9198

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย 2) ครูปฐมวัย 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย 4) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ 5) เด็กปฐมวัย ในการตอบแบบสอบถามละประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ระหว่างวันที่ 6-10 มีนาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ การยกระดับและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ณ ห้องประชุมวิญญูควานันท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จึงได้รับแบบสอบถามคืนทุกฉบับ จำนวน 822 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ในการนี้แหล่งผู้ให้ข้อมูลสำหรับแบบสอบถามแต่ละประเภท จำแนกให้เห็นดังตารางที่ 7 โดยให้สัญลักษณ์หมายเลข 1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย หมายเลข 2 หมายถึง ครูปฐมวัย หมายเลข 3 หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายเลข 4 หมายถึง ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และหมายเลข 5 หมายถึง เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551

ตารางที่ 7 แหล่งผู้ให้ข้อมูลสำหรับแบบสอบถามแต่ละประเภท

ประเภทของเครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล				
	1	2	3	4	5
การประเมินบริบท					
1. แบบประเมินการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมาย การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	-
2. แบบประเมินการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	✓	✓	✓	✓	-
3. แบบประเมินความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	-
การประเมินปัจจัยป้อนเข้า					
1. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านคน	✓	✓	✓	✓	-
2. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านงบประมาณ					
2.1 แหล่งและจำนวนของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย	✓	-	-	-	-
2.2 ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปี	✓	✓	✓	✓	-
3. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่					
3.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย	✓	✓	✓	✓	-
3.2 พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว	✓	✓	✓	✓	-
3.3 พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์	✓	✓	✓	✓	-
3.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย	✓	✓	✓	✓	-

ตารางที่ 7 แหล่งผู้ให้ข้อมูลสำหรับแบบสอบถามแต่ละประเภท (ต่อ)

ประเภทของเครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล				
	1	2	3	4	5
4. แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป	✓	✓	✓	✓	-
การประเมินกระบวนการ					
1. แบบประเมินปัญหาและข้อเสนอแนะตามขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550	✓	✓	✓	✓	-
การประเมินผลลัพธ์					
1. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551	-	✓	-	✓	✓
2. แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา	✓	✓	✓	✓	-
3. แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ	✓	✓	✓	✓	-
4. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรเกี่ยวกับปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก	✓	✓	✓	✓	-
การประเมินผลกระทบ					
1. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-
2. พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-
3. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-
4. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-
5. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-
6. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี	✓	✓	✓	✓	-

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ครูปฐมวัย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเด็กปฐมวัย โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2551)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดน้ำหนักหรือคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความ ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2551)

ระดับ 5 หมายถึงมีความเห็นในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยในช่วง 4.50 - 5.00

ระดับ 4 หมายถึงมีความเห็นในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยในช่วง 3.50 - 4.49

ระดับ 3 หมายถึงมีความเห็นในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยในช่วง 2.50 - 3.49

ระดับ 2 หมายถึงมีความเห็นในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยในช่วง 1.50 - 2.49

ระดับ 1 หมายถึงมีความเห็นในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยในช่วง 1.00 - 1.49

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย กำหนดระดับคุณภาพเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยประจำปีการศึกษา 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ดังนี้

ระดับ 3 หมายถึง ดี

ระดับ 2 หมายถึง พอใช้

ระดับ 1 หมายถึง ปรับปรุง

3) การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับ 1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และ 2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้า ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และ 2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 2)

ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และกรณีที่พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545)

4) การหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter method) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise method) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2551) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (school visit) เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน (portfolios) อนุทิน (journal) ภาพถ่าย การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย เนื่องจากประเด็นการประเมินในแบบสอบถามปลายเปิดและประเด็นในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นประเด็นเดียวกัน ตามแนวคิดการใช้เทคนิควิจัยแบบผสม (mixed methods) ในลักษณะที่เป็นตัวหลักและตัวรอง (dominant-less dominant designs) และเป็นแบบดำเนินการคู่ขนาน ในประเด็นเดียวกัน

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติพื้นฐาน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2551)

- 1) ร้อยละ (percentage)
- 2) ค่าเฉลี่ย (mean)
- 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

7.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) การหาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-objective Congruence Index : IOC) (สุวิมล ติรกันนท์, 2545)

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970)

7.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “ผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีระดับความเห็นแตกต่างกัน ในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับ 1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และ 2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้าประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และ 2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับ 1) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ และ 2) ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ แตกต่างกัน” โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545)

2) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 “โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ส่งผลต่อผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์” หรือไม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter multiple regression) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise multiple regression) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2551) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ในทุกองค์ประกอบของการประเมิน เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษา จุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้นไป

ประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ในหลายบริบททั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (key learning points) ดังนี้

- (1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการดำเนินงาน
  - (2) เมื่อเราดำเนินงานไประยะหนึ่งแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้
- ทำไมเป็นเช่นนั้น
- (3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมเป็นเช่นนั้น
  - (4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง
  - (5) เราน่าจะสามารถทำสิ่งใดให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง
  - (6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไปสิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่าน ๆ

มาบ้าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีสัญลักษณ์แทนค่าสถิติและสัญลักษณ์แทนตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (mean)
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
%	แทน	ร้อยละ (percentage)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน F-distribution
df	แทน	ค่าของชั้นความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสอง (sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสอง (mean squares)
<i>r</i>	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (multiple correlation)
R ²	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุยกกำลังสอง (squared multiple correlation) หรือ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
a	แทน	ค่าคงที่ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนน มาตรฐาน
SE _{*b}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์ด้วยคะแนนดิบ
SE _{*est}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
$\hat{Y}$	แทน	สมการพยากรณ์โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาโดยใช้คะแนนดิบ

$\hat{Z}$	แทน	สมการพยากรณ์โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาโดยใช้คะแนนมาตรฐาน
ACA	แทน	งานวิชาการ (academic)
BUD	แทน	งานงบประมาณ (budget)
PER	แทน	งานบุคคล (personal)
GEN	แทน	งานทั่วไป (general)
PROD	แทน	ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (product total)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

2.1 ด้านบริบท

2.1.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.1.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.2.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ใน 4 ประเด็น คือ 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครู ปฐมวัย 2) พื้นที่ปฏิบัติการกรรมการและการเคลื่อนไหว 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ และ 4) วัสดุที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยใน สถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบระดับ ความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม

2.3 ด้านกระบวนการ

2.3.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานงบประมาณ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานบุคคล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.4 ด้านผลลัพธ์

2.4.1 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปี การศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม

2.4.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม และการหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งาน บุคคล และงานทั่วไปกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์

2.4.3 ความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.4.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.5 ด้านผลกระทบ

2.5.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.2 ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.3 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.4 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.5 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.6 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 137 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 2,055 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ครูปฐมวัย จำนวน 137 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	8	100	-	-	7	87.5	12	25.0	24	50.0
1.2. หญิง	-	-	8	100	1	12.5	36	75.0	24	50.0
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	48	100
2. อายุ										
2.1. ต่ำกว่า 30 ปี	-	-	1	12.5	-	-	9	18.8	-	-
2.2. 30-45 ปี	1	12.5	1	12.5	1	12.5	27	56.2	-	-
2.3. 45 ปีขึ้นไป	7	87.5	6	75.0	7	87.5	12	25.0	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1. ต่ำกว่า 15 ปี	3	37.5	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2. 15-30 ปี	4	50.0	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3. 30 ปีขึ้นไป	1	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	8	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1. ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	2	25.0	-	-	-	-	-	-
4.2. 15-30 ปี	-	-	4	50.0	-	-	-	-	-	-
4.3. 30 ปีขึ้นไป	-	-	2	25.0	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	8	100	-	-	-	-	-	-
5. วุฒิการศึกษา										
5.1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	5	62.5	42	87.5	-	-
5.2. ปริญญาตรี	-	-	7	87.5	2	25.0	6	12.5	-	-
5.3. ปริญญาโท	8	100	1	12.5	1	12.5	-	-	-	-
5.4. ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1. การศึกษาปฐมวัย	-	-	2	25.0	-	-	4	8.3	-	-
6.2. การประถมศึกษา	-	-	1	12.5	-	-	1	2.1	-	-
6.3. ภาษาไทย	-	-	2	25.0	-	-	1	2.1	-	-
6.4. สังคมศึกษา	-	-	1	12.5	2	25.0	-	-	-	-
6.5. การบริหารการศึกษา	8	100	-	-	1	12.5	-	-	-	-
6.6. การศึกษาภาคบังคับ และอื่น ๆ	-	-	2	25.0	5	81.8	42	87.5	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บ้านานู	-	-	-	-	4	50.0	2	4.2	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	2	25.0	17	35.4	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	-	-	16	33.3	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	2	25.0	13	27.1	-	-
รวม	-	-	-	-	8	100	48	100	-	-

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศชายทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า มีวุฒิปริญญาโททุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า จบการศึกษาสาขาการศึกษารวมทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

ครูปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา อายุ 30-45 ปีและต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากันเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปีและมีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมามีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 12.5 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการศึกษารวมและภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน นอกนั้นเป็นสาขาอื่น ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 87.5 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมามีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบ

การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ/บำนาญ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 25 นอกนั้นมีอาชีพอื่น ๆ

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมาอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.3

และเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

ตารางที่ 9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	121	93.8	15	11.6	82	63.6	266	34.4	387	50.0
1.2 หญิง	8	6.2	114	88.4	47	36.4	508	65.6	387	50.0
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	774	100
2. อายุ										
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	3	2.3	5	3.9	3	2.3	151	19.5	-	-
2.2 30-45 ปี	18	14.0	17	13.2	42	32.6	466	60.2	-	-
2.3 45 ปีขึ้นไป	108	83.7	107	82.9	84	65.1	157	20.3	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1 ต่ำกว่า 15 ปี	61	47.3	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 15-30 ปี	24	18.6	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 30 ปีขึ้นไป										
รวม	129	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1 ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	67	51.9	-	-	-	-	-	-
4.2 15-30 ปี	-	-	50	38.8	-	-	-	-	-	-
4.3 30 ปีขึ้นไป	-	-	12	9.3	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	129	100	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
5. วุฒิการศึกษา										
5.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	95	73.6	740	95.6	-	-
5.2 ปริญญาตรี	31	24.0	127	98.4	30	23.3	34	4.4	-	-
5.3 ปริญญาโท	98	76.0	2	1.6	4	3.1	-	-	-	-
5.4 ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1 การศึกษาปฐมวัย	-	-	19	14.7	1	0.8	5	0.7	-	-
6.2 การประถมศึกษา	2	1.6	46	35.7	9	7.0	2	0.3	-	-
6.3 ภาษาไทย	-	-	8	6.2	2	1.6	1	0.1	-	-
6.4 สังคมศึกษา	3	2.3	15	11.6	2	1.6	1	0.1	-	-
6.5 การบริหารการศึกษา	109	84.5	7	5.4	8	6.2	-	-	-	-
6.6 การศึกษาศาสนา บังคับ และอื่นๆ	15	11.6	34	26.4	107	81.8	765	98.8	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
7. อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บำนาญ	-	-	-	-	40	31.0	20	2.6	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	51	39.5	467	60.3	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	15	11.6	146	18.9	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	3	2.3	6	0.8	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	20	15.5	135	17.4	-	-
รวม	-	-	-	-	129	100	774	100	-	-

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 129 คน เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 93.8 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 83.7 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.1 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโทตรี คิดเป็นร้อยละ 24 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 84.5

ครูปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 88.4 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.9 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.2

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมา มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.8 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 98.4 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 1.6 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมา เป็นสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 14.7 นอกนั้นเป็นสาขาอื่นๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 63.6 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.6 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.6 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 23.3 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมา จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/บำนาญ คิดเป็นร้อยละ 31.0

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.6 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.2 รองลงมา อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.3 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.6 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.4 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 98.8 รองลงมา จบการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 0.7 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 18.9

และเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

ตารางที่ 10 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	129	94.2	15	10.9	89	65.0	278	33.8	411	50.0
1.2 หญิง	8	5.8	122	89.1	48	35.0	544	66.2	411	50.0
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	822	100
2. อายุ										
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	3	2.2	6	4.4	3	2.2	160	19.5	-	-
2.2 30-45 ปี	19	13.9	18	13.1	43	31.4	493	60.0	-	-
2.3 45 ปีขึ้นไป	115	83.9	113	82.5	91	66.4	169	20.6	-	-
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1 ต่ำกว่า 15 ปี	47	34.3	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 15-30 ปี	65	47.4	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 30 ปีขึ้นไป	25	18.2	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	137	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1 ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	69	50.4	-	-	-	-	-	-
4.2 15-30 ปี	-	-	54	39.4	-	-	-	-	-	-
4.3 30 ปีขึ้นไป	-	-	14	10.2	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	137	100	-	-	-	-	-	-
5. วุฒิการศึกษา										
5.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	100	73.0	782	95.1		
5.2 ปริญญาตรี	31	22.6	134	97.8	32	23.4	40	4.9		
5.3 ปริญญาโท	106	77.4	3	2.2	5	3.6	-	-		
5.4 ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-		
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100		
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1 การศึกษาปฐมวัย	-	-	21	15.3	1	0.7	9	1.1	-	-
6.2 การประถมศึกษา	2	1.5	47	34.3	9	6.6	3	0.4	-	-
6.3 ภาษาไทย	-	-	10	7.3	2	1.5	2	0.2	-	-
6.4 สังคมศึกษา	3	2.2	16	11.7	4	2.9	1	0.1	-	-
6.5 การบริหารการศึกษา	117	85.4	7	5.1	9	6.6	-	-	-	-
6.6 การศึกษาศาสตรบัณฑิต และอื่น ๆ	15	10.9	36	26.3	112	81.8	807	98.2	-	-
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	-	-

ตารางที่ 10 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
7. อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บ้านานู	-	-	-	-	44	32.1	22	2.7	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	53	38.7	484	58.9	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	15	10.9	162	19.7	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	3	2.2	6	0.7	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	22	16.1	148	18.0	-	-
รวม	-	-	-	-	137	100	822	100	-	-

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 94.2 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 83.9 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.9 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมา มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.3 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 77.4 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.6 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ จบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.4

ครูปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.1 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.1 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมา มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 97.8 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 2.2 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมา เป็นสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 15.3 นอกนั้นเป็นสาขาอื่น ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 65 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.4 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.0 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 23.4 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบ

การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมาจบการศึกษาด้านบริหารการศึกษาศึกษาและการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.6 เท่ากัน และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/บ้านาญ คิดเป็นร้อยละ 32.1

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.2 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.6 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.1 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.9 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 98.2 รองลงมาจบการศึกษาด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 1.1 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 58.9 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.7

และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

2.1 ด้านบริบท

2.1.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลตามสถานภาพ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 11 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมาย
 การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของ
 สถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ค้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย	4.39	.12	มาก	4.22	.25	มาก	4.23	.25	มาก
2. เด็กปฐมวัยมีการทรงตัวประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก อย่างคล่องแคล่ว	4.24	.15	มาก	4.10	.27	มาก	4.11	.27	มาก
3. เด็กปฐมวัยมีการปฏิบัติตามสุขอนามัย	4.25	.27	มาก	3.97	.30	มาก	3.99	.30	มาก
4. เด็กปฐมวัยมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์	4.40	.18	มาก	4.21	.25	มาก	4.22	.25	มาก
5. เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	4.13	.34	มาก	3.91	.30	มาก	3.93	.31	มาก
6. เด็กปฐมวัยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	4.11	.23	มาก	3.83	.31	มาก	3.84	.31	มาก
7. เด็กปฐมวัยมีการชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา	4.31	.20	มาก	4.17	.30	มาก	4.18	.30	มาก
8. เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข	4.50	.16	มากที่สุด	4.26	.27	มาก	4.28	.27	มาก
9. เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้	4.47	.27	มาก	4.11	.28	มาก	4.13	.29	มาก
10. เด็กปฐมวัยสามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.42	.20	มาก	4.22	.28	มาก	4.23	.27	มาก
11. เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้	4.24	.13	มาก	4.01	.27	มาก	4.03	.27	มาก
12. เด็กปฐมวัยปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทยได้	4.22	.12	มาก	3.98	.29	มาก	3.99	.29	มาก
13. เด็กปฐมวัยสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย	4.26	.22	มาก	3.99	.28	มาก	4.00	.28	มาก
14. เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกล้าแสดงออก	4.06	.13	มาก	3.77	.31	มาก	3.79	.31	มาก
15. เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.10	.17	มาก	3.83	.26	มาก	3.84	.27	มาก
16. เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้	4.04	.25	มาก	3.72	.29	มาก	3.74	.30	มาก
รวม	4.26	.15	มาก	4.01	.22	มาก	4.03	.22	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า การนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมาย การพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.50$) นอกนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 4.04$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.26$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.72$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.28$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.74$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า การนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.814	3	.605	4.337	.007
ภายในกลุ่ม	9.479	68	.139		
รวม	11.293	71			

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	5.222	3	1.741	6.934**	.000
ภายในกลุ่ม	290.423	1157	.251		
รวม	295.645	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้
เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.183	4.090	3.973	3.986
ผู้บริหาร	4.183	-			
ครูปฐมวัย	4.090	.094	-		
กรรมการ	3.973	.210	.117	-	
ผู้ปกครอง	3.986	.197**	.103	-.013	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 14 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.183$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.986$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.383	3	2.128	8.590**	.000
ภายในกลุ่ม	304.422	1229	.248		
รวม	310.805	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 15 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.210	4.106	3.992	3.997
ผู้บริหาร	4.210	-			
ครูปฐมวัย	4.106	.105	-		
กรรมการ	3.992	.219**	.060	-	
ผู้ปกครอง	3.997	.214**	.1046	-.005	-

หมายเหตุ ** หมายถึง P < 0.01

จากตารางที่ 16 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.210$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.997$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.992$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.1.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 17 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษา
ปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดย
ภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการ อบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการศึกษา	4.43	.23	มาก	4.10	.27	มาก	4.12	.28	มาก
2. การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่าน การเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับ วัย	4.33	.17	มาก	4.09	.30	มาก	4.10	.30	มาก
3. การพัฒนาเด็กทุกด้านตามวัย อย่างสมดุล	4.35	.11	มาก	4.01	.26	มาก	4.03	.26	มาก
4. การพัฒนาวิถีชีวิตของเด็กตาม บริบทของชุมชน วัฒนธรรมไทย และสังคม	4.15	.12	มาก	3.94	.26	มาก	3.95	.25	มาก
5. การสร้างสภาพแวดล้อมและ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.18	.19	มาก	4.03	.29	มาก	4.04	.28	มาก
6. การยึดคุณธรรมนำความรู้ตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.21	.04	มาก	3.97	.31	มาก	3.98	.31	มาก
7. การบูรณาการการเรียนรู้	4.26	.15	มาก	3.98	.30	มาก	3.99	.30	มาก
8. การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอด ชีวิต	4.19	.31	มาก	3.89	.28	มาก	3.91	.29	มาก
9. การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็น สำคัญ	4.33	.21	มาก	4.14	.27	มาก	4.15	.27	มาก
10. การใช้กิจกรรมกระตุ้นส่งเสริม พัฒนาการทางสมอง	4.25	.19	มาก	4.03	.28	มาก	4.04	.28	มาก
11. การปลูกฝังทักษะชีวิตให้กับ เด็ก	4.35	.20	มาก	4.06	.30	มาก	4.08	.30	มาก
12. การเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย	4.33	.16	มาก	4.01	.32	มาก	4.03	.32	มาก
13. การประสานความร่วมมือ ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา	4.25	.20	มาก	4.13	.29	มาก	4.14	.29	มาก
14. การเข้าใจ ยอมรับในพื้นฐาน วัฒนธรรมและสังคมของเด็ก	4.24	.20	มาก	4.03	.29	มาก	4.05	.29	มาก
15. การสนับสนุนและใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น	4.11	.20	มาก	4.02	.33	มาก	4.03	.32	มาก
รวม	4.27	.11	มาก	4.03	.24	มาก	4.04	.24	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้
เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

ปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับให้การศึกษา ($\bar{X} = 4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.11$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.14$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 3.89$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.15$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 4.14$)

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา และโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็น รายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	3.217	3	1.072	8.328**	.000
ภายในกลุ่ม	8.756	68	.129		
รวม	11.973	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 18 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.726	4.392	4.508	4.126
ผู้บริหาร	4.726	-			
ครูปฐมวัย	4.392	.333	-		
กรรมการ	4.508	.217	-.117	-	
ผู้ปกครอง	4.126	.599**	.265	.319	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 19 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.726$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.126$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	8.136	3	2.712	10.165**	.000
ภายในกลุ่ม	308.692	1157	.267		
รวม	316.828	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 20 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.224	4.134	3.989	4.028
ผู้บริหาร	4.224	-			
ครูปฐมวัย	4.134	.090	-		
กรรมการ	3.989	.235	.145	-	
ผู้ปกครอง	4.028	.241**	.151	.005	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.224$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.028$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	9.823	3	3.274	12.468**	.000
ภายในกลุ่ม	322.785	1229	.263		
รวม	332.608	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 22 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.254	4.149	4.020	3.972
ผู้บริหาร	4.254	-			
ครูปฐมวัย	4.149	.104	-		
กรรมการ	4.020	234**	.130	-	
ผู้ปกครอง	3.972	.261**	.157	.027	-

จากตารางที่ 23 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของ

ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.254$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.020$) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.972$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ เรียงตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ปรากฏผลดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เชื่อว่า จุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ร้อยละ 84) 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) (ร้อยละ 83) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีค่านิยมที่พึงประสงค์ (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า จุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร้อยละ 85) 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็กแต่ละคน ภายใต้อริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม (ร้อยละ 82) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เชื่อว่า ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวมโดยบูรณาการผ่านการเล่น (ร้อยละ 84) 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (ร้อยละ 79) และ 3) การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาศึกษาเด็กปฐมวัย (ร้อยละ 76) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ (ร้อยละ 82) 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง

ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ปฐมวัย (ร้อยละ 81) และ 3) การพัฒนาปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.2.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ปรากฏผลดังนี้

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 24 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านคน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ครูปฐมวัยจบการศึกษาทางด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัยหรือจบการศึกษาสาขาอื่น ๆ และผ่านการอบรมความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.43	.22	มาก	4.11	.37	มาก	4.13	.37	มาก
2. ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาพัฒนาการ โดยเข้าใจพัฒนาการในแต่ละด้าน อย่างแม่นยำ	4.11	.30	มาก	4.05	.29	มาก	4.05	.29	มาก
3. ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านหลักสูตร การศึกษาศึกษาปฐมวัย สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยได้	4.18	.18	มาก	4.08	.32	มาก	4.09	.31	มาก
4. ครูปฐมวัยมีความรู้และสามารถจัดกิจกรรมได้ตามหลักการจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัย ตลอดจนมีความรู้และพัฒนาสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยได้	4.32	.15	มาก	4.11	.30	มาก	4.12	.30	มาก
5. ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี	4.10	.18	มาก	3.93	.29	มาก	3.94	.29	มาก
6. ครูปฐมวัยสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่อบอุ่น เอื้อต่อพัฒนาการทุกด้าน โดยการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย	4.39	.27	มาก	4.17	.33	มาก	4.18	.33	มาก
7. ครูปฐมวัยมีสุขภาพจิตดี อารมณ์มั่นคงใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส อบอุ่น เป็นมิตร มีกิริยาท่าทางสง่างาม ใฝ่หาสุขภาพ ระเบียบเรียบร้อย โชน	4.36	.31	มาก	4.33	.26	มาก	4.33	.27	มาก
8. ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง	4.61	.17	มากที่สุด	4.45	.25	มาก	4.46	.25	มาก
9. ครูปฐมวัยมีวินัยในตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงในการทำงาน	4.39	.27	มาก	4.32	.30	มาก	4.32	.30	มาก

ตารางที่ 24 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านคน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
10. ครูปฐมวัยเข้าใจความรู้สึก ความ ต้องการของผู้ปกครอง มี สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ปฏิบัติอย่าง เท่าเทียมกัน เป็นกันเองกับเด็กทุกคน	4.42	.20	มาก	4.32	.30	มาก	4.33	.30	มาก
11. ครูปฐมวัยมีความรักและศรัทธาต่อ อาชีพครู อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู	4.50	.22	มากที่สุด	4.44	.26	มาก	4.44	.26	มาก
รวม	4.35	.16	มาก	4.21	.25	มาก	4.22	.25	มาก

จากตารางที่ 24 พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.61$) และครูปฐมวัยมีความรักและศรัทธาต่ออาชีพครู อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.50$) นอกนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.10$)

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.45$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.93$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.46$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.94$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่าประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.422	3	.141	.915	.438
ภายในกลุ่ม	10.464	68	.154		
รวม	10.887	71			

จากตารางที่ 25 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.241	3	.080	.292	.831
ภายในกลุ่ม	317.984	1157	.275		
รวม	318.225	1160			

จากตารางที่ 26 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.228	3	.076	.282	.838
ภายในกลุ่ม	330.141	1229	.269		
รวม	330.369	1232			

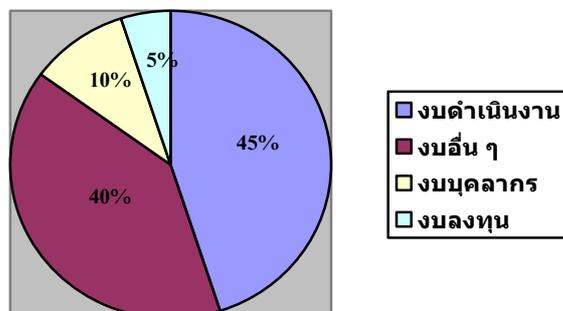
จากตารางที่ 27 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและ
ทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตาม
จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการและแบบปลายเปิด
ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

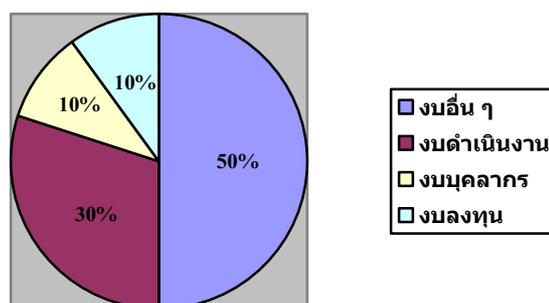
1) แหล่งและจำนวนของงบประมาณ ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ เรียงตามลำดับร้อยละของจำนวน
งบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งบดำเนินงาน (ร้อยละ 45) 2)
งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ (ร้อยละ 40) ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและ
มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษา
ปฐมวัยต้นแบบ และงบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานและ
องค์กรที่เกี่ยวข้อง 3) งบบุคลากร (ร้อยละ 10) และ 4) งบลงทุน (ร้อยละ 5) ตามลำดับ ดังภาพ
ที่ 11

ภาพที่ 11 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

1.2 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย เรียงตามลำดับร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 50) 2) งบดำเนินงาน (ร้อยละ 30) 3) งบบุคลากร (ร้อยละ 10) และ 4) งบลงทุน (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2) ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2.1 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษามีการ

ประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ร้อยละ 90)

2.2 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เนื่องจาก งบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 85)

2.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ใน 4 ประเด็น คือ 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหว 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ และ 4) วัสดุที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ใน 4 ประเด็นข้างต้น จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด และได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน อนุทิน ภาพถ่าย การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละปรากฏผลดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา ทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นมีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ดังนี้ 1) มีพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ (ร้อยละ 85) 2) มีพื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติ รมรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติการของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 82) 3) มีพื้นที่

จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น (ร้อยละ 85) และ 4) มีวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี (ร้อยละ 85) ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น มีประสิทธิภาพและศักยภาพไม่เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ดังนี้ 1) มีพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม (ร้อยละ 85) 2) มีพื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติการของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 80) 3) มีพื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น (ร้อยละ 80) และ 4) มีวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับจัดสรรน้อยเนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรมและใช้การไม่ได้ (ร้อยละ 85) ดังภาพที่ 14

ภาพที่ 14 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2.2.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวมปรากฏผลดังนี้

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 28 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. งานวิชาการ									
1.1 การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	4.18	.18	มาก	4.05	.27	มาก	4.06	.27	มาก
1.2 การบริหารจัดการใช้หลักสูตร สถานศึกษา	4.11	.12	มาก	4.02	.26	มาก	4.03	.26	มาก
1.3 การบริหารจัดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร	4.21	.15	มาก	3.89	.32	มาก	3.91	.32	มาก
1.4 การบริหารจัดการช่วยเหลือเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ	4.10	.28	มาก	3.85	.33	มาก	3.87	.33	มาก
1.5 การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ	3.97	.19	มาก	3.72	.32	มาก	3.74	.32	มาก
1.6 การบริหารจัดการเผยแพร่ความรู้ ด้านวิชาการ	4.03	.24	มาก	3.81	.31	มาก	3.82	.31	มาก
รวมงานวิชาการ	4.10	.16	มาก	3.89	.26	มาก	3.90	.26	มาก
2. งานงบประมาณ									
2.1 การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	4.06	.27	มาก	3.88	.30	มาก	3.89	.30	มาก
2.2 การบริหารจัดการงบประมาณให้มี ประสิทธิภาพ	4.10	.24	มาก	3.92	.32	มาก	3.93	.32	มาก
รวมงานงบประมาณ	4.08	.25	มาก	3.90	.29	มาก	3.90	.29	มาก
3. งานบุคคล									
3.1 การจัดอัตราส่วนระหว่างครูปฐมวัย กับเด็ก	4.04	.21	มาก	3.91	.35	มาก	3.91	.35	มาก
3.2 การคำนึงถึงคุณสมบัติครูปฐมวัย	4.22	.34	มาก	4.05	.32	มาก	4.06	.33	มาก
3.3 การพัฒนาครูปฐมวัย	4.22	.17	มาก	4.11	.31	มาก	4.12	.30	มาก
3.4 การสร้างเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย	4.03	.23	มาก	3.84	.32	มาก	3.85	.31	มาก

ตารางที่ 28 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3.5 การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ	3.94	.35	มาก	3.81	.39	มาก	3.82	.37	มาก
3.6 การติดตาม ประเมินผลและรายงาน ผลการดำเนินงานการบริหารงานบุคคล	4.18	.15	มาก	3.86	.33	มาก	3.88	.33	มาก
รวมงานบุคคล	4.12	.19	มาก	3.93	.29	มาก	3.94	.29	มาก
4. งานทั่วไป									
4.1 การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ	4.01	.26	มาก	3.85	.28	มาก	3.86	.28	มาก
4.2 การส่งเสริมสนับสนุนการ บริหารงานวิชาการ งบประมาณ งาน บุคคล และงานทั่วไป	4.11	.15	มาก	3.88	.30	มาก	3.90	.30	มาก
4.3 การบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาปฐมวัย	4.07	.24	มาก	3.91	.33	มาก	3.92	.32	มาก
4.4 การประชาสัมพันธ์ บริการและ ความร่วมมือ	4.06	.27	มาก	3.95	.34	มาก	3.96	.33	มาก
รวมงานทั่วไป	4.06	.20	มาก	3.90	.28	มาก	3.91	.28	มาก
รวม	4.09	.16	มาก	3.91	.26	มาก	3.92	.26	มาก

จากตารางที่ 28 พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมา คือ งานวิชาการ ($\bar{X} = 4.10$) งานงบประมาณ ($\bar{X} = 4.08$) และงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายชื่อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.21$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนา
ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.97$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.10$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 4.06$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมี 2 ข้อ คือ การคำนึงถึงคุณสมบัติของครูปฐมวัย และการพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.22$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.94$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.11$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.01$)

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา คือ งานงบประมาณและงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 3.90$) และงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.89$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายข้อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.05$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.72$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.92$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 3.88$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.11$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.81$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์บริการและความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.85$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือ งานทั่วไป ($\bar{X} = 3.92$) และงานวิชาการและงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายข้อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.74$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.93$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 3.89$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.82$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์บริการและความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.96$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.86$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 3) งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ และ 4) งานทั่วไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.526	3	.509	2.219	.094
ภายในกลุ่ม	15.587	68	.229		
รวม	17.113	71			

จากตารางที่ 29 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	5.021	3	1.674	5.291**	.001
ภายในกลุ่ม	365.975	1157	.316		
รวม	370.995	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 30 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตารางที่ 31 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็น
ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ใน
สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.075	3.809	3.915	3.894
ผู้บริหาร	4.075	-			
ครูปฐมวัย	3.809		-		
กรรมการ	3.915	.266**	-.106	-	
ผู้ปกครอง	3.894	.160	-.084	.021	-
		.182**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 31 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับ
ครูปฐมวัยและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ย
ของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.075$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} =$
3.894) และครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.809$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.061	3	2.020	6.461**	.000
ภายในกลุ่ม	384.352	1229	.313		
รวม	390.414	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 32 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็น
ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.099	3.818	3.921	3.903
ผู้บริหาร	4.099	-			
ครูปฐมวัย	3.818		-		
กรรมการ	3.921	.281**	-.103	-	
ผู้ปกครอง	3.903	.178	-.085	.108	-
		.196**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 33 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับครูปฐมวัยและ
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหาร
สถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.099$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.903$) และ
ครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.818$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านกระบวนการ

จากการสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ เรียงตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ปรากฏผลดังนี้

2.3.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ (ร้อยละ 87) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาดการจัดการแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณรายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรรงบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและ อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม

2.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) (ร้อยละ 78) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยและประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนัก และต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง

2.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ (ร้อยละ 90) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย (ร้อยละ 83) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา

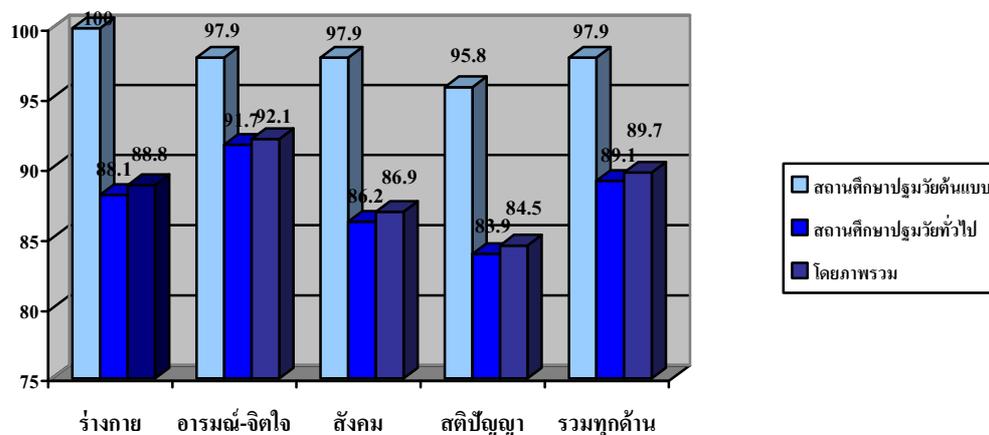
2.4 ด้านผลลัพธ์

2.4.1 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 34 ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการของผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

พัฒนาการ	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ			ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ			ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ		
	ดี	พอใช้	ปรับปรุง	ดี	พอใช้	ปรับปรุง	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. ด้านร่างกาย	100.0	-	-	88.1	11.9	-	88.8	11.2	-
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ	97.9	2.1	-	91.7	8.0	0.3	92.1	7.7	0.2
3. ด้านสังคม	97.9	2.1	-	86.2	13.7	0.1	86.9	13.0	0.1
4. ด้านสติปัญญา	95.8	4.2	-	83.9	15.8	0.4	84.5	15.1	0.4
รวม	97.9	2.1	-	89.1	10.7	0.1	89.7	10.2	0.1

ภาพที่ 15 แสดงร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา และโดยภาพรวม

จากตารางที่ 34 และภาพที่ 15 พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 97.9) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 100) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจและด้านสังคม มีร้อยละของเด็กตามพัฒนาการเท่ากัน (ร้อยละ 97.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 95.8) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 89.1) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอารมณ์-จิตใจ (ร้อยละ 92.1) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 88.8) ด้านสังคม (ร้อยละ 86.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 84.5) ตามลำดับ

โดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 89.7) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอารมณ์-จิตใจ (ร้อยละ 92.1) รองลงมาคือ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 88.8) ด้านสังคม (ร้อยละ 86.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 88.8) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

2.4.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และการหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 35 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตาม
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. ด้านร่างกาย									
1.1 เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขอนามัยที่ดี	4.44	.22	มาก	4.27	.28	มาก	4.28	.28	มาก
1.2 เด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน	4.39	.29	มาก	4.22	.25	มาก	4.23	.26	มาก
รวมด้านร่างกาย	4.42	.25	มาก	4.25	.25	มาก	4.25	.25	มาก
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ									
2.1 เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข	4.42	.25	มาก	4.30	.28	มาก	4.31	.28	มาก
2.2 เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม	4.21	.22	มาก	4.12	.28	มาก	4.12	.28	มาก
2.3 เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย	4.29	.24	มาก	4.20	.29	มาก	4.20	.29	มาก
รวมด้านอารมณ์-จิตใจ	4.31	.20	มาก	4.21	.25	มาก	4.21	.25	มาก
3. ด้านสังคม									
3.1 เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย	4.43	.23	มาก	4.15	.27	มาก	4.17	.27	มาก
3.2 เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย	4.21	.09	มาก	4.03	.30	มาก	4.04	.29	มาก
3.3 เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	4.37	.29	มาก	4.15	.28	มาก	4.16	.29	มาก
รวมด้านสังคม	4.34	.18	มาก	4.11	.26	มาก	4.12	.26	มาก
4. ด้านสติปัญญา									
4.1 เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย	4.21	.16	มาก	4.02	.26	มาก	4.03	.26	มาก
4.2 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย	4.11	.12	มาก	3.89	.27	มาก	3.91	.27	มาก
4.3 เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.06	.25	มาก	3.93	.26	มาก	3.94	.26	มาก
4.4 เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้	3.93	.21	มาก	3.91	.27	มาก	3.91	.27	มาก
รวมด้านสติปัญญา	4.08	.15	มาก	3.94	.24	มาก	3.95	.23	มาก
รวม	4.26	.15	มาก	4.10	.22	มาก	4.11	.22	มาก

จากตารางที่ 35 พบว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.34$) ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.31$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.08$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เด็กปฐมวัย มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.44$) และเด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.39$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 4.29$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ($\bar{X} = 4.37$) และ เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.11$) เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.06$) และเด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.21$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.11$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 3.94$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.27$) และเด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.22$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย($\bar{X} = 4.20$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย และ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.03$)

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.93$) เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.93$) และ เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.11$) ตามลำดับ

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.21$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.12$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือเด็กปฐมวัย มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.28$) และ เด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.23$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย($\bar{X} = 4.20$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ($\bar{X} = 4.16$)

และเด็กปฐมวัย รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.94$) เด็กปฐมวัย มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสม กับวัย และ เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.91$) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.464	3	.488	2.709	.052
ภายในกลุ่ม	12.249	68	.180		
รวม	13.713	71			

จากตารางที่ 36 พบว่า ระดับความเห็นระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.451	3	2.150	7.923**	.000
ภายในกลุ่ม	314.001	1157	.271		
รวม	320.452	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 37 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 38 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.240	4.231	4.015	4.069
ผู้บริหาร	4.240	-			
ครูปฐมวัย	4.231	.009	-		
กรรมการ	4.015		.216	-	
ผู้ปกครอง	4.069	.226**	.163	-.054	-
		.172**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 38 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.240$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.069$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.015$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	7.266	3	2.422	9.060**	.000
ภายในกลุ่ม	328.546	1299	.267		
รวม	335.812	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 39 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 40 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.259	4.242	4.035	4.074
ผู้บริหาร	4.259	-			
ครูปฐมวัย	4.242	.017	-		
กรรมการ	4.035		.207	-	
ผู้ปกครอง	4.074	.225**	.168*	-.040	-
		.185**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 40 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.259$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.074$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.035$) นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.242$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.074$) นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้หาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter multiple regression) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise multiple regression) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รายละเอียด ดังนี้

1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ใช้วิธีหาเมทริกซ์ความสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปราบกฏผลดังนี้

ตารางที่ 41 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการ การศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งานงบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของพัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.807**	1.000			
PER	.692**	.830**	1.000		
GEN	.649**	.710**	.756**	1.000	
PROD	.516**	.494**	.458**	.347**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 41 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ นั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .347-.830 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับ งานบุคคล (PER) งานวิชาการ (ACA) กับ งานงบประมาณ (BUD) และงานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานทั่วไป (GEN) กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 42 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหาร

จัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4.050	4	1.013	7.021**	.000
ภายในกลุ่ม	9.662	67	.144		
รวม	13.713	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 42 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 43 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

ตัวพยากรณ์	r	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.516**	.353	.317	.159	1.996*	.050
BUD	.494**	.134	.096	.162	.591	.501
PER	.458**	.201	.154	.156	.988	.091
GEN	.347**	-.129	-.100	.127	-7.89	.691
(constant)	-	-	2.339	.406	5.754**	.000

R=.543, $R^2=.295$, $SE_{est}=.37976$, F= 7.021**

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 43 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ร้อยละ 29.50 ($R^2=.295$) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ 1 งาน คือ งานวิชาการ(ACA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37976$

เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 44 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	3.651	1	.3651	25.403**	.000
ภายในกลุ่ม	10.062	70	.144		
รวม	13.713	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 44 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา งานวิชาการ(ACA) เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD) ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์หางานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ โดยวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise multiple regression) แล้วนำไปเขียนเป็นสมการ ปรากฏผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 45 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทีละตัว ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

ตัวพยากรณ์	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.516	.464	.092	6.182**	.000
(constant)		2.352	.380	5.040**	.000
R=.516, R^2 =.266, SE_{est} =.37913, F= 25.403**					

หมายเหตุ ** หมายถึง P < 0.01

จากตารางที่ 45 พบว่า งานวิชาการ (ACA) ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ร้อยละ 26.60 (R^2 =.266) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} : \hat{Y} = 2.352 + .464ACA$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} : \hat{Z} = .516 zACA$$

2) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ใช้วิธีหาเมทริกซ์ความสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการ

บริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 46 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งานงบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของพัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.702**	1.000			
PER	.755**	.703**	1.000		
GEN	.751**	.686**	.771**	1.000	
PROD	.639**	.498**	.639**	.630**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 46 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปนั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .498 -.771 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) งานวิชาการ (ACA) กับ งานบุคคล (PER) และงานวิชาการ (ACA) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ ส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุ กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 47 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหาร
จัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	155.278	4	38.819	271.685**	.000
ภายในกลุ่ม	165.174	1156	.143		
รวม	320.452	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 47 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้าง
การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีความสัมพันธ์กัน อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 48 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{*b}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{*est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

ตัวพยากรณ์	r	β	b	SE_{*b}	t	P-value
ACA	.639**	.301	.267	.032	8.214**	.000
BUD	.498**	-.074	-.054	.024	-2.284*	.023
PER	.639**	.279	.237	.032	7.391**	.000
GEN	.630**	.240	.196	.030	6.484**	.000
(constant)	-	-	1.579	.078	20.278**	.000
R=.696, R^2 =.485, SE_{*est} =.37800, F= 271.685**						

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 48 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้ร้อยละ 48.50 (R^2 =.485) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (β) ที่มีค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และงานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.579 + .267ACA + .237 PER + .196 GEN + .054$$

BUD

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน : } \hat{Z} = .301zACA + .279zPER + .240zGEN + .074zBUD$$

2) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 49 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งาน งบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของ พัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.708**	1.000			
PER	.754**	.710**	1.000		
GEN	.747**	.688**	.771**	1.000	
PROD	.636**	.499**	.632**	.619**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 49 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา โดยภาพรวม นั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .499 - .771 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) งานวิชาการ (ACA) กับ งานบุคคล (PER)

และงานวิชาการ (ACA) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ ส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับ ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุ กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 50 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	159.614	4	39.904	278.106**	.000
ภายในกลุ่ม	176.198	1228	.143		
รวม	335.812	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 50 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 51 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

ตัวพยากรณ์	<i>r</i>	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.636**	.314	.278	.032	8.768**	.000
BUD	.499**	-.070	-.051	.023	-2.162*	.031
PER	.632**	.276	.233	.031	7.443**	.000
GEN	.619**	.220	.179	.029	6.101**	.000
(constant)	-	-	1.603	.076	20.006**	.000
R=.689, $R^2=.475$, $SE_{\text{est}}=.37879$, F= 278.106**						

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 51 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (β) ที่มีค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051$$

BUD

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .314zACA + .276zPER + .220zGEN + .070zBUD$$

2.4.3 ความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย (ร้อยละ 80) 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้แก่ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้ (ร้อยละ 85.5) 3) ด้านสังคม ได้แก่ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนครู และผู้อื่น (ร้อยละ 75.25) และ 4) ด้านสติปัญญา ได้แก่ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 85.75)

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย (ร้อยละ 85.50) 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้แก่ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (ร้อยละ 70) 3) ด้านสังคม ได้แก่ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (ร้อยละ 75) และ 4) ด้านสติปัญญา ได้แก่ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย (ร้อยละ 85)

2.4.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 52 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ทรัพยากรทางการบริหาร 4 ด้าน									
1.1 จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย	4.12	.26	มาก	3.99	.33	มาก	4.00	.33	มาก
1.2 ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย	3.94	.27	มาก	3.50	.37	มาก	3.52	.38	มาก
1.3 ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่	3.93	.24	มาก	3.47	.38	ปานกลาง	3.49	.38	ปานกลาง
1.4 การระดมทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย	3.90	.21	มาก	3.60	.34	มาก	3.62	.34	มาก
รวมด้านปัจจัยป้อนเข้า	3.98	.20	มาก	3.64	.30	มาก	3.66	.31	มาก
2. การบริหารงาน 4 งาน									
2.1 ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย	4.10	.16	มาก	3.85	.33	มาก	3.87	.33	มาก
2.2 การพัฒนาบุคลากรระดับปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.11	.20	มาก	3.87	.34	มาก	3.88	.33	มาก
2.3 การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.12	.28	มาก	3.92	.35	มาก	3.94	.35	มาก
2.4 การจัดระบบการบริหารทั่วไปของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก	4.04	.15	มาก	3.91	.31	มาก	3.92	.30	มาก
รวมด้านกระบวนการ	4.09	.16	มาก	3.89	.28	มาก	3.90	.28	มาก
3. ผลการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย									
3.1 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย	4.42	.22	มาก	4.20	.29	มาก	4.21	.29	มาก

ตารางที่ 52 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3.2 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน อารมณ์-จิตใจ	4.40	.27	มาก	4.16	.30	มาก	4.17	.30	มาก
3.3 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน สังคม	4.40	.26	มาก	4.11	.28	มาก	4.13	.29	มาก
3.4 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน สติปัญญา	4.36	.20	มาก	4.07	.29	มาก	4.09	.30	มาก
รวมด้านปัจจัยป้อนออก	4.40	.20	มาก	4.13	.27	มาก	4.15	.27	มาก
รวม	4.16	.16	มาก	3.89	.25	มาก	3.90	.26	มาก

จากตารางที่ 52 พบว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.09$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายชื่อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การระดมทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 3.90$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารทั่วไปของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ($\bar{X} = 4.04$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.42$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.36$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.89$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.47$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.99$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.92$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 3.85$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.20$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.07$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.90$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.49$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.00$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.94$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 3.87$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.21$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.09$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น และมีข้อสังเกตว่า ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออกและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวมปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.276	3	.425	2.260	.089
ภายในกลุ่ม	12.798	68	.188		
รวม	14.074	71			

จากตารางที่ 53 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 54 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.786	3	.262	.871	.456
ภายในกลุ่ม	347.921	1157	.301		
รวม	348.707	1160			

จากตารางที่ 54 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 55 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.659	3	.220	.735	.531
ภายในกลุ่ม	366.991	1229	.299		
รวม	367.650	1232			

จากตารางที่ 55 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2.5 ด้านผลกระทบ

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับ 1) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 4) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 5) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับ ที่ ผ่านมาระยะ 3 ปี และ 6) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และ ร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

2.5.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพที่สำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ (ร้อยละ 84) 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี (ร้อยละ 82) และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพที่สำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี (ร้อยละ 75) 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 72) และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน (ร้อยละ 71) ตามลำดับ

2.5.2 ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ (ร้อยละ 84) สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในภาพรวมเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก รวมทั้งผลงานเด็ก ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน (ร้อยละ 80) สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก รวมทั้งผลงานเด็กเช่นกัน ดังภาพที่ 17

ภาพที่ 17 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2.5.3 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ (ร้อยละ 85) สืบเกิดได้จาก การมีแนวคิดและทิศทางในการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอน ให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น (ร้อยละ 75) สืบเกิดได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.5.4 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning : BBL) (ร้อยละ 85) สังกัดได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL (ร้อยละ 80) สังกัดได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็ก

2.5.5 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 82) สังกัดได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุน โครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา (ร้อยละ 80) สังกัดได้จาก การประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.5.6 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา

ปฐมวัย ตามแนวทาง BBL (ร้อยละ 80) สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น (ร้อยละ 70) สังเกตได้จากการ ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR)

จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ตามทัศนะของผู้วิจัย พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ในทุกองค์ประกอบและทุกประเด็นของการประเมิน ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษา จุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้นไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ในหลายบริบททั้งอย่างเป็นทางการและ อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (Key learning points) ดังนี้ 1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการดำเนินงาน 2) เมื่อเราดำเนินงานไประยะหนึ่งแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้ ทำไมเป็นเช่นนั้น 3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมเป็นเช่นนั้น 4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง 5) เราน่าจะสามารถทำอะไรให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง และ 6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไป สิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่าน ๆ มาบ้าง ซึ่งเป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี ดังนั้นผู้วิจัย ผู้วิจัยร่วม ผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมวิญญูควานันท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังภาพที่ 18 และปรากฏผลดังต่อไปนี้

ภาพที่ 18 แสดงกิจกรรมการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ

การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ในครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและที่สำคัญ คือ ร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา จึงมิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประชุมการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

องค์ประกอบ การประชุม	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านบริบท	1. การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็น จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษา	สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาปฐมวัย และแผนปฏิบัติการ ที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และ วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ของผู้มีส่วนได้เสีย
	2. การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัด การศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้ นำการทำงานหรือจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูปฐมวัย คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ความเชื่อ และ
	3. ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงาน ที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ	ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและปฏิบัติ ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบาย และทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงาน ของสมอง ตามแนวทาง BBL เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกระดับ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่าง สถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กร ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>		

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านปัจจัยป้อนเข้า	1. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษา ปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตามจุดมุ่งหมายและ ทิศทางที่คาดหวัง	สถานศึกษา จัดครูที่มีวุฒิ/ผ่านการอบรม ที่มีคุณลักษณะ ตรงกับการจัดการศึกษา ปฐมวัย เช่น มีความรัก เอื้ออาทร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก มีอารมณ์มั่นคง และวาจาสุภาพเรียบร้อย เป็นต้น
	2. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง	สถานศึกษา มีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและ องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษา ปฐมวัย และมีการวางแผน/ใช้จ่าย งบประมาณตามความต้องการจำเป็น ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแผน ปฏิบัติการประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้
	3. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคาร สถานที่) ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษา บรรลุตามจุดมุ่งหมายและทิศทาง ที่คาดหวัง	สถานศึกษามีห้องเรียนปฐมวัยเป็นเอกเทศ ขนาดห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และการจัดกิจกรรม มีการดูแลรักษาความ ปลอดภัยแก่เด็ก มีวัสดุครุภัณฑ์ ของเล่น เครื่องใช้ ประกอบการจัดกิจกรรมอย่าง เพียงพอ ตลอดจนมีการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งภายใน/ภายนอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ และจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สำหรับเด็ก
	4. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง	ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษาปฐมวัย และดำเนินงานตามแผน อย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

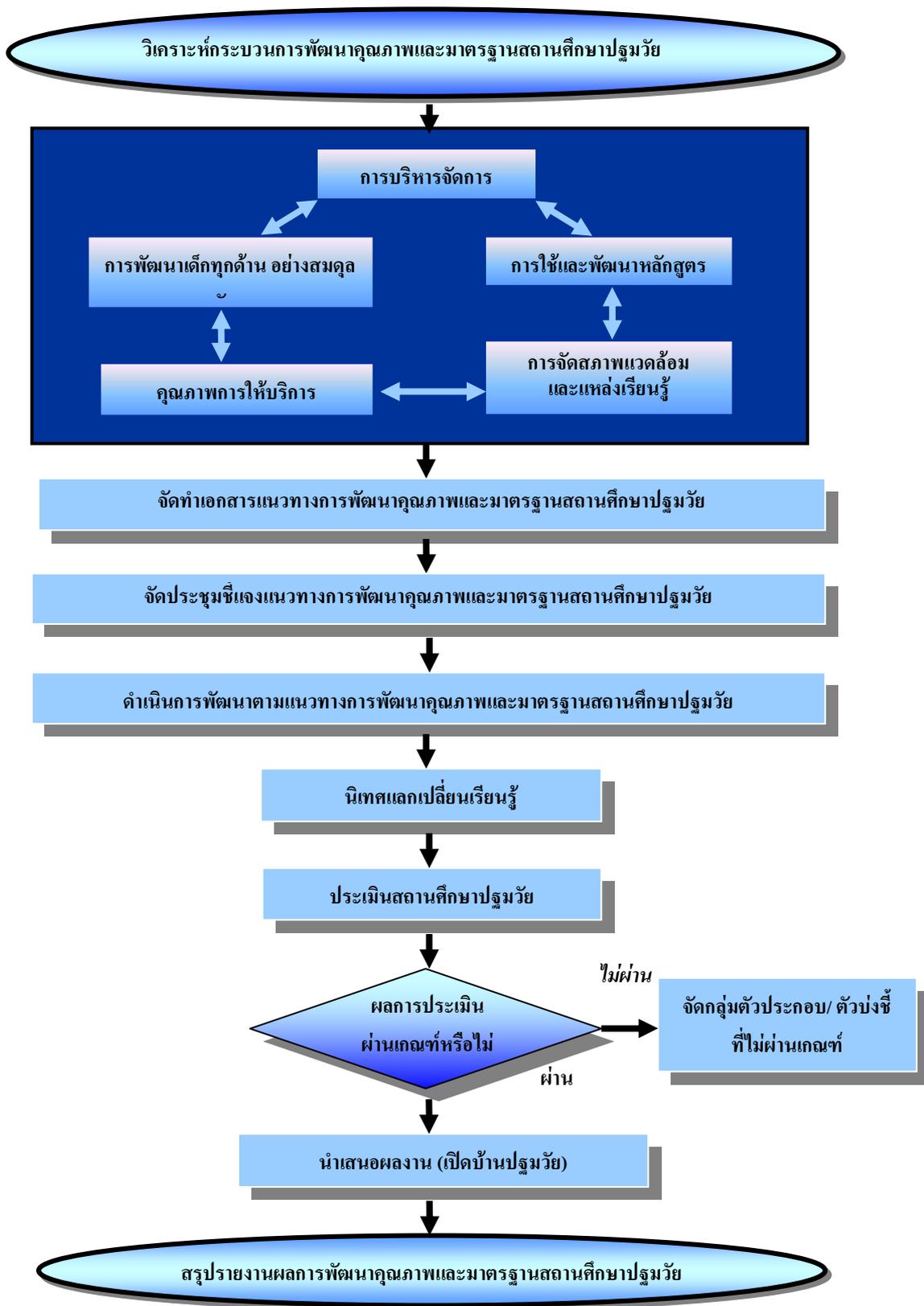
องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย</p>		
ด้านกระบวนการ	1. สถานศึกษา มีการบริหารงานวิชาการ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลัก วิชาการด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
	2. สถานศึกษา มีการบริหารบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา จัดครูที่มีความตระหนัก และมีจิตสำนึกของความเป็นครูปฐมวัย ที่ต้องอบรมเลี้ยงดูควบคู่ไปกับการให้ การศึกษาแก่เด็ก โดยใช้นวัตกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับเด็ก
	3. สถานศึกษา มีการบริหารงบประมาณ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา ดำเนินการบริหารงบประมาณ ในรูปคณะกรรมการ โดยเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม อย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้
	4. สถานศึกษา มีการบริหารทั่วไป อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ ที่สามารถ สะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้อย่างชัดเจน
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัด การศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียด ที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้</p>		

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านผลลัพธ์	1. ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551	สถานศึกษา มีการประสานความร่วมมือ กับผู้มีส่วนได้เสีย ในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ที่เน้นให้เด็ก มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิด
	2. ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งตามกรอบ ที่กำหนดและไม่ได้กำหนด	สังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิด ไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รัก การเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง
	3. ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก	อย่างต่อเนื่อง โดยการใช้และพัฒนา สื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ สอดคล้อง กับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก แต่ละคน ตามบริบทและวัฒนธรรมท้องถิ่น
สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษา ปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย		
ด้านผลกระทบ	ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการจัดการศึกษาปฐมวัย ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ในระดับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัย สถานศึกษาปฐมวัย ผู้ปกครองเด็ก ปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สถานศึกษา มีการประสานความร่วมมือ กับผู้มีส่วนได้เสียในการวางแผนพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยและ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการ สรุปผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา และนำผลการดำเนินงานไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน ในปีต่อไป
สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA		

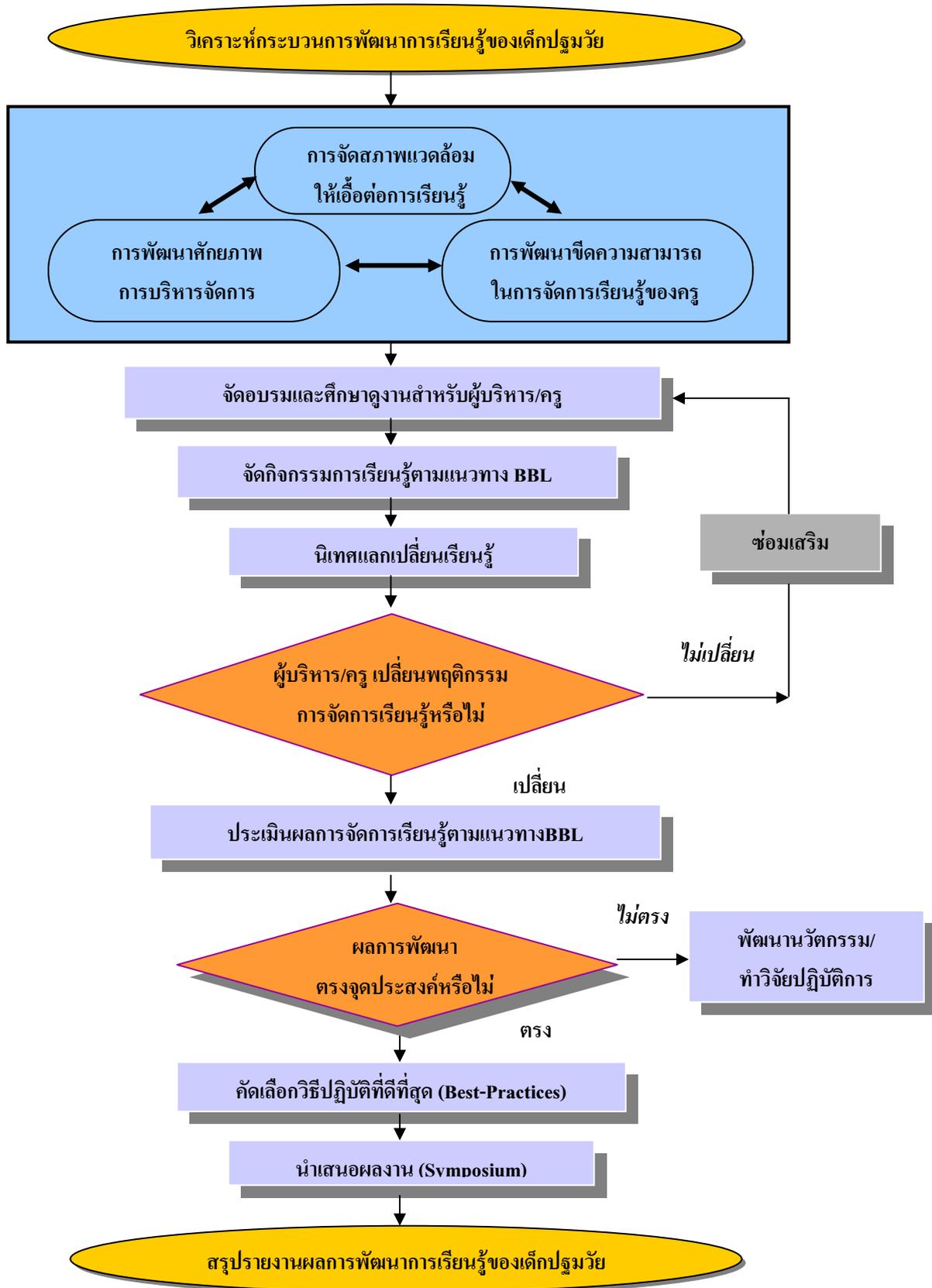
นอกจากปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังกล่าวข้างต้น การเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อันเป็นเป้าหมายปลายทางที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัย ผู้วิจัยร่วม ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงได้สรุป ผังกระบวนการ (Flow Chart) ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังภาพต่อไปนี้

ระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย สพท.มค. 1

ภาพที่ 19 แสดงระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย สพท.มค. 1

ระบบการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สพท.มค. 1

ภาพที่ 20 แสดงระบบการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สพท.มค.1

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีสัญลักษณ์แทนค่าสถิติและสัญลักษณ์แทนตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (mean)
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
%	แทน	ร้อยละ (percentage)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน F-distribution
df	แทน	ค่าของชั้นความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสอง (sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสอง (mean squares)
<i>r</i>	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (multiple correlation)
R ²	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุยกกำลังสอง (squared multiple correlation) หรือ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
a	แทน	ค่าคงที่ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนน มาตรฐาน
SE _{*b}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนการพยากรณ์ด้วยคะแนนดิบ
SE _{*est}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
$\hat{Y}$	แทน	สมการพยากรณ์โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาโดยใช้คะแนนดิบ

$\hat{Z}$	แทน	สมการพยากรณ์โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาโดยใช้คะแนนมาตรฐาน
ACA	แทน	งานวิชาการ (academic)
BUD	แทน	งานงบประมาณ (budget)
PER	แทน	งานบุคคล (personal)
GEN	แทน	งานทั่วไป (general)
PROD	แทน	ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (product total)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

2.1 ด้านบริบท

2.1.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.1.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.2.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ใน 4 ประเด็น คือ 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครู ปฐมวัย 2) พื้นที่ปฏิบัติการกรรมการและการเคลื่อนไหว 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ และ 4) วัสดุที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.2.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยใน สถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบระดับ ความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม

2.3 ด้านกระบวนการ

2.3.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานงบประมาณ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานบุคคล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.4 ด้านผลลัพธ์

2.4.1 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปี การศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม

2.4.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม และการหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งาน บุคคล และงานทั่วไปกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์

2.4.3 ความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.4.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

2.5 ด้านผลกระทบ

2.5.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.2 ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.3 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.4 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.5 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

2.5.6 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 137 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 2,055 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ครูปฐมวัย จำนวน 137 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	8	100	-	-	7	87.5	12	25.0	24	50.0
1.2 หญิง	-	-	8	100	1	12.5	36	75.0	24	50.0
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	48	100
2. อายุ										
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	-	-	1	12.5	-	-	9	18.8	-	-
2.2 30-45 ปี	1	12.5	1	12.5	1	12.5	27	56.2	-	-
2.3 45 ปีขึ้นไป	7	87.5	6	75.0	7	87.5	12	25.0	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1 ต่ำกว่า 15 ปี	3	37.5	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 15-30 ปี	4	50.0	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 30 ปีขึ้นไป	1	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	8	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1 ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	2	25.0	-	-	-	-	-	-
4.2 15-30 ปี	-	-	4	50.0	-	-	-	-	-	-
4.3 30 ปีขึ้นไป	-	-	2	25.0	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	8	100	-	-	-	-	-	-
5. วุฒิการศึกษา										
5.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	5	62.5	42	87.5	-	-
5.2 ปริญญาตรี	-	-	7	87.5	2	25.0	6	12.5	-	-
5.3 ปริญญาโท	8	100	1	12.5	1	12.5	-	-	-	-
5.4 ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1 การศึกษาปฐมวัย	-	-	2	25.0	-	-	4	8.3	-	-
6.2 การประถมศึกษา	-	-	1	12.5	-	-	1	2.1	-	-
6.3 ภาษาไทย	-	-	2	25.0	-	-	1	2.1	-	-
6.4 สังคมศึกษา	-	-	1	12.5	2	25.0	-	-	-	-
6.5 การบริหารการศึกษา	8	100	-	-	1	12.5	-	-	-	-
6.6 การศึกษาภาคบังคับ และอื่น ๆ	-	-	2	25.0	5	81.8	42	87.5	-	-
รวม	8	100	8	100	8	100	48	100	-	-

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บ้านานู	-	-	-	-	4	50.0	2	4.2	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	2	25.0	17	35.4	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	-	-	16	33.3	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	2	25.0	13	27.1	-	-
รวม	-	-	-	-	8	100	48	100	-	-

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศชายทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า มีวุฒิปริญญาโททุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า จบการศึกษาสาขาการศึกษารวมทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

ครูปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา อายุ 30-45 ปีและต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากันเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปีและมีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมามีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 12.5 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการศึกษารวมและภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน นอกนั้นเป็นสาขาอื่น ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 87.5 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมามีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบ

การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ/บำนาญ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 25 นอกนั้นมีอาชีพอื่น ๆ

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมาอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.3

และเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

ตารางที่ 9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	121	93.8	15	11.6	82	63.6	266	34.4	387	50.0
1.2 หญิง	8	6.2	114	88.4	47	36.4	508	65.6	387	50.0
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	774	100
2. อายุ										
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	3	2.3	5	3.9	3	2.3	151	19.5	-	-
2.2 30-45 ปี	18	14.0	17	13.2	42	32.6	466	60.2	-	-
2.3 45 ปีขึ้นไป	108	83.7	107	82.9	84	65.1	157	20.3	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1 ต่ำกว่า 15 ปี	61	47.3	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 15-30 ปี	24	18.6	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 30 ปีขึ้นไป										
รวม	129	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1 ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	67	51.9	-	-	-	-	-	-
4.2 15-30 ปี	-	-	50	38.8	-	-	-	-	-	-
4.3 30 ปีขึ้นไป	-	-	12	9.3	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	129	100	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
5. วุฒิการศึกษา										
5.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	95	73.6	740	95.6	-	-
5.2 ปริญญาตรี	31	24.0	127	98.4	30	23.3	34	4.4	-	-
5.3 ปริญญาโท	98	76.0	2	1.6	4	3.1	-	-	-	-
5.4 ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1 การศึกษาปฐมวัย	-	-	19	14.7	1	0.8	5	0.7	-	-
6.2 การประถมศึกษา	2	1.6	46	35.7	9	7.0	2	0.3	-	-
6.3 ภาษาไทย	-	-	8	6.2	2	1.6	1	0.1	-	-
6.4 สังคมศึกษา	3	2.3	15	11.6	2	1.6	1	0.1	-	-
6.5 การบริหารการศึกษา	109	84.5	7	5.4	8	6.2	-	-	-	-
6.6 การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และอื่นๆ	15	11.6	34	26.4	107	81.8	765	98.8	-	-
รวม	129	100	129	100	129	100	774	100	-	-
7. อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บำนาญ	-	-	-	-	40	31.0	20	2.6	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	51	39.5	467	60.3	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	15	11.6	146	18.9	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	3	2.3	6	0.8	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	20	15.5	135	17.4	-	-
รวม	-	-	-	-	129	100	774	100	-	-

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 129 คน เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 93.8 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 83.7 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.1 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโทตรี คิดเป็นร้อยละ 24 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 84.5

ครูปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 88.4 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.9 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.2

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมา มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.8 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 98.4 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 1.6 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมา เป็นสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 14.7 นอกนั้นเป็นสาขาอื่นๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 63.6 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.6 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.6 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 23.3 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมา จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/บำนาญ คิดเป็นร้อยละ 31.0

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.6 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.2 รองลงมา อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.3 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.6 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.4 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 98.8 รองลงมา จบการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 0.7 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 18.9

และเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

ตารางที่ 10 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1. เพศ										
1.1. ชาย	129	94.2	15	10.9	89	65.0	278	33.8	411	50.0
1.2 หญิง	8	5.8	122	89.1	48	35.0	544	66.2	411	50.0
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	822	100
2. อายุ										
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	3	2.2	6	4.4	3	2.2	160	19.5	-	-
2.2 30-45 ปี	19	13.9	18	13.1	43	31.4	493	60.0	-	-
2.3 45 ปีขึ้นไป	115	83.9	113	82.5	91	66.4	169	20.6	-	-
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	-	-
3. ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย										
3.1 ต่ำกว่า 15 ปี	47	34.3	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 15-30 ปี	65	47.4	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 30 ปีขึ้นไป	25	18.2	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	137	100	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ประสบการณ์การสอนปฐมวัย										
4.1 ต่ำกว่า 15 ปี	-	-	69	50.4	-	-	-	-	-	-
4.2 15-30 ปี	-	-	54	39.4	-	-	-	-	-	-
4.3 30 ปีขึ้นไป	-	-	14	10.2	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	137	100	-	-	-	-	-	-
5. วุฒิการศึกษา										
5.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	100	73.0	782	95.1		
5.2 ปริญญาตรี	31	22.6	134	97.8	32	23.4	40	4.9		
5.3 ปริญญาโท	106	77.4	3	2.2	5	3.6	-	-		
5.4 ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-		
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100		
6. สาขาวิชาที่จบการศึกษา										
6.1 การศึกษาปฐมวัย	-	-	21	15.3	1	0.7	9	1.1	-	-
6.2 การประถมศึกษา	2	1.5	47	34.3	9	6.6	3	0.4	-	-
6.3 ภาษาไทย	-	-	10	7.3	2	1.5	2	0.2	-	-
6.4 สังคมศึกษา	3	2.2	16	11.7	4	2.9	1	0.1	-	-
6.5 การบริหารการศึกษา	117	85.4	7	5.1	9	6.6	-	-	-	-
6.6 การศึกษาศาสตรบัณฑิตและอื่น ๆ	15	10.9	36	26.3	112	81.8	807	98.2	-	-
รวม	137	100	137	100	137	100	822	100	-	-

ตารางที่ 10 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	ผู้บริหาร		ครูปฐมวัย		คณะกรรมการ		ผู้ปกครอง		เด็กปฐมวัย	
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
7. อาชีพ										
7.1 รับราชการ/บ้านานาญ	-	-	-	-	44	32.1	22	2.7	-	-
7.2 ทำนา	-	-	-	-	53	38.7	484	58.9	-	-
7.3 รับจ้างทั่วไป	-	-	-	-	15	10.9	162	19.7	-	-
7.4 ประกอบธุรกิจ	-	-	-	-	3	2.2	6	0.7	-	-
7.5 อื่น ๆ	-	-	-	-	22	16.1	148	18.0	-	-
รวม	-	-	-	-	137	100	822	100	-	-

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 94.2 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 83.9 รองลงมา อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.9 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมา มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.3 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 77.4 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.6 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ จบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.4

ครูปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.1 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.5 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.1 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การสอนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมา มีประสบการณ์ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 97.8 รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 2.2 และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมา เป็นสาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 15.3 นอกนั้นเป็นสาขาอื่น ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 65 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.4 รองลงมาอายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.0 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 23.4 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบ

การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมาจบการศึกษาด้านบริหารการศึกษาศึกษาและการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.6 เท่ากัน และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/บ้านาญ คิดเป็นร้อยละ 32.1

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.2 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 30-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.6 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.1 รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.9 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 98.2 รองลงมาจบการศึกษาด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 1.1 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 58.9 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.7

และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

2.1 ด้านบริบท

2.1.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลตามสถานภาพ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 11 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมาย
 การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของ
 สถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ค้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย	4.39	.12	มาก	4.22	.25	มาก	4.23	.25	มาก
2. เด็กปฐมวัยมีการทรงตัวประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก อย่างคล่องแคล่ว	4.24	.15	มาก	4.10	.27	มาก	4.11	.27	มาก
3. เด็กปฐมวัยมีการปฏิบัติตนตามสุขอนามัย	4.25	.27	มาก	3.97	.30	มาก	3.99	.30	มาก
4. เด็กปฐมวัยมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์	4.40	.18	มาก	4.21	.25	มาก	4.22	.25	มาก
5. เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	4.13	.34	มาก	3.91	.30	มาก	3.93	.31	มาก
6. เด็กปฐมวัยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	4.11	.23	มาก	3.83	.31	มาก	3.84	.31	มาก
7. เด็กปฐมวัยมีการชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา	4.31	.20	มาก	4.17	.30	มาก	4.18	.30	มาก
8. เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข	4.50	.16	มากที่สุด	4.26	.27	มาก	4.28	.27	มาก
9. เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้	4.47	.27	มาก	4.11	.28	มาก	4.13	.29	มาก
10. เด็กปฐมวัยสามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.42	.20	มาก	4.22	.28	มาก	4.23	.27	มาก
11. เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้	4.24	.13	มาก	4.01	.27	มาก	4.03	.27	มาก
12. เด็กปฐมวัยปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทยได้	4.22	.12	มาก	3.98	.29	มาก	3.99	.29	มาก
13. เด็กปฐมวัยสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย	4.26	.22	มาก	3.99	.28	มาก	4.00	.28	มาก
14. เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกล้าแสดงออก	4.06	.13	มาก	3.77	.31	มาก	3.79	.31	มาก
15. เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.10	.17	มาก	3.83	.26	มาก	3.84	.27	มาก
16. เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้	4.04	.25	มาก	3.72	.29	มาก	3.74	.30	มาก
รวม	4.26	.15	มาก	4.01	.22	มาก	4.03	.22	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า การนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมาย การพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.50$) นอกนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 4.04$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.26$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.72$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.28$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.74$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า การนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุภาพจิตที่ดีและมีความสุข และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.814	3	.605	4.337	.007
ภายในกลุ่ม	9.479	68	.139		
รวม	11.293	71			

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็น
จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	5.222	3	1.741	6.934**	.000
ภายในกลุ่ม	290.423	1157	.251		
รวม	295.645	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้
เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.183	4.090	3.973	3.986
ผู้บริหาร	4.183	-			
ครูปฐมวัย	4.090	.094	-		
กรรมการ	3.973	.210	.117	-	
ผู้ปกครอง	3.986	.197**	.103	-.013	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 14 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.183$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.986$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.383	3	2.128	8.590**	.000
ภายในกลุ่ม	304.422	1229	.248		
รวม	310.805	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 15 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นในการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.210	4.106	3.992	3.997
ผู้บริหาร	4.210	-			
ครูปฐมวัย	4.106	.105	-		
กรรมการ	3.992	219**	.060	-	
ผู้ปกครอง	3.997	.214**	.1046	-.005	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 16 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.210$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.997$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.992$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.1.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 17 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษา
ปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดย
ภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการ อบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการศึกษา	4.43	.23	มาก	4.10	.27	มาก	4.12	.28	มาก
2. การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่าน การเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับ วัย	4.33	.17	มาก	4.09	.30	มาก	4.10	.30	มาก
3. การพัฒนาเด็กทุกด้านตามวัย อย่างสมดุล	4.35	.11	มาก	4.01	.26	มาก	4.03	.26	มาก
4. การพัฒนาวิถีชีวิตของเด็กตาม บริบทของชุมชน วัฒนธรรมไทย และสังคม	4.15	.12	มาก	3.94	.26	มาก	3.95	.25	มาก
5. การสร้างสภาพแวดล้อมและ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.18	.19	มาก	4.03	.29	มาก	4.04	.28	มาก
6. การยึดคุณธรรมนำความรู้ตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.21	.04	มาก	3.97	.31	มาก	3.98	.31	มาก
7. การบูรณาการการเรียนรู้	4.26	.15	มาก	3.98	.30	มาก	3.99	.30	มาก
8. การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอด ชีวิต	4.19	.31	มาก	3.89	.28	มาก	3.91	.29	มาก
9. การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็น สำคัญ	4.33	.21	มาก	4.14	.27	มาก	4.15	.27	มาก
10. การใช้กิจกรรมกระตุ้นส่งเสริม พัฒนาการทางสมอง	4.25	.19	มาก	4.03	.28	มาก	4.04	.28	มาก
11. การปลูกฝังทักษะชีวิตให้กับ เด็ก	4.35	.20	มาก	4.06	.30	มาก	4.08	.30	มาก
12. การเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย	4.33	.16	มาก	4.01	.32	มาก	4.03	.32	มาก
13. การประสานความร่วมมือ ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา	4.25	.20	มาก	4.13	.29	มาก	4.14	.29	มาก
14. การเข้าใจ ยอมรับในพื้นฐาน วัฒนธรรมและสังคมของเด็ก	4.24	.20	มาก	4.03	.29	มาก	4.05	.29	มาก
15. การสนับสนุนและใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น	4.11	.20	มาก	4.02	.33	มาก	4.03	.32	มาก
รวม	4.27	.11	มาก	4.03	.24	มาก	4.04	.24	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้
เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

ปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับให้การศึกษา ($\bar{X} = 4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.11$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.14$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 3.89$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.15$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 4.14$)

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา และโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็น รายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	3.217	3	1.072	8.328**	.000
ภายในกลุ่ม	8.756	68	.129		
รวม	11.973	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 18 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.726	4.392	4.508	4.126
ผู้บริหาร	4.726	-			
ครูปฐมวัย	4.392	.333	-		
กรรมการ	4.508	.217	-.117	-	
ผู้ปกครอง	4.126	.599**	.265	.319	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 19 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.726$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.126$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	8.136	3	2.712	10.165**	.000
ภายในกลุ่ม	308.692	1157	.267		
รวม	316.828	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 20 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.224	4.134	3.989	4.028
ผู้บริหาร	4.224	-			
ครูปฐมวัย	4.134	.090	-		
กรรมการ	3.989	.235	.145	-	
ผู้ปกครอง	4.028	.241**	.151	.005	-

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.224$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.028$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	9.823	3	3.274	12.468**	.000
ภายในกลุ่ม	322.785	1229	.263		
รวม	332.608	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 22 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.254	4.149	4.020	3.972
ผู้บริหาร	4.254	-			
ครูปฐมวัย	4.149	.104	-		
กรรมการ	4.020	234**	.130	-	
ผู้ปกครอง	3.972	.261**	.157	.027	-

จากตารางที่ 23 พบว่า ระดับความเห็นการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของ

ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.254$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.020$) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.972$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ เรียงตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ปรากฏผลดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เชื่อว่า จุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ร้อยละ 84) 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) (ร้อยละ 83) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีค่านิยมที่พึงประสงค์ (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า จุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร้อยละ 85) 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็กแต่ละคน ภายใต้อริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม (ร้อยละ 82) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เชื่อว่า ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวมโดยบูรณาการผ่านการเล่น (ร้อยละ 84) 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (ร้อยละ 79) และ 3) การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาศึกษาเด็กปฐมวัย (ร้อยละ 76) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ (ร้อยละ 82) 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง

ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ปฐมวัย (ร้อยละ 81) และ 3) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.2.1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ปรากฏผลดังนี้

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 24 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านคน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ครูปฐมวัยจบการศึกษาทางด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัยหรือจบการศึกษาสาขาอื่น ๆ และผ่านการอบรมความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.43	.22	มาก	4.11	.37	มาก	4.13	.37	มาก
2. ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาพัฒนาการ โดยเข้าใจพัฒนาการในแต่ละด้าน อย่างแม่นยำ	4.11	.30	มาก	4.05	.29	มาก	4.05	.29	มาก
3. ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านหลักสูตร การศึกษาศึกษาปฐมวัย สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยได้	4.18	.18	มาก	4.08	.32	มาก	4.09	.31	มาก
4. ครูปฐมวัยมีความรู้และสามารถจัดกิจกรรมได้ตามหลักการจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัย ตลอดจนมีความรู้และพัฒนาสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยได้	4.32	.15	มาก	4.11	.30	มาก	4.12	.30	มาก
5. ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี	4.10	.18	มาก	3.93	.29	มาก	3.94	.29	มาก
6. ครูปฐมวัยสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่อบอุ่น เอื้อต่อพัฒนาการทุกด้าน โดยการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย	4.39	.27	มาก	4.17	.33	มาก	4.18	.33	มาก
7. ครูปฐมวัยมีสุขภาพจิตดี อารมณ์มั่นคงใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส อบอุ่น เป็นมิตร มีกิริยาท่าทางสง่างาม ใฝ่หาสุขภาพ ระเบียบเรียบร้อยอ่อนโยน	4.36	.31	มาก	4.33	.26	มาก	4.33	.27	มาก
8. ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง	4.61	.17	มากที่สุด	4.45	.25	มาก	4.46	.25	มาก
9. ครูปฐมวัยมีวินัยในตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงในการทำงาน	4.39	.27	มาก	4.32	.30	มาก	4.32	.30	มาก

ตารางที่ 24 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านคน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
10. ครูปฐมวัยเข้าใจความรู้สึก ความ ต้องการของผู้ปกครอง มี สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ปฏิบัติอย่าง เท่าเทียมกัน เป็นกันเองกับเด็กทุกคน	4.42	.20	มาก	4.32	.30	มาก	4.33	.30	มาก
11. ครูปฐมวัยมีความรักและศรัทธาต่อ อาชีพครู อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู	4.50	.22	มากที่สุด	4.44	.26	มาก	4.44	.26	มาก
รวม	4.35	.16	มาก	4.21	.25	มาก	4.22	.25	มาก

จากตารางที่ 24 พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.61$) และครูปฐมวัยมีความรักและศรัทธาต่ออาชีพครู อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.50$) นอกนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.10$)

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.45$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.93$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง ($\bar{X} = 4.46$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.94$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่าประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.422	3	.141	.915	.438
ภายในกลุ่ม	10.464	68	.154		
รวม	10.887	71			

จากตารางที่ 25 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.241	3	.080	.292	.831
ภายในกลุ่ม	317.984	1157	.275		
รวม	318.225	1160			

จากตารางที่ 26 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.228	3	.076	.282	.838
ภายในกลุ่ม	330.141	1229	.269		
รวม	330.369	1232			

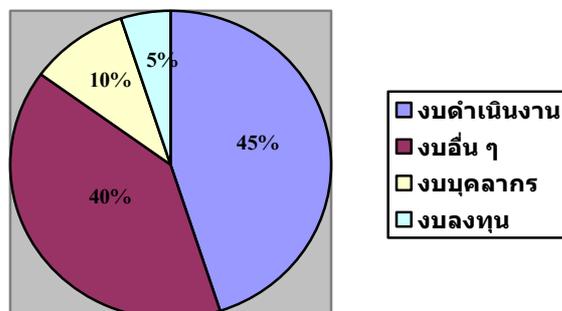
จากตารางที่ 27 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร
ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและ
ทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตาม
จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการและแบบปลายเปิด
ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

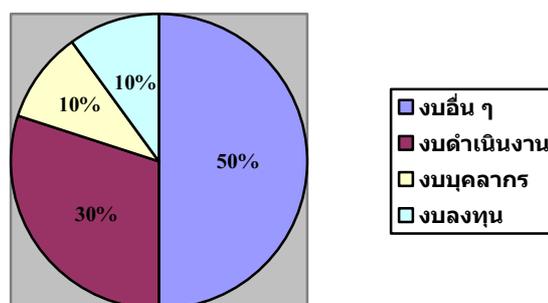
1) แหล่งและจำนวนของงบประมาณ ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ เรียงตามลำดับร้อยละของจำนวน
งบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งบดำเนินงาน (ร้อยละ 45) 2)
งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ (ร้อยละ 40) ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและ
มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษา
ปฐมวัยต้นแบบ และงบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานและ
องค์กรที่เกี่ยวข้อง 3) งบบุคลากร (ร้อยละ 10) และ 4) งบลงทุน (ร้อยละ 5) ตามลำดับ ดังภาพ
ที่ 11

ภาพที่ 11 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

1.2 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย เรียงตามลำดับร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 50) 2) งบดำเนินงาน (ร้อยละ 30) 3) งบบุคลากร (ร้อยละ 10) และ 4) งบลงทุน (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 แหล่งและจำนวนงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2) ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2.1 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษามีการ

ประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ร้อยละ 90)

2.2 กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เนื่องจาก งบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 85)

2.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ใน 4 ประเด็น คือ 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหว 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ และ 4) วัสดุที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ใน 4 ประเด็นข้างต้น จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด และได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน อนุทิน ภาพถ่าย การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละปรากฏผลดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา ทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นมีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ดังนี้ 1) มีพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ (ร้อยละ 85) 2) มีพื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติการของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 82) 3) มีพื้นที่

จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น (ร้อยละ 85) และ 4) มีวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี (ร้อยละ 85) ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น มีประสิทธิภาพและศักยภาพไม่เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ดังนี้ 1) มีพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม (ร้อยละ 85) 2) มีพื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติการของเด็กรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 80) 3) มีพื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น (ร้อยละ 80) และ 4) มีวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับจัดสรรน้อยเนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรมและใช้การไม่ได้ (ร้อยละ 85) ดังภาพที่ 14

ภาพที่ 14 แสดงสภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2.2.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวมปรากฏผลดังนี้

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 28 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. งานวิชาการ									
1.1 การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	4.18	.18	มาก	4.05	.27	มาก	4.06	.27	มาก
1.2 การบริหารจัดการใช้หลักสูตร สถานศึกษา	4.11	.12	มาก	4.02	.26	มาก	4.03	.26	มาก
1.3 การบริหารจัดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร	4.21	.15	มาก	3.89	.32	มาก	3.91	.32	มาก
1.4 การบริหารจัดการช่วยเหลือเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ	4.10	.28	มาก	3.85	.33	มาก	3.87	.33	มาก
1.5 การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ	3.97	.19	มาก	3.72	.32	มาก	3.74	.32	มาก
1.6 การบริหารจัดการเผยแพร่ความรู้ ด้านวิชาการ	4.03	.24	มาก	3.81	.31	มาก	3.82	.31	มาก
รวมงานวิชาการ	4.10	.16	มาก	3.89	.26	มาก	3.90	.26	มาก
2. งานงบประมาณ									
2.1 การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	4.06	.27	มาก	3.88	.30	มาก	3.89	.30	มาก
2.2 การบริหารจัดการงบประมาณให้มี ประสิทธิภาพ	4.10	.24	มาก	3.92	.32	มาก	3.93	.32	มาก
รวมงานงบประมาณ	4.08	.25	มาก	3.90	.29	มาก	3.90	.29	มาก
3. งานบุคคล									
3.1 การจัดอัตราส่วนระหว่างครูปฐมวัย กับเด็ก	4.04	.21	มาก	3.91	.35	มาก	3.91	.35	มาก
3.2 การคำนึงถึงคุณสมบัติครูปฐมวัย	4.22	.34	มาก	4.05	.32	มาก	4.06	.33	มาก
3.3 การพัฒนาครูปฐมวัย	4.22	.17	มาก	4.11	.31	มาก	4.12	.30	มาก
3.4 การสร้างเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย	4.03	.23	มาก	3.84	.32	มาก	3.85	.31	มาก

ตารางที่ 28 ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3.5 การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ	3.94	.35	มาก	3.81	.39	มาก	3.82	.37	มาก
3.6 การติดตาม ประเมินผลและรายงาน ผลการดำเนินงานการบริหารงานบุคคล	4.18	.15	มาก	3.86	.33	มาก	3.88	.33	มาก
รวมงานบุคคล	4.12	.19	มาก	3.93	.29	มาก	3.94	.29	มาก
4. งานทั่วไป									
4.1 การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ	4.01	.26	มาก	3.85	.28	มาก	3.86	.28	มาก
4.2 การส่งเสริมสนับสนุนการ บริหารงานวิชาการ งบประมาณ งาน บุคคล และงานทั่วไป	4.11	.15	มาก	3.88	.30	มาก	3.90	.30	มาก
4.3 การบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาปฐมวัย	4.07	.24	มาก	3.91	.33	มาก	3.92	.32	มาก
4.4 การประชาสัมพันธ์ บริการและ ความร่วมมือ	4.06	.27	มาก	3.95	.34	มาก	3.96	.33	มาก
รวมงานทั่วไป	4.06	.20	มาก	3.90	.28	มาก	3.91	.28	มาก
รวม	4.09	.16	มาก	3.91	.26	มาก	3.92	.26	มาก

จากตารางที่ 28 พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมา คือ งานวิชาการ ($\bar{X} = 4.10$) งานงบประมาณ ($\bar{X} = 4.08$) และงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายชื่อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.21$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนา
ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.97$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.10$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 4.06$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมี 2 ข้อ คือ การคำนึงถึงคุณสมบัติของครูปฐมวัย และการพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.22$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.94$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.11$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.01$)

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา คือ งานงบประมาณและงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 3.90$) และงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.89$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายข้อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.05$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.72$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.92$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 3.88$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.11$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.81$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์บริการและความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.85$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานบุคคล ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือ งานทั่วไป ($\bar{X} = 3.92$) และงานวิชาการและงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละงานรายข้อ พบว่า งานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.74$)

งานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.93$) และการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 3.89$)

งานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 3.82$)

งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์บริการและความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.96$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.86$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 3) งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ และ 4) งานทั่วไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.526	3	.509	2.219	.094
ภายในกลุ่ม	15.587	68	.229		
รวม	17.113	71			

จากตารางที่ 29 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	5.021	3	1.674	5.291**	.001
ภายในกลุ่ม	365.975	1157	.316		
รวม	370.995	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 30 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตารางที่ 31 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็น
ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ใน
สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.075	3.809	3.915	3.894
ผู้บริหาร	4.075	-			
ครูปฐมวัย	3.809		-		
กรรมการ	3.915	.266**	-.106	-	
ผู้ปกครอง	3.894	.160	-.084	.021	-
		.182**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 31 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับ
ครูปฐมวัยและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ย
ของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.075$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} =$
3.894) และครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.809$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.061	3	2.020	6.461**	.000
ภายในกลุ่ม	384.352	1229	.313		
รวม	390.414	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 32 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็น
ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.099	3.818	3.921	3.903
ผู้บริหาร	4.099	-			
ครูปฐมวัย	3.818		-		
กรรมการ	3.921	.281**	-.103	-	
ผู้ปกครอง	3.903	.178	-.085	.108	-
		.196**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 33 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านการจัดการ โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับครูปฐมวัยและ
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหาร
สถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.099$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.903$) และ
ครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.818$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านกระบวนการ

จากการสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ เรียงตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ปรากฏผลดังนี้

2.3.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ (ร้อยละ 87) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.3.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาดการจัดการแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณรายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรรงบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและ อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม

2.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 80) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) (ร้อยละ 78) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยและประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนัก และต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง

2.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานทั่วไป จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ (ร้อยละ 90) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน (ร้อยละ 82) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ (ร้อยละ 85) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office (ร้อยละ 84) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย (ร้อยละ 83) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา

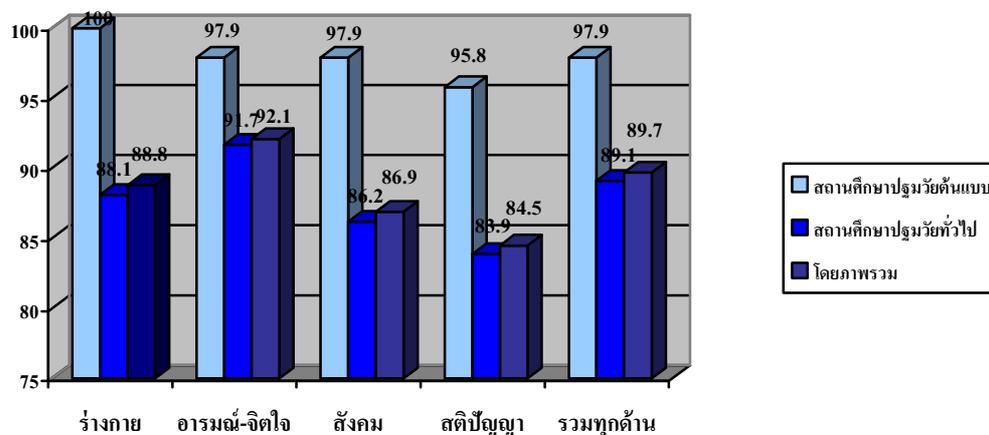
2.4 ด้านผลลัพธ์

2.4.1 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 34 ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการของผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

พัฒนาการ	สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป			รวม		
	ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ			ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ			ร้อยละเด็กตามระดับพัฒนาการ		
	ดี	พอใช้	ปรับปรุง	ดี	พอใช้	ปรับปรุง	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. ด้านร่างกาย	100.0	-	-	88.1	11.9	-	88.8	11.2	-
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ	97.9	2.1	-	91.7	8.0	0.3	92.1	7.7	0.2
3. ด้านสังคม	97.9	2.1	-	86.2	13.7	0.1	86.9	13.0	0.1
4. ด้านสติปัญญา	95.8	4.2	-	83.9	15.8	0.4	84.5	15.1	0.4
รวม	97.9	2.1	-	89.1	10.7	0.1	89.7	10.2	0.1

ภาพที่ 15 แสดงร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา และโดยภาพรวม

จากตารางที่ 34 และภาพที่ 15 พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 97.9) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 100) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจและด้านสังคม มีร้อยละของเด็กตามพัฒนาการเท่ากัน (ร้อยละ 97.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 95.8) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 89.1) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอารมณ์-จิตใจ (ร้อยละ 92.1) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 88.8) ด้านสังคม (ร้อยละ 86.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 84.5) ตามลำดับ

โดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 89.7) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับร้อยละของเด็กตามพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอารมณ์-จิตใจ (ร้อยละ 92.1) รองลงมาคือ ด้านร่างกาย (ร้อยละ 88.8) ด้านสังคม (ร้อยละ 86.9) และด้านสติปัญญา (ร้อยละ 88.8) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

2.4.2 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม และการหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ใน 4 งาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 35 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตาม
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ	X	SD	ระดับ
1. ด้านร่างกาย									
1.1 เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขอนามัยที่ดี	4.44	.22	มาก	4.27	.28	มาก	4.28	.28	มาก
1.2 เด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน	4.39	.29	มาก	4.22	.25	มาก	4.23	.26	มาก
รวมด้านร่างกาย	4.42	.25	มาก	4.25	.25	มาก	4.25	.25	มาก
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ									
2.1 เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข	4.42	.25	มาก	4.30	.28	มาก	4.31	.28	มาก
2.2 เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม	4.21	.22	มาก	4.12	.28	มาก	4.12	.28	มาก
2.3 เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย	4.29	.24	มาก	4.20	.29	มาก	4.20	.29	มาก
รวมด้านอารมณ์-จิตใจ	4.31	.20	มาก	4.21	.25	มาก	4.21	.25	มาก
3. ด้านสังคม									
3.1 เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย	4.43	.23	มาก	4.15	.27	มาก	4.17	.27	มาก
3.2 เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย	4.21	.09	มาก	4.03	.30	มาก	4.04	.29	มาก
3.3 เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	4.37	.29	มาก	4.15	.28	มาก	4.16	.29	มาก
รวมด้านสังคม	4.34	.18	มาก	4.11	.26	มาก	4.12	.26	มาก
4. ด้านสติปัญญา									
4.1 เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย	4.21	.16	มาก	4.02	.26	มาก	4.03	.26	มาก
4.2 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย	4.11	.12	มาก	3.89	.27	มาก	3.91	.27	มาก
4.3 เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.06	.25	มาก	3.93	.26	มาก	3.94	.26	มาก
4.4 เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้	3.93	.21	มาก	3.91	.27	มาก	3.91	.27	มาก
รวมด้านสติปัญญา	4.08	.15	มาก	3.94	.24	มาก	3.95	.23	มาก
รวม	4.26	.15	มาก	4.10	.22	มาก	4.11	.22	มาก

จากตารางที่ 35 พบว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.34$) ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.31$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.08$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เด็กปฐมวัย มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.44$) และเด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้งานได้คล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.39$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 4.29$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ($\bar{X} = 4.37$) และ เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.11$) เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.06$) และเด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.21$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.11$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 3.94$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.27$) และเด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้งานได้คล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.22$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย($\bar{X} = 4.20$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย และ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.03$)

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.93$) เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.93$) และ เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.11$) ตามลำดับ

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ ($\bar{X} = 4.21$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.12$) และด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายข้อ พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือเด็กปฐมวัย มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี ($\bar{X} = 4.28$) และ เด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.23$)

ด้านอารมณ์-จิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย($\bar{X} = 4.20$) และเด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ($\bar{X} = 4.16$)

และเด็กปฐมวัย รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.94$) เด็กปฐมวัย มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสม กับวัย และ เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.91$) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อสังเกตว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและ โดยภาพรวม และกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.464	3	.488	2.709	.052
ภายในกลุ่ม	12.249	68	.180		
รวม	13.713	71			

จากตารางที่ 36 พบว่า ระดับความเห็นระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	6.451	3	2.150	7.923**	.000
ภายในกลุ่ม	314.001	1157	.271		
รวม	320.452	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 37 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 38 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.240	4.231	4.015	4.069
ผู้บริหาร	4.240	-			
ครูปฐมวัย	4.231	.009	-		
กรรมการ	4.015		.216	-	
ผู้ปกครอง	4.069	.226**	.163	-.054	-
		.172**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 38 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.240$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.069$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.015$) นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	7.266	3	2.422	9.060**	.000
ภายในกลุ่ม	328.546	1299	.267		
รวม	335.812	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 39 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 40 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ เกี่ยวกับระดับความเห็นผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

		ผู้บริหาร	ครูปฐมวัย	กรรมการ	ผู้ปกครอง
	$\bar{X}$	4.259	4.242	4.035	4.074
ผู้บริหาร	4.259	-			
ครูปฐมวัย	4.242	.017	-		
กรรมการ	4.035		.207	-	
ผู้ปกครอง	4.074	.225**	.168*	-.040	-
		.185**			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 40 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยกับคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.259$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.074$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.035$) นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.242$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.074$) นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้หาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter multiple regression) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise multiple regression) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รายละเอียด ดังนี้

1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ใช้วิธีหาเมทริกซ์ความสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปราบกฏผลดังนี้

ตารางที่ 41 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการ การศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งานงบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของพัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.807**	1.000			
PER	.692**	.830**	1.000		
GEN	.649**	.710**	.756**	1.000	
PROD	.516**	.494**	.458**	.347**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 41 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ นั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .347-.830 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับ งานบุคคล (PER) งานวิชาการ (ACA) กับ งานงบประมาณ (BUD) และงานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานทั่วไป (GEN) กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 42 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหาร

จัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4.050	4	1.013	7.021**	.000
ภายในกลุ่ม	9.662	67	.144		
รวม	13.713	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 42 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 43 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

ตัวพยากรณ์	r	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.516**	.353	.317	.159	1.996*	.050
BUD	.494**	.134	.096	.162	.591	.501
PER	.458**	.201	.154	.156	.988	.091
GEN	.347**	-.129	-.100	.127	-7.89	.691
(constant)	-	-	2.339	.406	5.754**	.000

R=.543, $R^2=.295$, $SE_{est}=.37976$, F= 7.021**

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 43 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ร้อยละ 29.50 ($R^2=.295$) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ 1 งาน คือ งานวิชาการ(ACA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37976$

เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 44 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	3.651	1	.3651	25.403**	.000
ภายในกลุ่ม	10.062	70	.144		
รวม	13.713	71			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 44 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา งานวิชาการ(ACA) เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD) ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์หางานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ โดยวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise multiple regression) แล้วนำไปเขียนเป็นสมการ ปรากฏผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 45 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทีละตัว ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีกับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

ตัวพยากรณ์	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.516	.464	.092	6.182**	.000
(constant)		2.352	.380	5.040**	.000
R=.516, R^2 =.266, SE_{est} =.37913, F= 25.403**					

หมายเหตุ ** หมายถึง P < 0.01

จากตารางที่ 45 พบว่า งานวิชาการ (ACA) ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ร้อยละ 26.60 (R^2 =.266) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} : \hat{Y} = 2.352 + .464ACA$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} : \hat{Z} = .516 zACA$$

2) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ใช้วิธีหาเมทริกซ์ความสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการ

บริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 46 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งานงบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของพัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.702**	1.000			
PER	.755**	.703**	1.000		
GEN	.751**	.686**	.771**	1.000	
PROD	.639**	.498**	.639**	.630**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 46 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปนั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .498 -.771 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) งานวิชาการ (ACA) กับ งานบุคคล (PER) และงานวิชาการ (ACA) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ ส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุ กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 47 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	155.278	4	38.819	271.685**	.000
ภายในกลุ่ม	165.174	1156	.143		
รวม	320.452	1160			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 47 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 48 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{*b}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{*est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

ตัวพยากรณ์	r	β	b	SE_{*b}	t	P-value
ACA	.639**	.301	.267	.032	8.214**	.000
BUD	.498**	-.074	-.054	.024	-2.284*	.023
PER	.639**	.279	.237	.032	7.391**	.000
GEN	.630**	.240	.196	.030	6.484**	.000
(constant)	-	-	1.579	.078	20.278**	.000
R=.696, $R^2=.485$, $SE_{*est}=.37800$, F= 271.685**						

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 48 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้ร้อยละ 48.50 ($R^2=.485$) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (β) ที่มีค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และงานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.579 + .267ACA + .237 PER + .196 GEN + .054$$

BUD

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน : } \hat{Z} = .301zACA + .279zPER + .240zGEN + .074zBUD$$

2) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation matrix) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนที่จะทดสอบความสัมพันธ์แบบพหุคูณและหางานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่จะพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 49 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

	ACA (งานวิชาการ)	BUD (งาน งบประมาณ)	PER (งานบุคคล)	GEN (งานทั่วไป)	PROD (ผลสำเร็จของ พัฒนาการ)
ACA	1.000				
BUD	.708**	1.000			
PER	.754**	.710**	1.000		
GEN	.747**	.688**	.771**	1.000	
PROD	.636**	.499**	.632**	.619**	1.000

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 49 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา โดยภาพรวม นั้น ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .499 - .771 โดยงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ งานบุคคล (PER) กับ งานทั่วไป (GEN) งานวิชาการ (ACA) กับ งานบุคคล (PER)

และงานวิชาการ (ACA) กับ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ ส่วนงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ งานงบประมาณ (BUD) กับ ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (PROD)

เมื่อศึกษาระดับการส่งผลของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาต่อผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากงานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุ กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล พร้อมทั้งทดสอบระดับการส่งผลโดยใช้ F-test ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 50 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผล โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	159.614	4	39.904	278.106**	.000
ภายในกลุ่ม	176.198	1228	.143		
รวม	335.812	1232			

หมายเหตุ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 50 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุของผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเมื่อนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติของการพยากรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 51 ค่าสัมประสิทธิ์ของงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์ (β , b), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{β}), ค่า t-ratio, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R), ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SE_{est}), ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a), และค่า F-test โดยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน ระหว่างงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษากับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม

ตัวพยากรณ์	r	β	b	SE_{β}	t	P-value
ACA	.636**	.314	.278	.032	8.768**	.000
BUD	.499**	-.070	-.051	.023	-2.162*	.031
PER	.632**	.276	.233	.031	7.443**	.000
GEN	.619**	.220	.179	.029	6.101**	.000
(constant)	-	-	1.603	.076	20.006**	.000
R=.689, $R^2=.475$, $SE_{est}=.37879$, F= 278.106**						

หมายเหตุ * หมายถึง $P < 0.05$ ** หมายถึง $P < 0.01$

จากตารางที่ 51 พบว่า งานทั้ง 4 งาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) โดยมีงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (β) ที่มีค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$

ค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051$$

BUD

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .314zACA + .276zPER + .220zGEN + .070zBUD$$

2.4.3 ความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย (ร้อยละ 80) 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้แก่ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้ (ร้อยละ 85.5) 3) ด้านสังคม ได้แก่ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนครู และผู้อื่น (ร้อยละ 75.25) และ 4) ด้านสติปัญญา ได้แก่ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 85.75)

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย (ร้อยละ 85.50) 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้แก่ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (ร้อยละ 70) 3) ด้านสังคม ได้แก่ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (ร้อยละ 75) และ 4) ด้านสติปัญญา ได้แก่ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย (ร้อยละ 85)

2.4.4 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก และการศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

จากการสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 52 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ทรัพยากรทางการบริหาร 4 ด้าน									
1.1 จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย	4.12	.26	มาก	3.99	.33	มาก	4.00	.33	มาก
1.2 ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย	3.94	.27	มาก	3.50	.37	มาก	3.52	.38	มาก
1.3 ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่	3.93	.24	มาก	3.47	.38	ปานกลาง	3.49	.38	ปานกลาง
1.4 การระดมทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย	3.90	.21	มาก	3.60	.34	มาก	3.62	.34	มาก
รวมด้านปัจจัยป้อนเข้า	3.98	.20	มาก	3.64	.30	มาก	3.66	.31	มาก
2. การบริหารงาน 4 งาน									
2.1 ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย	4.10	.16	มาก	3.85	.33	มาก	3.87	.33	มาก
2.2 การพัฒนาบุคลากรระดับปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.11	.20	มาก	3.87	.34	มาก	3.88	.33	มาก
2.3 การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.12	.28	มาก	3.92	.35	มาก	3.94	.35	มาก
2.4 การจัดระบบการบริหารทั่วไปของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก	4.04	.15	มาก	3.91	.31	มาก	3.92	.30	มาก
รวมด้านกระบวนการ	4.09	.16	มาก	3.89	.28	มาก	3.90	.28	มาก
3. ผลการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย									
3.1 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย	4.42	.22	มาก	4.20	.29	มาก	4.21	.29	มาก

ตารางที่ 52 ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม (ต่อ)

รายการ	สถานศึกษาปฐมวัย ต้นแบบ			สถานศึกษาปฐมวัย ทั่วไป			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3.2 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน อารมณ์-จิตใจ	4.40	.27	มาก	4.16	.30	มาก	4.17	.30	มาก
3.3 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน สังคม	4.40	.26	มาก	4.11	.28	มาก	4.13	.29	มาก
3.4 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้าน สติปัญญา	4.36	.20	มาก	4.07	.29	มาก	4.09	.30	มาก
รวมด้านปัจจัยป้อนออก	4.40	.20	มาก	4.13	.27	มาก	4.15	.27	มาก
รวม	4.16	.16	มาก	3.89	.25	มาก	3.90	.26	มาก

จากตารางที่ 52 พบว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.09$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านรายชื่อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การระดมทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 3.90$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.12$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารทั่วไปของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ($\bar{X} = 4.04$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.42$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.36$)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.89$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.47$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 3.99$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.92$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 3.85$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.20$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.07$)

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยป้อนออก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.90$) และด้านปัจจัยป้อนเข้า ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.49$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย ($\bar{X} = 4.00$)

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.94$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 3.87$)

ด้านปัจจัยป้อนออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.21$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสติปัญญา ($\bar{X} = 4.09$)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น และมีข้อสังเกตว่า ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออกและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวมปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.276	3	.425	2.260	.089
ภายในกลุ่ม	12.798	68	.188		
รวม	14.074	71			

จากตารางที่ 53 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 54 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.786	3	.262	.871	.456
ภายในกลุ่ม	347.921	1157	.301		
รวม	348.707	1160			

จากตารางที่ 54 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 55 การเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	.659	3	.220	.735	.531
ภายในกลุ่ม	366.991	1229	.299		
รวม	367.650	1232			

จากตารางที่ 55 พบว่า ระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2.5 ด้านผลกระทบ

จากการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับ 1) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี 2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา 3 ปี 3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 4) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี 5) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับ ที่ ผ่านมาระยะ 3 ปี และ 6) ภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และ ร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

2.5.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพที่สำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ (ร้อยละ 84) 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี (ร้อยละ 82) และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 80) ตามลำดับ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพที่สำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี (ร้อยละ 75) 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 72) และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน (ร้อยละ 71) ตามลำดับ

2.5.2 ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ (ร้อยละ 84) สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในภาพรวมเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก รวมทั้งผลงานเด็ก ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน (ร้อยละ 80) สังเกตได้จาก ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และสังเกตได้จาก พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก รวมทั้งผลงานเด็กเช่นกัน ดังภาพที่ 17

ภาพที่ 17 แสดงเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

2.5.3 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ (ร้อยละ 85) สืบเกิดได้จาก การมีแนวคิดและทิศทางในการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอน ให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น (ร้อยละ 75) สืบเกิดได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.5.4 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning : BBL) (ร้อยละ 85) สังกัดได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL (ร้อยละ 80) สังกัดได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็ก

2.5.5 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 82) สังกัดได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุน โครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา (ร้อยละ 80) สังกัดได้จาก การประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.5.6 ความเห็นเกี่ยวกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี

1) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา

ปฐมวัย ตามแนวทาง BBL (ร้อยละ 80) สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น

2) กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น (ร้อยละ 70) สังเกตได้จากการ ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR)

จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ตามทัศนะของผู้วิจัย พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ในทุกองค์ประกอบและทุกประเด็นของการประเมิน ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษา จุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้นไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ในหลายบริบททั้งอย่างเป็นทางการและ อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (Key learning points) ดังนี้ 1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการดำเนินงาน 2) เมื่อเราดำเนินงานไประยะหนึ่งแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้ ทำไมเป็นเช่นนั้น 3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมเป็นเช่นนั้น 4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง 5) เราน่าจะสามารถทำอะไรให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง และ 6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไป สิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่าน ๆ มาบ้าง ซึ่งเป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี ดังนั้นผู้วิจัย ผู้วิจัยร่วม ผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมวิญญูควานันท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังภาพที่ 18 และปรากฏผลดังต่อไปนี้

ภาพที่ 18 แสดงกิจกรรมการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ

การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ในครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและที่สำคัญ คือ ร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา จึงมิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประชุมการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

องค์ประกอบ การประชุม	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านบริบท	1. การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็น จุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษา	สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาปฐมวัย และแผนปฏิบัติการ ที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และ วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ของผู้มีส่วนได้เสีย
	2. การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัด การศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้ นำการทำงานหรือจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูปฐมวัย คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ความเชื่อ และ
	3. ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและทิศทางการทำงาน ที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ	ทิศทางการทำงานที่ยึดถือและปฏิบัติ ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบาย และทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงาน ของสมอง ตามแนวทาง BBL เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกระดับ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่าง สถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กร ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>		

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านปัจจัยป้อนเข้า	1. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษา ปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตามจุดมุ่งหมายและ ทิศทางที่คาดหวัง	สถานศึกษา จัดครูที่มีวุฒิ/ผ่านการอบรม ที่มีคุณลักษณะ ตรงกับการจัดการศึกษา ปฐมวัย เช่น มีความรัก เอื้ออาทร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก มีอารมณ์มั่นคง และวาจาสุภาพเรียบร้อย เป็นต้น
	2. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง	สถานศึกษา มีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและ องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษา ปฐมวัย และมีการวางแผน/ใช้จ่าย งบประมาณตามความต้องการจำเป็น ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแผน ปฏิบัติการประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้
	3. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคาร สถานที่) ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษา บรรลุตามจุดมุ่งหมายและทิศทาง ที่คาดหวัง	สถานศึกษามีห้องเรียนปฐมวัยเป็นเอกเทศ ขนาดห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และการจัดกิจกรรม มีการดูแลรักษาความ ปลอดภัยแก่เด็ก มีวัสดุครุภัณฑ์ ของเล่น เครื่องใช้ ประกอบการจัดกิจกรรมอย่าง เพียงพอ ตลอดจนมีการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งภายใน/ภายนอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ และจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สำหรับเด็ก
	4. ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร ทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง	ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษาปฐมวัย และดำเนินงานตามแผน อย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

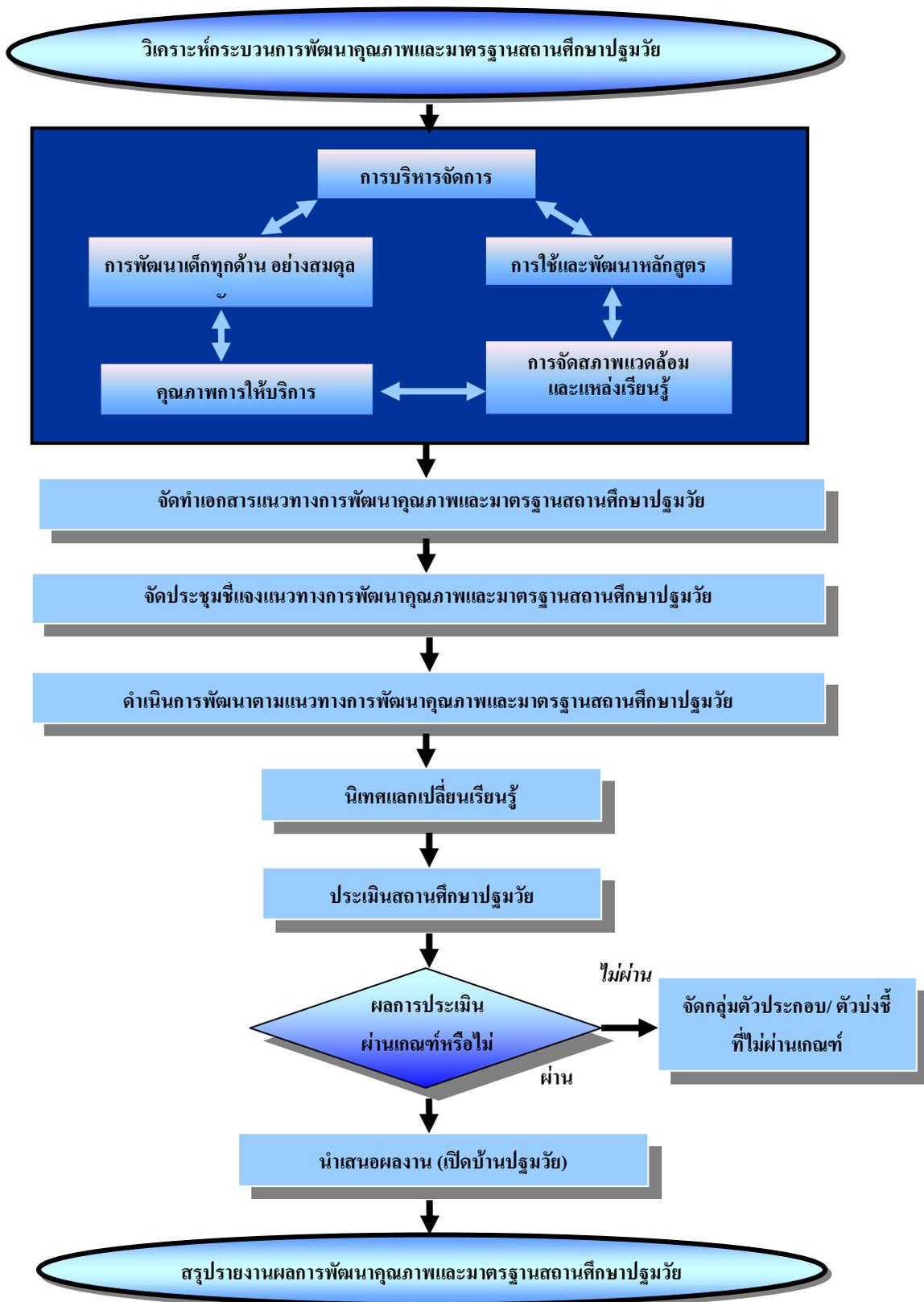
องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย</p>		
ด้านกระบวนการ	1. สถานศึกษา มีการบริหารงานวิชาการ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลัก วิชาการด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
	2. สถานศึกษา มีการบริหารบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา จัดครูที่มีความตระหนัก และมีจิตสำนึกของความเป็นครูปฐมวัย ที่ต้องอบรมเลี้ยงดูควบคู่ไปกับการให้ การศึกษาแก่เด็ก โดยใช้นวัตกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับเด็ก
	3. สถานศึกษา มีการบริหารงบประมาณ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา ดำเนินการบริหารงบประมาณ ในรูปคณะกรรมการ โดยเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม อย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้
	4. สถานศึกษา มีการบริหารทั่วไป อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	สถานศึกษา มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ ที่สามารถ สะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้อย่างชัดเจน
<p>สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัด การศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียด ที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้</p>		

ตารางที่ 56 ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการ	ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ด้านผลลัพธ์	1. ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551	สถานศึกษา มีการประสานความร่วมมือ กับผู้มีส่วนได้เสีย ในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ที่เน้นให้เด็ก มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิด
	2. ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งตามกรอบ ที่กำหนดและไม่ได้กำหนด	สังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิด ไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รัก การเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง
	3. ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก	อย่างต่อเนื่อง โดยการใช้และพัฒนา สื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ สอดคล้อง กับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก แต่ละคน ตามบริบทและวัฒนธรรมท้องถิ่น
สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษา ปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย		
ด้านผลกระทบ	ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการจัดการศึกษาปฐมวัย ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ในระดับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัย สถานศึกษาปฐมวัย ผู้ปกครองเด็ก ปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สถานศึกษา มีการประสานความร่วมมือ กับผู้มีส่วนได้เสียในการวางแผนพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยและ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการ สรุปผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา และนำผลการดำเนินงานไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน ในปีต่อไป
สิ่งที่ควรปฏิบัติ : สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA		

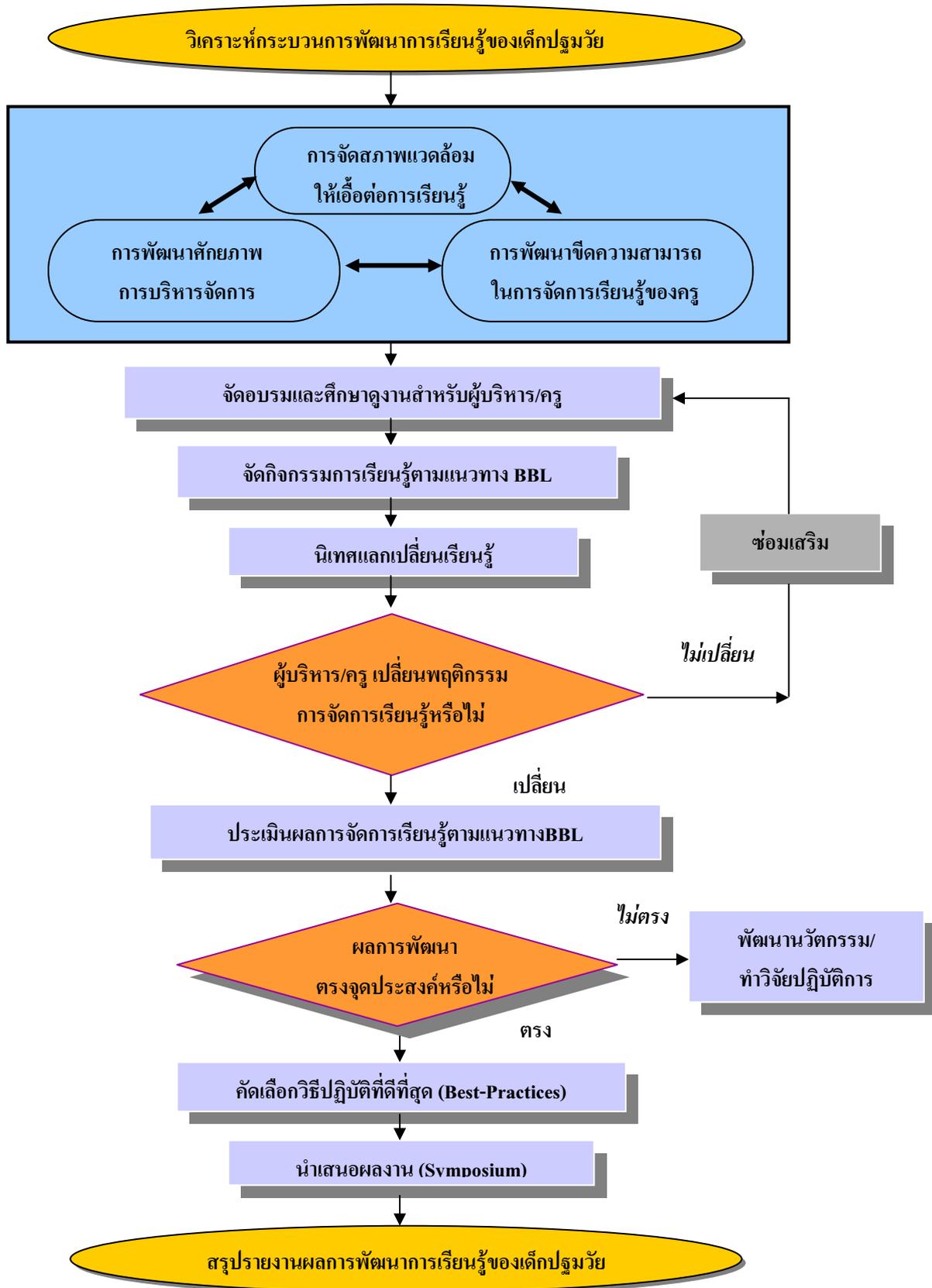
นอกจากปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังกล่าวข้างต้น การเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อันเป็นเป้าหมายปลายทางที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัย ผู้วิจัยร่วม ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงได้สรุป ผังกระบวนการ (Flow Chart) ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังภาพต่อไปนี้

ระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย สพท.มค. 1

ภาพที่ 19 แสดงระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย สพท.มค. 1

ระบบการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สพท.มค. 1

ภาพที่ 20 แสดงระบบการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สพท.มค.1

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อประเมินให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพ ของผู้ให้ข้อมูล ในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้า ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคนและด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ และผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ 3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในตัวแปรพยากรณ์ โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป และ 4) เพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิควิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods) ในลักษณะที่เป็นตัวหลักและตัวรอง (dominant-less dominant designs) และเป็นแบบดำเนินการคู่ขนาน ในประเด็นวิจัยเดียวกัน ทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพจากการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (school visit) เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน (portfolios) อนุทิน (journal) ภาพถ่าย การสังเกต พฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิง

คุณภาพด้วย เนื่องจากการประเมินในแบบสอบถามปลายเปิดและประเด็นในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นประเด็นเดียวกัน โดยมีผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วมตามหลักการรวมพลังประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัย) จำนวน 1 ราย หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ครูปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 213 แห่ง จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 137 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง ซึ่งกรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกแห่ง ส่วนกรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยมีผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูล (informant) จำนวนทั้งสิ้น 2,055 ราย ดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 2) ครูปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งละ 1 ราย 4) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แห่งละ 6 ราย และ 5) เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 แห่งละ 6 ราย วิธีการให้ได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว กรณีผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ส่วนกรณีครูปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และเด็กปฐมวัย ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) แบบปลายเปิด (open ended) และแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และข้อคำถามของแบบสอบถามทุกชุด มีค่าตั้งแต่ 0.78-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 จึงสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือวัตถุประสงค์การวิจัย และการหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach,

1970) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าแต่ละชุดดังนี้ (1) แบบประเมินการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กรวมวัยในสถานศึกษา มีค่าเท่ากับ .9346 (2) แบบประเมินการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กรวมวัย มีค่าเท่ากับ .9391 (3) แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน มีค่าเท่ากับ .9216 (4) แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ มีค่าเท่ากับ .9540 (5) แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กรวมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าเท่ากับ .9358 และ (6) แบบประเมินผลสำเร็จของการจัดการศึกษาไปรวมในด้านการพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก มีค่าเท่ากับ .9198 และ 2) แบบประเมินพัฒนาการเด็กรวมวัย ที่จบหลักสูตร ประจำปีการศึกษา 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลและแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพแตกต่าง จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และกรณีที่พบว่ามีค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's method) 4) การหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาไปรวมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กรวมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter method) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise method) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กรวมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ จากคำถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ในทุกองค์ประกอบของการประเมิน เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษา จุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้นไป

ประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ในหลายบริบททั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (key learning points) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จากเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 137 แห่ง มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้น 2,055 คน จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศชายทุกคน ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาทุกคน ครูปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงทุกคน ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยและภาษาไทย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพรับราชการ/บ้านานาญ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพ ทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายทุกคน อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา ครูปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาและการศึกษาปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-45 ปี วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

โดยภาพรวม จำนวน 137 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายทุกคน อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา ครูปฐมวัย จำนวน 137คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัยต่ำกว่า 15 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาและการศึกษาปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-45 ปี วุฒิทางการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

1.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอตามผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ดังนี้

1) ด้านบริบท

1.1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ และมีข้อสังเกตว่า มีการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัยสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

1.2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระดับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ใน

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีผลการเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า 1)การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีความนิยมที่พึงประสงค์ ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า 1) การเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็ก แต่ละคน ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่น 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 3)การได้รับความ

ร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย และ 3) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามลำดับ

2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ และมีข้อสังเกตว่า มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และ โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เมื่อพิจารณาตามร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้รับงบประมาณจาก 1) งบดำเนินงาน 2) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ และ งบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจาก 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่

งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) งบดำเนินงาน 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเช่นกัน เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมี การประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติร่มรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนอง ความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับจัดสรรน้อย เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรมและใช้การไม่ได้

2.4) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามุ่งผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางการที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้แก่ งานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานทั่วไป ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้แก่ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไปกับงานงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ และโดยภาพรวม ได้แก่ งานบุคคล งานทั่วไป และงานวิชาการและงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ และมีข้อสังเกตว่า มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ เหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 3)งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ และ 4) งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามุ่งผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางการที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และครูปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

3) ด้านกระบวนการ

3.1) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.2) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาดการจัดหาแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณรายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรรงบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม

3.3) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนักและต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง

3.4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา

4) ด้านผลลัพธ์

4.1) ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

4.2) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน และโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ (ACA) เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบาย

ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 26.60 ($R^2=.266$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 2.352 + .464ACA$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .516 zACA$$

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 48.50 ($R^2=.485$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และงานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.579 + .267ACA + .237 PER + .196 GEN + .054 BUD$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .301zACA + .279zPER + .240zGEN + .074zBUD$$

โดยภาพรวม พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051 BUD$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .314zACA + .276zPER + .220zGEN + .070zBUD$$

4.3) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุก

กับการเรียนรู้ 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นและ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

4.4) ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัย ป้อนออก ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5) ด้านผลกระทบ

5.1) ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) สถานศึกษา มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน ตามลำดับ

5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มี

การเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ สังเกตได้จาก ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และ ผลงานเด็ก ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และ ผลงานเด็ก เช่นกัน

5.3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ สังเกตได้จาก การมีแนวคิดและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น สังเกตได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.4) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning : BBL) สังเกตได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาคูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6

กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็ก

5.5) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังเกตได้จากการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.6) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR)

จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ตามทัศนะของผู้วิจัย พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์

สารัตถะ (2550) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ในทุกองค์ประกอบและทุกประเด็นของการประเมิน พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านบริบท ได้แก่ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลางสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาคุณงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

3.3 ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้

3.4 ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกย่องคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

3.5 ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) ด้านบริบท

1.1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน อันเป็นการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2514 ดังนี้ “...การให้การศึกษาแก่เด็กต้อง เริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นต้นก็ต้องสอนให้รู้จักใช้วัยและประสาทส่วนต่าง ๆ ต้องอาศัยคอยควบคุมฝึกหัด จนสามารถใช้วัยและประสาทส่วนนั้น ๆ ทำกิจวัตรทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจวัตรของตนเองได้แล้ว ถัดมาก็ต้องสอนให้รู้จักทำการต่าง ๆ ให้รู้จักแสวงหา สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ได้มากขึ้น เพื่อให้ชีวิตมีความสุข มีความสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ และสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือการสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผลสติปัญญาและหาหลักการของชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญอกงามทั้งทางกายและทางความคิด...” สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ดังนี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 ที่กำหนดนโยบายในการสนับสนุนให้เด็กมีความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่บนพื้นฐานภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย สติปัญญา ความสามารถในการทำงาน อารมณ์ จริยธรรม และความรับผิดชอบตามวัย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,

2545) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ การได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถและทักษะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2550) สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2545) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2545) สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 2 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น "คนเก่ง คนดี และมีความสุข" โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย เต็มตามศักยภาพ และตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน (26 ตัวบ่งชี้) ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549) สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนเสร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 5

เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล ที่นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา มีสาระสำคัญของนโยบายการศึกษาปฐมวัย คือ ยกย่องคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างมีบูรณาการและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักโฆษกรัฐบาล, 2551) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2551 แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 และแผนปฏิบัติราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 มีสาระสำคัญของนโยบายและการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ การเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2550 - 2551 ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ โดยใช้หลักการ Goals Approach จากการนำนโยบายด้านสังคมของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้เป็นหลัก และใช้หลักการ Direct Approach ที่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร (SWOT) กำหนดกลยุทธ์เพิ่มเติม เพื่อแก้ภาวะวิกฤตของสภาพปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปี พ.ศ. 2550 - 2551 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550) ดังมีรายละเอียดของการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับ

นโยบายของจังหวัดมหาสารคาม ปีพ.ศ. 2550-2551 ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศูนย์กลางวัฒนธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์วิน อู๋ทัยพิคค์ (2548) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกอรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยยึดหลักอริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4 สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อชีวิตที่พอเพียง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ผู้ต้นรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน เน้นการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วยปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง (บุษบง ดันตวิงศ์, 2550)

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษานำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความสุข สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ที่สอดคล้องตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัย นั่นคือเป็นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องกับตามหลักการการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ให้ความสำคัญกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551) สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบของครุธรรม” ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิดเรื่องการศึกษาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดาพรรณ อินทวิมลศรี (2548) เกี่ยวกับ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร และ สอดคล้องกับ มโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการ วางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้มีส่วนได้เสีย จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ ตรงกันเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษานำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อ ของเด็กปฐมวัย

1.2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทาง หรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัยใน สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการนำ หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับ“คำพ่อสอน”จาก พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2533 ดังนี้ “... เด็กเป็นอันมากมีความรักดีมาแต่กำเนิด จะเรียนจะเล่นจะทำสิ่งใด ก็มุ่งมั่น ทำให้ดีเด่น ไม่มีปัญหาอุปสรรคหรือความลำบากยากแค้นใด ๆ จะกีดกันไว้ได้ เด็กเหล่านี้ ผู้ใหญ่ ควรสนใจและแผ่เมตตา เกื้อกูลประคับประคองให้ได้มีโอกาสพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ดี ทั้งด้าน การศึกษาและจิตใจ เขาจักได้เจริญเติบโตเป็นคนดีพร้อม และเป็นตัวอย่างแก่เยาวชนทั่วไป...” พระ บรมราชาโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 21 มิถุนายน 2522 ดังนี้ “... ผู้ฉลาดย่อมรู้ธรรมชาติของเด็ก ว่าเด็กวัยใด ลักษณะใด ชอบการฝึกหัด อบรมแบบใด เขาย่อมสังเกตทราบ ว่า เด็กวัยหนึ่งต้องหัด ต้องประคับประคองให้ทำ จึงจะได้ผล อีก วัยหนึ่งต้องเที่ยวเรียนรู้ ต้องบังคับ ต้องกวดขันให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องแสดงเหตุผลผัดชอบ ชั่วดีให้เห็นก่อน เพื่อ ชักนำให้ทำ จึงจะได้ผล แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้อง ลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ได้เห็นได้ดูอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติ ปฏิบัติที่ต้องการจะทำให้เกิดมีในตัวเด็ก เป็นอันขาด ไม่ว่างจะเป็นข้อปฏิบัติเล็กน้อยปลีกย่อยเพียงใด ...” พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและ

รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี วันที่ 6 กรกฎาคม 2521 ดังนี้ “... ผู้ใหญ่เรามักพากันละทิ้งวิธีการเก่า ๆ ในการอบรมฝึกฝนคุณธรรมและความสุภาพเรียบร้อยในกายวาจาใจของเยาวชน โดยมีได้หาวิธีการที่เหมาะสมทดแทนให้เพียงพอ ทั้งนี้ เห็นจะเป็นเพราะโดยมากเราไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องนี้นัก ด้วยเหตุที่มัวสนใจและตื่นเต้นกับวิชาการอย่างใหม่กันหมด ประการหนึ่ง และด้วยเหตุที่ผลเสียหายมิได้เกิดขึ้นฉับพลันทันที หากแต่ค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย อีกประการหนึ่ง จึงปล่อยกันมาเรื่อย ๆ จนบัดนี้ผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ได้กลายเป็นปัญหาที่เกือบจะแก้กันไม่ตก ตามที่ท่านเห็นกับตาและทราบแก่ใจอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องพูดให้ยาวความไป ความจริง เยาวชนที่มีพื้นจิตใจดีอยู่แล้ว และปรารถนาจะทำตัวให้ดีให้เป็นประโยชน์นั้นมีอยู่เป็นอันมาก แต่การทำความคิดโดยลำพังตนเองเป็นของยาก จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์และแบบฉบับที่ดีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว จึงจะกระทำได้โดยถูกต้องเหมาะสมและไม่เปลืองเวลา พุงง่าย ๆ ก็คือต้องอาศัยผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งหรือเป็นผู้นำนั่นเอง ผู้ใหญ่จึงต้องถือเป็นหน้าที่และความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือเขา...”

และพระบรมราโชวาทพระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2532 “...ความรู้ประโยชน์แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องปลูกฝังให้ยังลึกในตัวของเด็ก เด็กจักได้เติบโตเป็นคนฉลาดเที่ยงตรง และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ที่พึงประสงค์ให้แก่ตน แก่ส่วนรวมได้แน่นอนมีประสิทธิภาพ...” สอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ประกอบด้วย 5 หลักการ คือ 1) หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ไร่แรงแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บบวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 2) หลักการจัดประสบการณ์ ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยการจัดการอบรม เลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียน ให้สนุก เล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล 3) หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูต่อบิดามารดา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมทำให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย 4) หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรม เลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ต่อไป และ 5) หลักแห่งความสอดคล้องอุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก โดยถือว่า “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง จากการวิจัยเรื่อง “การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย: รูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัย” ของบุษบง ต้นดวงศ์ (2550) ที่กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็ก วัย 3-6 ปี มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ผู้ต้นรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงเรียบง่าย เน้นการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วยปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง ครุและผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กต้องพัฒนาความรู้ วิชาชีพและจิตวิญญาณของคนอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน โดยฝึกฝนอบรมกายและจิตให้เข้าใจตนเองและ “เข้าถึง” เด็กอย่างมีสติ รู้ตัว ก้าวพ้นความยึดติดตัวตน (Self) เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตาและเข้าถึงความจริงในโลกแห่งวัตถุและโลกแห่งจิตวิญญาณ อย่างสมดุล ด้วยสติปัญญา และปัญญาญาณและปรีชาญาณ สามารถ “อยู่ให้เห็นเป็นให้ดู” เพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่ “สุขง่าย ทุกข์ยาก” สอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์” ของ คณิต สายแก้ว (2549) คือ 1) จัดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) สร้างโอกาสให้เด็กกลุ่มเปราะบางได้เข้าศึกษา

ในระดับปฐมวัยทุกคน 3) สร้างและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม และได้รับการเตรียมความพร้อมในพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 4) สร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และระบบสารสนเทศโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 5) สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม 6) ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และ 7) พัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย” ของเรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยอย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ ในบรรยากาศการ “เรียน ๆ เล่น ๆ” ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก และกระบวนการเรียนรู้ผ่าน “การเล่น” เป็นกระบวนการพัฒนาเด็กที่ยิ่งใหญ่และแยบยล เพราะการเล่น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งการพัฒนาทางกาย ทางใจ ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคมของเด็ก อันจะนำไปสู่การสร้างวินัย และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้เขา รู้เรา มีการแบ่งปันพร้อมที่จะเสียสละ และให้อภัย ในฐานะทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย สอดคล้องกับมรดกธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ฝากไว้ “มรดก ที่ 184: เด็กทั้งหลายนั้นแหละคือผู้สร้างโลก เราจงพากันสร้างโลกโดยผ่านทางสร้างเด็กอย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยให้เด็กเป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบสูงสุดของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่าเป็นยุคของสติปัญญา” (พริ้มเพรา คงชนะ, 2549) และมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มุ่งการพัฒนามนุษย์เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การดูแลและการศึกษาที่ให้กับเด็กและผู้ปกครอง โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องทำงานร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและการสร้างคน เริ่มตั้งแต่คนถือกำเนิดในครรภ์มารดา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลความเชื่อจากแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ได้รับแนวคิด ทฤษฎีจากทางตะวันตก และนักการศึกษาต่างประเทศ มาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวความคิดทางการเรียนรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถประมวลได้เป็น 4 กลุ่มแนวคิด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548 ; ทิศนา แจมณี, 2551) ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดวุฒิภาวะนิยม (Maturationist View) กลุ่มแนวคิดนี้มองกายเป็นหลักโดยเน้น

ความสำคัญของวุฒิภาวะทางกาย จึงเชื่อว่า พัฒนาการกับการเรียนรู้แยกกัน คือ พัฒนาการเกิดก่อน การเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายนอกที่ไม่เกี่ยวกับพัฒนาการ พัฒนาการเป็นผลมาจาก โครงสร้างวุฒิภาวะของแต่ละคนซึ่งส่วนใหญ่กำหนดโดยพันธุกรรม ในขณะที่พันธุกรรมเป็นตัวกำหนดกระบวนการตามวุฒิภาวะ การสอนเป็นการให้ประสบการณ์เรียนรู้เมื่อเด็กแสดงความสนใจหรือพร้อม โดยนำเอาความรู้ของผู้ใหญ่มาแยกย่อย กำหนดขอบเขต ลำดับขั้น และความยากของเนื้อหาให้เหมาะกับเด็ก จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการสอนของนักทฤษฎีบางคนในกลุ่มนี้ ได้รับอิทธิพลแนวคิดของทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) เกี่ยวกับการเชื่อมโยง ความรู้ย่อย ๆ เป็นความรู้ที่ซับซ้อน ได้แก่ แนวคิดของ Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Stiener, Montessori, Gesell เป็นต้น 2) กลุ่มแนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behavioral environmental view) กลุ่มแนวคิดนี้ มองกายเป็นหลักเช่นกัน โดยเน้นความสำคัญของพฤติกรรมซึ่งเป็นการตอบสนองทางกาย จึงเชื่อว่าการเรียนรู้กับพัฒนาการสัมพันธ์กันและเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไป การเรียนรู้เป็นการสะสมมวลพฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่าเดิม หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแทนพฤติกรรมสัญชาตญาณ พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองตามสัญชาตญาณให้เป็นการตอบสนองที่ควบคุมไว้ด้วยจิตสำนึก เนื่องจากลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเด็กมีขึ้นสูงสุดเทียบเท่าพัฒนาการของผู้ใหญ่ ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเลียนแบบ ซึ่งเกิดจากการเสริมแรงและการลงโทษ ความรู้ต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดเข้าสู่ตัวเด็กทีละน้อย ๆ ดังนั้นการสอนจึงต้องแบ่งความรู้ออกเป็นประสบการณ์ง่าย ๆ จัดลำดับขั้นตอนให้มีความชัดเจน เพื่อให้เกิดโครงสร้างความรู้ในตัวของเรียน นักทฤษฎีเจ้าของแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่นำมาใช้ในการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ Watson, Skinner, และ Bandura ซึ่งได้รับอิทธิพลทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) ในแง่การเชื่อมโยงการเรียนรู้ Thorndike ผู้บุกเบิกทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีแนวคิดที่ว่า คนเราประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ภาคร่างกายคือสิ่งเร้าและการตอบสนอง ส่วนภาคจิตใจคือ การรับรู้ การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างภาคและภายในภาค เด็กเรียนรู้โดยเริ่มจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมคือจากสิ่งที่ย่อยไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน 3) กลุ่มแนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยม (Comprehensive Interactional View) กลุ่มแนวคิดนี้ มองกายและจิตสัมพันธ์กัน โดยให้ความสำคัญแก่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต จึงเชื่อว่าการเรียนรู้สัมพันธ์กับพัฒนาการ วุฒิภาวะและการเรียนรู้กระตุ้นให้พัฒนาการก้าวหน้าต่อไป ลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเป็นไปตามลักษณะและโครงสร้างพัฒนาการที่ระบุไว้ในทฤษฎีกลุ่มแนวปฏิสัมพันธ์นิยม แบ่งเป็น 2 กลุ่มทฤษฎี ดังนี้ กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากแรงผลักดันในตัวเด็ก ที่จะปรับตัวให้ได้รับการยอมรับจากสังคม ทฤษฎีในกลุ่มนี้ บางทฤษฎีก็ศึกษาการปรับตัวของคนคล้ายกับทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Functionalism) และ/หรือใช้วิธีการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง

ๆ ซึ่งคล้ายกับบางส่วนของวิธีการศึกษาของทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) ได้แก่ แนวคิดของ Ausubel, Freud, Erikson, Dewey เป็นต้น และกลุ่มทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางกายและทางความคิดกับสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในตัวเด็กและในสิ่งแวดล้อม สามารถ จดจำ ทบทวน เน้นให้ชัดเจน ขยายและถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ทฤษฎีเหล่านี้ได้รับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมจากทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Functionalism) เนื่องจากแนวคิดของนักทฤษฎีในแนวปฏิสัมพันธ์นิยมมีหลายแนว จึงจะขอนำเสนอเป็น 2 กลุ่มพัฒนาการ คือ กลุ่มพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม และกลุ่มพัฒนาการด้านสติปัญญาและจริยธรรม ได้แก่ แนวคิดของ Piaget, Vygotsky, Bruner, Kohlberg เป็นต้น และ 4) กลุ่มแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism Interactional View) กลุ่มนี้คำนึงถึงความเป็นคนของคนที่มีอิสระ สามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเอง มีความครีเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีอิสระเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มนี้เสนอแนะว่า ควรให้เด็กมีสมรรถภาพ ทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กันคือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านเจตคติ (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) นั่นคือ ครูควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชมหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ แนวคิดของ Maslow, Rogers, Combs เป็นต้น

แนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ต่างพยายามตอบคำถามว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ตามสมมติฐานที่แตกต่างกันของแต่ละทฤษฎี ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถจะตอบคำถามได้ครอบคลุมทุกจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีผลการเปรียบเทียบที่เหมือนกัน คือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้น

พื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็น ทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณา ตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า 1)การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและ สติปัญญา 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีค่านิยมที่พึง ประสงค์ ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า 1) การเตรียมความพร้อมให้ เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและ พัฒนาารเด็กแต่ละคน ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม และ 3) การ ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานเนื่องในโอกาสวันปิดภาคเรียนของโรงเรียนจิตรลดาปีการศึกษา 2514 วันที่ 25 มีนาคม 2514 ดังนี้ “...สมัยนี้ทางการศึกษาพยายามที่จะสั่งสอนหรือที่จะสนับสนุนในทางที่จะให้ เด็กมีความคิดริเริ่มอย่างมาก จึงหาวิธีต่าง ๆ ที่จะมาทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดริเริ่มนี้เป็นสิ่งที่ ดี ในคำนี้ก็แสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าแปลว่าอะไร เป็นความคิดของตนเองที่จะเริ่มทำอะไรขึ้น แต่ว่า ไม่ได้บอกไว้ว่าเริ่มทำอะไรนั้นเป็นสิ่งใด หมายถึงความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งที่จะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ สำหรับตัวเองสำหรับสังคมหรือไม่ แต่ว่าในคำนี้ "ริเริ่มและความคิด" ก็มีเพียงแต่ว่าเป็นเบื้องต้น หมายความว่าสั่งสอนให้ทุกคนมีความคิดที่จะเริ่มสิ่งใดด้วยตนเอง แต่ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดต้องไม่ลืม อย่าไปห่ออย่าไปหลงในความคิดริเริ่มนี้ สิ่งสำคัญที่สุดเวลาริเริ่มอะไรแล้วต้อง ให้ต่อเนื่องต่อไป ต้องทำต่อไปจนสำเร็จ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญ...” สอดคล้องกับกระทรวงมหาดไทย (2547) ที่ระบุว่า เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อมีความ พร้อมที่จะพัฒนาในระดับต่อไป สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่ พอเพียง ของบุษบง ต้นดวงส์ (2550) สอดคล้องกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย ของเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1: การ

พัฒนาครูและผู้เลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ 1) ให้ครูและผู้ดูแลเด็กได้รู้จักชีวิตในท้องถิ่นจริง ๆ เพื่อสัมผัสความเป็นจริงของชุมชนที่ถือเป็นความจริงของชีวิต ด้วยการเดินหน้าเข้าหาชุมชน และเรียนรู้ถึงปัญหาของเด็ก ครอบครัว และชุมชน จนครูและผู้เลี้ยงดูกลายเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันกับวิถีชีวิตในชุมชน 2) พัฒนาความคิดของครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเด็นของแนวความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงความคาดหวังในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3) เปิดโลกทัศน์ด้านความคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดหาข้อมูล เชิงความคิดด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของวิถิปุทธร, Summer Hill, Montessori, Neo - Humanist และแนวบูรณาการ 4) วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ เพื่อนำสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย 5) จัดสัมมนาเชิงวิชาการ (Workshop) ในการสร้างแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย และขั้นตอนที่ 2: การวางกรอบความคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย มุ่งเน้นการจัดรูปกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม โดยฐานการจัดกิจกรรมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง กระตุ้นให้เกิดกระบวนการที่จะพัฒนาให้เด็กเรียนรู้อย่างเสริมปัญญา สร้างคุณธรรม จริยธรรม และมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ด้วยการเรียนรู้อย่างถูกต้องในสิ่งแวดล้อม ที่หลากหลายรอบตัว โดยมีกรอบความคิดหลัก ดังนี้ 1) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการเตรียมความพร้อมของครู เด็ก และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนผ่านกระบวนการเล่น 2) มีเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน กระชับและเข้าใจง่าย 3) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศของการ “เรียน ๆ เล่น ๆ” เพื่อให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม 4) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ใช่วิสัยในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสำคัญ 5) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการจนถึงการจัดทำสื่อ เพื่อสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเอง 6) มีความยืดหยุ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของวัยและกลุ่มเด็กเป็นรายบุคคล 7) สื่อการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนอกห้องเรียน คือตัวกระตุ้นเร้าที่สำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กตื่นตัวและสนุกสนานกับโลกกว้างที่สุนทรีย์มากกว่าในห้องเรียนเดิม ๆ 8) นิทานคือกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดที่ปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม 9) มีกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ แสดงออก และนำเสนออย่างเป็นระบบ 10) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง 11) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมาแนะนำเสนอเป็น “คุณค่า” ต่อตัว

เด็กและเพื่อนพ้องน้องพี่ 12) มีการต่อยอดความคิดของเด็กทุกคนทุกประเด็น เพื่อให้เด็กได้คิดต่อยอดอย่างสนุกสนาน แล้วนำเสนอความคิดอย่างอิสระ หลากหลาย และไม่สิ้นสุด และ 13) กระบวนการกลุ่มที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติกปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่น 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 3) การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย และ 3) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติกปฏิบัติ สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล วันที่ 11 กรกฎาคม 2522 ดังนี้ “...การศึกษาที่ดีด้านวิชาการเป็นทั้งรากฐานและปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ แต่การที่จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้นจำเป็นที่สุดที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่น ๆ เข้าประกอบอุดหนุน ด้วยการศึกษาด้านอื่น ๆ นั้น หมายถึงการศึกษอบรมทุก ๆ อย่าง ทั้งทางความคิดจิตใจและ ความประพฤติกปฏิบัติ อันเป็นตัวสำคัญในการฝึกฝนขัดเกลาให้บุคคลมีความคิด ความฉลาด หนักแน่นในเหตุผลและความสุจริต ละเอียดรอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักตัดสินใจ ตามทางที่ถูกต้องเป็นธรรม และสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ มีความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะ ขวนขวายที่จะลงมือทำการทุกอย่างไม่ว่าเล็กใหญ่ ง่ายยาก ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาจึงต้องสำนึกตระหนักอยู่เสมอ ที่จะต้องให้การศึกษา ที่ดีแก่เยาวชนให้ครบถ้วนทุก ๆ ด้าน ไม่ปล่อยให้ขาดตกบกพร่อง นักเรียนทั้งหลายก็ต้องเข้าใจว่า การที่อุตสาหกรรมได้เรียนด้วยความหมั่นขยันมาโดยตลอดนั้น เท่ากับแต่ละคนได้ฝึกฝนความขยันหมั่นเพียร เพื่อสร้างความเจริญและความสำเร็จของชีวิตไว้ส่วนหนึ่งแล้ว...” สอดคล้องตามแนวโน้มการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านเห็นพ้องต้องกันว่า แนวคิด ทฤษฎี ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้หรือการทำงานของสมองตามธรรมชาติ (Brain - Based Learning : BBL) ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างประสบการณ์ ตลอดจน

การจัดสิ่งแวดล้อม และกระบวนการอื่น ๆ ร่วมกับสื่อ เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ทำให้เด็กสนใจ เข้าใจ เรียนรู้และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เป็น การสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ (รัตติพร ภาทรชวานนท์, 2549) ซึ่งหลักการเรียนรู้ BBL ประกอบด้วย 1) สมองทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ครูจึงสามารถจัดกิจกรรมที่ใช้ทุกส่วนของร่างกายพร้อมกันได้ ไม่ว่าจะ เป็นความคิด อารมณ์ จินตนาการ และการมีปฏิสัมพันธ์ 2) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นพร้อมกัน ทั้งร่างกาย การเรียนรู้เป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการหายใจ แต่อาจสะดุดหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ การจัดการกับความเครียด การเลือกรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และการจัดการกับสุขภาพ จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ 3) ประสบการณ์จะมีความหมายกับเด็กมาก เด็กจะตอบโต้กับสิ่งแวดล้อมได้โดยอัตโนมัติ เช่น การหาวิธีเอาตัวรอด ดังนั้น การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ควรเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ให้เด็กรู้สึกพึงพอใจที่จะค้นหาคำตอบ และคิดว่าการเรียนรู้เรื้อราวิใหม่ ๆ เป็นสิ่งน่าท้าทาย บทเรียนควรเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นและ มีความหมาย โดยตรงต่อตัวเด็ก ให้โอกาสในการเลือกที่จะเรียนรู้สิ่งที่แต่ละคนต้องการ 4) อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการค้นหาความหมาย สมองจะออกแบบเพื่อการรับรู้และต่อเติมสิ่งเดิมที่มีอยู่ และจะรับรู้ไม่ได้ถ้าข้อมูลใหม่แยกออกจากความรู้เดิม สิ่งที่ได้รับรู้แล้วไม่อาจหยุดได้ แต่สามารถกำหนดทิศทางใหม่ได้ การสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เด็กสร้างสิ่งที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์เดิม บูรณาการเข้ากับหลักสูตรและชีวิตได้ เวลาที่รับรู้ได้ดี คือช่วงที่จิตใจปลอดโปร่งสบาย ๆ ไม่สับสน อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่จะเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อความคาดหวัง ความภูมิใจในตนเอง ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์และความคิด ไม่ได้แยกออกจากกัน ดังนั้นครูต้องเข้าใจความรู้สึก เจตคติที่มีส่วนกำหนดอนาคตในการเรียนรู้ ความเชื่อถือของเด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากครูจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ 5) กระบวนการของสมองบางส่วนและทั้งหมดจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน สมองซึกซายและขวาแตกต่างกัน คนที่สุขภาพดีสมองทั้งสองซึกจะประสานกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันทุกวัน ความรู้ที่แตกต่างกันแต่มาใช้ร่วมกันได้ ดังนั้น การสอนที่ดี จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและทักษะตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้จะเกิดเป็นความรู้ สะสมและเป็นพัฒนาการ 6) การเรียนรู้จะเกิดจากความตั้งใจหรือจากการรับรู้ สิ่งที่ผ่านมาสมองจะรับรู้ข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงสำคัญ สมองจะตอบรับการสอนและการสื่อสารที่เกิดขึ้น การใช้เสียงเพลงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ครูต้องรู้ความสนใจและความศรัทธาของเด็ก เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ การเป็นตัวแบบที่ดีของครูจึงสำคัญ และมีคุณค่าต่อเด็กมาก 7) การเรียนรู้เกี่ยวกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก การเรียนรู้ส่วนมากอยู่ที่จิตใต้สำนึก เราเรียนรู้มากกว่าที่จิตสำนึกจะเข้าใจได้ ประสบการณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของความรู้

เบื้องต้น ดังนั้นความเข้าใจจะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด อาจเกิดซ้ำหรือบางที่ซ้ำมาก 8) ความจำ 2 แบบ คือ ความจำชั่วคราวและความจำถาวร การสอนที่เน้นแต่ความจำจะไม่เอื้อต่อการถ่ายโอนความรู้และความเข้าใจ เพราะเด็กจะมีโลกส่วนตัวและลึกลับ การเรียนรู้ ที่แตกต่างกัน 9) การเรียนรู้ส่งเสริมได้ด้วยการท้าทายและยับยั้งได้ด้วยการลงโทษหรือข่มขู่ 10) สมองแต่ทุกคนมีความเป็นเอกลักษณ์ เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต้องการที่จะเรียนรู้และอยากให้อาจารย์เข้าใจโลกของเขา การให้ตัวเลือกว่าแตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ (พรรณี เกษกมล, 2549) สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของอัญชติ ไสยวรรณ (2548) ที่สรุปว่ากระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเริ่มต้นคิด เป็นขั้นเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับวัสดุอุปกรณ์หรือสถานการณ์ แล้วสื่อสารสิ่งที่คิดด้วยการพูดหรืออธิบาย และกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งที่คิดด้วยการบอกเหตุผลที่คิด ขั้นที่สอง การสร้างความคิด เป็นขั้นกระตุ้นให้คิดย้อนกลับด้วยการทดลอง กระตุ้น ให้คิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง กระตุ้นให้ทดสอบซ้ำ และกระตุ้นให้คิดทบทวนจุดบอดของความไม่เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นคิด ขั้นที่ 3 การประมวลผลความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้เด็กบอกข้อความรู้ ด้วยการคิดย้อนกลับ ไปขั้นเริ่มต้นคิดและขั้นสร้างความคิด และขั้นที่ 4 การขยายความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้ขยายความคิด โดยใช้คำถามว่า “ถ้า” กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบเพื่อยืนยันความคิด และกระตุ้นให้ทดสอบความคิดใหม่อย่างอิสระ และการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแสวงหาความรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยการสนทนากับเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก และครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เห็นว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม ในระดับมาก

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านบริบท ได้แก่ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึง การเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความ

จำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานทางการศึกษาและทักษะชีวิตให้กับเด็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ตลอดจนแนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ และผลการวิจัยของนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เนื่องจากจัดครูที่มีคุณวุฒิ คุณลักษณะด้านความสามารถ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะด้านอุดมการณ์ในวิชาชีพครู และคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้อย่างสอดคล้องกับคุณสมบัติของครูปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550) เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม และสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2547) ที่ระบุไว้ว่า คน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานสถานศึกษาปฐมวัยให้ได้ผลดี ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ รวมทั้งการจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญ คือ ครูปฐมวัย สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบองค์รวม” ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ หัดคิดแบบใหม่ สอนแบบใหม่ คือ ต้องสอนแบบชี้แนะมากกว่าบรรยาย ให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง แทนครูและตำราเป็นจุดศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและรักการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้มากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและต่างประเทศกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 15 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10)

จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ
ในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การ
พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และ
สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
และประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็ก
ปฐมวัย ด้วยการวิจัยและพัฒนา ของอัญชลี ไชยวรรณ (2548) ดังที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นความเชื่อ
เกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ข้างต้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการ
บริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและ
ทิศทางที่คาดหวัง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และ
มีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ
คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูปฐมวัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็น
อย่างดี แสดงให้เห็นว่า ครูปฐมวัย ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้น
เรียน เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่
มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการ
ประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามี
ระบบการบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับรายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2549/2550
“การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบองค์รวม” และการศึกษาสมรรถนะครูและ
แนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำ
ให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เมื่อ
พิจารณาตามร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้
ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้รับงบประมาณจาก 1) งบดำเนินงาน 2) งบประมาณ
จากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ และ
งบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3)

งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุม วางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม การ ใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใน สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจาก 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) งบดำเนินงาน 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้อง กับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเช่นกัน เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการ ระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่ เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นใน การพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมี ประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการ บริหาร ด้านงบประมาณ เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง แม้ว่าส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรงบประมาณค่อนข้างน้อย (ตาม จำนวนรายหัวของเด็ก) ตามเกณฑ์และผลการจัดสรรงบประมาณปี 2552 ดังนี้ 1) เงินอุดหนุนราย หัวระดับก่อนประถมศึกษา คนละ 1,700 บาท 2) ค่าเบี่ยงเลี้ยง ที่พักและพาหนะ ระดับก่อน ประถมศึกษา สถานศึกษาละ 250 บาท และตามจำนวนห้องเรียน ๆ ละ 100 บาท 3) ค่าเบี้ยประชุม สำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่มีนักเรียน 120 คนลงมา สถานศึกษาละ 3,237 บาท และสถานศึกษาที่มีนักเรียน 121 คนขึ้นไป สถานศึกษาละ 5,337 บาท (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551) แต่สถานศึกษามีระบบและกลไกการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมทุนและ ทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีระบบการบริหารงบประมาณที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ แนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ดังนี้ 1) จัดทำแผนการ ปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เสนอแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาผ่านความ เห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ สาธารณชนทราบ และการใช้จ่ายงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปีของ สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ขัตติยวงศ์ (2548) เกี่ยวกับการดำเนินการจัดตั้งและ

บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยอนุบาลอย่างมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลกกโก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี งานวิจัยของปรีดาพรรณ อินทวิมลศรี (2548) เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 6 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม 2) การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ 3) การศึกษาสำหรับเด็กที่ดีต้องมาจากครูและผู้ปกครองที่มีความรู้และความเข้าใจตรงกัน 4) เด็กที่มีคุณภาพ ต้องได้รับการดูแลที่ดีตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา 5) การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

2.3) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติร่มรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคารสถานที่) เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สอดคล้องกับการจัดอาคารสถานที่และแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) และสอดคล้องกับนักจิตวิทยาเด็กและนักการศึกษาปฐมวัย เช่น Gordon and Brown (1989) Montessori, Piaget, Bruner ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ เรื่อง เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ในสถานศึกษา

ปฐมวัย จึงเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องพิจารณาดำเนินงานอย่างระมัดระวัง เพราะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้งาน การจัดการศึกษาปฐมวัย ประสบความสำเร็จและเกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม 2) พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับความระมัดระวัง เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรม และใช้การไม่ได้ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายและทิศทางที่คาดหวัง เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

2.4) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา มีคำสั่งมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย เป็นกระบวนการทำงานโดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมด มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับ โครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) และ สอดคล้องกับการบริหารและจัดการสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2550) ที่กระจายอำนาจตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา มีหน้าที่ในการตัดสินใจร่วมกับคณะผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณ บุคลากร วิชาการ และแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องตามทัศนะของ Drucker (1967

อ้างอิงใน Bartol et al., 1998) ที่ระบุว่า ประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้ดี

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการที่เหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามศักยภาพของแต่ละคน 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารงบประมาณที่มีคุณภาพและชัดเจน 3) งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู และ 4) งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาขาดการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัย ถูกต้อง เทียบตรงและสามารถนำไปใช้ได้ทันทีตามสถานการณ์

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกที่ดีในการบริหารจัดการ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในการวิเคราะห์โครงสร้างของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นถึง การมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับนักการศึกษาปฐมวัย

เช่น เช่น Gordon and Brown (1989) Montessori, Piaget, Bruner ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ เรื่อง เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2547) ดังนั้น สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ซึ่งเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการ เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาคุณงาน และให้บริการ ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3) ด้านกระบวนการ

3.1) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและ

ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษา ขาดการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนและดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลองและพัฒนาด้านวิชาการ เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่าครูปฐมวัยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการปฐมวัยได้ สอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังที่กล่าวไว้ในด้านปัจจัยป้อนเข้า เกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางการศึกษา ชำรงต้น

3.2) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาดการจัดหาแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณรายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรร

งบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนการผลิต 3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารสินทรัพย์ และ 7) การตรวจสอบภายใน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

3.3) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนักและต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและพัฒนาบุคลากรในบทบาทหน้าที่ เทคนิคการสอนตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานและใช้ทรัพยากรได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งการปฏิรูปคุณภาพของครู ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของเด็กอย่างได้ผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

3.4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษา

ปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้ แสดงให้เห็นถึง การบริหารจัดการที่ดี ในการส่งเสริม สนับสนุน สร้างบรรยากาศให้คนในองค์กร ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) ได้แสดงออกมาเป็นความรู้ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ในรูปของ Best-Practices เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นขุมความรู้ขององค์กร เผยแพร่ให้บุคคลอื่น สามารถนำไปใช้พัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรไปพร้อม ๆ กัน

เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4) ด้านผลลัพธ์

4.1) ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัย ตามระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษา 1) มีการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) มีการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน 3) มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางด้านการบริหารด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และ 4) มีกระบวนการเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป จึงทำให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก แต่ละคนตามศักยภาพ สอดคล้องกับประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) ที่ได้พระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของสังคมไทย สามารถพัฒนาอย่างเต็มที่เป็นทุก ๆ ด้าน โดยการน้อมนำ “คำพ่อสอน” มาสู่การปฏิบัติให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ และสอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการที่น้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา แสดงให้เห็นว่า ครูปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย สามารถนำไปจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้ตามศักยภาพของแต่ละคน เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

4.2) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จ

ของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา แสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลสำเร็จดังกล่าวได้ตามข้อ 4.1 ในข้างต้น

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อย่างชัดเจน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อจัดระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 26.60 ($R^2 = .266$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารงานวิชาการตามโครงสร้างการบริหารจัดการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ชัดเจน เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่

เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด แต่อย่างไรก็ตามสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง 4 งาน และบริหารจัดการงานทั้ง 4 งาน แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 48.50 ($R^2=.485$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ งานบุคคล และงานทั่วไป ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$ และโดยภาพรวม พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) และเป็น ตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงานเช่นกัน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ งานบุคคล และ งานทั่วไป ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนงานทุกงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

4.3) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้ 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นและ 4) ด้าน

สติปัญญา คือ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย แสดงให้เห็นถึง เหตุผลของผลสำเร็จดังกล่าวได้ตามข้อ 4.1 ในข้างต้น

4.4) ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียใน องค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วน ได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและจำเป็นของ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย โดยจัดระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับมโนทัศน์ การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ ระบุเอาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า แสดงให้เห็นว่า ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนทรัพยากรการบริหาร ทั้ง 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้าน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัย ป้อนออก ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกการส่งเสริม บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็น ข้อค้นพบ ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นถึง ผังกระบวนการสนับสนุนในการส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับ และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบ ชัดเจน เพื่อเป็นแนว ทางการพัฒนาต่อยอดต่อเนื่องอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ การศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการ พัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและต่างประเทศกำหนดกรอบ

แนวคิดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 15 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบของครุวมดงที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

5) ด้านผลกระทบ

5.1) ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็น 1) สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็น 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานเป็นระบบ อย่างชัดเจน สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในข้อ 2.4 ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมดุตามศักยภาพ สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และผลงานเด็ก ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงในทางบวก

คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่าในภาพรวม เด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และผลงานเด็ก เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ส่งผลให้เด็กมีเด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมดุล สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.1 การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ในข้อ 1.4 และประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ ในข้อ 2.1-2.4 ตามลำดับ

5.3) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำสามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ สังเกตได้จาก การมีแนวคิดและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักการการศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น สังเกตได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพการศึกษาไทย” ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างได้ผล คือ การปฏิรูปคุณภาพของผู้บริหารและครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

5.4) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด

การศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning: BBL) สังกัดได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรม เปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL สังกัดได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็กแสดงให้เห็นว่า ครูเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

5.5) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี สรุปได้ดังนี้ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา สังกัดได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดได้จากการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตามระบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ กำหนดการขับเคลื่อนนโยบายเป็นกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและช่วยเหลือดูแลเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัย เรื่องสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ค้นพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา คือ การมีเป้าหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเจตจำนงของภาครัฐและบุคคล

ที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริม สนับสนุน โดยมีนโยบาย แผนงาน มาตรการ ที่มีความยั่งยืนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

5.6) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วม โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตามระบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ด้วยการสร้างโอกาสทางการศึกษาจัดการคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมติที่ประชุมการศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 6 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาคือการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณค่าของสังคม 2) การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ 3) การศึกษาสำหรับเด็กที่ดีต้องมาจากครูและผู้ปกครองที่มีความรู้และความเข้าใจตรงกัน 4) เด็กที่มีคุณภาพต้องได้รับการดูแลที่ดีตั้งแตอยู่ในครรภ์มารดา 5) การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA แสดงให้เห็นถึง ความมีวิสัยทัศน์ ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วม การบริหารตนเอง การตรวจสอบและการพัฒนาตนเองอยู่

ตลอดเวลา ตามวงจรคุณภาพ PDCA อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

จากสรุปผลการวิจัย การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในด้านบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ดังที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า เป็นผลการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมารวมมือรวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมิน ระดับความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมมีสูงมาก ทั้งนักประเมินและผู้มีส่วนได้เสียต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องที่มีการประเมินทั้งหมด สอดคล้องกับหลักการรวมพลัง (collaboration) ตามแนวคิดเชิงทฤษฎีของ Brandon (1998) ซึ่งเป็นวิธีที่นำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี คือการมีส่วนร่วม (participatory) การเสริมพลังอำนาจ (empowerment) การกระจายอำนาจ (decentralization) การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธะภาระ (accountability) และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (continuous quality improvement) ที่คำนึงถึงมาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้น โดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994 อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) เป็นกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการประเมิน 4 มาตรฐาน คือ อัตถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความชอบธรรม และความถูกต้อง ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) และนำเอาแนวคิดการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามทัศนะของ Clawson, Kotter, Faux, & McArthur, 1992; Dixon & Moore, 2000; Chappius & Stiggins, 2002; Rolheiser & Ross, 2007 (อ้างถึงในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหาร และพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) สำราญ มีแจ้ง (2540) สมคิด พรหมจ้อย (2535) พิเชิต ฤทธิจรูญ (2538) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช (2550) เป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเอง ร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้คำนึงถึงหลักการและแนวคิดการประเมินตนเองเชิงทฤษฎีการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ได้ให้ความหมายของการประเมินตนเองไว้ว่าเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ เพื่อคิดค้นวิธีการปรับปรุงแก้ไขและชื่นชมกับผลสำเร็จ เพื่อเป็นพลังใจสร้างสรรค์งานต่อไป เช่นเดียวกับ สำราญ มีแจ้ง (2540) ที่กล่าวว่า การประเมินตนเองต้องมี

การวางแผน การวัดผล การคิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ผู้ประเมินเป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการหรือองค์การนั้น การประเมินตนเองเป็นผลดีในแง่ที่ว่าทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และข้อบกพร่อง ได้ข้อมูลที่ทันเหตุการณ์ ส่งผลให้นำมาปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเองในระดับประถมศึกษาของ ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) การพัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอของ สมคิด พรหมจ้อย (2535) และการพัฒนาระบบการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของ พิชิต ฤทธิจรรยา (2538) ได้กล่าวถึง การประเมินตนเอง ที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การประเมินตนเองเป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดข้อสารสนเทศทั้งจากภายในและภายนอกตน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเองร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) ที่กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan: ID-Plan) ซึ่งการประเมินตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินดังกล่าว นอกจากนี้อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช (2550) ได้นำเสนอผลการศึกษาว่า การประเมินตนเองที่ใช้กันอยู่มีเทอมที่เรียกอยู่หลายรูปแบบ เช่น self-evaluation self-assessment self-assessing หรือ self-report แต่โดยหลักการแล้ว การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการทบทวน ไตร่ตรอง การปฏิบัติงาน (revise) สะท้อนความคิด (reflection) และนำไปสู่การพัฒนา (improvement) ในภาระหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (cycle) ตลอดจนการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเครื่องมือจัดการความรู้ที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามทัศนะของวิจารณ์ พานิช (2550) เนาวรัตน์ พลายน้อย (2547) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550) เป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาไม่ใช่เป็นการตรวจสอบที่เน้นการจับผิดตามแนวคิดเดิม ๆ ดังคำกล่าวของ Stufflebeam (2004) ที่ว่า “evaluation’s most important purpose is not to prove, but to improve.” ซึ่งการประเมินในครั้งนี้ ทำให้ได้สารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นทางเลือกต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ให้เกิดการพัฒนาหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับ

ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังข้อเสนอแนะที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นสารสนเทศ

1.1) ด้านบริบท

1.1.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม ในประเด็น “เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL)

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ดังนั้นจึงควรเชิญผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย รวมทั้งมีการดำเนินงานตามวงจรพัฒนาคุณภาพงาน (PDCA) อย่างต่อเนื่อง

1.1.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือชี้้นำการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้เป็นทิศทางในการจัดการเรียนการสอน และมีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อค้นหา Best-Practices ต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่พบว่า แตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยในทิศทางเดียวกัน

1.1.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กอย่างหลากหลาย โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ

1.1.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยืดหยุ่นและประพจน์ปฏิบัติว่าเป็นการพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่นและยึดเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นระบบ ชัดเจนและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติที่พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบด้านบริบทที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ ดังนั้น แนวนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยจากระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค จึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่ายดังกล่าว เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กร ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

1.2.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ในประเด็น “ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกสร้างความตระหนัก (Awareness) และความพยายามในการปฏิบัติ (Attempt) เพื่อพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความรู้และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ตลอดจนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย และทิศทางที่คาดหวังทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอ แม้ว่าส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรงบประมาณค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการจัดอาคารสถานที่ การแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและการระดมทุน ตลอดจนทรัพยากรจากผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดโครงสร้าง คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดำเนินงานร่วมกันอย่างมีระบบ มีการติดตามและประเมินทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและครูปฐมวัย นั้น ดังนั้นจึงควรมีการประสานความร่วมมือกัน ในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปได้ของทรัพยากรทางการ

บริหาร ด้านการจัดการ เพื่อระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูล ข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ซึ่งเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด จึงควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษา ดูงาน และให้บริการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

1.3) ด้านกระบวนการ

1.3.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ ที่สำคัญที่สุด คือสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ดังนั้นจึงควรกำหนดนโยบายแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา งานวิชาการ โดยการพัฒนาระบบเครือข่ายและร่วมประสานการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ

1.3.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ ที่สำคัญที่สุด คือ สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้น

และระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

1.3.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล ที่สำคัญที่สุด คือ crud ความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้พัฒนาครู โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของครู มีการจัดกองทุนเพื่อพัฒนา เสริมสร้างจิตสำนึก และสร้างขวัญกำลังใจให้ครู ตลอดจนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้ครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.3.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป ที่สำคัญที่สุด คือ ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นจึงควรมุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อ สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรกำหนดแนวทางการเขียน Best Practices ที่เป็นมาตรฐาน ประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ 1) ความเป็นมา เพื่อให้เห็นบริบทสภาพทั่วไปของสถานศึกษา และนำเสนอสิ่งที่เป็นความคาดหวังของผู้ปกครองหรือชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา 2) การพัฒนาระบบคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งควรสะท้อนให้เห็นต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาดำเนินการอย่างไร โดยควรนำเสนอผังกระบวนการของระบบที่มี Best-Practices พร้อมคำอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับวิถีปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนด้วย โดยย่อ ๆ 3) เสนอวิธีข้อสรุปจากการจัดการความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานจริงในการ

พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามีอะไรบ้างและอธิบายว่า คืออะไร ทำอย่างไร และทำไม 4) ผลการดำเนินการ เพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้นจาก Best Practices ตามตัวชี้วัดความสำเร็จว่าส่งผลดีต่อคุณภาพสถานศึกษาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ต้องนำเสนอผลตามตัวชี้วัดทั้งด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ของระบบที่มี Best Practices โดยนำเสนอเป็นภาพประกอบ กราฟ ตาราง และสถิติ ผลการประเมินประกอบ 5) ปัจจัยความสำเร็จ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ว่า Best Practices เกิดขึ้นได้เพราะอะไร มีเงื่อนไขอะไรบ้าง มีอะไรเป็นปัจจัยในระบบที่ทำให้วิธีปฏิบัติเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ในระยะยาวไม่ใช่การทุ่มเทเฉพาะกิจของสถานศึกษา ควรเขียนว่ามาจากการวิเคราะห์ร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างไร วิธีใด และ 6) บทเรียนที่ได้รับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาเรียนรู้จากการทำงานตามวิธีปฏิบัติเหล่านี้อย่างไรบ้าง อะไรเป็นเคล็ดลับที่ดำเนินได้ประสบผลสำเร็จรวมทั้งข้อพึงระวังมีอะไรบ้าง เพื่อเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้ในสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1.4) ด้านผลลัพธ์

1.4.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 และผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีประเด็น “ด้านสติปัญญา” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย และครูปฐมวัยให้มีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานหลักสูตรรวมถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตามแนวทาง BBL ตลอดจนมีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัยก็สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ในการจัดการความรู้ (KM) ของผู้มีส่วนได้เสียตามหลักการมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งาน

วิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ดังนั้น จึงควรส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดลอม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด และสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง 4 งาน และบริหารจัดการงานทั้ง 4 งานอย่างสมดุลแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมพบว่า งานทุกงาน เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิธีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยจัดระบบและกลไกในการส่งเสริม สนับสนุนงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.4.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ส่วนใหญ่สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิธีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยจัดการความรู้ (KM) เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติให้ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งจะใช้เป็นต้นแบบในการเทียบระดับ (Bench Marking) ของสถานศึกษาเครือข่ายและสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

1.4.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจึงควรให้การสนับสนุนทรัพยากรการบริหารทั้ง 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการระดมทุนและทรัพยากรดังกล่าว

นอกจากนี้ เนื่องจากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาศึกษาปฐมวัย ดังนั้น ผู้บริหารในทุกระดับจึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตาม Best-Practices ดังกล่าว เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและร่วมชื่นชมความสำเร็จ

1.5) ด้านผลกระทบ

1.5.1) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิธีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำแผนดังกล่าว ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุผลและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก

1.5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยมีระบบการส่งเสริมและพัฒนารการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนยกระดับและคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนต่อไป

1.5.3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.4) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง ตามแนวทาง BBL ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของครูปฐมวัย

1.5.5) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกคองทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยจัดกิจกรรมการวางแผนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL การเปิดบ้านปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และอื่น ๆ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนควรใช้ยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ พร้อมทั้งเสนอแนวทางนี้ต่อฝ่ายกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อขยายผลให้เป็นนโยบายระดับประเทศต่อไป

นอกจากนี้ เนื่องจากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ที่เน้นการมีส่วนร่วม ตามวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ระบบและกลไกดังกล่าว ส่งผลต่อผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยเท่านั้น

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลการประเมิน เพื่อนำไปเป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยต่อไป

2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการประเมินที่เหมาะสม หรือนำรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง และด้วยตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) นำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นรูปแบบที่สามารถจะให้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์และมีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไปได้

2.5 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อจะได้ทราบผลกระทบจากการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ

2.6 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

2.7 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบตัวแบบปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยทางการบริหารในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลที่มีความเหมือนและความแตกต่าง อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2.8 ควรทำการวิจัยถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิผล เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.9 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) หรือการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพื่อการพัฒนาต่อไปได้

2.10 ควรมีการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัด

2.11 ควรมีการวิจัยเชิงอนาคต (futuristic research) เพื่อทำนายการจัดการศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อประเมินให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นตามสถานภาพ ของผู้ให้ข้อมูล ในองค์ประกอบด้านบริบท ประเด็นเกี่ยวกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา และการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านปัจจัยป้อนเข้า ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคนและด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และด้านผลลัพธ์ ประเด็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ และผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ 3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในตัวแปรพยากรณ์ โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป และ 4) เพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิควิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods) ในลักษณะที่เป็นตัวหลักและตัวรอง (dominant-less dominant designs) และเป็นแบบดำเนินการคู่ขนาน ในประเด็นวิจัยเดียวกัน ทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพจากการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (school visit) เพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐาน แฟ้มผลงาน (portfolios) อนุทิน (journal) ภาพถ่าย การสังเกต พฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตทางกายภาพของสถานศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิง

คุณภาพด้วย เนื่องจากการประเมินในแบบสอบถามปลายเปิดและประเด็นในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นประเด็นเดียวกัน โดยมีผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้วิจัยร่วมตามหลักการรวมพลังประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (รับผิดชอบงานการศึกษาปฐมวัย) จำนวน 1 ราย หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1 ราย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ครูปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ราย (สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 213 แห่ง จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 137 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง ซึ่งกรณีสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกแห่ง ส่วนกรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยมีผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูล (informant) จำนวนทั้งสิ้น 2,055 ราย ดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 2) ครูปฐมวัย แห่งละ 1 ราย 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งละ 1 ราย 4) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แห่งละ 6 ราย และ 5) เด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 แห่งละ 6 ราย วิธีการให้ได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว กรณีผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ส่วนกรณีครูปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และเด็กปฐมวัย ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) แบบปลายเปิด (open ended) และแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และข้อคำถามของแบบสอบถามทุกชุด มีค่าตั้งแต่ 0.78-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 จึงสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือวัตถุประสงค์การวิจัย และการหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach,

1970) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าแต่ละชุดดังนี้ (1) แบบประเมินการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา มีค่าเท่ากับ .9346 (2) แบบประเมินการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีค่าเท่ากับ .9391 (3) แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านคน มีค่าเท่ากับ .9216 (4) แบบประเมินความมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหารด้านการจัดการ มีค่าเท่ากับ .9540 (5) แบบประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าเท่ากับ .9358 และ (6) แบบประเมินผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก มีค่าเท่ากับ .9198 และ 2) แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตร ประจำปีการศึกษา 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลและแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพแตกต่าง จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และกรณีที่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) 4) การหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและโดยภาพรวม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีนำเข้าทุกตัวพร้อมกัน (enter method) และวิธีนำเข้าทีละตัว (stepwise method) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ จากคำถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ในทุกองค์ประกอบของการประเมิน เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษา จุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้นไป

ประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ในหลายบริบททั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามหลัก ๆ (key learning points) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จากเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 137 แห่ง มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้น 2,055 คน จำแนกเป็นสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศชายทุกคน ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาทุกคน ครูปฐมวัย จำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงทุกคน ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยและภาษาไทย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพรับราชการ/บ้านานาญ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพ ทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 48 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป จำนวน 129 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายทุกคน อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา ครูปฐมวัย จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัยต่ำกว่า 15 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาและการศึกษาปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 129 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-45 ปี วุฒิทางการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 774 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

โดยภาพรวม จำนวน 137 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายทุกคน อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย 15-30 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทและจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา ครูปฐมวัย จำนวน 137คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนปฐมวัยต่ำกว่า 15 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาและการศึกษาปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 137 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 45 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษากว่าระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-45 ปี วุฒิทางการศึกษากว่าระดับปริญญาตรี และอาชีพทำนา และเด็กปฐมวัย จำนวน 822 คน เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน

1.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอตามผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ จำแนกตามประเภทของสถานศึกษาและโดยภาพรวม ดังนี้

1) ด้านบริบท

1.1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ และมีข้อสังเกตว่า มีการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัยสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

1.2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ใน

สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ส่วนสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีผลการเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า 1)การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีความนิยมที่พึงประสงค์ ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า 1) การเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็ก แต่ละคน ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่น 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 3)การได้รับความ

ร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย และ 3) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามลำดับ

2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ และมีข้อสังเกตว่า มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ที่เหมือนกัน ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และ โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เมื่อพิจารณาตามร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้รับงบประมาณจาก 1) งบดำเนินงาน 2) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ และ งบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจาก 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่

งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) งบดำเนินงาน 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเช่นกัน เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ก่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมี การประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติร่มรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนอง ความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับจัดสรรน้อย เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรมและใช้การไม่ได้

2.4) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามุ่งผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ได้แก่ งานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานทั่วไป ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ได้แก่ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไปกับงานงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ และโดยภาพรวม ได้แก่ งานบุคคล งานทั่วไป และงานวิชาการและงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ และมีข้อสังเกตว่า มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ เหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 3)งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ และ 4) งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษามุ่งผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และครูปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

3) ด้านกระบวนการ

3.1) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.2) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาดการจัดหาแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณรายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรรงบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม

3.3) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนักและต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง

3.4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา

4) ด้านผลลัพธ์

4.1) ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญา

4.2) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน และโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ (ACA) เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบาย

ผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 26.60 ($R^2=.266$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 2.352 + .464ACA$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .516 zACA$$

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 48.50 ($R^2=.485$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และงานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.579 + .267ACA + .237 PER + .196 GEN + .054 BUD$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .301zACA + .279zPER + .240zGEN + .074zBUD$$

โดยภาพรวม พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ(ACA) งานบุคคล (PER) และ งานทั่วไป (GEN) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานงบประมาณ (BUD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$ และมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad : \quad \hat{Y} = 1.603 + .278ACA + .233 PER + .179 GEN + .051 BUD$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad : \quad \hat{Z} = .314zACA + .276zPER + .220zGEN + .070zBUD$$

4.3) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุก

กับการเรียนรู้ 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นและ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

4.4) ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัย ป้อนออก ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5) ด้านผลกระทบ

5.1) ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) สถานศึกษา มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรม พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน ตามลำดับ

5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มี

การเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ สังเกตได้จาก ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และ ผลงานเด็ก ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และ ผลงานเด็ก เช่นกัน

5.3) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ สังเกตได้จาก การมีแนวคิด และทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น สังเกตได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.4) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning : BBL) สังเกตได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาคูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6

กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็ก

5.5) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังเกตได้จากการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.6) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น

3. ผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR)

จากการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง (systematic, collaboration and self evaluation) ตามทัศนะของผู้วิจัย พัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์

สารัตถะ (2550) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ในทุกองค์ประกอบและทุกประเด็นของการประเมิน พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านบริบท ได้แก่ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลางสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาคุณงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

3.3 ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้

3.4 ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกย่องคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

3.5 ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) ด้านบริบท

1.1) การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน อันเป็นการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2514 ดังนี้ “...การให้การศึกษาแก่เด็กต้อง เริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นต้นก็ต้องสอนให้รู้จักใช้วัยและประสาทส่วนต่าง ๆ ต้องอาศัยคอยควบคุมฝึกหัด จนสามารถใช้วัยและประสาทส่วนนั้น ๆ ทำกิจวัตรทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจวัตรของตนเองได้แล้ว ถัดมาก็ต้องสอนให้รู้จักทำการต่าง ๆ ให้รู้จักแสวงหา สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ได้มากขึ้น เพื่อให้ชีวิตมีความสุข มีความสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ และสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือการสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผลสติปัญญาและหาหลักการของชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญองกมลทั้งทางกายและทางความคิด...” สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ดังนี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 ที่กำหนดนโยบายในการสนับสนุนให้เด็กมีความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่บนพื้นฐานภูมิปัญญาของสังคมวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย สติปัญญา ความสามารถในการทำงาน อารมณ์ จริยธรรม และความรับผิดชอบตามวัย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,

2545) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ การได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถและทักษะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2550) สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2545) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2545) สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 2 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น "คนเก่ง คนดี และมีความสุข" โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย เต็มตามศักยภาพ และตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน (26 ตัวบ่งชี้) ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549) สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนเสร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 5

เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล ที่นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา มีสาระสำคัญของนโยบายการศึกษาปฐมวัย คือ ยกย่องคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างมีบูรณาการและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักโฆษกรัฐบาล, 2551) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2551 แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 และแผนปฏิบัติราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 มีสาระสำคัญของนโยบายและการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ การเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2550 - 2551 ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ โดยใช้หลักการ Goals Approach จากการนำนโยบายด้านสังคมของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้เป็นหลัก และใช้หลักการ Direct Approach ที่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร (SWOT) กำหนดกลยุทธ์เพิ่มเติม เพื่อแก้ภาวะวิกฤตของสภาพปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปี พ.ศ. 2550 - 2551 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550) ดังมีรายละเอียดของการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับ

นโยบายของจังหวัดมหาสารคาม ปีพ.ศ. 2550-2551 ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศูนย์กลางวัฒนธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์วิน อูทัยพิงค์ (2548) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยยึดหลักอริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4 สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อชีวิตที่พอเพียง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ผู้ต้นรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน เน้นการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วยปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง (บุษบง ดันตวิงศ์, 2550)

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษานำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความสุข สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ที่สอดคล้องตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัย นั่นคือเป็นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องกับตามหลักการการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ให้ความสำคัญกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551) สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบของครุวม” ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิดเรื่องการศึกษาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดาพรรณ อินทวิมลศรี (2548) เกี่ยวกับ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร และ สอดคล้องกับ มโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการ วางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้มีส่วนได้เสีย จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ ตรงกันเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษานำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้อ ของเด็กปฐมวัย

1.2) การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทาง หรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัยใน สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการนำ หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับ“คำพ่อสอน”จาก พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2533 ดังนี้ “... เด็กเป็นอันมากมีความรักดีมาแต่กำเนิด จะเรียนจะเล่นจะทำสิ่งใด ก็มุ่งมั่น ทำให้ดีเด่น ไม่มีปัญหาอุปสรรคหรือความลำบากยากแค้นใด ๆ จะกีดกันไว้ได้ เด็กเหล่านี้ ผู้ใหญ่ ควรสนใจและแผ่เมตตา เกื้อกูลประคับประคองให้ได้มีโอกาสพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ดี ทั้งด้าน การศึกษาและจิตใจ เขาจักได้เจริญเติบโตเป็นคนดีพร้อม และเป็นตัวอย่างแก่เยาวชนทั่วไป...” พระ บรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 21 มิถุนายน 2522 ดังนี้ “... ผู้ฉลาดย่อมรู้ธรรมชาติของเด็ก ว่าเด็กวัยใด ลักษณะใด ชอบการฝึกหัด อบรมแบบใด เขาย่อมสังเกตทราบ ว่า เด็กวัยหนึ่งต้องหัด ต้องประคับประคองให้ทำ จึงจะได้ผล อีก วัยหนึ่งต้องเที่ยวเรียนรู้ ต้องบังคับ ต้องกวดขันให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องแสดงเหตุผลผัดชอบ ชั่วดีให้เห็นก่อน เพื่อ ชักนำให้ทำ จึงจะได้ผล แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้อง ลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ได้เห็นได้ดูอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติ ปฏิบัติที่ต้องการจะทำให้เกิดมีในตัวเด็ก เป็นอันขาด ไม่ว่าจะเป็นข้อปฏิบัติเล็กน้อยปลีกย่อยเพียงใด ...” พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและ

รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี วันที่ 6 กรกฎาคม 2521 ดังนี้ “... ผู้ใหญ่เรามักพากันละทิ้งวิธีการเก่า ๆ ในการอบรมฝึกฝนคุณธรรมและความสุภาพเรียบร้อยในกายวาจาใจของเยาวชน โดยมีได้หาวิธีการที่เหมาะสมทดแทนให้เพียงพอ ทั้งนี้ เห็นจะเป็นเพราะโดยมากเราไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องนี้นัก ด้วยเหตุที่มัวสนใจและตื่นเต้นกับวิชาการอย่างใหม่กันหมด ประการหนึ่ง และด้วยเหตุที่ผลเสียหายมิได้เกิดขึ้นฉับพลันทันที หากแต่ค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย อีกประการหนึ่ง จึงปล่อยกันมาเรื่อย ๆ จนบัดนี้ผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ได้กลายเป็นปัญหาที่เกือบจะแก้กันไม่ตก ตามที่ท่านเห็นกับตาและทราบแก่ใจอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องพูดให้ยาวความไป ความจริง เยาวชนที่มีพื้นจิตใจดีอยู่แล้ว และปรารถนาจะทำตัวให้ดีให้เป็นประโยชน์นั้นมีอยู่เป็นอันมาก แต่การทำความคิดโดยลำพังตนเองเป็นของยาก จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์และแบบฉบับที่ดีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว จึงจะกระทำได้โดยถูกต้องเหมาะสมและไม่เปลืองเวลา พุงง่าย ๆ ก็คือต้องอาศัยผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งหรือเป็นผู้นำนั่นเอง ผู้ใหญ่จึงต้องถือเป็นหน้าที่และความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือเขา...”

และพระบรมราโชวาทพระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2532 “...ความรู้ประโยชน์แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องปลูกฝังให้ยังลึกในตัวของเด็ก เด็กจักได้เติบโตเป็นคนฉลาดเที่ยงตรง และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ที่พึงประสงค์ให้แก่ตน แก่ส่วนรวมได้แน่นอนมีประสิทธิภาพ...” สอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ประกอบด้วย 5 หลักการ คือ 1) หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ไร่แรงแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บบวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 2) หลักการจัดประสบการณ์ ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยการจัดการอบรม เลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียน ให้สนุก เล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล 3) หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูต่อบิดามารดา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมทำให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย 4) หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรม เลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ต่อไป และ 5) หลักแห่งความสอดคล้องอุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาระดับปฐมวัยที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก โดยถือว่า “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และ 4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง จากการวิจัยเรื่อง “การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย: รูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัย” ของบุษบง ต้นดวงศ์ (2550) ที่กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็ก วัย 3-6 ปี มุ่งให้เกิดการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ผู้ต้นรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยั่งยืน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงเรียบง่าย เน้นการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ ด้วยปัญญาของร่างกาย ปัญญาของจิตใจ และปัญญาของสมอง ใจ และผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กต้องพัฒนาความรู้ วิชาชีพและจิตวิญญาณของคนอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน โดยฝึกฝนอบรมกายและจิตให้เข้าใจตนเองและ “เข้าถึง” เด็กอย่างมีสติ รู้ตัว ก้าวพ้นความยึดติดตัวตน (Self) เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตาและเข้าถึงความจริงในโลกแห่งวัตถุและโลกแห่งจิตวิญญาณ อย่างสมดุล ด้วยสติปัญญา และปัญญาญาณและปรีชาญาณ สามารถ “อยู่ให้เห็นเป็นให้ดู” เพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่ “สุขง่าย ทุกข์ยาก” สอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์” ของ คณิง สายแก้ว (2549) คือ 1) จัดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) สร้างโอกาสให้เด็กกลุ่มเปราะบางได้เข้าศึกษา

ในระดับปฐมวัยทุกคน 3) สร้างและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม และได้รับการเตรียมความพร้อมในพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 4) สร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และระบบสารสนเทศโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 5) สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม 6) ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และ 7) พัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย” ของเรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยอย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ ในบรรยากาศการ “เรียน ๆ เล่น ๆ” ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก และกระบวนการเรียนรู้ผ่าน “การเล่น” เป็นกระบวนการพัฒนาเด็กที่ยิ่งใหญ่และแยบยล เพราะการเล่น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งการพัฒนาทางกาย ทางใจ ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคมของเด็ก อันจะนำไปสู่การสร้างวินัย และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้เขา รู้เรา มีการแบ่งปันพร้อมที่จะเสียสละ และให้อภัย ในฐานะทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย สอดคล้องกับมรดกธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ฝากไว้ “มรดก ที่ 184: เด็กทั้งหลายนั้นแหละคือผู้สร้างโลก เราจงพากันสร้างโลกโดยผ่านทางสร้างเด็กอย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยให้เด็กเป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบสูงสุดของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่าเป็นยุคของสติปัญญา” (พริ้มเพรา คงชนะ, 2549) และมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มุ่งการพัฒนามนุษย์เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การดูแลและการศึกษาที่ให้กับเด็กและผู้ปกครอง โดยครู ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องทำงานร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและการสร้างคน เริ่มตั้งแต่คนถือกำเนิดในครรภ์มารดา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลความเชื่อจากแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ได้รับแนวคิด ทฤษฎีจากทางตะวันตก และนักการศึกษาต่างประเทศ มาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวความคิดทางการเรียนรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถประมวลได้เป็น 4 กลุ่มแนวคิด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548 ; ทิศนา แจมณี, 2551) ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดวุฒิภาวะนิยม (Maturationist View) กลุ่มแนวคิดนี้มองกายเป็นหลักโดยเน้น

ความสำคัญของวุฒิภาวะทางกาย จึงเชื่อว่า พัฒนาการกับการเรียนรู้แยกกัน คือ พัฒนาการเกิดก่อน การเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายนอกที่ไม่เกี่ยวกับพัฒนาการ พัฒนาการเป็นผลมาจาก โครงสร้างวุฒิภาวะของแต่ละคนซึ่งส่วนใหญ่กำหนดโดยพันธุกรรม ในขณะที่พันธุกรรมเป็นตัวกำหนดกระบวนการตามวุฒิภาวะ การสอนเป็นการให้ประสบการณ์เรียนรู้เมื่อเด็กแสดงความสนใจหรือพร้อม โดยนำเอาความรู้ของผู้ใหญ่มาแยกย่อย กำหนดขอบเขต ลำดับขั้น และความยากของเนื้อหาให้เหมาะกับเด็ก จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการสอนของนักทฤษฎีบางคนในกลุ่มนี้ ได้รับอิทธิพลแนวคิดของทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) เกี่ยวกับการเชื่อมโยง ความรู้ย่อย ๆ เป็นความรู้ที่ซับซ้อน ได้แก่ แนวคิดของ Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Stiener, Montessori, Gesell เป็นต้น 2) กลุ่มแนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behavioral environmental view) กลุ่มแนวคิดนี้ มองกายเป็นหลักเช่นกัน โดยเน้นความสำคัญของพฤติกรรมซึ่งเป็นการตอบสนองทางกาย จึงเชื่อว่าการเรียนรู้กับพัฒนาการสัมพันธ์กันและเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไป การเรียนรู้เป็นการสะสมมวลพฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่าเดิม หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแทนพฤติกรรมสัญชาตญาณ พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองตามสัญชาตญาณให้เป็นการตอบสนองที่ควบคุมไว้ด้วยจิตสำนึก เนื่องจากลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเด็กมีขึ้นสูงสุดเทียบเท่าพัฒนาการของผู้ใหญ่ ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเลียนแบบ ซึ่งเกิดจากการเสริมแรงและการลงโทษ ความรู้ต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดเข้าสู่ตัวเด็กทีละน้อย ๆ ดังนั้นการสอนจึงต้องแบ่งความรู้ออกเป็นประสบการณ์ง่าย ๆ จัดลำดับขั้นตอนให้มีความชัดเจน เพื่อให้เกิดโครงสร้างความรู้ในตัวของเรียน นักทฤษฎีเจ้าของแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่นำมาใช้ในการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ Watson, Skinner, และ Bandura ซึ่งได้รับอิทธิพลทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) ในแง่การเชื่อมโยงการเรียนรู้ Thorndike ผู้บุกเบิกทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีแนวคิดที่ว่า คนเราประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ภาคร่างกายคือสิ่งเร้าและการตอบสนอง ส่วนภาคจิตใจคือ การรับรู้ การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างภาคและภายในภาค เด็กเรียนรู้โดยเริ่มจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมคือจากสิ่งที่ย่อยไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน 3) กลุ่มแนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยม (Comprehensive Interactional View) กลุ่มแนวคิดนี้ มองกายและจิตสัมพันธ์กัน โดยให้ความสำคัญแก่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต จึงเชื่อว่าการเรียนรู้สัมพันธ์กับพัฒนาการ วุฒิภาวะและการเรียนรู้กระตุ้นให้พัฒนาการก้าวหน้าต่อไป ลำดับขั้นตอนของพัฒนาการเป็นไปตามลักษณะและโครงสร้างพัฒนาการที่ระบุไว้ในทฤษฎีกลุ่มแนวปฏิสัมพันธ์นิยม แบ่งเป็น 2 กลุ่มทฤษฎี ดังนี้ กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากแรงผลักดันในตัวเด็ก ที่จะปรับตัวให้ได้รับการยอมรับจากสังคม ทฤษฎีในกลุ่มนี้ บางทฤษฎีก็ศึกษาการปรับตัวของคนคล้ายกับทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Functionalism) และ/หรือใช้วิธีการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง

ๆ ซึ่งคล้ายกับบางส่วนของวิธีการศึกษาของทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associationism) ได้แก่ แนวคิดของ Ausubel, Freud, Erikson, Dewey เป็นต้น และกลุ่มทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการเกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางกายและทางความคิดกับสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในตัวเด็กและในสิ่งแวดล้อม สามารถ จดจำ ทบทวน เน้นให้ชัดเจน ขยายและถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ทฤษฎีเหล่านี้ได้รับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมจากทฤษฎีจิตวิทยาของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Functionalism) เนื่องจากแนวคิดของนักทฤษฎีในแนวปฏิสัมพันธ์นิยมมีหลายแนว จึงจะขอนำเสนอเป็น 2 กลุ่มพัฒนาการ คือ กลุ่มพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม และกลุ่มพัฒนาการด้านสติปัญญาและจริยธรรม ได้แก่ แนวคิดของ Piaget, Vygotsky, Bruner, Kohlberg เป็นต้น และ 4) กลุ่มแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism Interactional View) กลุ่มนี้คำนึงถึงความเป็นคนของคนที่มีอิสระ สามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเอง มีความครีเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีอิสระเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มนี้เสนอแนะว่า ควรให้เด็กมีสมรรถภาพ ทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กันคือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านเจตคติ (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) นั่นคือ ครูควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชมหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ แนวคิดของ Maslow, Rogers, Combs เป็นต้น

แนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ต่างพยายามตอบคำถามว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ตามสมมติฐานที่แตกต่างกันของแต่ละทฤษฎี ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถจะตอบคำถามได้ครอบคลุมทุกจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีผลการเปรียบเทียบที่เหมือนกัน คือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้น

พื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็น ทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณา ตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า 1)การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและ สติปัญญา 2) การพัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL) และ 3) การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีค่านิยมที่พึง ประสงค์ ตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เชื่อว่า 1) การเตรียมความพร้อมให้ เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและ พัฒนาารเด็กแต่ละคน ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารายธรรม และวิถีทางสังคม และ 3) การ ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานเนื่องในโอกาสวันปิดภาคเรียนของโรงเรียนจิตรลดาปีการศึกษา 2514 วันที่ 25 มีนาคม 2514 ดังนี้ “...สมัยนี้ทางการศึกษาพยายามที่จะสั่งสอนหรือที่จะสนับสนุนในทางที่จะให้ เด็กมีความคิดริเริ่มอย่างมาก จึงหาวิธีต่าง ๆ ที่จะมาทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดริเริ่มนี้เป็นสิ่งที่ ดี ในคำนี้ก็แสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าแปลว่าอะไร เป็นความคิดของตนเองที่จะเริ่มทำอะไรขึ้น แต่ว่า ไม่ได้บอกไว้ว่าเริ่มทำอะไรนั้นเป็นสิ่งใด หมายถึงความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งที่จะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ สำหรับตัวเองสำหรับสังคมหรือไม่ แต่ว่าในคำนี้ "ริเริ่มและความคิด" ก็มีเพียงแต่ว่าเป็นเบื้องต้น หมายความว่าสั่งสอนให้ทุกคนมีความคิดที่จะเริ่มสิ่งใดด้วยตนเอง แต่ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดต้องไม่ลืม อย่าไปห่ออย่าไปหลงในความคิดริเริ่มนี้ สิ่งสำคัญที่สุดเวลาริเริ่มอะไรแล้วต้อง ให้ต่อเนื่องต่อไป ต้องทำต่อไปจนสำเร็จ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญ...” สอดคล้องกับกระทรวงมหาดไทย (2547) ที่ระบุว่า เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อมีความ พร้อมที่จะพัฒนาในระดับต่อไป สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่ พอเพียง ของบุษบง ต้นดวงส์ (2550) สอดคล้องกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย ของเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป (2547) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1: การ

พัฒนาครูและผู้เลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ 1) ให้ครูและผู้ดูแลเด็กได้รู้จักชีวิตในท้องถิ่นจริง ๆ เพื่อสัมผัสความเป็นจริงของชุมชนที่ถือเป็นความจริงของชีวิต ด้วยการเดินหน้าเข้าหาชุมชน และเรียนรู้ถึงปัญหาของเด็ก ครอบครัว และชุมชน จนครูและผู้เลี้ยงดูกลายเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันกับวิถีชีวิตในชุมชน 2) พัฒนาความคิดของครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเด็นของแนวความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงความคาดหวังในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3) เปิดโลกทัศน์ด้านความคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดหาข้อมูล เชิงความคิดด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของวิถิปุทธร, Summer Hill, Montessori, Neo - Humanist และแนวบูรณาการ 4) วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ เพื่อนำสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย 5) จัดสัมมนาเชิงวิชาการ (Workshop) ในการสร้างแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย และขั้นตอนที่ 2: การวางกรอบความคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย มุ่งเน้นการจัดรูปกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม โดยฐานการจัดกิจกรรมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง กระตุ้นให้เกิดกระบวนการที่จะพัฒนาให้เด็กเรียนรู้อย่างเสริมปัญญา สร้างคุณธรรม จริยธรรม และมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ด้วยการเรียนรู้อย่างถูกต้องในสิ่งแวดล้อม ที่หลากหลายรอบตัว โดยมีกรอบความคิดหลัก ดังนี้ 1) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการเตรียมความพร้อมของครู เด็ก และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนผ่านกระบวนการเล่น 2) มีเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน กระชับและเข้าใจง่าย 3) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศของการ “เรียน ๆ เล่น ๆ” เพื่อให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม 4) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ใช่วิสัยในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสำคัญ 5) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการจนถึงการจัดทำสื่อ เพื่อสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเอง 6) มีความยืดหยุ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของวัยและกลุ่มเด็กเป็นรายบุคคล 7) สื่อการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนอกห้องเรียน คือตัวกระตุ้นเร้าที่สำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กตื่นตัวและสนุกสนานกับโลกกว้างที่สุนทรีย์มากกว่าในห้องเรียนเดิม ๆ 8) นิทานคือกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดที่ปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม 9) มีกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ แสดงออก และนำเสนออย่างเป็นระบบ 10) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง 11) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมาแนะนำเสนอเป็น “คุณค่า” ต่อตัว

เด็กและเพื่อนพ้องน้องพี่ 12) มีการต่อยอดความคิดของเด็กทุกคนทุกประเด็น เพื่อให้เด็กได้คิดต่อยอดอย่างสนุกสนาน แล้วนำเสนอความคิดอย่างอิสระ หลากหลาย และไม่สิ้นสุด และ 13) กระบวนการกลุ่มที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่น 2) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 3) การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยตามลำดับ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ เชื่อว่า 1) การพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย และ 3) การพัฒนาครูปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล วันที่ 11 กรกฎาคม 2522 ดังนี้ “...การศึกษาที่ดีด้านวิชาการเป็นทั้งรากฐานและปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ แต่การที่จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้นจำเป็นที่สุดที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่น ๆ เข้าประกอบอุดหนุน ด้วยการศึกษาด้านอื่น ๆ นั้น หมายถึงการศึกษอบรมทุก ๆ อย่าง ทั้งทางความคิดจิตใจและ ความประพฤติปฏิบัติ อันเป็นตัวสำคัญในการฝึกฝนขัดเกลาให้บุคคลมีความคิด ความฉลาด หนักแน่นในเหตุผลและความสุจริต ละเอียดรอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักตัดสินใจ ตามทางที่ถูกต้องเป็นธรรม และสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ มีความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะ ขวนขวายที่จะลงมือทำการทุกอย่างไม่ว่าเล็กใหญ่ ง่ายยาก ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาจึงต้องสำนึกตระหนักอยู่เสมอ ที่จะต้องให้การศึกษา ที่ดีแก่เยาวชนให้ครบถ้วนทุก ๆ ด้าน ไม่ปล่อยให้ขาดตกบกพร่อง นักเรียนทั้งหลายก็ต้องเข้าใจว่า การที่อุตสาหกรรมได้เรียนด้วยความหมั่นขยันมาโดยตลอดนั้น เท่ากับแต่ละคนได้ฝึกฝนความขยันหมั่นเพียร เพื่อสร้างความเจริญและความสำเร็จของชีวิตไว้ส่วนหนึ่งแล้ว...” สอดคล้องตามแนวโน้มการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านเห็นพ้องต้องกันว่า แนวคิด ทฤษฎี ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้หรือการทำงานของสมองตามธรรมชาติ (Brain - Based Learning : BBL) ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างประสบการณ์ ตลอดจน

การจัดสิ่งแวดล้อม และกระบวนการอื่น ๆ ร่วมกับสื่อ เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ทำให้เด็กสนใจ เข้าใจ เรียนรู้และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เป็น การสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ (รัตติพร ภาทรชวานนท์, 2549) ซึ่งหลักการเรียนรู้ BBL ประกอบด้วย 1) สมองทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ครูจึงสามารถจัดกิจกรรมที่ใช้ทุกส่วนของร่างกายพร้อมกันได้ ไม่ว่าจะ เป็นความคิด อารมณ์ จินตนาการ และการมีปฏิสัมพันธ์ 2) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นพร้อมกัน ทั้งร่างกาย การเรียนรู้เป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการหายใจ แต่อาจสะดุดหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ การจัดการกับความเครียด การเลือกรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และการจัดการกับสุขภาพ จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ 3) ประสบการณ์จะมีความหมายกับเด็กมาก เด็กจะตอบโต้กับสิ่งแวดล้อมได้โดยอัตโนมัติ เช่น การหาวิธีเอาตัวรอด ดังนั้น การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ควรเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ให้เด็กรู้สึกพึงพอใจที่จะค้นหาคำตอบ และคิดว่าการเรียนรู้เรื้อราวิใหม่ ๆ เป็นสิ่งน่าท้าทาย บทเรียนควรเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นและ มีความหมาย โดยตรงต่อตัวเด็ก ให้โอกาสในการเลือกที่จะเรียนรู้สิ่งที่แต่ละคนต้องการ 4) อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการค้นหาความหมาย สมองจะออกแบบเพื่อการรับรู้และต่อเติมสิ่งเดิมที่มีอยู่ และจะรับรู้ไม่ได้ถ้าข้อมูลใหม่แยกออกจากความรู้เดิม สิ่งที่ได้รับรู้แล้วไม่อาจหยุดได้ แต่สามารถกำหนดทิศทางใหม่ได้ การสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เด็กสร้างสิ่งที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์เดิม บูรณาการเข้ากับหลักสูตรและชีวิตได้ เวลาที่รับรู้ได้ดี คือช่วงที่จิตใจปลอดโปร่งสบาย ๆ ไม่สับสน อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่จะเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อความคาดหวัง ความภูมิใจในตนเอง ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์และความคิด ไม่ได้แยกออกจากกัน ดังนั้นครูต้องเข้าใจความรู้สึก เจตคติที่มีส่วนกำหนดอนาคตในการเรียนรู้ ความเชื่อถือของเด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากครูจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ 5) กระบวนการของสมองบางส่วนและทั้งหมดจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน สมองซึกซายและขวาแตกต่างกัน คนที่สุขภาพดีสมองทั้งสองซึกจะประสานกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันทุกวัน ความรู้ที่แตกต่างกันแต่มาใช้ร่วมกันได้ ดังนั้นการสอนที่ดี จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและทักษะตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้จะเกิดเป็นความรู้สะสมและเป็นพัฒนาการ 6) การเรียนรู้จะเกิดจากความตั้งใจหรือจากการรับรู้ สิ่งที่ผ่านมาสมองจะรับรู้ข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงสำคัญ สมองจะตอบรับการสอนและการสื่อสารที่เกิดขึ้น การใช้เสียงเพลงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ครูต้องรู้ความสนใจและความศรัทธาของเด็ก เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ การเป็นตัวแบบที่ดีของครูจึงสำคัญ และมีคุณค่าต่อเด็กมาก 7) การเรียนรู้เกี่ยวกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก การเรียนรู้ส่วนมากอยู่ที่จิตใต้สำนึก เราเรียนรู้มากกว่าที่จิตสำนึกจะเข้าใจได้ ประสบการณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของความรู้

เบื้องต้น ดังนั้นความเข้าใจจะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด อาจเกิดซ้ำหรือบางที่ซ้ำมาก 8) ความจำ 2 แบบ คือ ความจำชั่วคราวและความจำถาวร การสอนที่เน้นแต่ความจำจะไม่เอื้อต่อการถ่ายโอนความรู้และความเข้าใจ เพราะเด็กจะมีโลกส่วนตัวและลึกลับ การเรียนรู้ ที่แตกต่างกัน 9) การเรียนรู้ส่งเสริมได้ด้วยการท้าทายและยับยั้งได้ด้วยการลงโทษหรือข่มขู่ 10) สมองแต่ละคนมีความเป็นเอกลักษณ์ เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต้องการที่จะเรียนรู้และอยากให้อาจารย์เข้าใจโลกของเขา การให้ตัวเล็อกที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ (พรรณี เกษกมล, 2549) สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของอัญชติ ไสยวรรณ (2548) ที่สรุปว่ากระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเริ่มต้นคิด เป็นขั้นเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับวัสดุอุปกรณ์หรือสถานการณ์ แล้วสื่อสารสิ่งที่คิดด้วยการพูดหรืออธิบาย และกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งที่คิดด้วยการบอกเหตุผลที่คิด ขั้นที่สอง การสร้างความคิด เป็นขั้นกระตุ้นให้คิดย้อนกลับด้วยการทดลอง กระตุ้น ให้คิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง กระตุ้นให้ทดสอบซ้ำ และกระตุ้นให้คิดทบทวนจุดบอดของความไม่เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นคิด ขั้นที่ 3 การประมวลผลความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้เด็กบอกข้อความรู้ ด้วยการคิดย้อนกลับ ไปขั้นเริ่มต้นคิดและขั้นสร้างความคิด และขั้นที่ 4 การขยายความคิด เป็นขั้นการกระตุ้นให้ขยายความคิด โดยใช้คำถามว่า “ถ้า” กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบเพื่อยืนยันความคิด และกระตุ้นให้ทดสอบความคิดใหม่อย่างอิสระ และการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแสวงหาความรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยการสนทนากับเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อ การเรียนรู้ในระดับมาก และครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เห็นว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม ในระดับมาก

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านบริบท ได้แก่ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึง การเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความ

จำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานทางการศึกษาและทักษะชีวิตให้กับเด็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับ “คำพ่อสอน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ตลอดจนแนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ และผลการวิจัยของนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

2.1) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เนื่องจากจัดครูที่มีคุณวุฒิ คุณลักษณะด้านความสามารถ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะด้านอุดมการณ์ในวิชาชีพครู และคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้อย่างสอดคล้องกับคุณสมบัติของครูปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550) เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม และสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2547) ที่ระบุไว้ว่า คน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานสถานศึกษาปฐมวัยให้ได้ผลดี ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ รวมทั้งการจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญ คือ ครูปฐมวัย สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบองค์รวม” ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ หัดคิดแบบใหม่ สอนแบบใหม่ คือ ต้องสอนแบบชี้แนะมากกว่าบรรยาย ให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง แทนครูและตำราเป็นจุดศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและรักการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้มากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและต่างประเทศกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 15 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10)

จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ
ในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การ
พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และ
สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
และประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็ก
ปฐมวัย ด้วยการวิจัยและพัฒนา ของอัญชลี ไชยวรรณ (2548) ดังที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นความเชื่อ
เกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ข้างต้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการ
บริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและ
ทิศทางที่คาดหวัง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย และ
มีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ
คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูปฐมวัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุด คือ ครูปฐมวัย มีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็น
อย่างดี แสดงให้เห็นว่า ครูปฐมวัย ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้น
เรียน เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่
มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการ
ประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากร
ทางการบริหาร ด้านคน ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามี
ระบบการบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับรายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2549/2550
“การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบองค์รวม” และการศึกษาสมรรถนะครูและ
แนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำ
ให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง เมื่อ
พิจารณาตามร้อยละของจำนวนงบประมาณตามแหล่งงบประมาณจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้
ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้รับงบประมาณจาก 1) งบดำเนินงาน 2) งบประมาณ
จากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำหรับสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ และ
งบประมาณการระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3)

งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุม วางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้จ่ายงบประมาณและได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม การ ใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใน สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจาก 1) งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ งบประมาณจากการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) งบดำเนินงาน 3) งบบุคลากร และ 4) งบลงทุน ตามลำดับ นอกจากนี้ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้อง กับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเช่นกัน เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการ ระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่ เกี่ยวข้อง เพราะสถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) จึงมีการประชุมวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการใช้จ่ายงบประมาณตามความต้องการจำเป็นใน การพัฒนาและบริหารงบประมาณอย่างมี ประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการ บริหาร ด้านงบประมาณ เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง แม้ว่าส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรงบประมาณค่อนข้างน้อย (ตาม จำนวนรายหัวของเด็ก) ตามเกณฑ์และผลการจัดสรรงบประมาณปี 2552 ดังนี้ 1) เงินอุดหนุนราย หัวระดับก่อนประถมศึกษา คนละ 1,700 บาท 2) ค่าเบี่ยงเลี้ยง ที่พักและพาหนะ ระดับก่อน ประถมศึกษา สถานศึกษาละ 250 บาท และตามจำนวนห้องเรียน ๆ ละ 100 บาท 3) ค่าเบี่ยงประชุม สำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่มีนักเรียน 120 คนลงมา สถานศึกษาละ 3,237 บาท และสถานศึกษาที่มีนักเรียน 121 คนขึ้นไป สถานศึกษาละ 5,337 บาท (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2551) แต่สถานศึกษามีระบบและกลไกการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมทุนและ ทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีระบบการบริหารงบประมาณที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ แนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ดังนี้ 1) จัดทำแผนการ ปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เสนอแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาผ่านความ เห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ สาธารณชนทราบ และการใช้จ่ายงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปีของ สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ขัตติยวงศ์ (2548) เกี่ยวกับการดำเนินการจัดตั้งและ

บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยอนุบาลอย่างมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลกกโก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี งานวิจัยของปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี (2548) เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 6 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาคือการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิต 2) การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ 3) การศึกษาสำหรับเด็กที่ดีต้องมาจากครูและผู้ปกครองที่มีความรู้และความเข้าใจตรงกัน 4) เด็กที่มีคุณภาพ ต้องได้รับการดูแลที่ดีตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา 5) การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลลาชีวะ, 2550)

2.3) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครูปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากมีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และมีพื้นที่สำหรับจัดเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กและครูเพียงพอ 2) พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวเพียงพอ เนื่องจากมีบริเวณสนามเด็กเล่นและบริเวณที่เป็นธรรมชาติร่มรื่น และมีพื้นที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เพียงพอ เนื่องจาก มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างต่อเนื่องทุกปี แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคารสถานที่) เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง สอดคล้องกับการจัดอาคารสถานที่และแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) และสอดคล้องกับนักจิตวิทยาเด็กและนักการศึกษาปฐมวัย เช่น Gordon and Brown (1989) Montessori, Piaget, Bruner ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ เรื่อง เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ในสถานศึกษา

ปฐมวัย จึงเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องพิจารณาดำเนินงานอย่างระมัดระวัง เพราะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้งาน การจัดการศึกษาปฐมวัย ประสบความสำเร็จและเกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มี 1) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครูปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม 2) พื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมและการเคลื่อนไหวไม่เพียงพอ เนื่องจากห้องเรียน คับแคบ ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติการกิจกรรมของเด็กทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีอาคารอนุบาลเป็นเอกเทศและมีห้องเรียนอนุบาลไม่ครบทุกชั้น และ 4) วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ได้รับความสนับสนุน เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ทรุดโทรม และใช้การไม่ได้ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายและทิศทางที่คาดหวัง เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

2.4) ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา มีคำสั่งมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย เป็นกระบวนการทำงานโดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมด มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับ โครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) และ สอดคล้องกับการบริหารและจัดการสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2550) ที่กระจายอำนาจตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา มีหน้าที่ในการตัดสินใจร่วมกับคณะผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณ บุคลากร วิชาการ และแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องตามทัศนะของ Drucker (1967

อ้างอิงใน Bartol et al., 1998) ที่ระบุว่า ประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้ดี

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการที่เหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ 1) งานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามศักยภาพของแต่ละคน 2) งานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารงบประมาณที่มีคุณภาพและชัดเจน 3) งานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู และ 4) งานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาขาดการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัย ถูกต้อง เทียบตรงและสามารถนำไปใช้ได้ทันทีตามสถานการณ์

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกที่ดีในการบริหารจัดการ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในการวิเคราะห์โครงสร้างของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นถึง การมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับนักการศึกษาปฐมวัย

เช่น เช่น Gordon and Brown (1989) Montessori, Piaget, Bruner ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ของเด็กในทุก ๆ เรื่อง เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2547) ดังนั้น สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ซึ่งเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการ เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาคุณงาน และให้บริการ ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3) ด้านกระบวนการ

3.1) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดการกำหนดแผน/นโยบาย/เป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขาดการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูและ

ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยเน้นให้ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไม่สอดคล้องกับบริบทและ วัฒนธรรม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการประเมิน การใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยทุกปีและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษา ขาดการส่งเสริมความสัมพันธ์และความ ร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและผู้เกี่ยวข้อง ในการวางแผนและดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษา สาขาการประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการปฐมวัยได้ สอดคล้องกับ การศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังที่กล่าวไว้ในด้านปัจจัยป้อนเข้า เกี่ยวกับประสิทธิภาพ และศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยใน สถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ข้างต้น

3.2) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารงานงบประมาณ เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษา ปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้ งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) ขาด การจัดหาแหล่งทุนและทรัพยากร ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการระดมทุนและทรัพยากร จากผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษา ปฐมวัย และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณชน ข้อเสนอแนะในการ แก้ปัญหา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ โดยให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควร ดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้ เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) เนื่องจากเด็กมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณ รายหัวน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณแบบอื่นที่นอกเหนือจากจำนวนเด็ก หรือจัดสรร

งบประมาณให้เป็นพิเศษ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ทุกปี เนื่องจากอาคารเก่าและอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนการผลิต 3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารสินทรัพย์ และ 7) การตรวจสอบภายใน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

3.3) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่ 1) ครูขาดความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) ครูขาดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดการความรู้ให้กับครูด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปส่วนใหญ่ 1) ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และมีความกังวลใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ครูไม่จบการศึกษาปฐมวัย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานเครือข่ายการเรียนรู้ และ 3) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูรับภาระหนักและต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยรูปแบบบูรณาการและลดภาระงานพิเศษลง แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและพัฒนาบุคลากรในบทบาทหน้าที่ เทคนิคการสอนตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานและใช้ทรัพยากรได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งการปฏิรูปคุณภาพของครู ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของเด็กอย่างได้ผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

3.4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษา

ปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ขาดการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีการประสานความร่วมมือผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ตรงกัน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ 1) ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากขาดโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ตามระบบ e-office ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดให้มีโทรศัพท์และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำข้อมูลเสนอขอรับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ขาดระบบการประสานงานและเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้ แสดงให้เห็นถึง การบริหารจัดการที่ดี ในการส่งเสริม สนับสนุน สร้างบรรยากาศให้คนในองค์กร ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) ได้แสดงออกมาเป็นความรู้ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ในรูปของ Best-Practices เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นขุมความรู้ขององค์กร เผยแพร่ให้บุคคลอื่น สามารถนำไปใช้พัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรไปพร้อม ๆ กัน

เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4) ด้านผลลัพธ์

4.1) ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการ อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัย ตามระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษา 1) มีการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) มีการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอน 3) มีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางด้านการบริหารด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ เพียงพอที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง และ 4) มีกระบวนการเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป จึงทำให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก แต่ละคนตามศักยภาพ สอดคล้องกับประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2549) ที่ได้พระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของสังคมไทย สามารถพัฒนาอย่างเต็มที่เป็นทุก ๆ ด้าน โดยการน้อมนำ “คำพ่อสอน” มาสู่การปฏิบัติให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับต่าง ๆ และสอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า มีร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับพัฒนาการที่น้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา แสดงให้เห็นว่า ครูปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีการจัดการศึกษาปฐมวัย สามารถนำไปจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้ตามศักยภาพของแต่ละคน เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ การสอนปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี วุฒิปริญญาตรี และจบการศึกษาสาขาการประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

4.2) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่า มีผลสำเร็จ

ของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เหมือนกัน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา แสดงให้เห็นถึงเหตุผลของผลสำเร็จดังกล่าวได้ตามข้อ 4.1 ในข้างต้น

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อย่างชัดเจน ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ครูปฐมวัยกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน โดยค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาควรมีการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อจัดระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 26.60 ($R^2 = .266$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37913$ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารงานวิชาการตามโครงสร้างการบริหารจัดการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ชัดเจน เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่

เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด แต่อย่างไรก็ตามสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง 4 งาน และบริหารจัดการงานทั้ง 4 งาน แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 48.50 ($R^2=.485$) และเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงาน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ งานบุคคล และงานทั่วไป ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37800$ และโดยภาพรวม พบว่า งานทุกงาน ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สามารถอธิบายผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้ร้อยละ 47.50 ($R^2=.475$) และเป็น ตัวพยากรณ์ที่ดีทุกงานเช่นกัน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่มีค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ งานวิชาการ งานบุคคล และ งานทั่วไป ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .37879$ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนงานทุกงานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

4.3) ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้ 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และ 4) ด้านสติปัญญา คือ เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย 2) ด้านอารมณ์-จิตใจ คือ เด็กมีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 3) ด้านสังคม คือ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นและ 4) ด้าน

สติปัญญา คือ เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย แสดงให้เห็นถึง เหตุผลของผลสำเร็จดังกล่าวได้ตามข้อ 4.1 ในข้างต้น

4.4) ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียใน องค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วน ได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและจำเป็นของ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย โดยจัดระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับมโนทัศน์ การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ ระบุเอาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนออก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด คือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า แสดงให้เห็นว่า ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนทรัพยากรการบริหาร ทั้ง 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จการจัดการศึกษาปฐมวัยในด้าน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัย ป้อนออก ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีระบบและกลไกการส่งเสริม บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็น ข้อค้นพบ ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นถึง ผังกระบวนการทัศน์ในการส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับ และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย อย่างเป็นระบบ ชัดเจน เพื่อเป็นแนว ทางการพัฒนาต่อยอดต่อเนื่องอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ การศึกษาสมรรถนะครูและแนวทางการ พัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและต่างประเทศกำหนดกรอบ

แนวคิดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 15 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและ การปฏิรูปการศึกษา อย่างเป็นระบบของครุวมดงที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

5) ด้านผลกระทบ

5.1) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี เมื่อพิจารณาตามลำดับที่สำคัญ 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็น 1) สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ 2) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี และ 3) สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็น 1) สถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในแผนปฏิบัติการประจำปี 2) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม เพื่อยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัย และ 3) สถานศึกษามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างชัดเจน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินงานเป็นระบบ อย่างชัดเจน สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ในข้อ 2.4 ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมดุตามศักยภาพ สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่า ในภาพรวม เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และผลงานเด็ก ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงในทางบวก

คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน สังเกตได้จากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี 2549-2551 พบว่าในภาพรวม เด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก และผลงานเด็ก เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ส่งผลให้เด็กมีเด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมดุล สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับการนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.1 การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในข้อ 1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ในข้อ 1.4 และประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ ในข้อ 2.1-2.4 ตามลำดับ

5.3) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำสามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ สังเกตได้จาก การมีแนวคิดและทิศทางการจัดการศึกษาปฐมวัยเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องตามหลักการศึกษาปฐมวัย มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก และมี Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก เช่นกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น สังเกตได้จาก มีการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน และการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพการศึกษาไทย” ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างได้ผล คือ การปฏิรูปคุณภาพของผู้บริหารและครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

5.4) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด

การศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง (Brain-Based Learning: BBL) สังกัดได้จาก การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรม เปิดบ้านปฐมวัยและการมี Best-Practices การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง BBL สังกัดได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เน้นถึงการปฏิบัติจริงของเด็กแสดงให้เห็นว่า ครูเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

5.5) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี สรุปได้ดังนี้ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษา สังกัดได้จาก การให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดได้จากการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตามระบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ กำหนดการขับเคลื่อนนโยบายเป็นกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและช่วยเหลือดูแลเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัย เรื่องสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ค้นพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา คือ การมีเป้าหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเจตจำนงของภาครัฐและบุคคล

ที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริม สนับสนุน โดยมีนโยบาย แผนงาน มาตรการ ที่มีความยั่งยืนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

5.6) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี สรุปได้ดังนี้ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL สังเกตได้จาก การให้การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL กิจกรรมเปิดบ้านปฐมวัย เป็นต้น ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเช่นกัน คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามแนวทาง BBL มากขึ้น สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัย และเข้าร่วม โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตามระบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ด้วยการสร้างโอกาสทางการศึกษาจัดการคาราวานเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมติที่ประชุมการศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 6 ประการ ดังนี้ 1) การศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม 2) การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ 3) การศึกษาสำหรับเด็กที่ดีต้องมาจากครูและผู้ปกครองที่มีความรู้และความเข้าใจตรงกัน 4) เด็กที่มีคุณภาพต้องได้รับการดูแลที่ดีตั้งแตอยู่ในครรภ์มารดา 5) การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA แสดงให้เห็นถึง ความมีวิสัยทัศน์ ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วม การบริหารตนเอง การตรวจสอบและการพัฒนาตนเองอยู่

ตลอดเวลา ตามวงจรคุณภาพ PDCA อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับมโนทัศน์การศึกษาปฐมวัยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

จากสรุปผลการวิจัย การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในด้านบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลังและด้วยตนเอง ดังที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า เป็นผลการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมารวมมือรวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมิน ระดับความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมมีสูงมาก ทั้งนักประเมินและผู้มีส่วนได้เสียต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องที่มีการประเมินทั้งหมด สอดคล้องกับหลักการรวมพลัง (collaboration) ตามแนวคิดเชิงทฤษฎีของ Brandon (1998) ซึ่งเป็นวิธีที่นำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี คือการมีส่วนร่วม (participatory) การเสริมพลังอำนาจ (empowerment) การกระจายอำนาจ (decentralization) การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธะภาระ (accountability) และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (continuous quality improvement) ที่คำนึงถึงมาตรฐานการประเมิน (evaluation standards) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้น โดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (1994) อ้างถึงใน Gall, Borg, & Gall, 1996) เป็นกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการประเมิน 4 มาตรฐาน คือ อัตถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความชอบธรรม และความถูกต้อง ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) และนำเอาแนวคิดการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามทัศนะของ Clawson, Kotter, Faux, & McArthur, 1992; Dixon & Moore, 2000; Chappius & Stiggins, 2002; Rolheiser & Ross, 2007 (อ้างถึงในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหาร และพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) สำราญ มีแจ้ง (2540) สมคิด พรหมจ้อย (2535) พิเชิต ฤทธิจรูญ (2538) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช (2550) เป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเอง ร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้คำนึงถึงหลักการและแนวคิดการประเมินตนเองเชิงทฤษฎีการประเมินตนเอง (self evaluation) ตามที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551) ได้ให้ความหมายของการประเมินตนเองไว้ว่าเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ เพื่อคิดค้นวิธีการปรับปรุงแก้ไขและชื่นชมกับผลสำเร็จ เพื่อเป็นพลังใจสร้างสรรค์งานต่อไป เช่นเดียวกับ สำราญ มีแจ้ง (2540) ที่กล่าวว่า การประเมินตนเองต้องมี

การวางแผน การวัดผล การคิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ผู้ประเมินเป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการหรือองค์การนั้น การประเมินตนเองเป็นผลดีในแง่ที่ว่าทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และข้อบกพร่อง ได้ข้อมูลที่ทันเหตุการณ์ ส่งผลให้นำมาปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเองในระดับประถมศึกษาของ ชีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2550) การพัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอของ สมคิด พรหมจ้อย (2535) และการพัฒนาระบบการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของ พิชิต ฤทธิจรูญ (2538) ได้กล่าวถึง การประเมินตนเอง ที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การประเมินตนเองเป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดข้อสารสนเทศทั้งจากภายในและภายนอกตน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทในการประเมินงานของตนเองร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549) ที่กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan: ID-Plan) ซึ่งการประเมินตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินดังกล่าว นอกจากนี้อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช (2550) ได้นำเสนอผลการศึกษาว่า การประเมินตนเองที่ใช้กันอยู่มีเทอมที่เรียกอยู่หลายรูปแบบ เช่น self-evaluation self-assessment self-assessing หรือ self-report แต่โดยหลักการแล้ว การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการทบทวน ไตร่ตรอง การปฏิบัติงาน (revise) สะท้อนความคิด (reflection) และนำไปสู่การพัฒนา (improvement) ในภาระหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (cycle) ตลอดจนการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเครื่องมือจัดการความรู้ที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของการปฏิบัติเอาไว้ ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีนั้น ไปประยุกต์ปฏิบัติการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอย ตามทัศนะของวิจารณ์ พานิช (2550) เนาวรัตน์ พลายน้อย (2547) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550) เป็นการเสริมพลังขับเคลื่อนที่จะให้ผลจากการวิจัยได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการนำไปสู่หลักการและเงื่อนไขที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาไม่ใช่เป็นการตรวจสอบที่เน้นการจับผิดตามแนวคิดเดิม ๆ ดังคำกล่าวของ Stufflebeam (2004) ที่ว่า “evaluation’s most important purpose is not to prove, but to improve.” ซึ่งการประเมินในครั้งนี้ ทำให้ได้สารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นทางเลือกต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ให้เกิดการพัฒนาหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับ

ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังข้อเสนอแนะที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นสารสนเทศ

1.1) ด้านบริบท

1.1.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม ในประเด็น “เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตามแนวทาง Brain-Based Learning (BBL)

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ดังนั้นจึงควรเชิญผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย รวมทั้งมีการดำเนินงานตามวงจรพัฒนาคุณภาพงาน (PDCA) อย่างต่อเนื่อง

1.1.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า การนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางหรือชี้้นำการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้เป็นทิศทางในการจัดการเรียนการสอน และมีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อค้นหา Best-Practices ต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้เป็นทิศทางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่พบว่า แตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยในทิศทางเดียวกัน

1.1.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กอย่างหลากหลาย โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ

1.1.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางการทำงานที่ยืดหยุ่นและประพจน์ปฏิบัติว่าเป็นการพัฒนาเด็กทุกด้านเป็นองค์รวม โดยบูรณาการผ่านการเล่นและยึดเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นระบบ ชัดเจนและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติที่พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบด้านบริบทที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย หน่วยงาน หรือองค์กรที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ ดังนั้น แนวนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยจากระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค จึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่ายดังกล่าว เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กร ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2) ด้านปัจจัยป้อนเข้า

1.2.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านคน ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ในประเด็น “ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้ เป็นอย่างดี” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกสร้างความตระหนัก (Awareness) และความพยายามในการปฏิบัติ (Attempt) เพื่อพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความรู้และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ตลอดจนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย และทิศทางที่คาดหวังทั้งสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบและสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอ แม้ว่าส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรงบประมาณค่อนข้างน้อย (ตามจำนวนรายหัวของเด็ก) ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง กรณีสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป มีประสิทธิภาพและศักยภาพไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการจัดอาคารสถานที่ การแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและการระดมทุน ตลอดจนทรัพยากรจากผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานทั่วไป ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกงาน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดโครงสร้าง คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดำเนินงานร่วมกันอย่างมีระบบ มีการติดตามและประเมินทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับมีประสิทธิภาพและศักยภาพของทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการจัดการ ที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปและ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและครูปฐมวัย นั้น ดังนั้นจึงควรมีการประสานความร่วมมือกัน ในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปได้ของทรัพยากรทางการ

บริหาร ด้านการจัดการ เพื่อระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและทิศทางที่คาดหวัง

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษาดูงาน ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ยืมหนังสือ สื่อ ของเล่น สำหรับเด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็ก อันเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ ซึ่งเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์พัฒนาเด็ก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักและความเข้าใจเด็กทุกประเภท เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด จึงควรมีห้องศูนย์สื่อฯ กลาง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า วิจัย ศึกษา ดูงาน และให้บริการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

1.3) ด้านกระบวนการ

1.3.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานวิชาการ ที่สำคัญที่สุด คือสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ ดังนั้นจึงควรกำหนดนโยบายแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา งานวิชาการ โดยการพัฒนาระบบเครือข่ายและร่วมประสานการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ

1.3.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานงบประมาณ ที่สำคัญที่สุด คือ สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณที่เป็นระบบและคล่องตัว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการในการวางแผนการใช้งบประมาณทั้งระยะสั้น

และระยะยาว ทำให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

1.3.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบุคคล ที่สำคัญที่สุด คือ crud ความกระตือรือร้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้พัฒนาครู โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของครู มีการจัดกองทุนเพื่อพัฒนา เสริมสร้างจิตสำนึก และสร้างขวัญกำลังใจให้ครู ตลอดจนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้ครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.3.4) จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป ที่สำคัญที่สุด คือ ขาดการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นปัจจุบันและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นจึงควรมุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อ สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

นอกจากนี้ จากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (KM) เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดการศึกษาปฐมวัย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรฐาน Best-Practices ที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรกำหนดแนวทางการเขียน Best Practices ที่เป็นมาตรฐาน ประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ 1) ความเป็นมา เพื่อให้เห็นบริบทสภาพทั่วไปของสถานศึกษา และนำเสนอสิ่งที่เป็นความคาดหวังของผู้ปกครองหรือชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา 2) การพัฒนาระบบคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งควรสะท้อนให้เห็นต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาดำเนินการอย่างไร โดยควรนำเสนอผังกระบวนการของระบบที่มี Best-Practices พร้อมคำอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนด้วย โดยย่อ ๆ 3) เสนอวิธีข้อสรุปจากการจัดการความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานจริงในการ

พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามีอะไรบ้างและอธิบายว่า คืออะไร ทำอย่างไร และทำไม 4) ผลการดำเนินการ เพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้นจาก Best Practices ตามตัวชี้วัดความสำเร็จว่าส่งผลดีต่อคุณภาพสถานศึกษาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ต้องนำเสนอผลตามตัวชี้วัดทั้งด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ของระบบที่มี Best Practices โดยนำเสนอเป็นภาพประกอบ กราฟ ตาราง และสถิติ ผลการประเมินประกอบ 5) ปัจจัยความสำเร็จ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ว่า Best Practices เกิดขึ้นได้เพราะอะไร มีเงื่อนไขอะไรบ้าง มีอะไรเป็นปัจจัยในระบบที่ทำให้วิธีปฏิบัติเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ในระยะยาวไม่ใช่การทุ่มเทเฉพาะกิจของสถานศึกษา ควรเขียนว่ามาจากการวิเคราะห์ร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างไร วิธีใด และ 6) บทเรียนที่ได้รับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาเรียนรู้จากการทำงานตามวิธีปฏิบัติเหล่านี้อย่างไรบ้าง อะไรเป็นเคล็ดลับที่ดำเนินได้ประสบผลสำเร็จรวมทั้งข้อพึงระวังมีอะไรบ้าง เพื่อเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้ในสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1.4) ด้านผลลัพธ์

1.4.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษา 2551 และผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม มีประเด็น “ด้านสติปัญญา” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย และครูปฐมวัยให้มีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานหลักสูตรรวมถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตามแนวทาง BBL ตลอดจนมีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ค่าเฉลี่ยของครูปฐมวัยก็สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ดังนั้นจึงควรใช้ยุทธศาสตร์ในการจัดการความรู้ (KM) ของผู้มีส่วนได้เสียตามหลักการมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 4 งาน คือ งาน

วิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ พบว่า งานวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ดังนั้น จึงควรส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ ศูนย์ประสานงานด้านการศึกษามุมวัย จัดสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษามุมวัยที่มีคุณภาพให้กับสถานศึกษาปฐมวัยอื่นทุกสังกัด และสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง 4 งาน และบริหารจัดการงานทั้ง 4 งานอย่างสมดุลแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ส่วนในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวมพบว่า งานทุกงาน เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิถีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยจัดระบบและกลไกในการส่งเสริม สนับสนุนงานทั้ง 4 งานตามโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษามุมวัยของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.4.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่น ๆ ส่วนใหญ่สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิถีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยจัดการความรู้ (KM) เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติให้ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งจะใช้เป็นต้นแบบในการเทียบระดับ (Bench Marking) ของสถานศึกษาเครือข่ายและสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

1.4.3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษามุมวัยในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และปัจจัยป้อนออก ในสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป และโดยภาพรวม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านปัจจัยป้อนเข้า ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจึงควรให้การสนับสนุนทรัพยากรการบริหารทั้ง 4 ด้าน คือ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการระดมทุนและทรัพยากรดังกล่าว

นอกจากนี้ เนื่องจากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี Best-Practices ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยและการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษามุมวัย ดังนั้น ผู้บริหารในทุกระดับจึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตาม Best-Practices ดังกล่าว เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและร่วมชื่นชมความสำเร็จ

1.5) ด้านผลกระทบ

1.5.1) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ดังนั้น จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ผดุงวิธีการปฏิบัติที่ดีนี้ไว้ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำแผนดังกล่าว ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุผลและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก

1.5.2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ เด็กมีพัฒนาการทุกด้านสมวัยสมคูลตามศักยภาพ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยมีระบบการส่งเสริมและพัฒนารการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และระบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนยกระดับและคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนต่อไป

1.5.3) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถบริหารงานวิชาการตามหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.4) ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของครูปฐมวัยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ ครูปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง ตามแนวทาง BBL ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกผดุงทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหา Best-Practices ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของครูปฐมวัย

1.5.5) ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาระยะเวลา 3 ปี โดยภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยให้ความสำคัญและมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกคองทัศนคติและพฤติกรรมในทางบวกนี้ไว้ โดยจัดกิจกรรมการวางแผนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง BBL การเปิดบ้านปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และอื่น ๆ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนควรใช้ยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ พร้อมทั้งเสนอแนวทางนี้ต่อฝ่ายกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อขยายผลให้เป็นนโยบายระดับประเทศต่อไป

นอกจากนี้ เนื่องจากผลการถอดบทเรียนที่ได้รับหลังการปฏิบัติ พบว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่เป็นข้อค้นพบ ด้านผลกระทบ ได้แก่ สถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง ควรมีแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาระบบ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ที่เน้นการมีส่วนร่วม ตามวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ระบบและกลไกดังกล่าว ส่งผลต่อผลสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยเท่านั้น

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย ของสำนักงานเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลการประเมิน เพื่อนำไปเป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยต่อไป

2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการประเมินที่เหมาะสม หรือนำรูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง และด้วยตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาต่อยอดจากวิโรจน์ สารรัตนะ (2550) นำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นรูปแบบที่สามารถจะให้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์และมีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไปได้

2.5 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อจะได้ทราบผลกระทบจากการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ

2.6 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา กับผลสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

2.7 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบตัวแบบปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยทางการบริหารในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลที่มีความเหมือนและความแตกต่าง อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2.8 ควรทำการวิจัยถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิผล เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสถานศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.9 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) หรือการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพื่อการพัฒนาต่อไปได้

2.10 ควรมีการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัด

2.11 ควรมีการวิจัยเชิงอนาคต (futuristic research) เพื่อทำนายการจัดการศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานการประกันคุณภาพการศึกษา.
- _____. (2546). **คู่มือบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2546). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแห่งส่วนราชการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547). **การพัฒนาการบริหารสถาบันการศึกษา**. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- _____. (2548). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2550). **แผนปฏิบัติการราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 - 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). **รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- _____. (2550). **อัจฉริยาจารย์การศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ. (2543). **แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา**. เอกสารประกอบการวิจัยและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- คณะกรรมการประเมินผลแผนอนุรักษ์พลังงานและคณะกรรมการกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน. (2549). **การประเมินผลแผนอนุรักษ์พลังงาน ระยะที่ 3 (บทนำ)**. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2550, จาก <http://www.eppo.go.th/monitor/cleverway/download/chap-1.pdf>
- คะนิง สายแก้ว. (2549). **ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- คารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.** ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุญภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิสนา เขมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ค่านสุทธาการพิมพ์.
- ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2550). **การพัฒนากระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเองในระดับประถมศึกษา.** ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุญภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธงชัย สันติวงศ์. (2533). **กลยุทธ์การจัดการ.** กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2549). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา คชภักดี และคณะ. (2545). **การส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็กโดยมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน.** กรุงเทพฯ: กราฟิกันเอดเวอร์ไทซิ่ง.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2547). **การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในการถอดบทเรียน ด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review).** กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- บุษบง ต้นติวงศ์. (2550). **รูปแบบการศึกษาปฐมวัย ตามวิถีชีวิตไทย เพื่อชีวิตที่พอเพียง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2550). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2542). **การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์ละมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้และประสิทธิผลของโรงเรียนโดยใช้รูปแบบลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น.** ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุญภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี. (2548). **รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.** ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุญภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2530). **การวิจัยประเมินผลหลักการและกระบวนการ.** กรุงเทพฯ: พระนครการพิมพ์.
- พรรณี เกษกมล. (2549). **การใช้สมองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.** วารสารวิชาการ, 9(2), 6-10.

- พิตร ทองซุ่น. (2541). **เทคนิคและวิธีการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชัย เสี่ยมจิตต์. (2542). **การบริหารงานเฉพาะด้านในสถานศึกษา**. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- พิชิต ฤทธิจัญญ. (2538). **การพัฒนากระบวนการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา**. ปรินญญาณิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พริ้มเพรา คงชนะ. (2549). พุทธทาสภิกขุ : บุคคลสำคัญของโลก. **วารสารวิชาการ**, 9(1), 2-5.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2549). **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2547). **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 1 - 4**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2547). **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 5 - 8**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2548). **หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 1 - 4**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2549). **การบริหารทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 1 - 8**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2551). **การศึกษานิวซีแลนด์ : แนวคิดเชิงระบบ**. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). **การบริหารและการนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา ระบบการพิมพ์.
- รัตติพร ภาครฐวานนท์. (2548). **ด้วยพลังของครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามแนวทาง Brain – Based Learning**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- _____. (2549). **सानไยรัก: เสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวทาง Brain – Based Learning (BBL) เล่มที่ 3 ลับ (เฉพาะ) สมอง...เด็กปฐมวัย**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- รุจิรัฐ ภู่อาระ และจันทรานี สงวนนาม. (2545). **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไม้คพอยท์.

- เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2547). **กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม**
เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วาสนา ขัตติยวงศ์. (2548). **การดำเนินการจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยอนุบาล**
อย่างมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาตำบลกกโก อำเภอเมือง จังหวัด
ลพบุรี. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. (2550). **ผู้บริหาร องค์การอัจฉริยะ ฉบับนักปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริม
 การจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2539). **การวางแผนการศึกษาระดับจุลภาค (หลักการและแนวคิดเชิงประยุกต์).**
 กรุงเทพฯ: อักษรราพิพัฒน์.
- _____. (2539). **กระบวนการนโยบายทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: อักษรราพิพัฒน์.
- _____. (2540). **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา และบทวิเคราะห์องค์การ**
ทางการศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: อักษรราพิพัฒน์.
- _____. (2546). **วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม: กระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการวิจัยทางการบริหาร**
การศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรราพิพัฒน์.
- _____. (2548). **ผู้บริหารโรงเรียน : สามมิติการพัฒนาวิชาชีพครูสู่ความเป็นผู้บริหาร**
ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- _____. (2548). **โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 5.
 กรุงเทพฯ: อักษรราพิพัฒน์.
- _____. (2550). **รูปแบบการประเมินเชิงระบบแบบรวมพลัง. วารสารบริหารการศึกษา**
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(2), 3-25.
- _____. (2550). **การวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม. วารสารบริหารการศึกษา**
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(2), 26-40.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิคย์ และชื่นขวัญ บุญทวี. (2551). **เรื่องดี ๆ ในวงการการศึกษาไทย : รวมบทความ**
คุณภาพคัดสรรจากเว็บไซต์นิวสกูล. กรุงเทพฯ: โครงการเว็บไซต์นิวสกูลเพื่อการเรียนรู้
 สู่สุขภาวะในสถานศึกษา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2551). **การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). **ทฤษฎีการประเมิน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). **สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย (Applied Statistics for Behavioral Research)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). **เติมเต็มความรู้: รู้คิด - รู้ทำ เอกสารเสริมความรู้นักวิจัยในโครงการวิจัยและประเมินสมัชชาคุณธรรม : ศักยภาพและโอกาสเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม**. กรุงเทพฯ: ไอคอนเพร็นติ้ง.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2549). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา ปี 2549 - 2551**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สังัด อุทรานันท์. (2530). **ทฤษฎีหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สวัสดิ์ โพธิวัฒน์. (2547). **การพัฒนาตัวแบบประสิทธิภาพการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). **ศักยภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2545). **การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนาร่อง : รูปแบบที่คัดสรร**. กรุงเทพฯ: เอส พี เค เปเปอร์ แอนด์ ฟอรัม.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2545). **การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2535). **การพัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษา นอกโรงเรียนระดับอำเภอ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2551). **วิธีวิทยาการประเมิน ศาสตร์แห่งคุณค่า**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิคม ตั้งกะพิภพ. (2528). “การประเมินผลกระทบ”. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**, 20(1), 14-19.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2536). **ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. (2551). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.** มหาสารคาม: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2551). **เกณฑ์และผลการจัดสรรงบประมาณปี 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.** มหาสารคาม: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2550). **รายงานการสำรวจความต้องการการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนางานและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สำหรับครูปฐมวัย ประจำปีการศึกษา 2549.** มหาสารคาม: กลุ่มนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2551). **รายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประจำปีการศึกษา 2550.** มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2551). **รายงานผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัย ประจำปีการศึกษา 2550.** มหาสารคาม: กลุ่มนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2551). **รายงานผลการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ ของหน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประจำปีงบประมาณ 2550.** มหาสารคาม: หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- _____. (2551). **รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีงบประมาณ 2550.** มหาสารคาม: สำนักพิมพ์หยกศึกษา.
- _____. (2552). **รายงานผลการประเมินภายนอกกรอบสองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.** มหาสารคาม: หยกศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). **PBB การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน.** กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **หลักเกณฑ์การใช้จ่ายงบประมาณงบเงินอุดหนุน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพระพุทธรักษาแห่งชาติ.
- _____. (2548). **แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551.** กรุงเทพฯ: เสมารธรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **แนวการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมองของเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **คู่มือการเงิน การคลัง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- _____. (2550). **OBE C's Policy 2008 นโยบาย สพฐ. ปี 2551 ทุกอย่างก้าวสู่เป้าหมาย... We go for Goals**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). **แนวดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). **รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). **มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2550). **มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2550). **แผนปฏิบัติการราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2552). **คู่มือการประเมินพัฒนาการนักเรียนปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประจำปีการศึกษา 2552**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2542). **การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). **มาตรฐานตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). **หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม : One School One Innovation**. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559**. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2550). **รายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2551). **รายงานการศึกษา เรื่องระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2551). **สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2551). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบของครุธรรม”**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2552). **สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2552). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 ปัญหาความเสมอภาค และคุณภาพของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2545). **นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2546). **การพัฒนาการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549).
**มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน : การศึกษาปฐมวัย รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553).** กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวดำเนินงานศูนย์เด็ก
 ปฐมวัยต้นแบบ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
 แห่งประเทศไทย.
- ลำราญ มีแจ้ง. (2540). การประเมินตนเอง. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2(1),**
 25-31.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2537). **ปฐมวัย : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2540). **รายงานการวิจัยเรื่องในกระแสแห่งคุณภาพ.** กรุงเทพฯ: ทีพีพรินท์.
- อัญชลี ไชยวรรณ. (2548). **การพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้
 สำหรับเด็กปฐมวัย.** ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุุณภูมิตต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารี สันหลวี. (2550). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของสมอง สำหรับพ่อแม่ ครู และผู้บริหาร.**
 กรุงเทพฯ: เบรน-เบส บุ๊คส์.
- อุทัย หิรัญโต. (2525). **เทคนิคการบริหาร.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อวยพร เรื่องตระกูล และสุนทรพจน์ คำรงค์พานิช. (2550). การประเมินสมัชชา. ในเอกสาร
**การประชุมเชิงปฏิบัติการเติมเต็มความรู้เรื่อง “โครงการวิจัยและประเมินสมัชชา
 คุณธรรม: ศักยภาพและโอกาสเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม”.** (หน้า 126-140). กรุงเทพฯ:
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับศูนย์คุณธรรม สำนักงานบริหารและ
 พัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- Albrecht, K. (1978). **Successful management by objectives: An actual manual.** Englewood
 Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Armstrong D.G., Kenneth, T.H. & Tom, V.S. (1989). **Education Introduction.** 3rd ed.
 New York: Macmillan.
- Barney, J.B. (1986). “Organizational culture: Can it be a source of sustained competitive
 advantage?” **Academy of Management Review, 1(3),** 656-65.
- Bartol, K., Martin, D., Tein, M., & Matthews, G. (1998). **Management: A pacific rim focus.**
 2nd ed. Roseville NSW: McGraw-Hill.

- Basom, R.E. & Grandall, D.P. (1991). "Implementing a redesign strategy: Lessons from educational change". **Educational Horizons**, 69(2), 73-77.
- Brandon, P.R. (1998). Stakeholder participation for the purpose of helping ensure validity: bridging the gap between collaborative and non-collaborative evaluations. **American Journal of Evaluation**, 19(3), 325-337.
- Cranny C.J., Smith, P.C. & Stone, E.F. (1992). **Job Satisfaction : How people feel about their jobs and how it affects their performance**. New York: Maxwell Macmillan International.
- Cornor, P.E. & Lake, K.L. (1988). **Managing organizational change**. New York: Praeger.
- Cronbach, Lee Joseph. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper.
- Creemers, B.P. (1997). **Towards a Theory on Educational Effectiveness**. Paper presented at the Annual Meeting of the International Congress for School Effectiveness and Improvement, Norrkoping, Sweden.
- Cunningham, W.G. & Cordeiro, P.A. (2000). **Educational administration: A problem-based approach**. Boston: Allyn and Bacon.
- Davis ,K,& Newstom,J,W.(1989). **Human Behavior at Work Organizational Behavior**. 8th ed. New York: McGraw-Hill.
- Daresh, J.C. (2001). **Supervision as proactive leadership**. New Jersey: Prentice Hall.
- Downson, S. (1996). **Analysing Organization**. Basingstoke Hamshire: Macmillan.
- Drucker, P.F. (1989). **Management for results**. New York: AMACOM.
- Edward, Allen Louis. (1957). **Technique of Attitude Scale Construction**. New York: Appleton Century Crofts.
- Essa, E. (1996). **Introduction to early childhood education**. 2nd ed. Albany: Delmar.
- Ferguson, G.A. (1981). **Statistical Analysis in Psychology and Education**. 5th ed. Tokyo: Mcgrow-Hill.
- Fullan, M. (1982). **The meaning of educational change**. New York: Teacher College Press, Columbia University.
- Garvin, David A. (2000). **Learning in Action, A Guide to Putting the Learning Organization to Work**. Boston, Mass: Harvard Business School Press.

- Gall, M.D., Borg, W.R. & Gall, J.P. (1996). **Evaluation research. Pp. 679-723. Educational Research: an Introduction.** 6th ed. White Plain: Longman.
- Gaertner, G. & Ramnarayan, S. (1983). Organizational effectiveness : an alternative perspective. **Academy of Management Review**, 97–107.
- Gordon, A.M. & Browne, K.W. (1989). **Beginnings and Beyond Foundations in Early Childhood Education.** 2nd ed. New York: Delmar.
- Griffin, R.W. (1993). **Management.** 4th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Guba, E. & Lincoln, Y. (1989). **Fourth Generation Evaluation.** London: Sage.
- Hackman, J.R. (1987). “**The design of work team**”. Handbook of Organizational Behavior. New Jersey: Prentice Hall.
- Hannaford, C. (2005). **Smart Moves : Why Learning Is Not All In Your Heads.** 2nd ed. Salt Lake City, Utah: Great River Book.
- Harvey, T.R. (1990). **Checklist for change.** Boston: Allyn and Bacon.
- Hellriegel, D. & Slocum, K.H. (1982). **The management of organizational behavior.** 3rd ed. Englewoods Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (1991). **Educational Administration: Theory, Research, and Practice.** 4th ed. Singapore: McGraw-Hill.
- _____. (2001). **Educational administration: Theory, research, and practice.** 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- _____. (2005). **Educational Administration: Theory, Research, and Practice.** 7th ed. New York: McGraw-Hill.
- Kanjanawasee, S. (1989). **Alternative Strategies for Policy Analysis: An Assessment of School Effects on Students’ Cognitive and Affective Mathematics Outcomes in Lower Secondary Schools in Thailand.** Doctoral Dissertation in Education, University of California, Los Angeles.
- Koontz, H. et al. (1988). **Essentials of management.** 5th ed. New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(5), 607-610.
- Lock, P. & Crawford, J. (2000). The application of diagnostic model and surveys in organizational development. **Journal of Management Psychology**, 15(2), 1-7.

- Lock, E.A. (1976). The Nature and Causes of Job Satisfaction. In M. D. Dunnette (Ed.) **Handbook of Industrial and Organizational Psychology**. Chicago: Rand McNally.
- Lawler, E.E. (1987). **Satisfaction and Behavior in Perspectives on Behavior in Organization**. New York: McGraw-Hill.
- Lunenburg, F.C., & Ornstein, A.C. (2000). **Educational administration: Concepts and practices**. 3rd ed. Belmont: Wadworth.
- McConkey, D.D. (1983). **How to manage by results**. 4th ed. New York: AMACOM.
- Michael, B., Jim, R. & Linda, M. (2006). **RealWorld evaluation : working under budget, time, data, and political constraints**. California: Sage.
- Miskel, C. & Ogawa, R. (1988). **Work motivation, job satisfaction, and climate**. New York: Longman.
- Northcraft, Gregory B. & Neal, Margaret A. (1990). **Organization Behavior : A Management Challenge**. Chicago: Dryden.
- Patton, M.Q. (2004). The roots of utilization-focused evaluation. In Alkin, M.C. (Ed.). **Evaluation roots: Tracing theorists' views and influences**. (pp. 276-291). London: SAGE.
- Parkay, F.W. & Hall, G.E. (1992). **Becoming a principal: The challenges of beginning leadership**. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Pfeffer, J. & Salancik, G.R. (1978). **The External Control of Organizations**. New York: Harper & Row.
- Razik, T.A. & Swanson, A.D. (2001). **Fundamental concepts of educational leadership**. 2nd ed. New Jersey: Merrill Prentice-Hall.
- Reid, K. et al. (1988). **Towards The Effective School**. Oxford: Basic Blackwell.
- Robbins, S.P. & Coulter, M. (1996). **Management**. 5th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Sarason, S.B. (1990). **The predictable failure of educational reform: Can we change before it's too late**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Senge, P.M. (2000). **School that learn**. New York: Doubleday.
- Simsek, H. & Louis, K.S. (1994). Organizational change as paradigm shift: Analysis of the change process in a large public university. **Journal of Higher Education**, 65(6), 670.

- Smith, A. W. (1992). **Management System : Analysis and Application**. Tokyo: CBS College Pub.
- Stanisloa, J. & Stansloa, B.C. (1983). "Dealing with resistance to change". **Business Horizons**, 8(3), 774-78.
- Stoner, J.A.F. & Freeman, R.E. (1992). **Management**. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Steers, Richard M. (1977). **Organizational Effectiveness : A Behavioral View**. Santa Monica, California: Goodyear Pub.
- Stufflebeam, D.L. (2004). The 21 st century CIPP model. In Alkin, M.C. (Ed.). **Evaluation roots: Tracing theorists' views and influences**. (pp. 245-266). London: SAGE.
- Ubben, G.C., Hughes, L.W. & Norris, C.J. (2001). **The principal: Creative leadership for effective schools**. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Vapuu, T. L. (1998). Insiders and outsider : women' s movement and organizational effectiveness. **Canadian Review of Sociology and Anthropology**, 33(3), 391-410.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ข้าพเจ้า นางสาวรัตติพร ภาธรธวานนท์ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปัจจุบันเป็นนักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ และ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ มีแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ คือ แบบประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตร ในปีการศึกษา 2551 จำนวน 1 ฉบับ

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้าพเจ้าใคร่ขอความกรุณาจากท่านและโปรดมอบหมายให้ “ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 1 ราย, ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 ราย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 6 ราย” เป็นผู้ตอบแบบสอบถามฉบับที่ 1 และมอบหมายให้ “ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 เป็นผู้ประเมินพัฒนาการเด็ก ๆ จำนวน 6 ราย” ตามแบบประเมินฉบับที่ 2 (รายละเอียดตามแบบบันทึกผลการประเมินฯ) โดยมีการดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) ห้องเรียนปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 กรณีที่มีจำนวนห้องเรียนตั้งแต่ 2 ห้องขึ้นไป สุ่มกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 ห้องเรียน โดยวิธีจับสลาก

(2) จากการสุ่มห้องเรียนปฐมวัย ในข้อ (1) ทำให้ได้ครูประจำชั้นห้องเรียนปฐมวัย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน

(3) สุ่มเด็กปฐมวัย จำนวน 6 คน จำแนกเป็นเด็กชาย 3 คน และเด็กหญิง 3 คน โดยวิธีจับสลาก จากบัญชีรายชื่อของห้องเรียนปฐมวัย ที่สุ่มได้ในข้อ (2)

(4) จากการสุ่มเด็กปฐมวัยในข้อ (3) ทำให้ได้ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน

โดยใคร่ขอความกรุณาให้รวบรวมให้ครบทุกฉบับ แล้วส่งคืนในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งท่านต้องเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ การยกระดับและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ปฐมวีย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ณ ห้องประชุมวิญญูควานันท์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และตรงกับความ
ความเป็นจริง เพราะข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงจะช่วยให้การวิจัยมีความน่าเชื่อถือและ
สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ และการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการสรุปผลในภาพรวม
ไม่ได้แยกวิเคราะห์เป็นรายสถานศึกษา ดังนั้น ผลการวิจัยจะไม่กระทบต่อสถานภาพของ
สถานศึกษาและผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด ขอให้ตอบอย่างอิสระ โดยไม่ต้องลงชื่อ
สถานศึกษาและชื่อของผู้ตอบแบบสอบถามในแบบสอบถาม

หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ข้าพเจ้าจะส่งหนังสือรับรองการให้ความร่วมมือใน
การทำวิจัยให้แก่ท่าน ซึ่งลงนามโดย รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ ประธานโครงการ
ปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเป็นการ
ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวรัตติพร ภาธรธวานนท์

นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แบบสอบถาม
“การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1”
(สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย)

คำชี้แจง

กรุณากรอกข้อมูล แสดงความคิดเห็น และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามทั้งหมด จะนำเสนอผลในลักษณะภาพรวม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

จึงใคร่ขอความร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยทุกท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1. เพศ   ชาย   หญิง
- 2. อายุ   ต่ำกว่า 30 ปี   30-45 ปี   45 ปีขึ้นไป
- 3. ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย   ต่ำกว่า 15 ปี   15-30 ปี   30 ปีขึ้นไป
- 4. ระดับการศึกษาสูงสุด   ต่ำกว่าปริญญาตรี   ปริญญาตรี   ปริญญาโท   ปริญญาเอก
- 5. สาขาวิชาที่จบการศึกษา (โปรดระบุ).....

แบบสอบถาม
“การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1”
(สำหรับครูปฐมวัย)

คำชี้แจง

กรุณากรอกข้อมูล แสดงความคิดเห็น และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามทั้งหมด จะนำเสนอผลในลักษณะภาพรวม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงใคร่ขอความร่วมมือครูปฐมวัยทุกท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 30-45 ปี 45 ปีขึ้นไป
3. ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ต่ำกว่า 15 ปี 15-30 ปี 30 ปีขึ้นไป
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
5. สาขาวิชาที่จบการศึกษา (โปรดระบุ).....

แบบสอบถาม
“การประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1”
(สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน)

คำชี้แจง

กรุณากรอกข้อมูล แสดงความคิดเห็น และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามทั้งหมด จะนำเสนอผลในลักษณะภาพรวม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงใคร่ขอความร่วมมือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1. เพศ   ชาย   หญิง
- 2. อายุ   ต่ำกว่า 30 ปี   30-45 ปี   45 ปีขึ้นไป
- 3. ระดับการศึกษาสูงสุด   ต่ำกว่าปริญญาตรี   ปริญญาตรี   ปริญญาโท   ปริญญาเอก
- 4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา (โปรดระบุ).....
- 5. อาชีพ (โปรดระบุ).....

คำชี้แจง

กรุณากรอกข้อมูล แสดงความคิดเห็น และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามทั้งหมด จะนำเสนอผลในลักษณะภาพรวม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงใคร่ขอความร่วมมือผู้ปกครองเด็กปฐมวัยทุกท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ   ชาย   หญิง
2. อายุ   ต่ำกว่า 30 ปี   30-45 ปี   45 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษาสูงสุด   ต่ำกว่าปริญญาตรี   ปริญญาตรี   ปริญญาโท   ปริญญาเอก
4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา (โปรดระบุ).....
5. อาชีพ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ที่	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	สถานศึกษาแห่งนี้ ได้นำเอาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามรายการข้างล่างนี้ มาใช้เป็นจุดมุ่งหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในระดับใด					
	1.1 เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย					
	1.2 เด็กปฐมวัยมีการทรงตัว ประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก อย่างคล่องแคล่ว					
	1.3 เด็กปฐมวัยมีการปฏิบัติตนตามสุขอนามัย					
	1.4 เด็กปฐมวัยมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์					
	1.5 เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
	1.6 เด็กปฐมวัยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม					
	1.7 เด็กปฐมวัยมีการชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา					
	1.8 เด็กปฐมวัยมีสุขนิสัย สุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข					
	1.9 เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้					
	1.10 เด็กปฐมวัยสามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
	1.11 เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้					
	1.12 เด็กปฐมวัยปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทยได้					
	1.13 เด็กปฐมวัยสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย					
	1.14 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกล้าแสดงออก					
	1.15 เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์					
	1.16 เด็กปฐมวัยมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้					

ที่	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.	สถานศึกษาแห่งนี้ ได้นำหลักการและแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยตาม รายการข้างล่างนี้ มาใช้เป็นทิศทางหรือตัวชี้้นำการทำงานหรือจัดการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในระดับใด					
	2.1 การพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับให้การศึกษา					
	2.2 การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย					
	2.3 การพัฒนาเด็กทุกด้านตามวัยอย่างสมดุล					
	2.4 การพัฒนาวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน วัฒนธรรมไทย และสังคม					
	2.5 การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
	2.6 การยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
	2.7 การบูรณาการการเรียนรู้					
	2.8 การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	2.9 การจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ					
	2.10 การใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง					
	2.11 การปลูกฝังทักษะชีวิตให้กับเด็ก					
	2.12 การเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย					
	2.13 การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษา					
	2.14 การเข้าใจ ขอมรับในพื้นฐานวัฒนธรรมและสังคมของเด็ก					
	2.15 การสนับสนุนและให้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น					

3. ท่านเชื่อว่าจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาแห่งนี้ ที่สำคัญ คืออะไร

.....

.....

.....

4. ท่านเชื่อว่าทิศทางการทำงานในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาแห่งนี้ ที่สำคัญ คืออะไร

.....

.....

.....

ที่-	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.	สถานศึกษาแห่งนี้ มีความเป็นจริงตามรายการข้างล่างนี้ในระดับใด					
	5.1 ครูปฐมวัยจบการศึกษาทางด้านการศึกษาปฐมวัยหรือจบการศึกษาสาขาอื่น ๆ และผ่านการอบรมความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย					
	5.2 ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาพัฒนาการ โดยเข้าใจพัฒนาการในแต่ละด้าน อย่างแม่นยำ					
	5.3 ครูปฐมวัยมีความรู้ด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยได้					
	5.4 ครูปฐมวัยมีความรู้และสามารถจัดกิจกรรมได้ตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ตลอดจนมีความรู้และพัฒนาสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยได้					
	5.5 ครูปฐมวัยมีความรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี					
	5.6 ครูปฐมวัยสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่อบอุ่น เอื้อต่อพัฒนาการทุกด้าน โดยการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย					
	5.7 ครูปฐมวัยมีสุขภาพจิตดี อารมณ์มั่นคง ใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส อบอุ่น เป็นมิตร มีกิริยาท่าทางสง่าผ่าเผยใช้วาจาสุภาพ เรียบร้อยอ่อนโยน					
	5.8 ครูปฐมวัยมีการแต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย และมีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง					
	5.9 ครูปฐมวัยมีวินัยในตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงในการทำงาน					
	5.10 ครูปฐมวัยเข้าใจความรู้สึก ความต้องการของผู้ปกครอง มีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันเป็นกันเองกับเด็กทุกคน					
	5.11 ครูปฐมวัยมีความรักและศรัทธาต่ออาชีพครู อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้กับงานวิชาชีพครู					

6. งบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัยสถานศึกษาแห่งนี้มาจากแหล่งใดบ้าง เท่าไร (ข้อ 6-7 ตอบเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยเท่านั้นและเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

งบประมาณจากรัฐ จำนวน.....บาท

งบดำเนินงาน จำนวน.....บาท

งบลงทุน จำนวน.....บาท

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....จำนวน.....บาท

7. ท่านเห็นว่า ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาแห่งนี้หรือไม่ อย่างไร (โปรดอธิบายพอสังเขป)

สอดคล้อง เนื่องจาก

.....
.....

ไม่สอดคล้อง เนื่องจาก

.....
.....

8. ท่านเห็นว่า สภาพวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยสถานศึกษาแห่งนี้ ใน 4 ประเด็น ต่อไปนี้ มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่ (โปรดอธิบายให้เหตุผลประกอบพอสังเขป)

8.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครูปฐมวัย

เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

8.2 พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว

เพียงพอ เนื่องจาก

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

8.3 พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์

เพียงพอ เนื่องจาก

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

8.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

เพียงพอ เนื่องจาก

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

---

9. ท่านเห็นว่า การบริหารจัดการงาน 4 งาน ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพียงพอที่จะส่งผลต่อการบรรลุอุดมการณ์และทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือไม่ (โปรดอธิบายให้เหตุผลประกอบพอสังเขป)

9.1 งานวิชาการ

เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

9.2 งานงบประมาณ

เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

9.3 งานบุคคล

เพียงพอ เนื่องจาก

.....
.....

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

9.4 งานทั่วไป

เพียงพอ เนื่องจาก

ไม่เพียงพอ เนื่องจาก

ที่	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.	สถานศึกษาแห่งนี้ มีการบริหารจัดการตามรายการของงาน 4 งาน ข้างล่างนี้ในระดับใด					
	10.1 งานวิชาการ					
	10.1.1 การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา					
	10.1.2 การบริหารจัดการใช้หลักสูตรสถานศึกษา					
	10.1.3 การบริหารจัดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร					
	10.1.4 การบริหารจัดการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ					
	10.1.5 การบริหารจัดการเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาด้านวิชาการ					
	10.1.6 การบริหารจัดการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ					
	10.2 งานงบประมาณ					
	10.2.1 การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ					
	10.2.2 การบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ					
	10.3 งานบุคคล					
	10.3.1 การจัดอัตราส่วนระหว่างบุคลากรกับเด็ก					
	10.3.2 การคำนึงถึงคุณสมบัติครูผู้สอนระดับปฐมวัย					
	10.3.3 การพัฒนาครูผู้สอนระดับปฐมวัย					
	10.3.4 การสร้างเครือข่ายการศึกษาปฐมวัย					
	10.3.5 การจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ					
	10.3.6 การติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการบริหารงานบุคคล					
	10.4 งานทั่วไป					
	10.4.1 การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ					
	10.4.2 การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป					
	10.4.3 การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย					
	10.4.4 การประชาสัมพันธ์ บริการและความร่วมมือ					

11. ท่านเห็นว่า ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 มีปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของสถานศึกษาแห่งนี้ในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง (โปรดระบุปัญหาที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหานั้น ๆ พอสังเขป)

11.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

ปัญหา คือ

.....

.....

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ

.....

.....

11.2 ด้านการบริหารงานบุคคล

ปัญหา คือ

.....

.....

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ

.....

.....

11.3 ด้านการบริหารงบประมาณ

ปัญหา คือ

.....
.....

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ

.....
.....

11.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป

ปัญหา คือ

.....
.....

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ

.....
.....

ที่	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12.	สถานศึกษาแห่งนี้ มีผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในแต่ละด้านอยู่ในระดับใด					
	12.1 ด้านร่างกาย					
	12.1.1 เด็กปฐมวัยมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี					
	12.1.2 เด็กปฐมวัยมีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน					
	12.2 ด้านอารมณ์-จิตใจ					
	12.2.1 เด็กปฐมวัยมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข					
	12.2.2 เด็กปฐมวัยมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม					
	12.2.3 เด็กปฐมวัยชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย					
	12.3 ด้านสังคม					
	12.3.1 เด็กปฐมวัยช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย					
	12.3.2 เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย					
	12.3.3 เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข					
	12.4 ด้านสติปัญญา					
	12.4.1 เด็กปฐมวัยใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย					
	12.4.2 เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย					
	12.4.3 เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์					
	12.4.4 เด็กปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้					

13. นอกเหนือจากคุณลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้น สถานศึกษาแห่งนี้มีผลสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอื่นๆ อะไรอีกบ้าง

13.1 ด้านร่างกาย ได้แก่

.....
.....

13.2 ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้แก่

.....
.....

13.3 ด้านสังคม ได้แก่

.....
.....

13.4 ด้านสติปัญญา ได้แก่

.....
.....

ที่	รายการ/กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14.	โดยภาพรวม ท่านมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในปีนี้ในระดับใด					
	14.1 ทรัพยากรทางการบริหาร 4 ด้าน					
	14.1.1 จำนวนและความเหมาะสมในด้านคุณสมบัติของครูปฐมวัย					
	14.1.2 ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดการศึกษาปฐมวัย					
	14.1.3 ความเพียงพอและเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ (รวมอาคารสถานที่)					
	14.1.4 การระดมทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัย					
	14.2 การบริหารงาน 4 ด้าน					
	14.2.1 ความเข้มแข็งทางด้านวิชาการระดับปฐมวัย					
	14.2.2 การพัฒนาบุคลากรระดับปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง					
	14.2.3 การจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ให้มีความคล่องตัวควบคู่กับความโปร่งใสและตรวจสอบได้					
	14.2.4 การจัดระบบการบริหารทั่วไปของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก					
	14.3 ผลการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย					
	14.3.1 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย					
	14.3.2 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์-จิตใจ					
	14.3.3 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม					
	14.3.4 ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา					

15. ท่านเห็นว่า ในปัจจุบัน ระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านความมีประสิทธิภาพที่สำคัญอะไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (โปรดอธิบายให้เหตุผลประกอบพอสังเขป)

.....

.....

.....

16. ท่านเห็นว่า เด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างไร สังกัดได้จากอะไร

มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก คือ

.....

.....

สังกัดได้จาก

.....

.....

มีการเปลี่ยนแปลงในทางลบ คือ

.....

.....

สังกัดได้จาก

.....

.....

17. ท่านเห็นว่า ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย อะไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปีที่ผ่านมา

17.1 ด้านทัศนคติ ได้แก่

.....

.....

17.2 ด้านพฤติกรรม ได้แก่

.....

.....

18. ท่านเห็นว่า ในปัจจุบันครูปฐมวัย ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย อะไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปีที่ผ่านมา

18.1 ด้านทัศนคติ ได้แก่

.....

.....

18.2 ด้านพฤติกรรม ได้แก่

.....

.....

19. ท่านเห็นว่า ในปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาแห่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่สำคัญอะไรบ้างเมื่อเปรียบเทียบกับระยะ 3 ปีที่ผ่านมา

19.1 ด้านทัศนคติ ได้แก่

.....

.....

แบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประจำปีการศึกษา 2551

ชื่อสถานศึกษา.....

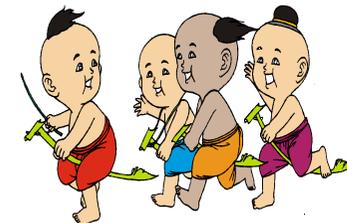
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

แนวทางการบันทึกข้อมูลพื้นฐาน

1. จังหวัด/เขตพื้นที่ รหัสที่บันทึกคือ 421
2. ขนาดของสถานศึกษา รหัสที่บันทึกคือ 1 แทน สถานศึกษานขนาดเล็ก (นักเรียน ต่ำกว่า 120 คน)
  - 2 แทน สถานศึกษานขนาดกลาง (นักเรียน 120-600 คน)
  - 3 แทน สถานศึกษานขนาดใหญ่ (นักเรียนมากกว่า 600 คน)
3. สังกัด/ประเภท รหัสที่บันทึกคือ 1 แทน สถานศึกษาสังกัด สพฐ. ที่เป็นศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
  - 2 แทน สถานศึกษาสังกัด สพฐ. ที่ไม่ใช่ศูนย์ปฐมวัยต้นแบบ
4. เพศ รหัสที่บันทึกคือ 1 แทน ชาย 2 แทน หญิง
5. อายุ ให้บันทึกข้อมูลตามแบบ A.B เมื่อ
  - A แทน ปี (ตัวเลขหลักเดียว เช่น 5, 6, 7) B แทน เดือน (ตัวเลข 2 หลัก เช่น 01, 02, 10, 11)เช่น เด็กอายุ 6 ปี 4 เดือน บันทึกข้อมูลเป็น 604
เด็กอายุ 5 ปี 11 เดือน บันทึกข้อมูลเป็น 511
7. ผลการประเมินภาวะการเจริญเติบโต
  - 7.1 ส่วนสูง ให้บันทึกข้อมูลส่วนสูงของเด็ก มีหน่วยเป็น ซม. ละเอียดถึงทศนิยม 1 ตำแหน่ง
  - 7.2 น้ำหนัก ให้บันทึกข้อมูลน้ำหนักของเด็ก มีหน่วยเป็น กก. ละเอียดถึงทศนิยม 1 ตำแหน่ง

แบบบันทึกผลการประเมินการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ ประเมินด้าน อารมณ์-จิตใจ	พฤติกรรมที่ประเมินด้านสังคม											
			2. ช่วยเหลือตนเอง ในกิจวัตรประจำวัน				3. ปฏิบัติตนในการดูแล สิ่งแวดล้อมและรักษารักษาชาติ			4. ปฏิบัติตามมารยาท และวัฒนธรรมไทย				5. รอคอย ตามลำดับ ก่อน-หลัง
			1. ใช้สิ่งของ เครื่องใช้ อย่างประหยัด	สวมเสื้อและคาด กระดุม	รับประทานอาหาร ด้วยตนเอง	รื้อน้ำหลังใช้ห้องน้ำ	ปู/เก็บที่นอนด้วย ตนเอง	ทิ้งขยะถูกที่	ทำความสะอาด ห้องเรียน	ใช้น้ำอย่างคุ้มค่า	ใช้ภาษาสุภาพ เหมาะสมกับวัย	แสดงความเคารพเมื่อ พบผู้ใหญ่	แสดงอาการขอบคุณ เมื่อรับของ	
(1)		(24)*	(25)*	(26)*	(27)*	(28)*	(29)*	(30)*	(31)*	(32)*	(33)*	(34)*	(35)*	(36)
1														
2														
3														
4														
5														
6														

1. ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด

3 ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดตามความจำเป็นทุกครั้ง

2 ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดเป็นบางครั้ง

1 ใช้สิ่งของเครื่องใช้เกินความจำเป็น

4. ปฏิบัติตามมารยาทและวัฒนธรรมไทย

1 ปฏิบัติ

0 ไม่ปฏิบัติ

2. ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

1 ปฏิบัติ

0 ไม่ปฏิบัติ

5. รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง

3 รอคอยได้ตามลำดับก่อน-หลัง

2 รอคอยได้ตามลำดับก่อน-หลัง แต่ต้องมีผู้ชี้แนะ กระตุ้นเตือน

1 ไม่รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง / ลัดคิวเพื่อน

3. ปฏิบัติตนในการดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษารักษาชาติ

1 ปฏิบัติ

0 ไม่ปฏิบัติ

แบบบันทึกผล 2

แบบบันทึกผลการประเมินชุดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่ (1)	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ประเมินด้านอารมณ์-จิตใจ				พฤติกรรมที่ประเมิน ด้านสังคม	พฤติกรรมที่ประเมิน ด้านสติปัญญา
		1. ร่าเริง สดชื่น แจ่มใส อารมณ์ดี	2. แสดงความรู้สึก และอารมณ์เหมาะสม กับเหตุการณ์	3. ชื่นชมและ แสดงออกทางดนตรี	4. ชื่นชมและแสดง ออกในการออกกำลัง กายและเคลื่อนไหว	5. เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี	6. เคลื่อนไหวอย่างมี จินตนาการและ สร้างสรรค์
		(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)
1							
2							
3							
4							
5							
6							

1. ร่าเริง สดชื่น แจ่มใส อารมณ์ดี

3 แสดงสีหน้าท่าทาง ชื่นยิ้มแจ่มใส สนุกสนาน ทุกช่วงกิจกรรม
ของกิจกรรม

2 แสดงสีหน้าท่าทาง ชื่นยิ้มแจ่มใส สนุกสนานในบางช่วงของกิจกรรม
ช่วงของกิจกรรม

1 แสดงสีหน้าท่าทางไม่เต็มใจ บ่ายเบี่ยงที่จะร่วมกิจกรรม

4. ชื่นชมและแสดงออกในการออกกำลังกายและเคลื่อนไหว

3 ออกกำลังกายและเคลื่อนไหวด้วยความสนใจ เต็มใจ และยินดี
แปลกใหม่

2 ออกกำลังกายและเคลื่อนไหวอย่างไม่เต็มใจ

1 ไม่สนใจ ไม่แสดงออกในการออกกำลังกายและเคลื่อนไหว

2. แสดงความรู้สึกและอารมณ์เหมาะสมกับเหตุการณ์

3 แสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้เหมาะสมทุกช่วงของกิจกรรม

2 แสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้เหมาะสมในบางช่วงของกิจกรรม

1 แสดงความรู้สึกและอารมณ์ไม่เหมาะสม

5. เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี

3 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตามได้ด้วยความเต็มใจ

2 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตามได้แต่ต้องชี้แนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจ

1 ไม่ยอมปฏิบัติตนเป็นผู้นำ ผู้ตาม

3. ชื่นชมและแสดงออกทางดนตรี

3 แสดงสีหน้าท่าทางตอบสนองต่อเสียงดนตรีทุกช่วง

2 แสดงสีหน้าท่าทางตอบสนองต่อเสียงดนตรีในบาง

1 แสดงสีหน้าท่าทางตอบสนองต่อเสียงดนตรี

6. เคลื่อนไหวอย่างมีจินตนาการและสร้างสรรค์

3 แสดงท่าทางเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว มีความ

2 แสดงท่าทางเคลื่อนไหวเลียนแบบผู้อื่น

1 ไม่แสดงท่าทางการเคลื่อนไหว

แบบบันทึกผล 3

แบบบันทึกผลการประเมินชุดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่ (1)	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ประเมิน ด้านอารมณ์-จิตใจ	พฤติกรรมที่ประเมินด้านสติปัญญา		
		1. มั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก	2. สนทนาโต้ตอบ และแสดงความคิดเห็น	3. ร่วมกิจกรรม ด้วยความสนใจ ตั้งแต่ต้นจนจบ	4. แสวงหา ความรู้
		(43)	(44)	(45)	(46)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

1. มั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก

- 3 แสดงท่าทาง / ความคิดเห็น / พฤติกรรม ตามกิจกรรมอย่างมั่นใจ
- 2 แสดงท่าทาง / ความคิดเห็น / พฤติกรรม ตามกิจกรรมอย่างไม่มั่นใจ
- 1 ไม่ยอมแสดงท่าทาง / ความคิดเห็น / พฤติกรรม ตามกิจกรรม

3. ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจตั้งแต่ต้นจนจบ

- 3 ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจตั้งแต่ต้นจนจบ (ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไปของเวลา)
- 2 ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50-70 ของเวลา)
- 1 ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจเป็นบางช่วง (ไม่ถึงร้อยละ 50 ของเวลา)

2. สนทนาโต้ตอบและแสดงความคิดเห็น

- 3 ร่วมสนทนาโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม และตั้งคำถาม เกี่ยวกับเรื่องราวในนิทาน
- 2 ร่วมสนทนาโต้ตอบ และตอบคำถาม เกี่ยวกับเรื่องราวในนิทาน
- 1 ไม่ร่วมสนทนาโต้ตอบ ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวในนิทาน

4. แสวงหาความรู้

- 3 ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในนิทาน ด้วยคำถามหาความสัมพันธ์ หาเหตุผล หรือการคาดคะเน
- 2 ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับนิทาน ด้วยคำถามที่มีคำตอบเดียว หรือคำถามเฉพาะเจาะจง หรือถามคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในนิทาน
- 1 ไม่ถามคำถาม

หมายเหตุ

- 1. คำถามหาความสัมพันธ์ หาเหตุผล หรือการคาดคะเน เช่น ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใด เป็นต้น
- 2. คำถามที่มีคำตอบเดียว เช่น ใช่หรือไม่ ถูกหรือผิด เป็นต้น
- 3. คำถามเฉพาะเจาะจง เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ เป็นต้น

แบบบันทึกผล 5

แบบบันทึกผลการประเมินชุดกิจกรรมเสรีของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ประเมินด้านอารมณ์-จิตใจ		พฤติกรรมที่ประเมินด้านสังคม		พฤติกรรมที่ประเมินด้านสติปัญญา	
		1. จัดเก็บของเล่น ของใช้เข้าที่	2. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันของเล่นของใช้	3. เล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม	4. ยอมรับและปฏิบัติตาม ข้อตกลง	5. ฟังแล้วนำมาพูด ถ่ายทอดเป็นเรื่องราว	6. เปิดและทำทำ อ่านหนังสือพร้อมทั้ง เล่าเรื่อง
(1)		(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)
1							
2							
3							
4							
5							
6							

1. จัดเก็บของเล่นของใช้เข้าที่

- 3 เก็บของใช้ส่วนตัวและของเล่นเข้าที่เป็นระเบียบ
- 2 เก็บของใช้ส่วนตัวและของเล่นเข้าที่ แต่ยังไม่เป็นระเบียบ
- 1 ไม่เก็บของใช้ส่วนตัวและของเล่นของเล่นเข้าที่

4. ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลง

- 3 ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงได้
- 2 ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงได้แต่ต้องมีผู้ชี้แนะ กระตุ้น
- 1 ไม่ยอมรับ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง

2. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันของเล่นของใช้

- 3 ช่วยเหลือ แบ่งปัน ของเล่นของใช้ ให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
- 2 ช่วยเหลือ แบ่งปัน ของเล่นของใช้ ให้แก่ผู้อื่นโดยมีผู้ชี้แนะ
- 1 ไม่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ไม่มีการแบ่งปันของเล่นของใช้ ให้แก่ผู้อื่น

5. ฟังแล้วนำมาพูดถ่ายทอดเป็นเรื่องราว

- 3 เล่าเป็นเรื่องราวด้วยประโยคอย่างต่อเนื่อง
- 2 เล่าเป็นคำ ๆ หรือข้อความเป็นเรื่องราว
- 1 เล่าเป็นคำ ๆ หรือข้อความไม่เป็นเรื่องราว

3. เล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม

- 3 เล่นเป็นกลุ่มอย่างมีความสุข และมีจุดสนใจร่วมกัน
- 2 เล่นเป็นกลุ่ม แต่ไม่มีจุดสนใจร่วมกัน
- 1 เล่นคนเดียวเป็นส่วนใหญ่

6. เปิดและทำทำอ่านหนังสือ พร้อมทั้งเล่าเรื่อง

- 3 จับหนังสือไม่ถนัดหัว เปิดและทำทำทางอ่านหนังสือ และเล่าเรื่องได้เป็นเรื่องราว
- 2 จับหนังสือไม่ถนัดหัว เปิดและทำทำทางอ่านหนังสือ และเล่าเรื่องได้ แต่ไม่เป็นเรื่องราว
- 1 จับหนังสือถนัดหัว เปิด/ไม่เปิด และทำทำทาง/ไม่ทำทำทางอ่านหนังสือ

แบบบันทึกผล 6

แบบบันทึกผลการประเมินชุดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ประเมินด้านร่างกาย (ความสามารถในการเคลื่อนไหว)					พฤติกรรมที่ประเมิน ด้านอารมณ์-จิตใจ	พฤติกรรมที่ประเมิน ด้านสังคม
		1. ยืนทรงตัวขาเดียว	2. กระโดดขาเดียว ไปข้างหน้า	3. รับลูกบอล ที่กระดอนจากพื้น	4. โยนลูกบอล ไปที่เป้าหมาย	5. วิ่งกลับตัว เปลี่ยนทิศทาง	6. ขึ้นชมและแสดงออก ในการออกกำลังกาย และเคลื่อนไหว	7. ยอมรับและปฏิบัติตาม ข้อตกลง
(1)		(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)
1								
2								
3								
4								
5								
6								

1. ยืนทรงตัวขาเดียว

3 ยืนทรงตัวขาเดียวด้วยขาซ้ายและขาขวา ช้างละมากกว่า 10 วินาที โดยไม่เสียการทรงตัว บอลไม่ตกพื้น

2 ยืนทรงตัวขาเดียว ด้วยขาข้างใดข้างหนึ่ง มากกว่า 10 วินาที โดยไม่เสียการทรงตัว ไม่ตกพื้น

หรือยืนทรงตัวขาเดียวด้วยขาซ้ายและขาขวา ช้างละมากกว่า 10 วินาที แต่เสียการทรงตัว โดยใช้อวัยวะส่วนอื่นช่วย เช่น กางแขน ขยับเท้า เป็นต้น

1 ปฏิบัติไม่ได้ตามเกณฑ์ระดับ 3 หรือระดับ 2

4. โยนลูกบอลไปที่เป้าหมาย

3 ใช้นิ้ว 2 มือ จับลูกบอล และโยนลูกบอลตกภายในพื้นที่เป้าหมาย ระยะ 2 เมตร

2 ใช้นิ้ว 2 มือ จับลูกบอล และโยนลูกบอลได้ไกลเกินเป้าหมาย หรือตกข้างพื้นที่เป้าหมาย

1 ใช้นิ้ว 2 มือ จับลูกบอล และโยนลูกบอลไม่ถึงพื้นที่เป้าหมาย

7. ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลง

3 ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงได้

2 ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลง แต่ต้องมีผู้ชี้แนะ / กระตุ้น

1 ไม่ยอมรับ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง

2. กระโดดขาเดียวไปข้างหน้า

3 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าด้วยขาที่ถนัดได้อย่างต่อเนื่องได้ระยะทาง 4 เมตร

2 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าด้วยขาที่ถนัดได้อย่างต่อเนื่อง แต่ได้ระยะทางน้อยกว่า 4 เมตร

1 ปฏิบัติไม่ได้ตามเกณฑ์ระดับ 3 หรือระดับ 2

5. วิ่งกลับตัวเปลี่ยนทิศทาง

3 วิ่งกลับตัวได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว โดยไม่เสียการทรงตัวขณะกลับตัว

2 วิ่งกลับตัวได้ โดยไม่เสียการทรงตัว แต่การเคลื่อนไหวไม่คล่องแคล่ว ไม่ต่อเนื่อง

1 วิ่งกลับตัวได้ แต่เสียการทรงตัว ขณะกลับตัว การเคลื่อนไหวของร่างกายไม่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

3. รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้น

3 รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นกับคู่ ด้วยมือทั้ง 2 ข้างได้ โดยไม่ใช้ฝ่ามือช่วย และถูก

2 รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นกับคู่ ด้วยมือทั้ง 2 ข้างได้ โดยใช้ฝ่ามือช่วย และลูกบอล

1 รับลูกบอลไม่ได้

6. ขึ้นชมและแสดงออกในการออกกำลังกายและเคลื่อนไหว

3 ออกกำลังกายและเคลื่อนไหวด้วยความสนใจ เต็มใจและยินดี

2 ออกกำลังกายและเคลื่อนไหวด้วยความสนใจ เต็มใจและยินดี

1 ไม่สนใจ ไม่แสดงออกในการออกกำลังกายและเคลื่อนไหว

แบบบันทึกผล 7

แบบบันทึกผลการประเมินชุดกิจกรรมเกมการศึกษาของเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2551

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินบันทึกระดับคุณภาพของเด็กในแต่ละประเด็นที่ประเมิน

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่ประเมินด้านสติปัญญา				
		1. จำนวนสิ่งของตามสี ขนาด รูปทรง	2. บอกเหตุผลในการจำแนก สิ่งของ	3. เปรียบเทียบจำนวน ขนาด น้ำหนัก	4. บอกความสัมพันธ์ของ ตำแหน่ง ที่อยู่ของสิ่งของนั้น ๆ	5. สื่อความหมายของมิติ สัมพันธ์ ด้วยภาพ
(1)		(70)	(71)	(72)	(73)	(74)
1						
2						
3						
4						
5						
6						

1. จำแนกสิ่งของตามสี ขนาด และรูปทรง

- 3 จำแนกสิ่งของได้ 3 ลักษณะ
- 2 จำแนกสิ่งของได้ 1-2 ลักษณะ
- 1 จำแนกสิ่งของไม่ได้

4. บอกความสัมพันธ์ของตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งของนั้น ๆ

- 3 บอกตำแหน่งของสิ่งของได้ถูกต้อง 4 ตำแหน่ง
- 2 บอกตำแหน่งของสิ่งของได้ถูกต้อง 2-3 ตำแหน่ง
- 1 บอกตำแหน่งของสิ่งของได้ถูกต้อง 1 ตำแหน่ง หรือบอกไม่ได้

2. บอกเหตุผลในการจำแนกสิ่งของ

- 3 บอกเหตุผลในการจำแนกสิ่งของได้
- 2 บอกเหตุผลในการจำแนกสิ่งของได้แต่ไม่สอดคล้องกับสิ่งของที่จำแนก
- 1 บอกเหตุผลในการจำแนกสิ่งของไม่ได้

5. สื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพ

- 3 วางบัตรภาพตั้งแต่ 14 ช่องขึ้นไป
- 2 วางบัตรภาพตั้งแต่ 8-13 ช่อง
- 1 วางบัตรภาพได้น้อยกว่า 8 ช่อง

3. เปรียบเทียบจำนวน ขนาด น้ำหนัก

- 3 เปรียบเทียบสิ่งของได้ 3 ลักษณะ
- 2 เปรียบเทียบสิ่งของได้ 1-2 ลักษณะ
- 1 เปรียบเทียบสิ่งของไม่ได้

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

Oneway

ด้าน Context_1/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Context1_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
					ผู้บริหารสถานศึกษา	8		
ครูปฐมวัย	8	4.3750	.37051	.13099	4.0652	4.6848	3.69	4.81
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.2969	.41289	.14598	3.9517	4.6421	3.94	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1641	.37669	.05437	4.0547	4.2734	3.63	5.00
Total	72	4.2569	.39883	.04700	4.1632	4.3507	3.63	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Context1_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.368	3	68	.776

ANOVA

Context1_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.814	3	.605	4.337	.007
Within Groups	9.479	68	.139		
Total	11.293	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Context1_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.2813	.18668	.522	-.3722	.9347
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.3594	.18668	.304	-.2940	1.0128
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.4922	.14258	.011	-.0069	.9912
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2813	.18668	.522	-.9347	.3722
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0781	.18668	.981	-.5753	.7315
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2109	.14258	.538	-.2881	.7100
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.3594	.18668	.304	-1.0128	.2940
	ครูปฐมวัย	-.0781	.18668	.981	-.7315	.5753
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1328	.14258	.833	-.3662	.6319
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4922	.14258	.011	-.9912	.0069
	ครูปฐมวัย	-.2109	.14258	.538	-.7100	.2881
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1328	.14258	.833	-.6319	.3662

Homogeneous Subsets

Context1_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1641
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.2969
ครูปฐมวัย	8	4.3750
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.6563
Sig.		.040

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Context_1/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Context1_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	4.1831	.46339	.04080	4.1024	4.2639	3.00	5.00
ครูปฐมวัย	129	4.0896	.40759	.03589	4.0186	4.1606	3.13	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9729	.54035	.04758	3.8787	4.0670	1.63	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.9863	.51410	.01848	3.9500	4.0225	2.06	5.00
Total	1161	4.0181	.50484	.01482	3.9891	4.0472	1.63	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Context1_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2.520	3	1157	.057

ANOVA

Context1_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	5.222	3	1.741	6.934	.000
Within Groups	290.423	1157	.251		
Total	295.645	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Context1_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0935	.06238	.523	-.1171	.3041
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2103	.06238	.010	-.0003	.4209
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1969(*)	.04765	.001	.0360	.3577
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0935	.06238	.523	-.3041	.1171
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1168	.06238	.321	-.0938	.3274
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1034	.04765	.195	-.0575	.2642
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2103	.06238	.010	-.4209	.0003
	ครูปฐมวัย	-.1168	.06238	.321	-.3274	.0938
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0134	.04765	.994	-.1742	.1474
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1969(*)	.04765	.001	-.3577	-.0360
	ครูปฐมวัย	-.1034	.04765	.195	-.2642	.0575
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0134	.04765	.994	-.1474	.1742

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Context1_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
	1	2	1
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9729	
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.9863	
ครูปฐมวัย	129	4.0896	4.0896
ผู้บริหารสถานศึกษา	129		4.1831
Sig.		.220	.418

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Context_1/โดยภาพรวม

Descriptives

Context1_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.2108	.46832	.04001	4.1316	4.2899	3.00	5.00
ครูปฐมวัย	137	4.1063	.40980	.03501	4.0371	4.1755	3.13	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.9918	.53796	.04596	3.9009	4.0827	1.63	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9967	.50863	.01774	3.9618	4.0315	2.06	5.00
Total	1233	4.0321	.50227	.01430	4.0040	4.0601	1.63	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Context1_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.829	3	1229	.140

ANOVA

Context1_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6.383	3	2.128	8.590	.000
Within Groups	304.422	1229	.248		
Total	310.805	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Context1_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Lower Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.1045	.06013	.389	-.0985	.3074
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2190(*)	.06013	.004	.0160	.4219
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2141(*)	.04593	.000	.0591	.3691
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1045	.06013	.389	-.3074	.0985
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1145	.06013	.305	-.0885	.3175
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1096	.04593	.128	-.0454	.2647
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2190(*)	.06013	.004	-.4219	-.0160
	ครูปฐมวัย	-.1145	.06013	.305	-.3175	.0885
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0049	.04593	1.000	-.1599	.1502
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2141(*)	.04593	.000	-.3691	-.0591
	ครูปฐมวัย	-.1096	.04593	.128	-.2647	.0454
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0049	.04593	1.000	-.1502	.1599

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Context1_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
		1	1
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.9918	
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9967	
ครูปฐมวัย	137	4.1063	4.1063
ผู้บริหารสถานศึกษา	137		4.2108
Sig.		.206	.283

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Context_2/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Cotext2_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.7250	.29694	.10498	4.4768	4.9732	4.07	5.00
ครูปฐมวัย	8	4.3917	.35175	.12436	4.0976	4.6857	3.93	4.87
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.5083	.37702	.13330	4.1931	4.8235	4.00	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1264	.36547	.05275	4.0203	4.2325	3.27	5.00
Total	72	4.2648	.41065	.04840	4.1683	4.3613	3.27	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Cotext2_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.453	3	68	.716

ANOVA

Cotext2_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3.217	3	1.072	8.328	.000
Within Groups	8.756	68	.129		
Total	11.973	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Cotext2_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.3333	.17942	.335	-.2946	.9613
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2167	.17942	.693	-.4113	.8446
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.5986(*)	.13703	.001	.1190	1.0782
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.3333	.17942	.335	-.9613	.2946
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1167	.17942	.935	-.7446	.5113
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2653	.13703	.299	-.2143	.7449
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2167	.17942	.693	-.8446	.4113
	ครูปฐมวัย	.1167	.17942	.935	-.5113	.7446
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.3819	.13703	.060	-.0977	.8616
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.5986(*)	.13703	.001	-1.0782	-.1190
	ครูปฐมวัย	-.2653	.13703	.299	-.7449	.2143
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.3819	.13703	.060	-.8616	.0977

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Context2_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
		1	2
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1264	
ครูปฐมวัย	8	4.3917	4.3917
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.5083	4.5083
ผู้บริหารสถานศึกษา	8		4.7250
Sig.		.137	.235

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Context_2/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Cotext2_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
					ผู้บริหารสถานศึกษา	129		
ครูปฐมวัย	129	4.1344	.45742	.04027	4.0547	4.2141	2.73	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9891	.53669	.04725	3.8956	4.0826	1.73	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.9838	.52136	.01874	3.9470	4.0206	2.20	5.00
Total	1161	4.0278	.52262	.01534	3.9978	4.0579	1.73	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Cotext2_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.444	3	1157	.721

ANOVA

Cotext2_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8.136	3	2.712	10.165	.000
Within Groups	308.692	1157	.267		
Total	316.828	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Cotext2_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0899	.06432	.582	-.1272	.3070
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2351(*)	.06432	.004	.0180	.4523
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2405(*)	.04912	.000	.0747	.4063
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0899	.06432	.582	-.3070	.1272
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1452	.06432	.165	-.0719	.3623
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1506	.04912	.025	-.0153	.3164
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2351(*)	.06432	.004	-.4523	-.0180
	ครูปฐมวัย	-.1452	.06432	.165	-.3623	.0719
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0053	.04912	1.000	-.1605	.1712
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2405(*)	.04912	.000	-.4063	-.0747
	ครูปฐมวัย	-.1506	.04912	.025	-.3164	.0153
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0053	.04912	1.000	-.1712	.1605

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Context2_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
		1	2
ผู้ปกครอง	774	3.9838	
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9891	
ครูปฐมวัย	129	4.1344	4.1344
ผู้บริหารสถานศึกษา	129		4.2243
Sig.		.075	.481

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Context_2/โดยภาพรวม

Descriptives

Cotext2_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.2535	.52461	.04482	4.1649	4.3422	2.47	5.00
ครูปฐมวัย	137	4.1494	.45493	.03887	4.0725	4.2263	2.73	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.0195	.54161	.04627	3.9280	4.1110	1.73	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9921	.51448	.01794	3.9569	4.0274	2.20	5.00
Total	1233	4.0417	.51959	.01480	4.0127	4.0707	1.73	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Cotext2_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.585	3	1229	.625

ANOVA

Cotext2_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	9.823	3	3.274	12.468	.000
Within Groups	322.785	1229	.263		
Total	332.608	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Cotext2_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.1041	.06192	.419	-.1049	.3131
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2341(*)	.06192	.003	.0251	.4431
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2614(*)	.04729	.000	.1018	.4210
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1041	.06192	.419	-.3131	.1049
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1299	.06192	.222	-.0791	.3389
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1573	.04729	.012	-.0024	.3169
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2341(*)	.06192	.003	-.4431	-.0251
	ครูปฐมวัย	-.1299	.06192	.222	-.3389	.0791
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0273	.04729	.953	-.1323	.1870
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2614(*)	.04729	.000	-.4210	-.1018
	ครูปฐมวัย	-.1573	.04729	.012	-.3169	.0024
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0273	.04729	.953	-.1870	.1323

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Context2_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
	1	2	1
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9921	
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.0195	
ครูปฐมวัย	137	4.1494	4.1494
ผู้บริหารสถานศึกษา	137		4.2535
Sig.		.044	.312

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_5/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Input5_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.4773	.31398	.11101	4.2148	4.7398	4.09	5.00
ครูปฐมวัย	8	4.5000	.21731	.07683	4.3183	4.6817	4.18	4.73
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.3182	.34015	.12026	4.0338	4.6026	4.00	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.3030	.42860	.06186	4.1786	4.4275	3.45	5.00
Total	72	4.3460	.39158	.04615	4.2539	4.4380	3.45	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input5_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2.962	3	68	.038

ANOVA

Input5_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.422	3	.141	.915	.438
Within Groups	10.464	68	.154		
Total	10.887	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input5_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Upper Bound	Lower Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	-.0227	.19614	1.000	-.7092	.6638
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1591	.19614	.883	-.5274	.8456
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1742	.14981	.717	-.3501	.6986
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	.0227	.19614	1.000	-.6638	.7092
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1818	.19614	.835	-.5047	.8683
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1970	.14981	.633	-.3274	.7213
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1591	.19614	.883	-.8456	.5274
	ครูปฐมวัย	-.1818	.19614	.835	-.8683	.5047
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0152	.14981	1.000	-.5092	.5395
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1742	.14981	.717	-.6986	.3501
	ครูปฐมวัย	-.1970	.14981	.633	-.7213	.3274
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0152	.14981	1.000	-.5395	.5092

Input5_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.3030
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.3182
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.4773
ครูปฐมวัย	8	4.5000
Sig.		.736

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_5/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Input5_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	4.2361	.53343	.04697	4.1432	4.3290	2.27	5.00
ครูปฐมวัย	129	4.1797	.45419	.03999	4.1006	4.2588	2.73	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	4.1952	.51074	.04497	4.1062	4.2842	2.55	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	4.2128	.53562	.01925	4.1750	4.2506	2.27	5.00
Total	1161	4.2098	.52377	.01537	4.1796	4.2399	2.27	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input5_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2.339	3	1157	.072

ANOVA

Input5_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.241	3	.080	.292	.831
Within Groups	317.984	1157	.275		
Total	318.225	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input5_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0564	.06528	.862	-.1640	.2767
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0409	.06528	.942	-.1795	.2612
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0233	.04986	.975	-.1450	.1916
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0564	.06528	.862	-.2767	.1640
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0155	.06528	.996	-.2359	.2049
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0331	.04986	.932	-.2014	.1352
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0409	.06528	.942	-.2612	.1795
	ครูปฐมวัย	.0155	.06528	.996	-.2049	.2359
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0176	.04986	.989	-.1859	.1507
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0233	.04986	.975	-.1916	.1450
	ครูปฐมวัย	.0331	.04986	.932	-.1352	.2014
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0176	.04986	.989	-.1507	.1859

Homogeneous Subsets

Input5_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ครูปฐมวัย	129	4.1797
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	4.1952
ผู้ปกครอง	774	4.2128
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	4.2361
Sig.		.815

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_5/โดยภาพรวม

Descriptives

Input5_total

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.2502	.52546	.04489	4.1614	4.3389	2.27	5.00
ครูปฐมวัย	137	4.1984	.44974	.03842	4.1224	4.2744	2.73	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.2024	.50230	.04291	4.1175	4.2873	2.55	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	4.2181	.53017	.01849	4.1818	4.2544	2.27	5.00
Total	1233	4.2177	.51784	.01475	4.1888	4.2467	2.27	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input5_total

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2.496	3	1229	.058

ANOVA

Input5_total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.228	3	.076	.282	.838
Within Groups	330.141	1229	.269		
Total	330.369	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input5_total
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0518	.06262	.877	-.1596	.2631
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0478	.06262	.901	-.1636	.2591
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0321	.04783	.930	-.1294	.1935
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0518	.06262	.877	-.2631	.1596
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0040	.06262	1.000	-.2154	.2074
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0197	.04783	.982	-.1811	.1418
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0478	.06262	.901	-.2591	.1636
	ครูปฐมวัย	.0040	.06262	1.000	-.2074	.2154
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0157	.04783	.991	-.1771	.1457
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0321	.04783	.930	-.1935	.1294
	ครูปฐมวัย	.0197	.04783	.982	-.1418	.1811
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0157	.04783	.991	-.1457	.1771

Homogeneous Subsets

Input5_total

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ครูปฐมวัย	137	4.1984
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.2024
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	4.2181
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.2502
Sig.		.834

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_9/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Input_9

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.4931	.56300	.19905	4.0224	4.9637	3.28	5.00
ครูปฐมวัย	8	3.9583	.34599	.12233	3.6691	4.2476	3.28	4.39
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.0208	.47041	.16631	3.6276	4.4141	3.28	4.67
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.0579	.48337	.06977	3.9175	4.1982	3.00	5.00
Total	72	4.0910	.49095	.05786	3.9757	4.2064	3.00	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input_9

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.297	3	68	.828

ANOVA

Input_9

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.526	3	.509	2.219	.094
Within Groups	15.587	68	.229		
Total	17.113	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input_9
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Upper Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.5347	.23938	.183	-.3031	1.3726
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.4722	.23938	.283	-.3656	1.3101
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.4352	.18283	.140	-.2047	1.0751
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.5347	.23938	.183	-1.3726	.3031
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0625	.23938	.995	-.9004	.7754
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0995	.18283	.960	-.7395	.5404
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4722	.23938	.283	-1.3101	.3656
	ครูปฐมวัย	.0625	.23938	.995	-.7754	.9004
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0370	.18283	.998	-.6770	.6029
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4352	.18283	.140	-1.0751	.2047
	ครูปฐมวัย	.0995	.18283	.960	-.5404	.7395
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0370	.18283	.998	-.6029	.6770

Input_9

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ครูปฐมวัย	8	3.9583
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.0208
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.0579
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.4931
Sig.		.108

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_9/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Input_9

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	4.0749	.49270	.04338	3.9891	4.1608	2.33	5.00
ครูปฐมวัย	129	3.8092	.57739	.05084	3.7086	3.9098	2.22	4.89
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9147	.58110	.05116	3.8135	4.0160	2.22	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.8935	.56757	.02040	3.8534	3.9335	2.11	5.00
Total	1161	3.9066	.56553	.01660	3.8741	3.9392	2.11	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input_9

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2.119	3	1157	.096

ANOVA

Input_9

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	5.021	3	1.674	5.291	.001
Within Groups	365.975	1157	.316		
Total	370.995	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input_9

Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.2657(*)	.07003	.003	.0293	.5021
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1602	.07003	.156	-.0762	.3966
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1815(*)	.05349	.009	.0009	.3620
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2657(*)	.07003	.003	-.5021	-.0293
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1055	.07003	.519	-.3419	.1309
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0843	.05349	.479	-.2648	.0963
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1602	.07003	.156	-.3966	.0762
	ครูปฐมวัย	.1055	.07003	.519	-.1309	.3419
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0212	.05349	.984	-.1593	.2018
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1815(*)	.05349	.009	-.3620	-.0009
	ครูปฐมวัย	.0843	.05349	.479	-.0963	.2648
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0212	.05349	.984	-.2018	.1593

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Input_9

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
		1	1
ครูปฐมวัย	129	3.8092	
ผู้ปกครอง	774	3.8935	3.8935
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.9147	3.9147
ผู้บริหารสถานศึกษา	129		4.0749
Sig.		.413	.038

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Input_9/โดยภาพรวม

Descriptives

Input_9

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.0994	.50445	.04310	4.0141	4.1846	2.33	5.00
ครูปฐมวัย	137	3.8179	.56671	.04842	3.7222	3.9137	2.22	4.89
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.9209	.57430	.04907	3.8239	4.0180	2.22	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9031	.56406	.01967	3.8645	3.9417	2.11	5.00
Total	1233	3.9174	.56293	.01603	3.8860	3.9489	2.11	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Input_9

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.182	3	1229	.315

ANOVA

Input_9

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6.061	3	2.020	6.461	.000
Within Groups	384.352	1229	.313		
Total	390.414	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Input_9
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.2814(*)	.06757	.001	.0534	.5095
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.1784	.06757	.073	-.0496	.4065
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1963(*)	.05161	.002	.0221	.3705
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2814(*)	.06757	.001	-.5095	-.0534
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1030	.06757	.508	-.3311	.1251
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0852	.05161	.437	-.2593	.0890
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1784	.06757	.073	-.4065	.0496
	ครูปฐมวัย	.1030	.06757	.508	-.1251	.3311
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0178	.05161	.989	-.1563	.1920
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1963(*)	.05161	.002	-.3705	-.0221
	ครูปฐมวัย	.0852	.05161	.437	-.0890	.2593
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0178	.05161	.989	-.1920	.1563

* The mean difference is significant at the .01 level.

Input_9

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
	1	2	1
ครูปฐมวัย	137	3.8179	
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9031	3.9031
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.9209	3.9209
ผู้บริหารสถานศึกษา	137		4.0994
Sig.		.402	.014

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Product_11/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Product_11

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
					ผู้บริหารสถานศึกษา	8		
ครูปฐมวัย	8	4.4167	.33034	.11679	4.1405	4.6928	3.83	4.83
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.3542	.38253	.13524	4.0344	4.6740	4.00	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1615	.45169	.06520	4.0303	4.2926	3.17	5.00
Total	72	4.2558	.43948	.05179	4.1525	4.3591	3.17	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_11

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.168	3	68	.918

ANOVA

Product_11

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.464	3	.488	2.709	.052
Within Groups	12.249	68	.180		
Total	13.713	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_11

Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.1458	.21221	.925	-.5969	.8886
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2083	.21221	.810	-.5344	.9511
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.4010	.16208	.116	-.1662	.9683
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1458	.21221	.925	-.8886	.5969
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0625	.21221	.993	-.6802	.8052
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.2552	.16208	.484	-.3121	.8225
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2083	.21221	.810	-.9511	.5344
	ครูปฐมวัย	-.0625	.21221	.993	-.8052	.6802
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1927	.16208	.703	-.3746	.7600
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4010	.16208	.116	-.9683	.1662
	ครูปฐมวัย	-.2552	.16208	.484	-.8225	.3121
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1927	.16208	.703	-.7600	.3746

Homogeneous Subsets

Product_11

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.1615
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.3542
ครูปฐมวัย	8	4.4167
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.5625
Sig.		.221

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Regression   แบบ Enter/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Product_11	4.2558	.43948	72
Input9.1	4.0995	.48825	72
Input9.2	4.0764	.61472	72
Input9.3	4.1065	.57280	72
Input9.4	4.0625	.56567	72

Correlations

		Product_11	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
Pearson Correlation	Product_11	1.000	.516	.494	.458	.347
	Input9.1	.516	1.000	.807	.692	.649
	Input9.2	.494	.807	1.000	.830	.710
	Input9.3	.458	.692	.830	1.000	.756
	Input9.4	.347	.649	.710	.756	1.000
Sig. (1-tailed)	Product_11	.	.000	.000	.000	.001
	Input9.1	.000	.	.000	.000	.000
	Input9.2	.000	.000	.	.000	.000
	Input9.3	.000	.000	.000	.	.000
	Input9.4	.001	.000	.000	.000	.
N	Product_11	72	72	72	72	72
	Input9.1	72	72	72	72	72
	Input9.2	72	72	72	72	72
	Input9.3	72	72	72	72	72
	Input9.4	72	72	72	72	72

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Input9.4, Input9.1, Input9.3, Input9.2(a)	.	Enter

- a All requested variables entered.
b Dependent Variable: Product_11

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	R Square Change	F Change	df1	df2
1	.543(a)	.295	.253	.37976	.295	7.021	4	67	.000

- a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.1, Input9.3, Input9.2

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4.050	4	1.013	7.021	.000(a)
	Residual	9.662	67	.144		
	Total	13.713	71			

- a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.1, Input9.3, Input9.2
b Dependent Variable: Product_11

Coefficients(a)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF	B	Std. Error	
1	(Constant)	2.339	.406								
	Input9.1	.317	.159	.353	1.996	.050	.516	.237	.205	.337	2.969
	Input9.2	.096	.162	.134	.591	.556	.494	.072	.061	.205	4.872
	Input9.3	.154	.156	.201	.988	.327	.458	.120	.101	.255	3.921
	Input9.4	-.100	.127	-.129	-.789	.433	.347	-.096	-.081	.395	2.534

a Dependent Variable: Product_11

Collinearity Diagnostics(a)

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4	(Constant)
1	1	4.974	1.000	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.013	19.691	.68	.00	.06	.03	.02	
	3	.007	27.403	.00	.15	.13	.01	.67	
	4	.004	33.788	.12	.34	.00	.53	.27	
	5	.002	44.853	.20	.52	.81	.43	.05	

a Dependent Variable: Product_11

Regression แบบ Stepwise/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ
Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Product_11	4.2558	.43948	72
Input9.1	4.0995	.48825	72
Input9.2	4.0764	.61472	72
Input9.3	4.1065	.57280	72
Input9.4	4.0625	.56567	72

Correlations

		Product_11	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
Pearson Correlation	Product_11	1.000	.516	.494	.458	.347
	Input9.1	.516	1.000	.807	.692	.649
	Input9.2	.494	.807	1.000	.830	.710
	Input9.3	.458	.692	.830	1.000	.756
	Input9.4	.347	.649	.710	.756	1.000
Sig. (1-tailed)	Product_11	.	.000	.000	.000	.001
	Input9.1	.000	.	.000	.000	.000
	Input9.2	.000	.000	.	.000	.000
	Input9.3	.000	.000	.000	.	.000
	Input9.4	.001	.000	.000	.000	.
N	Product_11	72	72	72	72	72
	Input9.1	72	72	72	72	72
	Input9.2	72	72	72	72	72
	Input9.3	72	72	72	72	72
	Input9.4	72	72	72	72	72

Variables Entered/Removed(a)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Input9.1		Stepwise (Criteria: Probability- of-F-to- enter <= .010, Probability- of-F-to- remove >= .100).

a Dependent Variable: Product_11

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	R Square Change	F Change	df1	df2
1	.516(a)	.266	.256	.37913	.266	25.403	1	70	.000

a Predictors: (Constant), Input9.1

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3.651	1	3.651	25.403	.000(a)
	Residual	10.062	70	.144		
	Total	13.713	71			

a Predictors: (Constant), Input9.1

b Dependent Variable: Product_11

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics		
		B	Std. Error	Beta	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF	B	Std. Error	
1	(Constant)	2.352	.380		6.182	.000						
	Input9.1	.464	.092	.516	5.040	.000	.516	.516	.516	1.000	1.000	

a Dependent Variable: Product_11

Excluded Variables(b)

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics		
		Tolerance	VIF	Minimum Tolerance	Tolerance	VIF	Minimum Tolerance	Tolerance
1	Input9.2	.221(a)	1.281	.204	.152	.348	2.871	.348
	Input9.3	.194(a)	1.380	.172	.164	.521	1.918	.521
	Input9.4	.021(a)	.153	.879	.018	.579	1.726	.579

a Predictors in the Model: (Constant), Input9.1

b Dependent Variable: Product_11

Collinearity Diagnostics(a)

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions	
		(Constant)	Input9.1	(Constant)	Input9.1
1	1	1.993	1.000	.00	.00
	2	.007	16.970	1.00	1.00

a Dependent Variable: Product_11

Oneway   ด้าน Product_11/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Product_11

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	4.2403	.50364	.04434	4.1526	4.3280	2.58	5.00
ครูปฐมวัย	129	4.2313	.42252	.03720	4.1577	4.3049	3.17	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	4.0149	.56293	.04956	3.9168	4.1129	2.17	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	4.0688	.53120	.01909	4.0313	4.1063	2.00	5.00
Total	1161	4.0999	.52560	.01543	4.0696	4.1302	2.00	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_11

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.733	3	1157	.158

ANOVA

Product_11

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6.451	3	2.150	7.923	.000
Within Groups	314.001	1157	.271		
Total	320.452	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_11

Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0090	.06487	.999	-.2099	.2280
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2255(*)	.06487	.007	.0065	.4444
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1715(*)	.04954	.008	.0043	.3388
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0090	.06487	.999	-.2280	.2099
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2164	.06487	.011	-.0026	.4354
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1625	.04954	.013	-.0048	.3297
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2255(*)	.06487	.007	-.4444	-.0065
	ครูปฐมวัย	-.2164	.06487	.011	-.4354	.0026
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0539	.04954	.757	-.2212	.1133
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1715(*)	.04954	.008	-.3388	-.0043
	ครูปฐมวัย	-.1625	.04954	.013	-.3297	.0048
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0539	.04954	.757	-.1133	.2212

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Product_11

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
	1	2	1
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	4.0149	
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	4.0688	4.0688
ครูปฐมวัย	129		4.2313
ผู้บริหารสถานศึกษา	129		4.2403
Sig.		.832	.032

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Regression   แบบ Enter/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Product_11	4.0999	.52560	1161
Input9.1	3.8908	.59270	1161
Input9.2	3.8988	.72419	1161
Input9.3	3.9299	.62001	1161
Input9.4	3.8994	.64348	1161

Correlations

		Product_11	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
Pearson Correlation	Product_11	1.000	.639	.498	.639	.630
	Input9.1	.639	1.000	.702	.755	.751
	Input9.2	.498	.702	1.000	.703	.686
	Input9.3	.639	.755	.703	1.000	.771
	Input9.4	.630	.751	.686	.771	1.000
Sig. (1-tailed)	Product_11	.	.000	.000	.000	.000
	Input9.1	.000	.	.000	.000	.000
	Input9.2	.000	.000	.	.000	.000
	Input9.3	.000	.000	.000	.	.000
	Input9.4	.000	.000	.000	.000	.
N	Product_11	1161	1161	1161	1161	1161
	Input9.1	1161	1161	1161	1161	1161
	Input9.2	1161	1161	1161	1161	1161
	Input9.3	1161	1161	1161	1161	1161
	Input9.4	1161	1161	1161	1161	1161

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3(a)	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: Product_11

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	R Square Change	F Change	df1	df2
1	.696(a)	.485	.483	.37800	.485	271.685	4	1156	.000

a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	155.278	4	38.819	271.685	.000(a)
	Residual	165.174	1156	.143		
	Total	320.452	1160			

a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3

b Dependent Variable: Product_11

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF	B	Std. Error
1	(Constant)	1.579	.078		20.278	.000					
	Input9.1	.267	.032	.301	8.214	.000	.639	.235	.173	.332	3.011
	Input9.2	-.054	.024	-.074	-2.284	.023	.498	-.067	-.048	.420	2.381
	Input9.3	.237	.032	.279	7.391	.000	.639	.212	.156	.313	3.199
	Input9.4	.196	.030	.240	6.484	.000	.630	.187	.137	.327	3.062

a Dependent Variable: Product_11

Collinearity Diagnostics(a)

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions				
				(Constant)	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
1	1	4.961	1.000	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.018	16.694	.83	.00	.17	.01	.02
	3	.010	22.276	.12	.03	.79	.07	.20
	4	.006	28.847	.05	.66	.03	.03	.61
	5	.006	29.620	.00	.30	.00	.89	.17

a. Dependent Variable: Product_11

Oneway ด้าน Product_11/โดยภาพรวม

Descriptives

Product_11

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	4.2591	.50089	.04279	4.1745	4.3438	2.58	5.00
ครูปฐมวัย	137	4.2421	.41897	.03580	4.1713	4.3129	3.17	5.00
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.0347	.55871	.04773	3.9403	4.1291	2.17	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	4.0742	.52710	.01838	4.0381	4.1103	2.00	5.00
Total	1233	4.1090	.52209	.01487	4.0798	4.1382	2.00	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_11

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.839	3	1229	.138

ANOVA

Product_11

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	7.266	3	2.422	9.060	.000
Within Groups	328.546	1229	.267		
Total	335.812	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_11

Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0170	.06247	.995	-.1938	.2279
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2245(*)	.06247	.005	.0136	.4353
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1849(*)	.04771	.002	.0239	.3460
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0170	.06247	.995	-.2279	.1938
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.2074	.06247	.012	-.0034	.4183
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1679(*)	.04771	.006	.0068	.3289
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.2245(*)	.06247	.005	-.4353	-.0136
	ครูปฐมวัย	-.2074	.06247	.012	-.4183	.0034
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0395	.04771	.876	-.2006	.1215
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.1849(*)	.04771	.002	-.3460	-.0239
	ครูปฐมวัย	-.1679(*)	.04771	.006	-.3289	-.0068
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0395	.04771	.876	-.1215	.2006

* The mean difference is significant at the .01 level.

Homogeneous Subsets

Product_11

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01	
		1	1
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	4.0347	
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	4.0742	4.0742
ครูปฐมวัย	137		4.2421
ผู้บริหารสถานศึกษา	137		4.2591
Sig.		.918	.012

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Regression แบบ Enter/โดยภาพรวม

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Product_11	4.1090	.52209	1233
Input9.1	3.9029	.58899	1233
Input9.2	3.9092	.71924	1233
Input9.3	3.9403	.61852	1233
Input9.4	3.9090	.64014	1233

Correlations

		Product_11	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
Pearson Correlation	Product_11	1.000	.636	.499	.632	.619
	Input9.1	.636	1.000	.708	.754	.747
	Input9.2	.499	.708	1.000	.710	.688
	Input9.3	.632	.754	.710	1.000	.771
	Input9.4	.619	.747	.688	.771	1.000
Sig. (1-tailed)	Product_11	.	.000	.000	.000	.000
	Input9.1	.000	.	.000	.000	.000
	Input9.2	.000	.000	.	.000	.000
	Input9.3	.000	.000	.000	.	.000
	Input9.4	.000	.000	.000	.000	.
N	Product_11	1233	1233	1233	1233	1233
	Input9.1	1233	1233	1233	1233	1233
	Input9.2	1233	1233	1233	1233	1233
	Input9.3	1233	1233	1233	1233	1233
	Input9.4	1233	1233	1233	1233	1233

Variables Entered/Removed(b)

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3(a)	.	Enter

- a All requested variables entered.
- b Dependent Variable: Product_11

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	R Square Change	F Change	df1	df2
1	.689(a)	.475	.474	.37879	.475	278.106	4	1228	.000

a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	159.614	4	39.904	278.106	.000(a)
	Residual	176.198	1228	.143		
	Total	335.812	1232			

a Predictors: (Constant), Input9.4, Input9.2, Input9.1, Input9.3

b Dependent Variable: Product_11

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics		
		B	Std. Error	Beta	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF	B	Std. Error	
1	(Constant)	1.603	.076		21.006	.000						
	Input9.1	.278	.032	.314	8.768	.000	.636	.243	.181	.334	2.992	
	Input9.2	-.051	.023	-.070	-2.162	.031	.499	-.062	-.045	.411	2.435	
	Input9.3	.233	.031	.276	7.443	.000	.632	.208	.154	.311	3.217	
	Input9.4	.179	.029	.220	6.101	.000	.619	.172	.126	.329	3.040	

a Dependent Variable: Product_11

Collinearity Diagnostics(a)

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions				
				(Constant)	Input9.1	Input9.2	Input9.3	Input9.4
1	1	4.961	1.000	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.018	16.816	.83	.00	.16	.01	.02
	3	.010	22.678	.12	.02	.79	.07	.23
	4	.006	28.993	.05	.74	.05	.01	.53
	5	.006	29.806	.00	.23	.00	.91	.23

a. Dependent Variable: Product_11

Oneway   ด้าน Product_13/สถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบ

Descriptives

Product_13

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
					ผู้บริหารสถานศึกษา	8		
ครูปฐมวัย	8	4.1042	.44040	.15570	3.7360	4.4723	3.42	4.50
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.1979	.42008	.14852	3.8467	4.5491	3.67	4.83
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.0955	.43318	.06252	3.9697	4.2213	3.08	5.00
Total	72	4.1551	.44522	.05247	4.0505	4.2597	3.08	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_13

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
.148	3	68	.931

ANOVA

Product_13

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.276	3	.425	2.260	.089
Within Groups	12.798	68	.188		
Total	14.074	71			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_13
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.4167	.21691	.306	-.3425	1.1759
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.3229	.21691	.533	-.4363	1.0821
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.4253	.16567	.096	-.1545	1.0052
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4167	.21691	.306	-1.1759	.3425
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0938	.21691	.980	-.8529	.6654
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.0087	.16567	1.000	-.5712	.5885
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.3229	.21691	.533	-1.0821	.4363
	ครูปฐมวัย	.0938	.21691	.980	-.6654	.8529
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	.1024	.16567	.944	-.4774	.6823
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.4253	.16567	.096	-1.0052	.1545
	ครูปฐมวัย	-.0087	.16567	1.000	-.5885	.5712
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.1024	.16567	.944	-.6823	.4774

Homogeneous Subsets

Product_13

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	48	4.0955
ครูปฐมวัย	8	4.1042
คณะกรรมการสถานศึกษา	8	4.1979
ผู้บริหารสถานศึกษา	8	4.5208
Sig.		.193

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 10.105.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Product_13/สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไป

Descriptives

Product_13

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	3.8676	.54988	.04841	3.7718	3.9634	2.50	5.00
ครูปฐมวัย	129	3.8243	.47727	.04202	3.7411	3.9074	2.67	4.83
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.8727	.56482	.04973	3.7743	3.9711	2.42	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.9032	.55631	.02000	3.8640	3.9425	2.00	5.00
Total	1161	3.8871	.54828	.01609	3.8555	3.9187	2.00	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_13

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.103	3	1157	.347

ANOVA

Product_13

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.786	3	.262	.871	.456
Within Groups	347.921	1157	.301		
Total	348.707	1160			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_13
Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0433	.06828	.940	-.1872	.2738
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0052	.06828	1.000	-.2357	.2253
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0356	.05215	.926	-.2117	.1404
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0433	.06828	.940	-.2738	.1872
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0484	.06828	.918	-.2789	.1820
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0789	.05215	.515	-.2550	.0971
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	.0052	.06828	1.000	-.2253	.2357
	ครูปฐมวัย	.0484	.06828	.918	-.1820	.2789
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0305	.05215	.952	-.2065	.1456
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	.0356	.05215	.926	-.1404	.2117
	ครูปฐมวัย	.0789	.05215	.515	-.0971	.2550
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0305	.05215	.952	-.1456	.2065

Homogeneous Subsets

Product_13

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ครูปฐมวัย	129	3.8243
ผู้บริหารสถานศึกษา	129	3.8676
คณะกรรมการสถานศึกษา	129	3.8727
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	774	3.9032
Sig.		.640

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 162.947.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Oneway ด้าน Product_13/โดยภาพรวม

Descriptives

Product_13

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	3.9057	.56427	.04821	3.8104	4.0011	2.50	5.00
ครูปฐมวัย	137	3.8406	.47823	.04086	3.7598	3.9214	2.67	4.83
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.8917	.56142	.04797	3.7969	3.9866	2.42	5.00
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	822	3.9144	.55151	.01924	3.8767	3.9522	2.00	5.00
Total	1233	3.9027	.54628	.01556	3.8722	3.9333	2.00	5.00

Test of Homogeneity of Variances

Product_13

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1.114	3	1229	.342

ANOVA

Product_13

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.659	3	.220	.735	.531
Within Groups	366.991	1229	.299		
Total	367.650	1232			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Product_13

Scheffe

(I) status	(J) status	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูปฐมวัย	.0651	.06602	.808	-.1578	.2879
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0140	.06602	.998	-.2089	.2368
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0087	.05043	.999	-.1789	.1615
ครูปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0651	.06602	.808	-.2879	.1578
	คณะกรรมการสถานศึกษา	-.0511	.06602	.897	-.2739	.1718
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0738	.05043	.544	-.2440	.0964
คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	-.0140	.06602	.998	-.2368	.2089
	ครูปฐมวัย	.0511	.06602	.897	-.1718	.2739
	ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	-.0227	.05043	.977	-.1929	.1475
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	.0087	.05043	.999	-.1615	.1789
	ครูปฐมวัย	.0738	.05043	.544	-.0964	.2440
	คณะกรรมการสถานศึกษา	.0227	.05043	.977	-.1475	.1929

Homogeneous Subsets

Product_13

Scheffe

status	N	Subset for alpha = .01
	1	1
ครูพี่เลี้ยง	137	3.8406
คณะกรรมการสถานศึกษา	137	3.8917
ผู้บริหารสถานศึกษา	137	3.9057
ผู้ปกครอง	822	3.9144
Sig.		.664

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a Uses Harmonic Mean Sample Size = 173.053.

b The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

ประวัติผู้เขียน

นางสาวรัตติพร ภาธรธวานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พุทธศักราช 2513 เป็นบุตรของ ดร.มงคลและคุณครูฐิติรัตน์ ภาธรธวานนท์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย วิชาโทเทคโนโลยีทางการศึกษา จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม โครงการคุรุทายาท และได้รับเกียรติบัตรนักศึกษากิจกรรมดีเด่น เมื่อปีการศึกษา 2535 ระดับปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อปีการศึกษา 2537 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาคปลายปีการศึกษา 2549

เริ่มรับราชการครั้งแรกตำแหน่ง อาจารย์ 1 เมื่อปีพุทธศักราช 2535 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สถานที่ติดต่อ : บ้านเลขที่ 25 ซอย 3 ถนนศรีสวัสดิ์รัตนโกสินทร์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000 มือถือ 081-8732957 E-mail: Poh-rp@hotmail.com